

การประชุมวิชาการ การพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ปีงบประมาณ ๒๕๕๗

การประชุมวิชาการ
การพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร
ตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
ปีงบประมาณ ๒๕๕๗

การประชุมวิชาการ การพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร
ตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ปีงบประมาณ ๒๕๕๗
เอกสารวิชาการลำดับที่ ๑/๒๕๕๗
สถาบันพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยภาคเหนือ
สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ

ออกแบบปกและรูปเล่ม : นัชรี อุ่มบางตลาด
พิมพ์ที่ : บริษัท ยงสวัสดิ์อินเตอร์กรุป จำกัด เลขที่ 56 ถนนแก้วเสนา อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี
จำนวนพิมพ์ : ๒,๕๐๐ เล่ม
มกราคม ๒๕๕๗

พระบารมีปกเกล้า ชาวดอย

การประชุมวิชาการ การพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร
ตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
ปีงบประมาณ ๒๕๕๗

วันที่ ๒๐ - ๒๒ มกราคม ๒๕๕๗

ณ อุทยานหลวงราชพฤกษ์ ตำบลแม่เหียะ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

คำนำ

โครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี กำหนดแผนงานและแนวทางมุ่งพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ให้ได้รับโอกาสการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น ซึ่งจากพระราชดำริของพระองค์ท่าน ได้ก่อให้เกิดกิจกรรมการพัฒนาหลากหลายรูปแบบทั้ง ๕ ด้าน ได้แก่ ด้านโภชนาการและสุขภาพอนามัย ด้านการศึกษา ด้านส่งเสริมอาชีพ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งดำเนินการโดยหลายหน่วยงาน อาทิ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน สังกัดกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน โรงเรียนประถมศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสและโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

ด้วยสำนึกในพระกรุณาธิคุณของพระองค์ท่านที่มีต่อเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติร่วมกับสำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จึงได้จัดการประชุมวิชาการ การพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ปีงบประมาณ ๒๕๕๗ ระหว่างวันที่ ๒๐ – ๒๒ มกราคม ๒๕๕๗ ณ อุทยานหลวงราชพฤกษ์ ตำบลแม่เหียะ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่พระราชกรณียกิจด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี การประชุมวิชาการฯ ได้จัดให้มีกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น นิทรรศการเผยแพร่ผลงานการพัฒนาเด็กและเยาวชนของหน่วยงานและสถานศึกษา เวทีเสวนาทางวิชาการ การแสดง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ เป็นต้น เอกสารการประชุมวิชาการฯ เล่มนี้ได้รวบรวมผลงานวิชาการ “แนวปฏิบัติที่ดี” ของครู สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ทรงงานที่ได้รับการพิจารณาคัดเลือกประจำปี ๒๕๕๗ จำนวน ๒๙ เรื่อง เพื่อเผยแพร่ให้แก่ผู้ปฏิบัติงานและผู้สนใจใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารต่อไป

จึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่า เอกสารการประชุมวิชาการ การพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เล่มนี้ จะให้ความรู้และเป็นประโยชน์แก่ท่านผู้อ่านและผู้สนใจทุกท่าน

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

มกราคม ๒๕๕๗

สารบัญ

คำนำ	
สารบัญ	
ความเป็นมา	๑
ผลงานวิชาการแนวปฏิบัติที่ดี ด้านโภชนาการและสุขภาพอนามัย.....	๗
มหัศจรรย์ข้าวโพดเสริมโภชนาการ.....	๙
ลดสารพิษในผักเพื่อบริโภค.....	๑๕
สุขภาพดีด้วยพืชผักสวนครัว.....	๒๑
อาหารปลอดภัย เด็กตชด.ไทยสุขภาพดี.....	๒๗
เด็กดอยสุขภาพดี.....	๓๕
โครงการมหัศจรรย์แห่งนมเพื่อเสริมสร้างโภชนาการ และสุขภาพอนามัยของสามเณรนักเรียน.....	๔๓
ผลงานวิชาการแนวปฏิบัติที่ดี ด้านการศึกษา.....	๔๙
เด็กน้อยช่วยสอน.....	๕๑
ภาษาถิ่นเชื่อมโยงภาษาไทย.....	๕๗
เด็กดอยอ่านไทยชัดเพราะหัดสะกดคำ.....	๖๓
โครงการโรงเรียนอ่านออกเขียนได้.....	๖๙
โครงการสนุกกับการเรียนรู้ร่วมกันด้วยเทคโนโลยีมัลติพอยท์.....	๗๗
โครงการการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา.....	๘๕
ผลงานวิชาการแนวปฏิบัติที่ดี ด้านส่งเสริมอาชีพ.....	๘๙
สร้างคุณค่าผ้าทอกะเหรี่ยง.....	๙๑
ดอกหญ้าบนดอย.....	๙๗
ผ้าทอสี่ธรรมชาติ.....	๑๐๑
ฝักอาชีพสร้างงานประสานใจ...สู่สายใยชุมชน.....	๑๐๗
การพัฒนาอาชีพโดยใช้หลักปฏิบัติตามแนวทางของ เศรษฐกิจพอเพียงและเศรษฐกิจเชิงพุทธ.....	๑๑๓

ผลงานวิชาการแนวปฏิบัติที่ดี ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

และสิ่งแวดล้อม.....	๑๒๑
ป่าต้นน้ำ นำแสงสว่าง สร้างความรู้ สู่ชุมชน.....	๑๒๓
ทางไหลกำจัดแมลง.....	๑๓๑
ขยะมีค่ารักษาสิ่งแวดล้อม.....	๑๓๗
ป่าไม้คือชีวิต.....	๑๔๓
โครงการจิตอาสาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง.....	๑๕๑
โครงการวนเกษตรอินทรีย์ธนาคารอาหาร.....	๑๕๕

ผลงานวิชาการแนวปฏิบัติที่ดี ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น.....

ภูมิปัญญาภาษาปกากะญอ.....	๑๖๑
สืบสาย ร้อยศิลป์ ถิ่นตำนาน ลัวะ.....	๑๖๙
สืบสานตำนานนิทานปกากะญอ.....	๑๗๓
ศูนย์วัฒนธรรมชนเผ่าอาข่า.....	๑๗๙
ตามรอยวิถีชีวิตชนเผ่าปกากะญอ.....	๑๘๕
ศูนย์การเรียนรู้วัฒนธรรมชุมชนตำบลเวียงเหนือ.....	๑๙๑

ภาคผนวก.....

การถวयरายงาน “แนวปฏิบัติที่ดี” หน้าที่ประทับ	๑๙๙
บทคัดย่อ “แนวปฏิบัติที่ดี” ปีงบประมาณ ๒๕๕๖ จำนวน ๑๒ เรื่อง.....	๒๐๗

คณะผู้จัดทำ

โครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี

ความเป็นมา

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี โดยเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ไปทรงเยี่ยมราษฎรในชนบททางไกลและทุรกันดารทั่วประเทศ มาตั้งแต่ยังเยาว์พระชันษาได้ทอดพระเนตรเห็นสภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน ทำให้ทรงทราบ ปัญหาต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นความยากจนความขาดแคลนอาหารและปัจจัยต่าง ๆ การขาดบริการสาธารณสุข และการศึกษา โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนที่เป็นโรคขาดสารอาหารและมีมาตรฐานทางการศึกษาต่ำ ทำให้ไม่สามารถศึกษาหาความรู้ เพื่อกลับไปพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของครอบครัวและชุมชนให้ดีขึ้นได้ ทรงมีพระราชหฤทัยมุ่งมั่นที่จะช่วยเหลือเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ซึ่งเป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบมากที่สุด ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเริ่มงานพัฒนา แก้ไขปัญหาเด็กนักเรียน ขาดอาหาร เพื่อให้มีสุขภาพดีขึ้น สามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเอง พระองค์ทรงดำเนินงาน “โครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร” โดยทดลองทำโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน เป็นโครงการแรก ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน จำนวน ๓ โรงเรียน เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดอาหารและพัฒนาภาวะโภชนาการและสุขภาพของเด็กที่อยู่ในถิ่นทุรกันดาร หลังจากนั้นได้ทรงขยายงานพัฒนาในด้านอื่น ๆ อีกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนให้ดีขึ้น สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี มีพระราชดำริถึงการเริ่มต้นทรงงานว่า

“...ในระยะแรก เริ่มขึ้นด้วยความสนใจที่จะศึกษาในเรื่องวิธีการที่จะพัฒนาบุคคลที่อยู่ในท้องถิ่นทุรกันดาร

เมื่อแรกเริ่มคือประมาณพฤษภาคม ๒๕๒๒ ถึง ๒๕๒๓ ประมาณนั้น ได้มีความสนใจในเรื่องนี้ แต่อย่างไรก็ดีไม่มีความรู้ในหลักการและวิธีการที่จะปฏิบัติมากนัก จึงหาโอกาสที่จะศึกษา โดยการขออาศัยโรงเรียนในสังกัดตำรวจตระเวนชายแดนเป็นแหล่งที่ศึกษา เพราะว่าเห็นว่าโรงเรียนในสังกัดตำรวจตระเวนชายแดนนั้นเป็นโรงเรียนในเขตท้องถิ่นที่ห่างไกลการคมนาคม และมีภาวะที่ยากลำบากต่าง ๆ ในตอนเริ่มต้นก็มุ่งไปในแง่ที่ว่าทำอย่างไรเยาวชนที่อยู่ในวัยศึกษาเล่าเรียนอย่างนั้น จะมีสุขภาพพลานามัยแข็งแรงสมบูรณ์ พร้อมทั้งจะสร้างเสริมสติปัญญาเพื่อการศึกษาและพัฒนาตนเอง ให้เป็นประโยชน์ต่อภูมิภาคและสังคมสืบต่อไป

ในการจัดการก็ได้ทดลองเริ่มด้วยการให้การศึกษาร่วมและช่วยเหลือในทางด้านการเกษตร...”

พระราชดำรัส วันศุกร์ที่ ๒๖ สิงหาคม ๒๕๓๑

พระราชดำริข้างต้นสะท้อนให้เห็นแนวทางในการทรงงานว่า ทรงเริ่มต้นพัฒนาที่เด็ก เพราะเด็กเป็นทรัพยากรที่สำคัญยิ่งของประเทศในอนาคต ทรงให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพของเด็กให้มีโภชนาการและสุขภาพดี มีความรู้ การงานอาชีพ และความซื่อสัตย์ สุจริต รักษาคุณทรัพย์ากรของส่วนรวม เด็กจึงเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ทรงใช้โรงเรียนเป็นศูนย์กลาง เนื่องจากมีครูเป็นแกนสำคัญในการถ่ายทอดความรู้ เริ่มต้นจะทรงทดลองทำงานเล็ก ๆ สำเร็จจึงค่อยขยายผล

หลักการดำเนินงาน

การดำเนินงานโครงการพัฒนา สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เริ่มในสถานศึกษาก่อน ถ้าท้องถิ่นใด ยังไม่มีสถานศึกษาก็จะเข้าไปรวมกลุ่มเด็กในพื้นที่ แล้วจัดตั้งเป็นศูนย์การเรียนชุมชนหรือโรงเรียน แล้วทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผ่านกระบวนการทางการศึกษา หลังจากนั้นจึงขยายการพัฒนาไปสู่ชุมชน โดยหลักการที่พระองค์ทรงใช้ในการดำเนินงานพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร สรุปได้ดังนี้

๑. โรงเรียนหรือสถานศึกษาเป็นฐานของการพัฒนา ทั้งนี้เพราะสถานศึกษา

๑.๑ เป็นสถานที่ที่รวมเด็กในวัยเรียนของชุมชน ทำให้เข้าถึงเด็กได้ง่ายและครอบคลุมได้ทั้งหมด ง่ายต่อการดำเนินงาน

๑.๒ เป็นสถานที่ที่มีผู้มีความรู้ คือครู ซึ่งเป็นแกนสำคัญในการถ่ายทอดให้เด็กได้พัฒนาความรู้ และทักษะต่างๆ และ

๑.๓ เป็นสถานที่ที่คนในชุมชนเข้าถึงได้ง่าย จึงเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนได้

๒. การพึ่งตนเอง ทรงเน้นให้เด็กและเยาวชนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง เพื่อให้ได้รับความรู้และฝึกฝนทักษะทั้ง ๔ ด้าน คือ พุทธิศึกษา จริยศึกษา หัตถศึกษา และพลศึกษา ซึ่งเป็นความรู้และทักษะที่นำไปใช้ได้ในชีวิตจริง และในที่สุดสามารถดำเนินการพัฒนาได้ด้วยตนเอง

๓. การมีส่วนร่วมของชุมชน โดยการให้ประชาชนในชุมชนเข้าร่วมในทุกกิจกรรมของโรงเรียน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันจากการลงมือปฏิบัติ ความรู้และเทคโนโลยีต่าง ๆ จะถูกถ่ายทอดลงสู่ชุมชนนำไปใช้พัฒนาชุมชนของตนเองได้ เป็นการเสริมสร้างพลังและความเข้มแข็งของชุมชน นำไปสู่การพึ่งตนเองทำให้ชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน

๔. การใช้ทรัพยากรร่วมกันอย่างประหยัดและเกิดประสิทธิผลสูงสุด ในการดำเนินการพัฒนาในบางครั้งจำเป็นต้องเสริมหรือสนับสนุนในส่วนต่างๆ ที่ชุมชนขาดแคลน เช่น เทคโนโลยี ความรู้ วัสดุอุปกรณ์งบประมาณดำเนินการบางส่วน ทั้งหมดนี้จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากบุคคลภายนอกทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ซึ่งจะต้องมีการประสานงานอย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนกันแต่สามารถสนับสนุนซึ่งกันและกันได้ในการดำเนินงานพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารนั้น

เมื่อสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงขยายขอบเขตของงานเพื่อให้ครอบคลุมสภาพปัญหาต่าง ๆ ของเด็กและเยาวชนในพื้นที่ และตามสถานการณ์ของประเทศที่เปลี่ยนแปลงไป อีกทั้งพื้นที่ในการทรงงานก็เพิ่มขึ้น เพื่อให้ครอบคลุมถึงคนที่มีความขาดแคลนหรือมีภาวะยากลำบากมากขึ้น พร้อมกับผู้ปฏิบัติงานและผู้ให้การสนับสนุนงานพัฒนาของพระองค์ท่านก็เพิ่มขึ้นตามลำดับ พระองค์ได้โปรดเกล้าฯ ให้สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จัดทำแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารขึ้น เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางให้ทุกภาคส่วนสามารถดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกัน โดยได้เริ่มจัดทำขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๕ และปัจจุบันอยู่ในช่วง แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ระยะที่ ๔ พ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๕๙ พร้อมกันนี้ ได้จัดทำระบบข้อมูล เพื่อใช้ในการติดตามความก้าวหน้าและประเมินผลความสำเร็จของงานพัฒนา อีกทั้งยังใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาวิธีการทำงานต่อไปด้วย เพื่อให้งานพัฒนาของพระองค์บรรลุผลสูงสุดต่อเด็กและเยาวชน รวมทั้งประชาชนในถิ่นทุรกันดารให้ได้อย่างเท่าเทียมกันทุกคน

พื้นที่ดำเนินงาน

พื้นที่เป้าหมายในการพัฒนาเด็กและเยาวชนทั้งในถิ่นทุรกันดาร มีทั้งหมด ๗๗๖ แห่ง กระจาย
อยู่ทั้ง ๔ ภาคของประเทศ ประกอบด้วย

๑. โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน (เริ่มต้น พ.ศ. ๒๕๒๓) สังกัดกองบัญชาการตำรวจตระเวน
ชายแดน จำนวน ๑๗๘ โรงเรียน

๒. โรงเรียนประถมศึกษา โรงเรียนขยายโอกาส และโรงเรียนมัธยมศึกษา (เริ่มต้น พ.ศ. ๒๕๒๘)
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน ๑๙๓ โรงเรียน

๓. ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” (เริ่มต้น พ.ศ. ๒๕๓๙) ในพื้นที่จังหวัด
เชียงใหม่ จังหวัดน่าน จังหวัดตาก และจังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน ๒๗๖ แห่ง และศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาว
ไทยมอแกนอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์ จังหวัดพังงา จำนวน ๑ แห่ง สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษา
นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย รวม ๒๗๗ แห่ง

๔. โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม (เริ่มต้น พ.ศ. ๒๕๔๓) สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ
ส่งเสริมการศึกษาเอกชน ในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส จังหวัดยะลา จังหวัดปัตตานี จังหวัดสงขลา และจังหวัด
ตาก จำนวน ๑๕ โรงเรียน

๕. โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา (เริ่มต้น พ.ศ. ๒๕๔๗) สังกัดสำนักงาน
พระพุทธศาสนาแห่งชาติ ในพื้นที่จังหวัดน่าน จังหวัดแพร่ จังหวัดเชียงราย และจังหวัดพะเยา จำนวน ๕๐
โรงเรียน

๖. โรงเรียนประถมศึกษา และศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาเด็กวัยเตาะแตะ สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสกลนคร จังหวัดน่าน และจังหวัดตาก จำนวน ๓๘ แห่ง

๗. โรงเรียนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร จำนวน ๒๕ โรงเรียน

นอกจากนั้น ผลการดำเนินงานโครงการตามพระราชดำริ ได้ก่อให้เกิดผลดีในการพัฒนาเด็กและเยาวชน เป็นองค์ความรู้ ที่หลายประเทศเห็นประโยชน์จากการดำเนินงาน จึงทรงขยายการดำเนินงานไปยังประเทศต่าง ๆ เช่น

พ.ศ. ๒๕๓๓ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

พ.ศ. ๒๕๓๘ สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า

พ.ศ. ๒๕๔๔ ราชอาณาจักรกัมพูชา

พ.ศ. ๒๕๔๙ สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

พ.ศ. ๒๕๕๐ มองโกเลีย

พ.ศ. ๒๕๕๐ ราชอาณาจักรภูฏาน

พ.ศ. ๒๕๕๓ สาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศ

ตัวอย่างการดำเนินงานโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ส่งผลดีกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร เช่น โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน โครงการควบคุมโรคขาดสารไอโอดีน โครงการส่งเสริมโภชนาการและสุขภาพอนามัยแม่และเด็กในถิ่นทุรกันดาร โครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา โครงการส่งเสริมสหกรณ์ โครงการฝึกอาชีพ โครงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ฯลฯ

ผลงานวิชาการแนวปฏิบัติที่ดี
ด้านโภชนาการและสุขภาพอนามัย

มหัศจรรย์ ข้าวโพดเสริมโภชนาการ

ผู้ศึกษา นางสาวสมถวิล คีรีธีรกุล
ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านโป่งขนุน หมู่ที่ ๑๕ ตำบลแม่ศึก
ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอแม่แจ่ม
สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดเชียงใหม่

บทคัดย่อ

แนวปฏิบัติที่ดี ด้านโภชนาการและสุขภาพอนามัย เรื่อง มหัศจรรย์ข้าวโพดเสริมโภชนาการ เป็นกิจกรรมตามโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านโป่งขนุน หมู่ที่ ๑๕ ตำบลแม่ศึก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ปัญหาให้กับผู้เรียนเด็กที่ข้าวไม่พอกิน ในช่วงก่อนฤดูการเก็บเกี่ยวระหว่างเดือนกรกฎาคมถึงเดือนกันยายนและเพื่อเสริมโภชนาการเพิ่มคุณค่าทางสารอาหาร โดยครูร่วมกับผู้เรียนและผู้ปกครองดำเนินกิจกรรมมหัศจรรย์ข้าวโพดเสริมโภชนาการด้วยการหุงข้าวผสมข้าวโพดเพื่อเพิ่มปริมาณของข้าวให้พอกิน พร้อมทั้งให้ได้รับสารอาหารอย่างครบถ้วน

ผลการดำเนินงานพบว่าสามารถแก้ปัญหาให้กับผู้เรียนที่ข้าวไม่พอกินได้และทางด้านโภชนาการพบว่า ผู้เรียนที่กินข้าวซึ่งหุงเพียงข้าวอย่างเดียว มีอัตราน้ำหนักเฉลี่ย ๒๘.๕๗ กิโลกรัม ส่วนสูงเฉลี่ย ๑๒๕.๒๘ เซนติเมตร ส่วนผู้เรียนที่กินข้าวซึ่งหุงผสมข้าวโพด มีอัตราน้ำหนักเฉลี่ย ๓๐.๒๕ กิโลกรัม ส่วนสูงเฉลี่ย ๑๓๑.๒๕ เซนติเมตร จากอัตราเฉลี่ยน้ำหนักและส่วนสูง สรุปได้ว่าผู้เรียนที่กินข้าวผสมข้าวโพดจะมีอัตราเฉลี่ยน้ำหนักและส่วนสูงมากกว่าเด็กที่กินข้าวซึ่งหุงโดยไม่ผสมข้าวโพดอย่างมีนัยสำคัญ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หมู่บ้านโป่งขนุนตำบลแม่ศึก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ เป็นชุมชนชาวปกากะญอซึ่งแต่เดิมมีวิถีชีวิตในการทำการเกษตรเพื่อการยังชีพอย่างพออยู่พอกิน เช่นปลูกข้าวไว้กินอย่างพอเพียง แต่ด้วยภาวะเศรษฐกิจและวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปในปัจจุบันชาวบ้านได้ลดการปลูกข้าวลง เพื่อนำพื้นที่ไปใช้ในการปลูกพืชเศรษฐกิจ คือข้าวโพดเพื่อการจำหน่ายมากขึ้น ทำให้พื้นที่ในการปลูกข้าวลดลง เกิดปัญหาข้าวไม่พอกินในชุมชน ส่งผลต่อภาวะโภชนาการในผู้เรียนเนื่องจากโภชนาการมีบทบาทสำคัญต่อการเจริญเติบโตและพัฒนาการของเด็ก ดังพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ให้มีการส่งเสริมโภชนาการและสุขภาพอนามัยแก่เด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร เพื่อช่วยให้เด็กมีการเจริญเติบโตและพัฒนาการเต็มศักยภาพ เป็นคนที่มีคุณภาพชีวิตที่ดี ซึ่งจะเป็นทรัพยากรที่สำคัญในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา“แม่ฟ้าหลวง” (ศศช.) บ้านโป่งขนุนตระหนักในความสำคัญของภาวะโภชนาการและสุขภาพอนามัยของเด็กเยาวชนและคนในชุมชนจึงได้ร่วมกันระหว่างครู ผู้เรียนและผู้ปกครอง วิเคราะห์สภาพปัญหาข้าวไม่พอกิน และร่วมกันหาแนวทางแก้ไข โดยอาศัยทั้งองค์ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมของชาวบ้านและในส่วนของครูได้ทำการศึกษาข้อมูลความรู้ทางวิชาการจากแหล่งต่าง ๆ มาประมวลเป็นองค์ความรู้สู่การดำเนินกิจกรรมที่สอดคล้องกับบริบทและสภาพปัญหาของชุมชนโดยได้ดำเนินกิจกรรมที่จะทำให้ผู้เรียนมีข้าวที่พอกินในช่วงระหว่างเดือนกรกฎาคมถึงเดือนกันยายน รวมทั้งให้ได้สารอาหารที่ครบถ้วนตามความจำเป็นของร่างกาย ด้วยการจัดกระบวนการเรียนรู้ กิจกรรมหัตถกรรมข้าวโพดเสริมโภชนาการ ด้วยการหุงข้าวผสมข้าวโพดขึ้น

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อแก้ปัญหาข้าวไม่พอกินด้วยการหุงข้าวผสมข้าวโพด
๒. เพื่อส่งเสริมโภชนาการโดยเพิ่มคุณค่าทางสารอาหาร

เป้าหมาย

เชิงปริมาณ

ผู้เรียนในศศช. ที่มีภาวะข้าวไม่พอกิน จำนวน ๔ คน

ผู้เรียนในศศช. จำนวน ๑๑ คน ได้รับความรู้เรื่องคุณค่าสารอาหารของข้าวโพด

เชิงคุณภาพ

ผู้เรียนในศศช. ได้รับการแก้ปัญหาเรื่องข้าวไม่พอกิน และได้รับความรู้เรื่องคุณค่าสารอาหารทางโภชนาการจากข้าวโพด และสามารถนำความรู้ไปใช้ในวิถีชีวิตจริง

กระบวนการดำเนินงาน

แนวปฏิบัติที่ดีด้านโภชนาการและสุขภาพอนามัย เรื่องมหัศจรรย์ข้าวโพดเสริมโภชนาการมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

๑. ครู ผู้เรียนและผู้ปกครองประชุมร่วมกันเกี่ยวกับปัญหาข้าวไม่พอกินเพื่อหาข้อสรุปของปัญหาและแนวทางแก้ไข

๒. ครูได้ศึกษาองค์ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน ในกรณีที่ข้าวไม่พอกินชาวบ้านมีวิธีการแก้ปัญหาแบบดั้งเดิมโดยการหาวัตถุดิบที่พอหาได้ในท้องถิ่นเช่น หน่อไม้พืชผักต่าง ๆ มาผสมในการหุงข้าวเพื่อให้ได้ปริมาณเพิ่มขึ้น

๓. ครูทำการศึกษา ค้นคว้าข้อมูลทางวิชาการเพิ่มเติมจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งจากสื่อเอกสารและทางอินเทอร์เน็ตเกี่ยวกับสารอาหารจากข้าวโพด ซึ่งพบว่า ข้าวโพดให้คุณค่าสารอาหารทางโภชนาการครบ ๕ หมู่ ได้แก่ คาร์โบไฮเดรตซึ่งเนื้อในเมล็ดข้าวโพดมีสารอาหารร้อยละ ๗๒ ที่ให้พลังงานแก่ร่างกาย ไขมันในเมล็ดข้าวโพดที่แก่จัดมีร้อยละ ๔ โปรตีนร้อยละ ๔ มีสารไลซีนและทริปโตเฟนที่ช่วยเพิ่มคุณค่าทางสารอาหาร วิตามินบี ๑ บี ๒ และเกลือแร่ที่มีส่วนช่วยในการเจริญเติบโต โดยเฉพาะแคลเซียมและธาตุเหล็ก

๔. ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้การหุงข้าวผสมข้าวโพด แก่ผู้เรียนทั้งหมดใน ศศช. โดยครูให้ความรู้แก่ผู้เรียนเกี่ยวกับปัญหาข้าวไม่พอกินและวิธีการแก้ปัญหา รวมทั้งเรื่องสารอาหารที่จำเป็นแก่ร่างกาย ตลอดจนวิธีการขั้นตอนในการหุงข้าวผสมข้าวโพด

ครูให้ความรู้เรื่องคุณค่าทางอาหารของข้าวโพด และการหุงข้าวผสมข้าวโพดกับเด็ก ๆ

๕. ครูร่วมกับผู้เรียน ปฏิบัติกิจกรรมหุงข้าวผสมข้าวโพด โดยวิธีการดังนี้

๕.๑ เตรียมวัตถุดิบและอุปกรณ์ต่าง ๆ ประกอบด้วยข้าว(ข้าวเจ้า) ข้าวโพดพันธุ์พื้นเมืองฝักอ่อนหรือข้าวโพดแห้งตำละเอียด หม้อหุงข้าว ไม้พาย น้ำสะอาด เตาถ่านหรือเตาสามขา

๕.๒ นำข้าวเจ้าชอนน้ำสะอาด ประมาณ๑ถึง๒ครั้งและนำข้าวโพดฝักอ่อนปอกเปลือกออก แกะเมล็ดหรือใช้วิธีฝานบาง ๆบริเวณเนื้อข้าวโพด (หรือข้าวโพดแห้งตำละเอียด) แล้วนำผสมลงในหม้อหุงข้าวในอัตราส่วน ๓ :๑ (ข้าว ๓ ส่วน: ข้าวโพด ๑ ส่วน) เติมน้ำสะอาดท่วมข้าวประมาณสองข้อนิ้วมือ ยกตั้งบนเตาไฟรอน้ำเดือดใช้ไม้พายคนข้าวเพื่อให้ข้าวและข้าวโพดผสมเข้ากัน ลดไฟลงเมื่อข้าวใกล้สุกแล้วให้ใช้ไฟอ่อนๆ เพื่อคงข้าวให้สุก

ครูและผู้เรียนทำกิจกรรมหุงข้าวผสมข้าวโพดร่วมกัน

๖. ครูและผู้เรียนสรุปลงค์ความรู้ร่วมกัน

๗. ครูมอบหมายให้ผู้เรียนนำความรู้และทักษะที่ได้ไปทำร่วมกับครอบครัว

๘. ครูทำการติดตามผล เก็บข้อมูลและบันทึกผลโดย

๘.๑ ติดตามผู้เรียนที่บ้านและให้คำแนะนำเพิ่มเติม พร้อมทั้งเสริมความรู้ให้แก่ผู้ปกครอง

๘.๒ ชั่งน้ำหนักและวัดส่วนสูง บันทึกข้อมูลของผู้เรียนในศสช. ทั้งหมด ก่อนและหลังการดำเนินกิจกรรม

๘.๓ นำข้อมูลที่ได้มาเปรียบเทียบและวิเคราะห์ผลทั้งข้อมูลก่อนและหลังการดำเนินกิจกรรม และข้อมูลระหว่างผู้เรียนที่กินข้าวที่หุงเพียงข้าวอย่างเดียวกับผู้เรียนที่กินข้าวซึ่งหุงข้าวผสมข้าวโพด

ตารางเปรียบเทียบข้อมูลพัฒนาการของผู้เรียน

การบริโภค	จำนวนนักเรียน (คน)	น้ำหนักรวม (กิโลกรัม)	ค่าเฉลี่ยน้ำหนัก (กิโลกรัม)	ส่วนสูง (เซนติเมตร)	ค่าเฉลี่ยส่วนสูง (เซนติเมตร)
ข้าวไม่ผสมข้าวโพด	๗	๒๐๐	๒๘.๕๗	๘๗๗	๑๒๕.๒๘
ข้าวผสมข้าวโพด	๔	๑๒๑	๓๐.๒๕	๕๒๕	๑๓๑.๒๕

จากตารางเปรียบเทียบข้อมูลพัฒนาการของผู้เรียน ผลการดำเนินงานพบว่า ผู้เรียนใน ศศช. ที่กินข้าวซึ่งหุงเพียงข้าวอย่างเดียว มีอัตราน้ำหนักเฉลี่ย ๒๘.๕๗ กิโลกรัม ส่วนสูงเฉลี่ย ๑๒๕.๒๘ เซนติเมตร และผู้เรียนที่กินข้าวซึ่งหุงผสมข้าวโพด มีอัตราน้ำหนักเฉลี่ย ๓๐.๒๕ กิโลกรัม ส่วนสูงเฉลี่ย ๑๓๑.๒๕ เซนติเมตรจากอัตราเฉลี่ยน้ำหนักและส่วนสูง สรุปได้ว่าผู้เรียนที่กินข้าวผสมข้าวโพด จะมีอัตราเฉลี่ยน้ำหนักและส่วนสูงมากกว่าผู้เรียนที่กินข้าวที่หุงเพียงข้าวอย่างเดียว

ชั่งน้ำหนักเพื่อดูพัฒนาการของผู้เรียน

ผลการดำเนินงาน

จากการดำเนินกิจกรรมมหัศจรรย์ข้าวโพดเสริมโภชนาการ

๑. สามารถแก้ปัญหาให้กับผู้เรียนที่ข้าวไม่พอกินได้นอกจากนี้ยังเพิ่มคุณค่าด้านโภชนาการเสริมสร้างพัฒนาการทางร่างกายให้เจริญเติบโตตามวัย

๒. ผู้เรียนและผู้ปกครอง มีความรู้ความเข้าใจ และตระหนักเกี่ยวกับคุณค่าทางโภชนาการด้านสารอาหารโดยได้นำความรู้จากการหุงข้าวผสมข้าวโพดไปใช้ในวิถีชีวิตจริง

๓. ครู ได้องค์ความรู้ใหม่ ในการแก้ปัญหาให้กับผู้เรียนและชุมชนแล้วยังสามารถนำไปเผยแพร่แก่ชุมชนและศศช.อื่น ๆ

นำวิธีการหุงข้าวผสมข้าวโพดไปใช้ที่บ้าน

การเผยแพร่

1. เผยแพร่โดยผู้เรียนไปถ่ายทอดความรู้และวิธีการแก่ผู้ปกครองและคนในชุมชน
2. ครูได้จัดทำเอกสารแผ่นพับเผยแพร่ เรื่อง การหุงข้าวผสมข้าวโพดให้กับผู้สนใจและเผยแพร่ผลงานให้กับเพื่อนครู ศศช. ภายในกลุ่ม
3. จัดทำเอกสารสรุปรายงานเสนอต้นสังกัด

ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ

ปัญหาอุปสรรค

ข้าวที่หุงผสมข้าวโพดจะเก็บไว้ได้ไม่นานบูดเสียง่าย

ข้อเสนอแนะ

1. ในการหุงข้าวด้วยวิธีเพิ่มปริมาณ โดยใช้วัตถุดิบจากข้าวโพด ต้องกะปริมาณให้พอดีกับที่จะกินในแต่ละมื้อ
2. ครูศศช. ที่ต่าง ๆ อาจศึกษาเกี่ยวกับวัตถุดิบอื่น ๆ นอกจากข้าวโพดที่จะนำมาเพิ่มปริมาณเพื่อแก้ปัญหาเรื่องข้าวไม่พอกินต่อไป

เอกสารอ้างอิง

สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี. แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ฉบับที่ ๔ พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๑.

สุรีพร เกตุงาม. “เอกสารประกอบการสอนวิชาธัญพืช ภาควิชาพืชไร่ คณะเกษตรศาสตร์มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.” [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.doae.go.th/plant/corn.htm> (๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๕).

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ. “ความสำคัญของโภชนาการในวัยเด็ก.” [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.goodfoodgood/life.in.th> (๑๗ กันยายน ๒๕๕๖).

“โภชนาการที่ดี.” [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.goldcupfoods.com/benefitsoon001.html> (๑๗ กันยายน ๒๕๕๖).

วิชัย ตันวิจิตร. สารานุกรมสำหรับเยาวชน เล่มที่ ๙. “โภชนาการและสารอาหาร.” [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.goodfoodgood/life.in.th> (๑๗ กันยายน ๒๕๕๖).

ลดสารพิษในผักเพื่อบริโภค

ผู้ศึกษา นางสาวอุบล ดีเสอร์

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านแม่แฮหลวง หมู่ที่ ๑๔ ตำบลยางเปียง

ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภออมก๋อย

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดเชียงใหม่

บทคัดย่อ

แนวปฏิบัติที่ดี ด้านโภชนาการและสุขภาพอนามัย เรื่อง ลดสารพิษในผักเพื่อการบริโภค เป็นกิจกรรมตามโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” (ศศช.) บ้านแม่แฮหลวง หมู่ที่ ๑๔ ตำบลยางเปียง อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนรู้ และตระหนักถึงสารพิษในผักที่บริโภคในชีวิตประจำวันและสามารถลดสารพิษในผักที่บริโภคได้ กลุ่มเป้าหมายคือ ผู้เรียน ศศช. จำนวน ๓๐ คน โดยทำการทดสอบปริมาณสารพิษที่ปนเปื้อนในผักที่ใช้ในการบริโภค สาธิตวิธีการลดสารพิษที่ปนเปื้อนในผัก เปรียบเทียบปริมาณสารพิษที่ปนเปื้อนก่อนและหลังการใช้วิธีลดสารพิษด้วยวิธีท้องถิ่น แล้วเผยแพร่ข้อมูลให้กับกลุ่มเป้าหมายในชุมชนเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

ผลการดำเนินงาน พบว่า หลังจากการจัดกิจกรรมกลุ่มเป้าหมายร้อยละ ๙๐ ได้นำวิธีการลดสารพิษที่ปนเปื้อนในผักด้วยวิธีท้องถิ่นไปใช้ในชีวิตประจำวันทำให้ได้บริโภคผักที่ปลอดภัยซึ่งจะส่งผลดีแก่สุขภาพต่อไป

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

คนในหมู่บ้านแม่แฮหลวง ตำบลยางเปียง อำเภอมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบอาชีพเกษตรกรรมโดยปลูกพืชเศรษฐกิจ เช่น พริก มะเขือเทศ กะหล่ำปลี เป็นต้น ซึ่งในการปลูกพืชเศรษฐกิจนั้น มีการนำสารเคมีมาใช้ในพื้นที่ เช่น ปุ๋ย ยาฆ่าแมลง ยาฆ่าหญ้า ซึ่งสารเคมีเหล่านี้จะปนเปื้อนในผักที่จำหน่ายและบริโภคเองทำให้คนในชุมชนได้รับสารพิษที่ปนเปื้อนในผักซึ่งส่งผลเสียต่อร่างกาย ซึ่งที่ผ่านมาพบว่าคนในชุมชนที่ได้นำผักในพื้นที่บางส่วนมาบริโภคเป็นเวลานานจะเกิดอาการปวดศีรษะ ปวดท้องและมีอาการหนักถึงขั้นต้องเข้าโรงพยาบาล ซึ่งแพทย์ได้สันนิษฐานว่าเกิดจากการมีสารเคมีที่เป็นพิษในร่างกายมากเกินไปจนเกิดความผิดปกติ

แนวทางการแก้ปัญหาที่ผ่านมา ได้มีหน่วยงานสาธารณสุข สถานีอนามัยใกล้เคียงร่วมกับองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นได้รณรงค์และแนะนำวิธีการลดสารพิษในผักที่ใช้บริโภคโดยการแช่น้ำต่างตบตีมน้ำปูนใส น้ำยาล้างผัก และแช่น้ำส้มสายชู ซึ่งจะมีการจัดกิจกรรมดังกล่าวเพียงปีละครั้ง ในแต่ละครั้งจะแจกวัสดุที่ใช้ในการลดสารพิษในผักให้กับผู้เข้าร่วมกิจกรรมเพียงเล็กน้อย ไม่สามารถใช้อย่างต่อเนื่อง

จากสภาพดังกล่าวข้างต้น ผู้ศึกษาจึงได้ทำการศึกษาหาวิธีการที่เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพของชุมชนโดยศึกษาจากภูมิปัญญาท้องถิ่นและศึกษาข้อมูลความรู้ทางวิชาการจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อลดปริมาณสารพิษที่ปนเปื้อนในผักได้อย่างต่อเนื่องและสามารถนำมาบริโภคได้อย่างปลอดภัย

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อให้ผู้เรียนรู้และตระหนักถึงสารพิษในผักที่บริโภคในชีวิตประจำวัน
๒. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถลดสารพิษในผักที่บริโภคได้

แปลงปลูกผักของชาวชุมชนแม่แฮหลวง

สารเคมีในท้องตลาดทั่วไปที่มักนำมาใช้ในการปลูกผัก

เป้าหมาย

เชิงปริมาณ

ผู้เรียน จำนวน ๓๐ คน

เชิงคุณภาพ

ผู้เรียนมีความรู้และตระหนักถึงโทษของสารพิษที่มีผลต่อร่างกายพร้อมทั้งสามารถนำวิธีการลดสารพิษในผักไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

กระบวนการดำเนินงาน

๑. ครูเตรียมการโดยศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสารเคมีที่เป็นพิษในการเกษตร โทษของสารเคมี วิธีการตรวจปริมาณสารเคมีและวิธีการลดสารเคมีที่เป็นพิษจากแหล่งเรียนรู้และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้ววางแผนการดำเนินงานขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากเครือข่ายต่าง ๆ

๒. ครูร่วมกับผู้เรียนสำรวจและเก็บข้อมูลผักที่จะนำมาบริโภคซึ่งมีสารเคมีที่เป็นพิษปนเปื้อน โดยนำชิ้นส่วนของผักดังกล่าวมาทดสอบปริมาณสารเคมีโดยใช้ชุดตรวจหาสารเคมี GT (ยาฆ่าแมลง) พบว่าสารเคมีที่ใช้ในการเกษตรส่วนใหญ่ คือ ยาฆ่าแมลง พืชที่ใช้สารเคมีมากที่สุด ได้แก่ กะหล่ำปลี พริก และ มะเขือเทศ ปริมาณสารเคมีมีค่าในระดับ ๓ คือมากเกินไปความปลอดภัย

ผักที่นำมาทดสอบตรวจหาสารเคมี

ชุดตรวจหาฆ่าแมลง

การแปลความหมายของปริมาณสารเคมีที่เป็นพิษในผัก แปลความหมายตามสีของสารละลาย ดังนี้

สีเหลืองใส มีค่า ๑ คือ ไม่พบยาฆ่าแมลง

สีเหลืองขุ่น มีค่า ๒ คือ พบยาฆ่าแมลงแต่อยู่ในเกณฑ์ปลอดภัย

สีเหลืองขุ่นเข้ม มีค่า ๓ คือ พบยาฆ่าแมลง ในปริมาณมากเกินไปความปลอดภัย

ผลการตรวจปริมาณสารเคมี ซึ่งแสดงเป็นสีต่าง ๆ

๓. ครูปรึกษากับผู้รู้ในชุมชนเกี่ยวกับวิธีการแบบท้องถิ่นลดสารพิษในผัก ซึ่งพบว่าปนเปื้อนในผักนั้น มีอยู่ ๔ วิธี ได้แก่ ๑) การแช่น้ำขาวข้าว ๒) การลอกหรือปอกเปลือก ๓) การปรุงให้สุกก่อนบริโภค และ ๔) การล้างในน้ำไหลนาน 2 นาที

๔. ครูนำผลมาเปรียบเทียบปริมาณสารพิษที่ปนเปื้อน ก่อนและหลังการทดลองวิธีการลดสารพิษด้วยวิธีท้องถิ่นทั้ง ๔ วิธี

ตารางเปรียบเทียบปริมาณสารพิษที่ปนเปื้อนในพืชผัก

ชนิดของพืช	วิธีการลดสารเคมีโดยใช้วิธีท้องถิ่น							
	แช่น้ำขาวข้าว		การลอกหรือปอกเปลือก		การปรุงให้สุกก่อนบริโภค		การล้างในน้ำไหลนาน ๒ นาที	
	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง
พริก	๓	๑	๓	๒	๓	๑	๓	๒
มะเขือเทศ	๓	๒	๓	๒	๓	๑	๓	๒
กะหล่ำปลี	๓	๒	๓	๑	๓	๑	๓	๒

๕. ครูนำข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการทดสอบและเปรียบเทียบไปเผยแพร่ให้กับผู้เรียนและคนในชุมชนที่สนใจพร้อมแนะนำวิธีการลดสารพิษด้วยวิธีท้องถิ่นโดยการสาธิตแต่ละวิธี เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำวิธีการไปใช้ในชีวิตประจำวัน

การเตรียมงานและการเผยแพร่ข้อมูลให้กับผู้เรียนและชาวบ้านในชุมชน

๖. ครูติดตามผลการใช้วิธีการลดสารพิษโดยใช้วิธีท้องถิ่นของผู้เรียน จำนวน ๓๐ คนโดยการสอบถาม สัมภาษณ์ และสังเกตระหว่างการเยี่ยมบ้านแล้ว สรุปและประเมินผลการดำเนินงาน

ผลการดำเนินงาน

จากการดำเนินการลดสารพิษในผักเพื่อบริโภค

๑. ผักที่มีสารพิษปนเปื้อนมากเกินไปจนเกินความปลอดภัยซึ่งคนในชุมชนบริโภคเป็นประจำในชีวิตประจำวัน ได้แก่ กะหล่ำปลี พริก และมะเขือเทศ

๒. ผู้เรียนและคนในชุมชนรู้และตระหนักถึงสารพิษในผักที่บริโภคในชีวิตประจำวันและส่งผลกระทบต่อสุขภาพร่างกายของตนเองและคนในครอบครัว

๓. ผู้เรียนและคนในชุมชนสามารถลดสารพิษในผักที่บริโภคในชีวิตประจำวันได้โดยใช้วิธีท้องถิ่น

ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ

ปัญหา อุปสรรค

ชุดตรวจปริมาณสารเคมีที่ปนเปื้อนในพืชผักมีจำกัดเนื่องจากราคาแพงจึงทดสอบชิ้นส่วนของพืชผักได้ในปริมาณน้อย

ข้อเสนอแนะ

๑. หาอุปกรณ์อื่นที่สามารถทดแทนได้

๒. ควรมีการทดสอบวัตถุดิบที่เป็นพืชผักอื่น ๆ ในชุมชนด้วย

๓. ควรหาวิธีการลดสารเคมีที่ปนเปื้อนในพืชผักที่ใช้บริโภคด้วยวิธีอื่น ๆ เพิ่มขึ้น

เอกสารอ้างอิง

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. การประชุมวิชาการการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง”. อุบลราชธานี : ยงสวัสดิ์กรู๊ป จำกัด, ๒๕๕๖.

“พิษภัยของสารพิษแต่ละชนิด.” [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.fda.moph.go.th>

(๑๗ กันยายน ๒๕๕๖).

“วิธีการตรวจสอบเบื้องต้น.” [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.gttestkit.com>

(๒๐ กันยายน ๒๕๕๖).

สุขภาพดีด้วยพืชผักสวนครัว

ผู้ศึกษา นายวิโรจน์ กรือแ่น

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านห้วยเฮี้ยะ ตำบลแม่คง

ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอแม่สะเรียง

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดแม่ฮ่องสอน

บทคัดย่อ

แนวปฏิบัติที่ดี ด้านโภชนาการและสุขภาพอนามัย เรื่อง สุขภาพดีด้วยพืชผักสวนครัวของ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านห้วยเฮี้ยะ หมู่ที่ ๔ ตำบลแม่คง อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เด็กวัยเรียนชาวบ้านในชุมชนมีพืชผักปลอดสารพิษที่มีคุณค่าทางโภชนาการไว้บริโภคในครัวเรือนอย่างเพียงพอต่อความต้องการในแต่ละวันและสามารถแก้ไขปัญหาภาวะขาดสารอาหารในเด็กวัยเรียนให้ดีขึ้น โดยมีอาหารกลางวันที่มีคุณค่าทางโภชนาการ ซึ่งใช้ผลผลิตพืชผักสวนครัวมาประกอบอาหารกลางวันกลุ่มเป้าหมายในการดำเนินการ คือ ผู้เรียนเด็ก ๗๖ คนชาวบ้านในชุมชน ๓๐ คนในการจัดกิจกรรมสุขภาพดีด้วยพืชผักสวนครัวมีขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมคือครูศศช. บ้านห้วยเฮี้ยะ ได้จัดประชุมร่วมกับชุมชน เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหา ความต้องการของชุมชนในด้านโภชนาการและสุขภาพอนามัย แล้วนำสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนมาวางแผนเพื่อนำไปสู่การจัดการกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชน โดยอาศัยความร่วมมือและการสนับสนุนเมล็ดพืชผักต่าง ๆ รวมทั้งวัสดุ อุปกรณ์ จากสำนักงานเกษตรอำเภอแม่สะเรียง

ผลการดำเนินงาน พบว่าผู้เรียนและชาวบ้านในชุมชนมีความเข้าใจและสามารถนำความรู้และทักษะจากการจัดกิจกรรมสุขภาพดีด้วยพืชผักสวนครัวมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ส่งผลให้มีพืชผักปลอดสารพิษที่มีคุณค่าทางโภชนาการไว้บริโภคในครัวเรือนเพียงพอต่อความต้องการในแต่ละวันและแก้ไขปัญหาภาวะขาดสารอาหารในเด็กวัยเรียน

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภาวะน้ำหนักน้อยกว่าเกณฑ์ของเด็กวัยเรียนในถิ่นทุรกันดารยังเป็นปัญหาสำคัญด้านโภชนาการ ทำให้เด็กวัยเรียนขาดสารอาหาร ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการรับสารอาหารที่ไม่เพียงพอของเด็กวัยเรียนที่มา จากสาเหตุด้านต่าง ๆ เช่น การคมนาคมยากลำบาก การเข้าถึงบริการสาธารณสุขและด้อยโอกาสในการ พัฒนา ด้วยเหตุนี้สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีจึงมีพระราชดำริให้ดำเนินโครงการ ส่งเสริมโภชนาการและสุขภาพอนามัยแม่และเด็กในถิ่นทุรกันดารขึ้นเพื่อช่วยให้เด็กมีการเจริญเติบโตและ พัฒนาการได้เต็มศักยภาพ มีคุณภาพชีวิตที่ดี ซึ่งจะเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป

พืชผักสวนครัวถือว่าเป็นพืชที่สามารถปลูกได้ในชุมชนเพื่อสร้างความมั่นคงด้านอาหารเพราะ พืชผักสวนครัวเป็นแหล่งสำคัญของธาตุอาหารที่จำเป็นต่อร่างกายหลายชนิดช่วยในการย่อยอาหารช่วยให้ ร่างกายต้านทานโรคช่วยเสริมโภชนาการและลดภาวะน้ำหนักน้อยกว่าเกณฑ์ของเด็กวัยเรียนในถิ่น ทุรกันดารได้ ซึ่งส่งผลให้เด็กวัยเรียนมีพัฒนาการในด้านร่างกาย สมออง และอารมณ์ ดังนั้น ศศช. บ้านห้วยเฮี้ยะจึงได้ดำเนินการจัดกิจกรรมสุขภาพดีด้วยพืชผักสวนครัวขึ้น

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อให้เด็กวัยเรียน ชาวบ้านในชุมชนมีพืชผักปลอดสารพิษที่มีคุณค่าทางโภชนาการไว้ บริโภคในครัวเรือนและเพียงพอต่อความต้องการในแต่ละวัน
๒. เพื่อแก้ไขปัญหภาวะน้ำหนักน้อยกว่าเกณฑ์ในเด็กวัยเรียน
๓. เพื่อให้เด็กวัยเรียนมีอาหารกลางวันที่มีคุณค่าทางโภชนาการ โดยใช้ผลผลิตพืชผักสวนครัว มาประกอบอาหารกลางวัน

เป้าหมาย

เชิงปริมาณ

๑. ผู้เรียนเด็ก จำนวน ๗๖ คน แยกเป็น ชาย ๓๕ คนหญิง ๔๑ คน
๒. ชาวบ้านห้วยเฮี้ยะจำนวน ๓๐ คน แยกเป็นชาย ๑๕ คน หญิง ๑๕ คน

เชิงคุณภาพ

เด็กวัยเรียนและชาวบ้านในชุมชนมีพืชผักปลอดสารพิษไว้รับประทานที่เพียงพอต่อความ ต้องการในแต่ละวัน ภาวะน้ำหนักของเด็กวัยเรียนอยู่ในเกณฑ์ปกติ

กระบวนการดำเนินงาน

ขั้นตอนการเตรียมการและวางแผน

ครู ศศช. ร่วมประชุมเพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการร่วมกับชุมชน

๑. ครูศศช. บ้านห้วยเฮี้ยะได้จัดประชุมร่วมกับชุมชน เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหา ความต้องการของชุมชนในด้านโภชนาการและสุขภาพอนามัย แล้วนำสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนมาวางแผนเพื่อนำไปสู่การจัดกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชน วางแผนการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับสภาพปัญหา ความต้องการของชุมชน

เกษตรกรอำเภอแม่สะเรียงสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ผักและวัสดุ อุปกรณ์ทางการเกษตร

๒. ครูและชุมชนร่วมกันวางแผนการดำเนินกิจกรรมสุขภาพดีด้วยพืชผักสวนครัว และขอรับการสนับสนุนเมล็ดพันธุ์พืชผักต่าง ๆ รวมทั้งวัสดุ อุปกรณ์ทางการเกษตร เช่น จอบ บัวรดน้ำ เสียม ส้อมพรวน จากสำนักงานเกษตรอำเภอแม่สะเรียง

๓. ครูและชุมชนจัดทำปฏิทินการปลูกพืชผักสวนครัวให้เหมาะสมกับสภาพอากาศในแต่ละเดือนและให้มีผลผลิตที่เพียงพอต่อความต้องการตลอดทั้งปี

๔. ครูและชุมชนกำหนดข้อตกลงในการจัดกิจกรรมสุขภาพดีด้วยพืชผักสวนครัวร่วมกัน โดยกำหนดผู้ดูแลพืชผักสวนครัวที่ปลูกและสัดส่วนการแบ่งผลผลิตที่ได้ให้กับผู้ดูแลและส่วนที่นำมาประกอบอาหารกลางวัน

๕. บันทึกผลการดำเนินกิจกรรม

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมเรียนรู้

เจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอแม่สะเรียงให้ความรู้การปลูก การดูแล พืชผักสวนครัว

๑. จัดกิจกรรมให้ความรู้การปลูกพืชผักสวนครัวในเรื่องที่เกี่ยวกับ การเตรียมดิน การเตรียมเมล็ดพันธุ์ วิธีการปลูก การให้น้ำ การพรวนดิน การใส่ปุ๋ยการกำจัดวัชพืชการป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรูพืชโดยวิธีที่ปลอดภัยมีการทำน้ำหมักชีวภาพ การเก็บเกี่ยวพืชผัก ฯลฯ ให้กับผู้เรียนเด็กและชาวบ้านในชุมชน โดยได้เชิญวิทยากรจากสำนักงานเกษตรอำเภอแม่สะเรียง มาให้ความรู้

๒. ครูประสานเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลแม่คง ให้ความรู้การดูแลสุขภาพอนามัย และประโยชน์ของการบริโภคพืชผักสวนครัวที่เป็นแหล่งรวมสารอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อการเจริญเติบโตของร่างกาย

๓. ครู ผู้เรียนเด็ก และชาวบ้านในชุมชนดำเนินกิจกรรมปลูกพืชผักสวนครัว และแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในการดูแลแปลงพืชผักสวนครัว โดยจัดเวรให้กับผู้เรียนเด็กและชาวบ้านในชุมชนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง

๔. นำผลผลิตจากการปลูกพืชผักสวนครัวแบ่งให้ชาวบ้านที่ดูแลและนำมาประกอบอาหารกลางวัน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับสารอาหารจากพืชผักสวนครัวโดยการปรุงอาหารที่ถูกสุขลักษณะ

๕. การประเมินพัฒนาการทางด้านร่างกายของผู้เรียน โดยการชั่งน้ำหนัก และวัดส่วนสูง เพื่อนำไปประเมินผลโดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์การประเมินการเจริญเติบโต

ดำเนินกิจกรรมการปลูกพืชผักสวนครัว

นำผลผลิตมาประกอบอาหารกลางวัน

การชั่งน้ำหนักประเมินภาวะโภชนาการ

ผลการดำเนินงาน

ผู้เรียน และชาวบ้านในชุมชนมีความเข้าใจและสามารถนำความรู้ และทักษะจากการจัดกิจกรรมสุขภาพดีด้วยพืชผักสวนครัวมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ ส่งผลให้เด็กวัยเรียน และชาวบ้านในชุมชนมีพืชผักปลอดสารพิษที่มีคุณค่าทางโภชนาการไว้บริโภคในครัวเรือน และเพียงพอต่อความต้องการในแต่ละวัน

การเผยแพร่

๑. จัดทำเอกสารรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพดีด้วยพืชผักสวนครัวให้แก่ผู้เรียน และชาวบ้าน
ในชุมชนที่สนใจ

๒. สรุปผลการจัดกิจกรรมสุขภาพดีด้วยพืชผักสวนครัว ให้นำหน่วยงานเครือข่ายและต้นสังกัด

๓. เผยแพร่การจัดกิจกรรมสุขภาพดีด้วยพืชผักสวนครัว ในการประชุมของ กศน.อำเภอ
แม่สะเรียง และสำนักงาน กศน.จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ

ปัญหา อุปสรรค

- สภาพอากาศที่ไม่เหมาะสมกับการปลูกพืชผักสวนครัวบางชนิดทำให้พืชผักสวนครัวมี
การเจริญเติบโตช้า

ข้อเสนอแนะ

- ควรเลือกชนิดพืชผักสวนครัวให้เหมาะสมกับสภาพอากาศของชุมชน

เอกสารอ้างอิง

สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี. *การประชุมวิชาการ “แนวปฏิบัติ
ที่ดีในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราช
กุมารี”*. กรุงเทพฯ : บริษัท พี.เอ.ลีฟวิ่ง จำกัด, ๒๕๕๔.

สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี. *แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่น
ทุรกันดารตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ฉบับที่ ๔ พ.ศ.
๒๕๕๐-๒๕๕๙*. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๑.

อาหารปลอดภัย เด็ก ตชด.ไทยสุขภาพดี

ผู้ศึกษา ร้อยตำรวจตรีนิยม ชัยพรมเขียว
โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านลาดเรือ
กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ ๓๑
กองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดนภาค ๓
กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน

บทคัดย่อ

แนวปฏิบัติที่ดี ด้านโภชนาการและสุขภาพอนามัย เรื่อง อาหารปลอดภัย เด็ก ตชด.ไทยสุขภาพดี ของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านลาดเรือ สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ ๓๑ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักเรียนได้บริโภคและเลือกรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย ได้รับประทานอาหารกลางวันที่ปลอดภัยและมีคุณค่าทางโภชนาการ นักเรียนมีทักษะและมีส่วนร่วมในกระบวนการผลิตอาหารในโรงเรียนปลอดสารพิษ นอกจากนี้นักเรียนยังได้ออกกำลังกายและร่วมกิจกรรมนันทนาการ ได้รับการตรวจสุขภาพเพื่อการรักษา ส่วนผู้ปกครองเองก็ได้ตระหนักถึงความสำคัญของอาหารและสุขภาพนักเรียนรวมถึงการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เป้าหมายในกิจกรรมคือ นักเรียน ๖๐ คน ผู้ปกครอง ๖๐ ครอบครัว โดยได้ดำเนินการวางแผนการผลิตผักผลไม้ที่ปลอดสารพิษ การเลี้ยงสัตว์เพื่อสารอาหารโปรตีน การเฝ้าระวังด้านสุขภาพนักเรียน ให้ผู้ปกครองมีความตระหนักในด้านสุขภาพและการรับประทานอาหารที่มีคุณค่าและปลอดภัยของบุตรหลานซึ่งสอดคล้องกับโครงการพระราชดำริฯ ในโรงเรียน ทั้งนี้ได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิตการสนับสนุนจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง

ผลการดำเนินงาน อาหารปลอดภัย เด็ก ตชด.ไทยสุขภาพดี พบว่านักเรียนได้เรียนรู้และเกิดทักษะกระบวนการผลิตอาหาร ได้รับประทานอาหารที่ปลอดภัยมีคุณค่าทางด้านโภชนาการ นักเรียนได้รับการเฝ้าระวังและการตรวจสุขภาพเพื่อคัดกรองในการดูแลรักษา ผู้ปกครองมีความตระหนักและมีส่วนร่วมในการผลิตอาหารที่ปลอดภัยและสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้กำหนดเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาไว้ว่า “เด็กและเยาวชนมีโภชนาการดี สุขภาพแข็งแรงใฝ่เรียนรู้ ซื่อสัตย์ ประหยัด และอดทน มีความรู้และทักษะทางวิชาการและการอาชีพเพื่อเป็นพื้นฐานของการดำรงชีวิต รักและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติ ภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นและความเป็นไทย และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและประเทศชาติได้” จากเป้าหมายดังกล่าวหน่วยงานภาครัฐได้เข้ามาดำเนินการในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนให้เด็กและเยาวชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ระยะเวลาที่ผ่านมาพบว่านักเรียนยังมีพฤติกรรมการบริโภคที่ไม่ถูกสุขลักษณะอันจะส่งผลกระทบต่อ สุขภาพร่างกายปัญหาการขาดสารอาหาร ขาดความรู้เรื่องการบริโภคอาหารที่มีประโยชน์ตามหลัก โภชนาการและส่งผลกระทบต่อกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน

โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านลาดเรือใต้ให้ความสำคัญต่อปัญหาที่เกิดขึ้น จึงดำเนินการ แก้ปัญหาโดยผ่านกระบวนการโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันเป็นแกนหลัก และบูรณาการโครงการ ส่งเสริมสุขภาพอนามัยแม่และเด็กในถิ่นทุรกันดาร โครงการควบคุมโรคขาดสารไอโอดีน และโครงการ ส่งเสริมสหกรณ์เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามแผนต่อไป

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อให้นักเรียนได้บริโภคและเลือกรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย
๒. เพื่อให้นักเรียนได้รับประทานอาหารกลางวันที่ปลอดภัยและมีคุณค่าทางโภชนาการ
๓. เพื่อให้นักเรียนได้ออกกำลังกายและเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการ
๔. เพื่อให้นักเรียนได้ตรวจสุขภาพเพื่อการรักษา
๕. เพื่อให้ผู้ปกครองตระหนักถึงความสำคัญของอาหารและสุขภาพนักเรียนรวมถึงการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน
๖. เพื่อให้นักเรียนมีทักษะและมีส่วนร่วมในกระบวนการผลิตอาหารในโรงเรียนปลอดภัย

เป้าหมาย

เป้าหมายเชิงปริมาณ นักเรียน ๖๐ คน ผู้ปกครอง ๖๐ ครอบครัว

เป้าหมายเชิงคุณภาพ นักเรียนได้รับประทานอาหารที่ปลอดภัยและถูกสุขลักษณะ ผู้ปกครองมีความตระหนักด้านอาหารและสุขภาพ และสามารถนำกระบวนการผลิตอาหารไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

การดำเนินการ

๑. วางแผนดำเนินงาน

ครู นักเรียน ผู้ปกครองและส่วนราชการที่เกี่ยวข้องได้ประชุมชี้แจงสภาพปัญหาเพื่อนำไปวางแผนปรับปรุงพัฒนาให้บรรลุเป้าหมายโดยให้สอดคล้องกับโครงการพระราชดำริฯและกระบวนการเรียนการสอน

๒. ดำเนินงานตามแผน โดยยึดกรอบการดำเนินงานตามโครงการพระราชดำริ ดังนี้
โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน
การผลิตประเภทพืช ผัก

๒.๑ ปลุกผักปลอดสารพิษ มีความหลากหลายตามฤดูกาล

๒.๑.๑ เมล็ดพันธุ์ ได้รับพระราชทานเมล็ดพันธุ์ผัก และได้รับสนับสนุนจากสำนักงานเกษตรจังหวัดพิษณุโลก รวมทั้งโรงเรียนเก็บเมล็ดพันธุ์เอง

๒.๑.๒ ดิน เตรียมดินโดยใช้ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก และการฝังกลบ

๒.๑.๓ ประเภทผักที่ปลูก

ผักเถาเครือ

ผักใบ

๒.๒ ปลูกไม้ผลตามฤดูกาล เช่น มะไฟ ละมุด มะละกอ กัลย ขนุน มะม่วง มะขาม

การดูแลบำรุงรักษาพืชผักและผลไม้

- กำจัดศัตรูพืช โดยใช้น้ำหมักชีวภาพและสารสะเดาไล่แมลง
- น้ำ ใช้ในระบบประปาภูเขาในการเกษตร
- การบำรุงรักษา โดยใช้ น้ำหมักชีวภาพ ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอกบำรุงพืช

๒.๓ การเลี้ยงสัตว์ เพื่อสารอาหารโปรตีน

๒.๓.๑ กิจกรรมการเลี้ยงไก่พันธุ์ไข่ ไก่จำนวน ๕๐ ตัว เลี้ยงแบบขังกรงตับ ให้อาหารสำเร็จรูป เวลา ๐๘.๓๐ น. และ ๑๖.๓๐ น.

๒.๓.๒ กิจกรรมการเลี้ยงเป็ดเทศ : ให้อาหารที่มีในท้องถิ่น เช่น รำ , ข้าวโพด และเศษอาหารจากโรงอาหารในโรงเรียน

๒.๓.๓ กิจกรรมการเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นเมือง : ใช้อาหารในท้องถิ่น และเศษอาหารจากโรงอาหารของโรงเรียน

๒.๓.๔ กิจกรรมการเลี้ยงกบในบ่อซีเมนต์ : ให้อาหารสำเร็จรูป เวลาเช้าและเย็น เปลี่ยนน้ำทุก ๓ วัน

๒.๓.๕ กิจกรรมเลี้ยงปลาในบ่อซีเมนต์ : ให้อาหารสำเร็จรูป เช้า-เย็น เปลี่ยนน้ำทุก ๓ วัน

๒.๓.๖ กิจกรรมการเพาะเห็ดนางฟ้า : รดน้ำ เวลา ๐๘.๐๐น.และ ๑๖.๐๐ น. เพื่อให้ความชุ่มชื้น

โครงการส่งเสริมโภชนาการและสุขภาพอนามัยแม่และเด็กในถิ่นทุรกันดาร

กิจกรรมการเฝ้าระวังด้านสุขภาพเพื่อนำผลการตรวจเข้าสู่กระบวนการรักษาและป้องกัน มีดังนี้

๑. การตรวจฟัน การชั่งน้ำหนัก การตรวจเลือดเพื่อหาภาวะโลหิตจางและการขาดธาตุเหล็ก การตรวจอุจจาระหาหนอนพยาธิ

๒. การออกกำลังกายและนันทนาการ เพื่อเสริมสร้างให้ร่างกายแข็งแรง

๓. การตรวจสุขภาพนักเรียนของครูเวร

โครงการควบคุมโรคขาดสารไอโอดีน

๑. กิจกรรมน้ำดื่มไอโอดีน
๒. การตรวจคอพอก

การประกอบอาหารกลางวัน

นำผลผลิตที่ได้ในโรงเรียนมาประกอบอาหารกลางวันโดยให้แม่บ้านและครูเวรเป็นผู้ประกอบอาหารกลางวัน

โครงการส่งเสริมสหกรณ์

ไม่นำสินค้าที่เป็นอันตราย เช่น ขนมกรุบกรอบ น้ำอัดลม มาจำหน่ายให้กับนักเรียน

การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง/การขยายสู่ชุมชน

ผู้ปกครองมีความตระหนักถึงปัญหา ด้านสุขภาพโดยเฉพาะเรื่องอาหาร โรงเรียนได้ส่งเสริมด้านวิชาการและปัจจัยด้านการผลิตบางส่วนให้ผู้ปกครองได้ผลิตอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการและปลอดภัยต่อสุขภาพ

ผู้ปกครองนักเรียนร่วมพัฒนาแปลงเกษตร

กิจกรรมในชุมชนกิจกรรมการเลี้ยงกบในบ่อซีเมนต์
นายสมชาย สีนุญ และสมาชิกรวม ๔ ราย

กิจกรรมเลี้ยงไก่พื้นเมือง นายอุดร อ่อนปัสสา
และสมาชิก จำนวน ๕ ราย

กิจกรรมปลูกพืชผักสวนครัวผู้ปกครองนักเรียน

กิจกรรมเลี้ยงเป็ดเทศ นายเที่ยง คำผิวภา และสมาชิก จำนวน ๓ ราย

ผลการดำเนินงาน

๑. นักเรียนได้บริโภคอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการและปลอดภัยต่อร่างกายรวมทั้งปฏิบัติตนได้ถูกสุขลักษณะในการรับประทานอาหาร
๒. นักเรียนมีความรู้ทักษะกระบวนการผลิตอาหารปลอดภัยในโรงเรียน
๓. นักเรียนได้ออกกำลังกายและกิจกรรมนันทนาการเพื่อเสริมสร้างร่างกายให้แข็งแรง
๔. ในปีการศึกษาที่ผ่านมาไม่พบนักเรียนมีภาวะทางโภชนาการ
๕. ผู้ปกครองนักเรียนมีส่วนร่วมในการผลิตอาหารในโรงเรียนรวมทั้งนำความรู้ทักษะการผลิตอาหารไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ

ปัญหาอุปสรรค

๑. พบว่าร้านค้าในชุมชนยังมีขนมกรุบกรอบและสินค้าอื่นๆที่เป็นอันตรายต่อเด็กมาจำหน่าย
๒. ฐานะทางเศรษฐกิจและความรู้เกี่ยวกับอาหาร อุปนิสัยการรับประทานอาหารของผู้ปกครองมีส่วนทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมการรับประทานอาหารที่ไม่ถูกสุขลักษณะและรับประทานอาหารที่ไม่ปลอดภัย

เอกสารอ้างอิง

สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี. แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ฉบับที่ ๔ พ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๕๙. กรุงเทพมหานคร : สายธุรกิจโรงพิมพ์, ๒๕๕๑.

เด็กดอยสุขภาพดี

ผู้ศึกษา โรงเรียนบ้านแม่ระเมิง
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต ๒
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

บทคัดย่อ

แนวปฏิบัติที่ดี ด้านโภชนาการและสุขภาพอนามัย เรื่อง เด็กดอยสุขภาพดี ของโรงเรียนบ้านแม่ระเมิง ตำบลแม่สอง อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต ๒ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีจุดมุ่งหมายเพื่อนำเสนอผลการดำเนินงานด้านโภชนาการและสุขภาพอนามัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้หญิงตั้งครรภ์ได้รับความรู้และการบริการด้านอาหารและโภชนาการอย่างเหมาะสม เพื่อแก้ปัญหาภาวะโภชนาการ และสุขภาพอนามัยของนักเรียนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาการอย่างยั่งยืน เพื่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับกิจกรรมของการดำเนินงาน เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตร เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการรักษาสุขภาพอนามัยและวิธีป้องกันโรคต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นกับตัวเองได้ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นอนุบาล ๑ ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ ประจำปีการศึกษา ๒๕๕๕ จำนวน ๙๘๕ คน ของโรงเรียนบ้านแม่ระเมิง อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก และหญิงตั้งครรภ์ หมู่ที่ ๘ และหมู่ที่ ๑๔ จำนวน ๓๒ คน เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินงาน คือ แบบสำรวจข้อมูลนักเรียนรายบุคคล แบบบันทึกการชั่งน้ำหนักและส่วนสูง แบบบันทึกการตรวจสุขภาพรายสัปดาห์ แบบสำรวจภาวะโภชนาการ แบบบันทึกการแปรงฟัน แบบบันทึกการตีมนม แบบบันทึกการให้บริการห้องพยาบาล แบบบันทึกทันตกรรม บัตรสุขภาพนักเรียน แบบทดสอบสมรรถภาพทางกาย บัตรบันทึกสุขภาพรายบุคคลและสรุปภาวะสุขภาพ บัตรอนามัยมารดาและบันทึกการตรวจครรภ์

ผลการดำเนินงานพบว่าจากการวิเคราะห์ข้อมูลนักเรียนมีภาวะโภชนาการและสุขภาพอนามัยที่ดีขึ้นมาก มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านต่าง ๆ ไปในทางที่ดี เช่น มีการรับประทานอาหาร การออกกำลังกายสม่ำเสมอ การดูแลความสะอาดของร่างกาย เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย การแปรงฟันหลังอาหาร มีการดื่มน้ำผสมสารไอโอดีน มีการรักษาสุขภาพอนามัยของตนเอง หญิงตั้งครรภ์มีความรู้ มีความเข้าใจ มีการเตรียมความพร้อมของตนเองด้านอาหารและโภชนาการและการดูแลตนเองเบื้องต้น นักเรียนมีความรู้มีความเข้าใจและสามารถนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ทำให้นักเรียนมีภาวะโภชนาการและสุขภาพอนามัยที่ดีมีสุขภาพร่างกายสมบูรณ์แข็งแรง ปัญหาทางด้านภาวะทางโภชนาการและสุขภาพอนามัย ต้นปีการศึกษาและสิ้นปีการศึกษา มีนักเรียนที่มีปัญหาทางด้านภาวะโภชนาการจำนวนลดลง นักเรียนขาดเรียนลดลง นักเรียนมาเรียนสม่ำเสมอทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น

ความเป็นมาและความสำคัญ

โรงเรียนบ้านแม่ระเมิง เป็นโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในถิ่นทุรกันดาร ห่างไกลคมนาคม สภาพความเป็นอยู่ของชาวบ้านที่บ้านแม่ระเมิง ส่วนมากมีฐานะยากจน มีอาชีพทำไร่ บางครอบครัวไม่มีพื้นที่ทำกิน แต่ละครอบครัวมีลูกหลายคน ทำให้ไม่มีเวลาเอาใจใส่เรื่องความเป็นอยู่ อาหาร เครื่องแต่งกาย เด็ก ๆ จึงไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่ เมื่อเด็ก ๆ นักเรียนมาเข้าโรงเรียนจึงเป็นปัญหาที่ทางโรงเรียนจะต้องแก้ไขและดูแล เอาใจใส่ในเรื่องสุขภาพและอนามัยของนักเรียน เพราะหากปล่อยให้เด็กนักเรียนมีปัญหาในเรื่องสุขภาพอนามัยก็จะส่งผลกระทบต่อการศึกษาหนังสือ ทำให้นักเรียนไม่สนใจในการเรียนบางครั้งต้องขาดเรียนหลาย ๆ วัน ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ซึ่งจากสภาพบริบทของโรงเรียนทำให้โรงเรียนไม่สามารถดำเนินการในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่มีได้เต็มที่เท่าที่ควร ในปีการศึกษา ๒๕๔๘ โรงเรียนบ้านแม่ระเมิง ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงรับโรงเรียนบ้านแม่ระเมิง เป็นโรงเรียนในโครงการพระราชดำริของพระองค์ ทำให้โรงเรียนบ้านแม่ระเมิงได้รับความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ หน่วยงาน เช่น จากสำนักงานโครงการพระราชดำริ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานสาธารณสุข สำนักงานปศุสัตว์ สำนักงานประมง โรงพยาบาลและหน่วยงานอื่น ๆ โดยโรงเรียนได้มีการน้อมนำวัตถุประสงค์และแนวทางการพัฒนาตามแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร โดยยึดเป้าหมายและวัตถุประสงค์มาเป็นหลักในการดำเนินงาน ทางโรงเรียนมีการพัฒนางานต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์อย่างต่อเนื่อง ซึ่งในด้านการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนมีภาวะทางโภชนาการและสุขภาพอนามัยสุขภาพที่แข็งแรง และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามเป้าหมายสูงสุด อันจะเป็นแนวทางให้คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ตามวัตถุประสงค์ที่ ๑ การส่งเสริมโภชนาการและสุขภาพอนามัยของเด็กและเยาวชนเริ่มตั้งแต่ในครรภ์มารดา (ตามแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ฉบับที่ ๔ พ.ศ.๒๕๕๐ -๒๕๕๙.๒๕๕๒:๑๑) ต่อไป

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อส่งเสริมให้หญิงตั้งครรภ์ได้รับความรู้และบริการด้านอาหารและโภชนาการอย่างเหมาะสม
๒. เพื่อให้นักเรียนได้รับการส่งเสริมด้านโภชนาการและมีพัฒนาการเหมาะสมตามวัย
๓. เพื่อแก้ไขปัญหาภาวะโภชนาการ และสุขภาพอนามัยของนักเรียนเพื่อนำไปสู่การมีสมรรถภาพทางกายและภาวะทางโภชนาการตามเกณฑ์
๔. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตร
๕. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจถึงวิธีป้องกันโรคต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นกับตัวเอง

เป้าหมาย

เชิงปริมาณ

1. หญิงตั้งครรภ์ หมู่ ๘ และหมู่ ๑๔ จำนวน ๓๒ คน
2. นักเรียนโรงเรียนบ้านแม่ระเมิง ชั้นอนุบาล ๑ ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ จำนวน ๙๘๕ คน
3. จัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตั้งแต่ชั้นอนุบาล ๑ ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖

เชิงคุณภาพ

1. หญิงตั้งครรภ์ได้รับความรู้ด้านอาหารและโภชนาการอย่างเหมาะสม
2. นักเรียนได้รับการดูแลในด้านสุขภาพอนามัยเพื่อนำไปสู่การมีสุขภาพดี
3. เด็กนักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตร
4. นักเรียนนำความรู้ ความเข้าใจจากการเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

การดำเนินการ

โรงเรียนบ้านแม่ระเมิง มีการกำหนดแผนการดำเนินงาน โดยการจัดการประชุมคณะกรรมการสถานศึกษา เจ้าหน้าที่จากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพบ้านแม่ระเมิง และวางแผนกำหนดวิธีการดำเนินงาน

การดำเนินงานตามแผน

๑. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

จัดทำแผนการเรียนรู้ วิชาสุขศึกษา และใช้ในการจัดการเรียนการสอน

๒. ด้านการจัดทำแบบบันทึกข้อมูล ได้จัดทำแบบบันทึกเพื่อใช้ในการบันทึกข้อมูล

- ๒.๑. แบบบันทึกการสำรวจสุขภาพรายบุคคล
- ๒.๒. แบบสำรวจภาวะโภชนาการ
- ๒.๓. แบบบันทึกการแปรงฟัน
- ๒.๔. แบบบันทึกคุณลักษณะที่พึงประสงค์
- ๒.๕. แบบบันทึกการตรวจสุขภาพประจำสัปดาห์
- ๒.๖. บัตรสุขภาพนักเรียน
- ๒.๗. แบบบันทึกการให้บริการห้องพยาบาล
- ๒.๘. แบบบันทึกการตีมนม
- ๒.๙. แบบบันทึกการทดสอบสมรรถภาพทางกาย
- ๒.๑๐. แบบบันทึกการตรวจครรภ์

๓. ด้านการส่งเสริมสุขภาพโภชนาการและสุขภาพอนามัย ได้มีการดำเนินงานด้านการส่งเสริม ดังนี้

๓.๑ โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน มีการส่งเสริมการผลิต เช่น เนื้อสัตว์ พืชผัก ไม้ผล เพื่อนำผลผลิตจากโครงการมาสนับสนุนการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน

๓.๒ โครงการอาหารกลางวัน มีการดำเนินการจัดทำอาหารกลางวันให้นักเรียนได้รับประทานทุกวัน

๓.๓ โครงการควบคุมโรคขาดสารไอโอดีน มีการหยดสารไอโอดีนให้นักเรียนได้ดื่มเพื่อป้องกันโรคคอพอก

๓.๔ โครงการทันตสุขภาพ จัดกิจกรรมการแปรงฟันหลังรับประทานอาหารและการให้บริการด้านทันตกรรมให้กับนักเรียนที่มีปัญหา

๓.๕ โครงการอบรมผู้นำนักเรียนจัดอบรมผู้นำนักเรียน และให้ผู้นำนักเรียนร่วมปฏิบัติงานด้านอนามัยนักเรียน

๓.๖ กิจกรรมอบรมนักเรียนและผู้ปกครองจัดอบรมให้ความรู้ด้านการดูแลสุขภาพอนามัยให้กับนักเรียนและผู้ปกครอง

๓.๗ กิจกรรมอาหารเสริมนม จัดให้นักเรียนชั้นป.๑ ถึง ป.๖ ดื่มนมทุกวัน

๓.๘ กิจกรรมการควบคุมโรคไข้มาเลเรีย มีการให้ความรู้และตรวจหาเชื้อเพื่อการป้องกัน

๓.๙ การฉีดวัคซีนให้ภูมิคุ้มกันโรคร่วมกับทางเจ้าหน้าที่จัดให้นักเรียนได้รับวัคซีนทุกคน

๓.๑๐ กิจกรรมทูปಿನ်မ်เบอร์วัน ส่งเสริมการใช้เวลาว่างของนักเรียน

๓.๑๑ กิจกรรมการแข่งขันแอโรบิก ส่งเสริมด้านการออกกำลังกาย

๓.๑๒ กิจกรรมการตรวจสุขภาพ โดยเจ้าหน้าที่และครูประจำชั้น

๓.๑๓ กิจกรรมการทดสอบสมรรถภาพทางกาย มีการทดสอบสมรรถภาพทางกายภาพของทุกชั้นเรียน

๓.๑๔ กิจกรรมส้วมสะอาด ให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาความสะอาด

๔. ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและขยายผลสู่ชุมชน

๔.๑ การให้ความรู้หญิงตั้งครรภ์ เพื่อเตรียมเป็นแม่ที่ดี

๔.๒ กิจกรรมรณรงค์ให้ความรู้เรื่องไข้เลือดออก

ผลการดำเนินงาน

โรงเรียนบ้านแม่ระเมิง ได้มีการดำเนินงาน “เด็กดอยสุขภาพดี” เพื่อส่งเสริมและ แก้ไขปัญหาภาวะโภชนาการและสุขภาพอนามัยของนักเรียน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการอย่างยั่งยืน มีผลการดำเนินงาน ดังนี้

๑. หญิงตั้งครรภ์ได้รับความรู้ด้านโภชนาการและสามารถดูแลตนเองได้
๒. นักเรียนได้รับการส่งเสริมด้านโภชนาการทำให้มีพัฒนาการเหมาะสมตามวัย
๓. โรงเรียนสามารถแก้ไขปัญหาภาวะโภชนาการ และส่งเสริมสุขภาพอนามัยของนักเรียน ทำให้นักเรียนมีสมรรถภาพทางกายและภาวะทางโภชนาการตามเกณฑ์ที่กำหนด
๔. นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตร
๕. นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในการดูแลสุขภาพอนามัยและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

ปัญหาและอุปสรรค

๑. เมื่อเริ่มเปิดภาคเรียนที่ ๑ และปิดภาคเรียนที่ ๑ นักเรียนอยู่บ้านเมื่อเปิดเทอมมาโรงเรียนจะพบว่านักเรียนจะมีภาวะทางโภชนาการต่ำกว่าเกณฑ์ เนื่องจากได้รับสารอาหารไม่เพียงพอ

๒. ผู้ปกครองส่วนมากมีฐานะยากจน ไม่สามารถจัดซื้อเครื่องอุปโภคและบริโภคให้กับนักเรียนได้เพียงพอกับความต้องการ จึงทำให้เป็นปัญหาทางภาวะโภชนาการเมื่อนักเรียนมาโรงเรียน

ข้อเสนอแนะ

๑. ควรมีการอบรมให้ความรู้กับบุคคลในชุมชนได้มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการป้องกันและการดูแลสุขภาพอนามัยของตนเอง

๒. ควรมีหน่วยงานของทางราชการหรือเอกชน เข้ามาส่งเสริมการประกอบอาชีพเสริม เพื่อให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นจนสามารถนำมาพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี. แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ฉบับที่ ๔ พ.ศ.๒๕๕๐ – ๒๕๕๙. กรุงเทพมหานคร : สายธุรกิจโรงพิมพ์, ๒๕๕๑.

โครงการ มหัศจรรย์แห่งนมเพื่อเสริมสร้าง โภชนาการและสุขภาพของสามเณรนักเรียน

ผู้ศึกษา โรงเรียนร้องเหย่งวิทยาคม โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
วัดวุฒิมงคล ตำบลตอนมูล อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีพระเมตตาตรัสกับกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดแพร่ไว้ในโครงการตามพระราชดำริ ภายใต้แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร จากความห่วงใยด้านสุขภาพและโภชนาการของสามเณรนักเรียนซึ่งอยู่ในวัยที่กำลังเจริญเติบโต จึงได้พระราชทานภัตตาหารเพลและภัตตาหารเสริม(นม) ให้โรงเรียนจัดถวายให้สามเณรนักเรียนได้ฉันทุกวันในวันเปิดเรียน แต่สามเณรนักเรียนโดยเฉพาะที่เข้ามาบวชเรียนใหม่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ส่วนใหญ่ไม่คุ้นเคยกับการฉันนมจืด จึงมักจะหลบเลี่ยงไม่ยอมฉัน

จากปัญหาการไม่ยอมฉันนมของสามเณรนักเรียน เนื่องจากบางรูปฉันแล้วเกิดอาการท้องเสีย เพราะสามเณรนักเรียนไม่ได้ฉันนมมาเป็นระยะเวลานานทำให้ร่างกายขาดเอ็นไซม์ที่ย่อยน้ำตาลแลคโตสในนม ทางครูอนามัยที่รับผิดชอบด้านโภชนาการจึงได้หารือกับครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์ ในการแก้ปัญหาดังกล่าว ดังนั้น โรงเรียนร้องเหย่งวิทยาคม จึงได้ดำเนินการโครงการ “มหัศจรรย์แห่งนม” เพื่อเสริมสร้างโภชนาการและสุขภาพของสามเณรนักเรียน เพื่อเพิ่มความหลากหลายของผลิตภัณฑ์นมให้สามเณรนักเรียนได้เลือกฉัน เพื่อเสริมสร้างทักษะ กระบวนการ ขั้นตอนในการแปรรูปนม (ไอศกรีม โยเกิร์ตและเต้าหู้นมสด) จากการใช้ประโยชน์ของเชื้อจุลินทรีย์ ให้กับสามเณรนักเรียน และเพื่อเพิ่มพัฒนาการทางร่างกายของสามเณรนักเรียนมีสุขภาพพลานามัยที่สมบูรณ์ แข็งแรงมีน้ำหนักส่วนสูงเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานของกระทรวงสาธารณสุข

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อเพิ่มความหลากหลายของผลิตภัณฑ์นม ให้สามเณรนักเรียนได้ฉันทัน ในรูปแบบต่าง ๆ
๒. เพื่อเสริมสร้างทักษะ กระบวนการ ขั้นตอนในการแปรรูปนมเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ และประโยชน์ของจุลินทรีย์ที่ใช้ในการแปรรูปนม ให้กับสามเณรนักเรียน
๓. เพื่อเพิ่มพัฒนาการทางร่างกายของสามเณรนักเรียนมีสุขภาพพลานามัยที่สมบูรณ์ แข็งแรงมีน้ำหนักส่วนสูงเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานของกระทรวงสาธารณสุข

เป้าหมาย

เชิงปริมาณ

สามเณรนักเรียนในโรงเรียนร่องแห่ย์วิทยาคมทุกรูป ได้ฉันทันนมผงพระราชทานที่นำมาแปรรูปเป็นไอศกรีม เต้าหูนมสด และโยเกิร์ต

เชิงคุณภาพ

สามเณรนักเรียนมีการพัฒนาการทางร่างกายสุขภาพพลานามัยที่สมบูรณ์ แข็งแรงมีน้ำหนักส่วนสูงเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานของกระทรวงสาธารณสุข และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสามเณรนักเรียนที่ไม่ชอบฉันทันนม

วิธีดำเนินงาน

การดำเนินงานครั้งนี้เป็นการดำเนินงาน เพื่อต้องการพัฒนาร่างกายของสามเณรนักเรียนให้มีสุขภาพพลานามัยที่สมบูรณ์แข็งแรง มีน้ำหนักและส่วนสูงเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานของกระทรวงสาธารณสุข และปลูกฝังนิสัยรักการฉันทันนมให้กับสามเณรนักเรียน

นมจืด หมายถึง นมผงพระราชทาน ต้มลงในน้ำสุกโดยไม่มีส่วนผสมของน้ำตาล

นมรสหวาน หมายถึง นมผงพระราชทานที่ต้มลงในน้ำสุกผสมกับน้ำตาลปริมาณ ๙๒.๕ กรัม

นมปรุงแต่ง หมายถึง นมผงพระราชทานที่ต้มลงในน้ำสุก ผสมน้ำหวานเฮลบลูบอย แต่งกลิ่นรสต่าง ๆ ปริมาตร ๗๑๐ กรัม ที่มีน้ำตาลผสมร้อยละ ๑๓

ผลิตภัณฑ์จากการแปรรูปนม หมายถึง นมผงพระราชทานที่นำมาต้มในน้ำสุก แล้วนำมาผ่านการแปรรูปเป็น ไอศกรีมนมสด โยเกิร์ต และเต้าหูนมสด

การดำเนินงานครั้งนี้มีวิธีการดำเนินการเป็นขั้นตอนดังนี้

๑. แต่งตั้งคณะกรรมการ
๒. จัดประชุมเพื่อเตรียมการวิธีแปรรูปนม สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลการฉันทันนมและความพึงพอใจในการฉันทันนมแปรรูป ภาวะการเจริญเติบโต ก่อนและหลังการดำเนินการ
๓. เก็บข้อมูลก่อนการดำเนินงาน

วัสดุและอุปกรณ์

การทำโยเกิร์ต

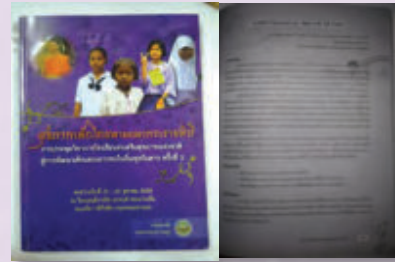
การเติมผลไม้

โยเกิร์ต

การวัดส่วนสูงและน้ำหนักและสรุปผล
การดำเนินงาน

การเผยแพร่ผลการดำเนินงาน

๔. ดำเนินการแปรรูปนมเป็นผลิตภัณฑ์ ๓ อย่าง คือ ไอศกรีม โยเกิร์ต และเต้าหู้นมสด และจัดให้สามเณรนักเรียนฉันทามตามตารางข้างล่างนี้

ตารางที่ ๑ แสดงชนิดของนมและนมแปรรูปที่จัดให้สามเณรนักเรียนในแต่ละวัน

วันจันทร์	วันอังคาร	วันพุธ	วันพฤหัสบดี	วันศุกร์
ไอศกรีมนม	นมจืด	โยเกิร์ต	นมปรุงแต่ง	เต้าหู้นมสด

๕. เก็บข้อมูลหลังการดำเนินงาน

๖. วิเคราะห์ข้อมูล

๗. จัดทำรายงานผลการดำเนินการ

ระยะเวลาในการดำเนินงาน ตลอดปีการศึกษา ๒๕๕๕ – ๒๕๕๖

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. สามเณรนักเรียนมีพฤติกรรมชอบฉันทนเพิ่มขึ้น
2. สามเณรนักเรียนได้เรียนรู้ทักษะ กระบวนการ ขั้นตอนในการในการแปรรูปนมเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ และการใช้ประโยชน์ของจุลินทรีย์ที่ใช้ในการแปรรูปนม
3. สามเณรนักเรียนมีพัฒนาการทางร่างกายสุขภาพพลานามัยที่สมบูรณ์ แข็งแรงมีน้ำหนักส่วนสูงเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานของกระทรวงสาธารณสุข

ผลการดำเนินงาน

ครู และนักเรียนที่ได้รับมอบหมายประจำวัน มาเป็นผู้ดำเนินงานคณะผู้จัดทำจึงได้ทำการสำรวจความพึงพอใจของสามเณรนักเรียน ในการฉันทนแต่ละประเภท และทำการเปรียบเทียบภาวะการเจริญเติบโตก่อนและหลังดำเนินการโดยผลจากการเปรียบเทียบจะเห็นได้ดังนี้

ตารางที่ ๑ แสดงจำนวนและร้อยละของสามเณรนักเรียนต่อการฉันทน

การฉันทน	จำนวน	ร้อยละ
ชอบฉันทน	๓๕	๕๔.๖๙
ไม่ชอบฉันทน	๒๙	๔๕.๓๑
รวม	๖๔	๑๐๐

จากตารางที่ ๑ แสดงจำนวนร้อยละของสามเณรนักเรียนต่อการฉันทนในโรงเรียน พบว่าจำนวนของสามเณรนักเรียนที่ชอบฉันทนมีจำนวน ๓๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๔.๖๙ ส่วนสามเณรนักเรียนที่ไม่ชอบฉันทนในโรงเรียนมีจำนวน ๒๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๕.๓๑ ซึ่งแสดงให้เห็นความแตกต่างกันน้อยมากระหว่างสามเณรนักเรียนที่ชอบฉันทน และไม่ชอบฉันทนในโรงเรียน

ตารางที่ ๒ แสดงจำนวนและร้อยละของสามเณรนักเรียนที่ชอบฉันทนในรสชาติต่าง ๆ

นม	ความพึงพอใจในการฉันทนของสามเณรนักเรียน						รวม	
	ชั้นม. ๑		ชั้นม. ๒		ชั้นม. ๓			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
รสจืด	๔	๑๒.๙๐	๘	๕๐.๐๐	๕	๒๙.๔๐	๑๗	๒๖.๕๖
รสหวาน	๑๗	๕๔.๘๘	๕	๓๑.๒๕	๖	๓๕.๓๐	๒๘	๔๓.๗๕
รสปรุงแต่ง	๑๐	๓๒.๒๖	๓	๑๘.๗๕	๖	๓๕.๓๐	๑๙	๒๙.๖๙
รวม	๓๑	๑๐๐	๑๖	๑๐๐	๑๗	๑๐๐	๖๔	๑๐๐

จากตารางที่ ๒ ได้แสดงถึงจำนวนร้อยละของสามเณรนักเรียนที่ชอบฉันทนในรสชาติต่าง ๆ พบว่า สามเณรนักเรียนชอบฉันทนรสหวานมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ ๔๓.๗๕ รูป ส่วนนมรสปรุงแต่งจากน้ำหวานเฮลบลูบอย สามเณรนักเรียนมีความพึงพอใจรองลงมา ร้อยละ ๒๙.๖๙ ส่วนนมจืดมีสามเณรนักเรียนชอบฉันทน ร้อยละ ๒๖.๕๖

ตารางที่ ๓ แสดงจำนวนและร้อยละของสามเณรนักเรียนที่ชอบฉันนมในประเภทต่าง ๆ

ประเภทนม	ความพึงพอใจในการดื่มนมแปรรูปของสามเณรนักเรียน						รวม	
	ชั้นม. ๑		ชั้นม. ๒		ชั้นม. ๓			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
นมรสจืด	-	๐.๐๐	๓	๑๘.๗๕	๑	๕.๘๘	๔	๖.๒๕
นมรสหวาน	๖	๑๙.๓๖	๒	๑๒.๕๐	๓	๑๗.๖๕	๑๑	๑๗.๑๙
นมรสปรุงแต่ง	๓	๙.๖๘	๑	๖.๒๕	๒	๑๑.๗๖	๖	๙.๓๗
ไอศกรีม	๑๑	๓๕.๔๘	๘	๕๐.๐๐	๔	๒๓.๕๓	๒๓	๓๕.๙๔
โยเกิร์ต	๙	๒๙.๐๓	๒	๑๒.๕๐	๖	๓๕.๓๐	๑๗	๒๖.๕๖
เต้าหู้นมสด	๒	๖.๔๕	-	๐.๐๐	๑	๕.๘๘	๓	๔.๖๙
รวม	๓๑	๑๐๐	๑๖	๑๐๐	๑๗	๑๐๐	๖๔	๑๐๐

จากตารางที่ ๓ แสดงให้เห็นถึงจำนวนร้อยละของสามเณรนักเรียนที่ชอบฉันนมในประเภทต่าง ๆ ได้แก่ นมรสจืด นมหวาน นมปรุงแต่ง ไอศกรีม โยเกิร์ต และเต้าหู้นมสด พบว่า จำนวนสามเณรนักเรียนชอบฉันนมที่นำมาแปรรูปเป็น ไอศกรีมมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๙๔ ส่วนโยเกิร์ต รองลงมา คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๕๖ ส่วนนมรสหวาน นมปรุงแต่ง นมรสจืด และเต้าหู้นมสด สามเณรนักเรียนชอบฉันน้อยลงมาตามลำดับ

ตารางที่ ๔ แสดงเปรียบเทียบภาวะ การเจริญเติบโตก่อนและหลังดำเนินการ

ผลของการเปลี่ยนแปลง	ก่อนดำเนินการ		หลังดำเนินการ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
น้ำหนักตามเกณฑ์ส่วนสูง				
- ผอม	๑	๑.๕๖	-	๐
- ค่อนข้างผอม	๔	๖.๒๕	๑	๑.๕๖
- สมส่วน	๔๖	๗๑.๘๗	๕๒	๘๑.๒๕
- ท้วม	๓	๔.๖๙	๑	๑.๕๖
- เริ่มอ้วน	๓	๔.๖๙	๓	๔.๖๙
- อ้วน	๗	๑๐.๙๔	๗	๑๐.๙๔
รวม	๖๔	๑๐๐	๖๔	๑๐๐
ส่วนสูงตามเกณฑ์อายุ				
- เตี้ย	๒	๓.๑๓	๑	๑.๕๖
- ค่อนข้างเตี้ย	๕	๗.๘๑	๓	๔.๖๙
- สูงตามเกณฑ์	๕๔	๘๔.๓๗	๕๗	๘๙.๐๖
- ค่อนข้างสูง	๒	๓.๑๓	๒	๓.๑๓
- สูง	๑	๑.๕๖	๑	๑.๕๖
รวม	๖๔	๑๐๐	๖๔	๑๐๐

จากตารางที่ ๔ เมื่อเปรียบเทียบภาวะ การเจริญเติบโตก่อนและหลังดำเนินการพบว่า สามเณรนักเรียนเริ่มมีน้ำหนัก และส่วนสูงเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานของกระทรวงสาธารณสุขเพิ่มมากขึ้น

สรุปผลการดำเนินงานครั้งนี้ พบว่า การนำนมผงพระราชทานมาทำการแปรรูป เป็นไอศกรีมโยเกิร์ต และเต้าหู้นมสด สามเณรนักเรียนส่วนใหญ่ให้ความสนใจในรูปแบบของนมที่เปลี่ยนไปมากยิ่งขึ้น โดยให้ความสนใจไอศกรีมมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๙๔ ส่วนโยเกิร์ตและเต้าหู้นมสด ให้ความสนใจรองลงมา คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๕๖ และ ๔.๖๙ ตามลำดับ ส่งผลให้สามเณรนักเรียนที่ไม่ชอบดื่มนมเริ่มเปลี่ยนพฤติกรรมมาดื่มนมมากขึ้น ส่วนในด้านพัฒนาการทางร่างกายของสามเณรนักเรียน พบว่า สามเณรนักเรียนเริ่มมีน้ำหนัก และส่วนสูงเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานของกระทรวงสาธารณสุขเพิ่มขึ้น

ข้อเสนอแนะ

สังเกตความเปลี่ยนแปลงทางด้านพฤติกรรมของสามเณรนักเรียนที่ไม่ชอบดื่มนมแปรรูป หันกลับมาดื่มนมจืดเป็นปกติได้หรือไม่

ผลงานวิชาการแนวปฏิบัติที่ดี
ด้านการศึกษา

เด็กน้อยช่วยสอน

ผู้ศึกษา นางสาวประทุมวดี กล่อมศรี
ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านห้วยเฮี้ยะ ตำบลแม่คง
ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอแม่สะเรียง
สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดแม่ฮ่องสอน

บทคัดย่อ

แนวปฏิบัติที่ดี ด้านการศึกษา เรื่อง เด็กน้อยช่วยสอน เป็นกิจกรรมตามโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านห้วยเฮี้ยะ หมู่ที่ ๔ ตำบลแม่คง อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้และทักษะภาษาไทย ไปถ่ายทอดให้กับผู้อื่นได้ และเพื่อให้เยาวชน และผู้ใหญ่ในชุมชน ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมาย สามารถสื่อสารภาษาไทยในระดับเบื้องต้นได้ จำนวนกลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้เรียนเด็ก ๑๕ คน เยาวชน และผู้ใหญ่ในชุมชนบ้านห้วยเฮี้ยะ ๓๐ คน โดยครูผู้เรียน และชาวบ้านห้วยเฮี้ยะ ร่วมกันสำรวจวิเคราะห์สภาพปัญหา ความต้องการของชุมชน เพื่อนำข้อมูลมาวางแผนการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา ความต้องการและวิถีชีวิตของชุมชน

ผลการดำเนินงาน พบว่าผู้เรียนนำความรู้และทักษะภาษาไทย ไปถ่ายทอดให้กับผู้อื่น และเยาวชนผู้ใหญ่ในชุมชนบ้านห้วยเฮี้ยะ สามารถเขียนชื่อ สกุลของตนเองได้ แทนการพิมพ์ลายนิ้วมือ และสามารถสื่อสารภาษาไทยในชีวิตประจำวันในระดับเบื้องต้นได้

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการใน มาตรา ๖ ไว้ว่าการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่าง มีความสุข และการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มศักยภาพ และในมาตรา ๒๕ รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตทุก รูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน เป็นต้น และแหล่งเรียนรู้อื่นอย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ

การส่งเสริมการเรียนรู้หนังสือ เป็นการจัดการเพื่อมุ่งส่งเสริมให้ประชาชนที่ไม่รู้หนังสือ หรือลืมนักหนังสือได้มีโอกาสเรียนรู้ภาษาไทย อ่านออก เขียนได้ และคิดเลขเป็น เพื่อใช้ในชีวิตประจำวันที่เป็นพื้นฐาน จำเป็น เพื่อติดต่อหน่วยราชการ ติดตามข่าวสารต่าง ๆ และเป็นเครื่องมือแสวงหาความรู้ที่จำเป็นในการ ดำรงชีวิต

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านห้วยเฮี้ยะ ให้ความสำคัญในการจัด การศึกษาแก่ชุมชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้หนังสือ จึงได้จัดทำโครงการ “เด็กน้อยช่วยสอน” โดยให้ผู้เรียนสวม บทบาทเป็นครูอาสาเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนการสอนภาษาไทย เพื่อให้การเรียนรู้นั้น ตอบสนองความต้องการและสอดคล้องกับบริบทของชุมชน และช่วยแก้ปัญหาการไม่รู้หนังสือของชุมชน อีกทั้งยังช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้เรียน และชุมชน ก่อให้เกิดความรัก ความสามัคคี และความอบอุ่น ในครอบครัว และชุมชน

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้และทักษะภาษาไทย ไปถ่ายทอดให้กับผู้อื่นได้
๒. เพื่อให้เยาวชน และผู้ใหญ่ในชุมชน ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมาย สามารถสื่อสารภาษาไทยใน ระดับเบื้องต้นได้

เป้าหมาย

เชิงปริมาณ

๑. ผู้เรียน ๑๕ คน
๒. เยาวชน และผู้ใหญ่ ในชุมชนบ้านห้วยเฮี้ยะ ๓๐ คน

เชิงคุณภาพ

ผู้เรียนที่เป็นครูอาสาสอน สามารถนำความรู้และทักษะภาษาไทย ไปถ่ายทอดให้กับเยาวชน และผู้ใหญ่ในชุมชน ให้สื่อสารภาษาไทยในระดับเบื้องต้นได้

กระบวนการดำเนินงาน

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

๑. ครูและนักเรียน ร่วมกันสำรวจผู้ไม่รู้หนังสือของชุมชนบ้านห้วยเฮี้ยะ โดยใช้แบบสำรวจการรู้หนังสือและความต้องการทางการศึกษา

๒. ครู และนักเรียนร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจและวางแผนการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา ความต้องการ และวิถีชีวิตของชุมชน

๓. ครูให้ความรู้วิธีการถ่ายทอดให้กับนักเรียน เพื่อเป็นแนวทางในการสอนผู้ไม่รู้หนังสือ ซึ่งเป็นเยาวชน และผู้ใหญ่ ในชุมชน

๔. ผู้เรียนจัดเตรียมสื่อ/อุปกรณ์ในการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย เช่น แบบเรียนเพื่อการรู้หนังสือสำหรับกลุ่มเป้าหมายบนพื้นที่สูง บัตรคำ และรูปภาพ

๕. ผู้เรียน สวมบทบาทเป็นครูอาสา มาช่วยสอนภาษาไทยแก่ผู้ไม่รู้หนังสือในชุมชน โดยใช้สื่อประกอบการเรียนรู้ภาษาไทย เช่น การใช้บัตรคำ แบบเรียนเพื่อการรู้หนังสือสำหรับกลุ่มเป้าหมายบนพื้นที่สูง หรือ รูปภาพต่าง ๆ เพราะสื่อเหล่านี้เป็นส่วนสำคัญในการฝึกทักษะการฟัง การพูด การอ่านและการเขียน โดยให้ผู้เรียนเด็กเน้นการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยเกี่ยวกับคำศัพท์ที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ในขณะที่มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูได้ติดตามและสังเกตการดำเนินกิจกรรม

๖. การประเมินผลการเรียนรู้

๖.๑ ครูเป็นผู้ดำเนินการวัดผลการเรียนรู้ โดยใช้แบบทดสอบการรู้หนังสือ ซึ่งวัดทักษะด้านการอ่าน (๑๐ คะแนน) ด้านการฟัง/พูด/สื่อสาร (๒๐ คะแนน) และด้านการเขียน (๒๐ คะแนน)

๖.๒ เกณฑ์การผ่าน ต้องได้คะแนนของแต่ละด้าน ไม่น้อยกว่า ร้อยละ ๕๐

ครู ผู้เรียน และชุมชนร่วมกันสำรวจและวิเคราะห์สภาพปัญหาความต้องการของชุมชน

การเตรียมบัตรคำ แบบเรียนการรู้หนังสือสำหรับกลุ่มเป้าหมายบนพื้นที่สูง

เด็กสอนภาษาไทยให้กับเยาวชน และผู้ใหญ่ในชุมชน

ผลการดำเนินงาน

๑. จากการประเมินผลการเรียนรู้ภาษาไทย ของกลุ่มเยาวชน และผู้ใหญ่ในชุมชนบ้านห้วยเฮี้ยะ มีผลการเรียนรู้สรุปได้ ดังนี้

๑.๑ การอ่าน

- มีผลการเรียน อยู่ในเกณฑ์ระดับดี จำนวน ๑๑ คน
- มีผลการเรียน อยู่ในเกณฑ์ระดับพอใช้ จำนวน ๑๙ คน

๑.๒ การฟัง/การพูด/สื่อสาร

- มีผลการเรียน อยู่ในเกณฑ์ระดับดีมาก จำนวน ๘ คน
- มีผลการเรียน อยู่ในเกณฑ์ระดับดี จำนวน ๑๒ คน
- มีผลการเรียน อยู่ในเกณฑ์ระดับพอใช้ จำนวน ๑๐ คน

๑.๓ การเขียน

- มีผลการเรียน อยู่ในเกณฑ์ระดับดี จำนวน ๑๓ คน
- มีผลการเรียน อยู่ในเกณฑ์ระดับพอใช้ จำนวน ๑๗ คน

๒. เยาวชนและผู้ใหญ่ในชุมชนบ้านห้วยเฮี้ยะ สามารถเขียนชื่อ สกุลของตนเองได้

๓. การให้ผู้เรียนเป็นอาสาสมัครช่วยสอนนับเป็นแนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้หนังสือได้เป็นอย่างดี

การเผยแพร่

๑. สรุปผลดำเนินการจัดกิจกรรมเด็กน้อยช่วยสอนให้สถานศึกษา

๒. รายงานผลการจัดกิจกรรมเด็กน้อยช่วยสอน ในการประชุมของสถานศึกษา กศน.อำเภอ และสำนักงาน กศน.จังหวัด

สรุปผลดำเนินการจัดกิจกรรมเด็กน้อยช่วยสอน

ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ

ปัญหา อุปสรรค

เยาวชน และผู้ใหญ่ในชุมชนบ้านห้วยเฮี้ยะ ส่วนใหญ่จะมีอาชีพทำไร่ ทำนา จึงทำให้ไม่มีเวลาที่จะเรียนรู้ภาษาไทย

ข้อเสนอแนะ

๑. ส่งเสริมให้ชุมชนบ้านห้วยเฮี้ยะเห็นความสำคัญของการศึกษา ที่จะช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น

๒. ควรทำดำเนินกิจกรรมเด็กน้อยช่วยสอนผู้รอบคร้วของตนเอง และชุมชน

๓. อาสาสมัครต้องใช้เวลาหลังจากเลิกเรียนจนถึงเวลากลางคืนทำการจัดกระบวนการเรียนรู้ภาษาไทย

เอกสารอ้างอิง

สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี. การประชุมวิชาการ “แนวปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี”. กรุงเทพฯ : บริษัท พี.เอ.สียิ่ง จำกัด, ๒๕๕๔.

สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี. แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ฉบับที่ ๔ พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๑.

พศ ๒๕๕๓
ง ก ข
ล ฅ ฎ
น บ ป
ย ฐ ฑ
อ ฏ ฒ

ภาษาถิ่นเชื่อมโยงภาษาไทย

ผู้ศึกษา นางกมลลักษณ์ ภิรมย์สิงขร

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านแม่หละโพคี หมู่ที่ ๑๑ ตำบลแม่หละ

ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอท่าสองยาง

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดตาก

บทคัดย่อ

แนวปฏิบัติที่ดี ด้านการศึกษา เรื่อง ภาษาถิ่นเชื่อมโยงภาษาไทย เป็นกิจกรรมตามโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านแม่หละโพคี หมู่ที่ ๑๑ ตำบลแม่หละ อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนสามารถอ่านและแปลคำภาษาไทยที่ใช้ในชีวิตประจำวันเป็นภาษาปกากะญอได้ โดยครูมีการวางแผนการจัดทำสื่อ การวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียน และดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีกลุ่มเป้าหมายผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒ จำนวน ๑๘ คน ใช้เวลาเรียนจำนวน ๒๐ ชั่วโมง ระหว่างวันที่ ๑๒ - ๒๘ มิถุนายน ๒๕๕๖

ผลการดำเนินงานพบว่า เมื่อจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแล้ว ผู้เรียนสามารถอ่านคำภาษาไทยที่ใช้ในชีวิตประจำวันได้ โดยผู้เรียน จำนวน ๓ คน อ่านได้ ๑๕- ๒๐ คำ อยู่ในระดับ พอใช้ ผู้เรียนจำนวน ๘ คน อ่านได้ ๒๑ - ๒๕ คำ อยู่ในระดับ ดี ผู้เรียนจำนวน ๗ คน อ่านได้ ๒๖ - ๓๐ คำ อยู่ในระดับ ดีมาก และผู้เรียนได้นำความรู้ไปใช้ในการสื่อสารกับครู และเพื่อนระหว่างเรียน ตลอดจนนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประชาชนในชุมชนบนพื้นที่สูงบ้านแม่หละโพคี หมู่ที่ ๑๑ อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก เป็นชาวไทยภูเขาเผ่าปกากะญอ ภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวัน คือ ภาษาปกากะญอ เริ่มแรกจึงไม่คุ้นเคยกับภาษาไทยเป็นผลให้อ่านภาษาไทยไม่ได้ ตั้งแต่เด็กเล็กจนถึงวัยผู้ใหญ่ เนื่องจากไม่มีพื้นฐานการเรียนรู้ การสื่อสารภาษาไทยจากครอบครัวมาก่อน ส่งผลให้ยากต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู ทำให้ผู้เรียนเรียนภาษาไทยได้ช้าเมื่อเทียบกับผู้เรียนในระบบโรงเรียนพื้นราบ เพื่อเป็นการส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยตนเอง และเพื่อสนองงานโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่พระองค์ทรงพระราชทานความช่วยเหลือและสนับสนุนการจัดการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารทุกคน มีโอกาสและความเสมอภาคที่จะพัฒนาตนเองให้เติบโตเป็นพลเมืองที่ดีมีคุณภาพของสังคมและประเทศชาติ

ศูนย์การศึกษาอนุกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอท่าสองยาง โดยศูนย์การเรียนชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านแม่หละโพคี หมู่ที่ ๑๑ ตำบลแม่หละ อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก ได้ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาดังกล่าว จึงได้ดำเนินงานจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องภาษาถิ่นเชื่อมโยงภาษาไทยขึ้น

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านแม่หละโพคี สามารถอ่านและแปลคำจากภาษาไทยเป็นภาษาปกากะญอได้

เป้าหมาย

เชิงปริมาณ ผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒ จำนวน ๑๘ คน

เชิงคุณภาพ ผู้เรียนสามารถอ่านคำภาษาไทยและสื่อสารภาษาไทยกับผู้อื่นในชีวิตประจำวันได้

กระบวนการดำเนินงาน

๑. ได้ดำเนินการจัดทำสื่อบัตรคำให้ผู้เรียนฝึกอ่าน กำหนดคำที่ผู้เรียนคุ้นเคยในชีวิตประจำวัน จำนวน ๓๐ บัตรคำ โดยคัดเลือกคำจากหนังสือแบบเรียนวิชาภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒

บ้าน	มะละกอ	เลื้อย	ช่าง
พ่อ	พี่	ข้าว	มือ

ตัวอย่างบัตรคำที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน

๒. ครูและผู้เรียนร่วมกันวางแผนการจัดกิจกรรม ระหว่างวันที่ ๑๒ - ๒๘ มิถุนายน ๒๕๕๖ ช่วงเวลาเรียนตอนเช้า ๐๙.๐๐ น.- ๑๑.๐๐ น. ทุกวันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์ ของแต่ละสัปดาห์ และสอนเสริมหลังเรียนภาคค่ำ เวลา ๑๘.๓๐ - ๒๐.๓๐ น. ในทุกวันศุกร์

การทดสอบผู้เรียนก่อนการเรียนการสอน

๓. นำบัตรคำภาษาไทย จำนวน ๓๐ บัตรคำ ที่ทำไว้มาให้ผู้เรียนทดลองอ่านก่อนเรียนพร้อมกับบันทึกข้อมูลการอ่านของผู้เรียนลงในแบบประเมินผลทดสอบก่อนเรียน

๔. จัดกิจกรรมการสอน โดยนำบัตรคำภาษาไทยมาอ่านให้ผู้เรียนฟังแล้วแปลเป็นภาษาปกากะญอ ฝึกอ่านควบคู่กัน โดยให้ผู้เรียนอ่านตามครูพร้อมกัน บัตรคำละ ๓ ครั้ง

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในเวลากลางวัน

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในเวลากลางคืน

๕. ครูให้ผู้เรียนออกมาหน้าห้องทีละคน แล้วครูชูบัตรคำให้ผู้เรียนอ่าน หลังจากนั้นผู้เรียนอ่านนำแล้วให้เพื่อนอ่านตาม จนครบทุกคนและทุกบัตร

ผู้เรียนฝึกอ่านคำทีละคน

๖. หลังจากผู้เรียน เรียนครบ ๒๐ ชั่วโมงแล้ว ครูได้ทดสอบให้ผู้เรียนอ่านคำจากบัตรคำทั้งหมด ๓๐ คำ และบันทึกผลการอ่านของผู้เรียนลงในแบบประเมินผลทดสอบหลังเรียน แล้วนำไปเปรียบเทียบกับผลการอ่านก่อนเรียน

แบบประเมินผลทดสอบก่อนเรียน/หลังเรียน

การอ่านคำของผู้เรียนโดยเชื่อมโยงภาษาปากเกอญอเข้ากับภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒
 ศศช.บ้านแม่หละโพคี หมู่ที่ ๑๑ ตำบลแม่หละ อำเภอสองยาง จังหวัดตาก

ชื่อ.....ชั้น.....

ที่	คำภาษาไทย	ผลการทดสอบ	
		อ่านได้	อ่านไม่ได้
๑	มือ		
๒	ขา		
๓	หัว		
๔	ตา		
๕	หู		
๖	หมู		
๗	ไก่		
๘	หมา		
๙	วัว		
๑๐	ม้า		
๑๑	พ่อ		
๑๒	แม่		
๑๓	ปู่		
๑๔	ย่า		
๑๕	พี่		

ที่	คำภาษาไทย	ผลการทดสอบ	
		อ่านได้	อ่านไม่ได้
๑๖	ปาก		
๑๗	ท้อง		
๑๘	ผม		
๑๙	ข้าง		
๒๐	ควาย		
๒๑	กวาง		
๒๒	นก		
๒๓	กบ		
๒๔	บ้าน		
๒๕	ข้าว		
๒๖	จาน		
๒๗	กิน		
๒๘	เสื่อ		
๒๙	กล้วย		
๓๐	มะละกอ		

ลงชื่อ.....ผู้ทำการทดสอบ

(นางกมลลักษณ์ ภิรมย์สิงขร)

ครูประจำ ศศช.บ้านแม่หละโพคี

...../ มิถุนายน / ๒๕๕๖

เกณฑ์การวัดและประเมินผล

อ่านได้	ต่ำกว่า	๐ - ๑๔ คำ	ระดับ	ปรับปรุง
อ่านได้		๑๕ - ๒๐ คำ	ระดับ	พอใช้
อ่านได้		๒๑ - ๒๕ คำ	ระดับ	ดี
อ่านได้		๒๖ - ๓๐ คำ	ระดับ	ดีมาก

ผลการดำเนินงาน

ก่อนการจัดกิจกรรมพบว่าผู้เรียน จำนวน ๑๘ คน มีคะแนนทดสอบก่อนเรียน เฉลี่ย ๑๓ คะแนน จาก คะแนนเต็ม ๓๐ คะแนน คิดเป็นร้อยละ ๔๓.๓๓ อยู่ในระดับ **ควรปรับปรุง**

และหลังจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แล้ว ผู้เรียนได้คะแนนทดสอบหลังเรียน เฉลี่ย ๒๔.๓๓ คะแนน คิดเป็นร้อยละ ๘๑.๑๑ อยู่ในระดับ **ดี**

สรุปได้ว่าการใช้บัตรคำภาษาไทยเพื่อฝึกการอ่าน สามารถทำให้ผู้เรียนจดจำและอ่านคำศัพท์ภาษาไทยง่ายๆ ในชีวิตประจำวันได้

การเผยแพร่

ได้เผยแพร่ผลงานแนวทางการจัดกิจกรรมการอ่านให้กับเพื่อนครู ศศช. ในพื้นที่ใกล้เคียง

ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ

ปัญหาอุปสรรค

ผู้เรียนใช้ภาษาปกากะกอกในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน ทำให้เรียนรู้ภาษาไทยได้ช้าและลืมนได้ง่าย

ข้อเสนอแนะ

ควรจัดกิจกรรมการฝึกการอ่านและการสนทนาภาษาไทยให้ต่อเนื่อง และนำไปใช้กับการเรียนรู้ทุกวิชา เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้คำศัพท์ภาษาไทยได้หลากหลายยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ฉบับที่ ๔ พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๑.

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. การประชุมวิชาการการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง”. อุบลราชธานี : ยงสวัสดิ์กรู๊ป จำกัด, ๒๕๕๖.

เด็กดอยอ่านไทยชัดเพราะหัดสะกดคำ

ผู้ศึกษา นางสาวพรพิมล พองตา
ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านห้วยห้วย หมู่ที่ ๔ ตำบลบ้านทับ
ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอแม่แจ่ม
สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดเชียงใหม่

บทคัดย่อ

แนวปฏิบัติที่ดี ด้านการศึกษา เรื่อง เด็กดอยอ่านไทยชัดเพราะหัดสะกดคำ เป็นกิจกรรมตามโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านห้วยห้วย หมู่ที่ ๔ ตำบลบ้านทับ อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงสะกดคำไทยอย่างถูกต้องให้แก่ผู้เรียนปกาเกอญอ ระดับประถมศึกษา โดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงและสะกดคำไทยกับผู้เรียนจำนวน ๔ คน ในระยะเวลา ๔ เดือน

ผลการดำเนินงาน พบว่า ผู้เรียนทุกคนสามารถอ่านออกเสียงและสะกดคำตามแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงและสะกดคำไทย ได้ระดับชัดเจนดี เมื่อพิจารณาเป็นรายมาตราพบว่าผู้เรียนอ่านออกเสียงและสะกดคำไทยมาตราแม่ ก กา ได้ระดับ ชัดเจนดีมาก ๔.๖๔ รองลงมาคือ ตัวสะกดมาตราแม่ กม ได้ระดับ ชัดเจนดี ๔.๒๓

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภาษาไทยเป็นภาษาประจำชาติที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งเพราะคนไทยใช้ภาษาไทยเป็นภาษากลางในการติดต่อสื่อสารความรู้สึกนึกคิดซึ่งกันและกัน การสื่อสารของมนุษย์ใช้ทักษะที่สำคัญหลายด้าน ได้แก่ การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ดังนั้น ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน นอกจากจะต้องคำนึงถึงความถูกต้องในการถ่ายทอดความคิด การสื่อสารแล้วยังต้องตระหนักถึงเป้าหมายที่ต้องการให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาเป็นเครื่องมือสำหรับการพัฒนาการเรียนรู้ การติดต่อสื่อสาร การแสวงหาความรู้ในวิชาการต่าง ๆ ให้กว้างขวางลึกซึ้งและทำให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนสามารถนำไปพัฒนาตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การเรียนการสอนที่ครูจัดให้แก่ผู้เรียนปกาเกอญอ ระดับประถมศึกษาของศูนย์การเรียนชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านห้วยหวาย หมู่ที่ ๔ ต.บ้านทับ อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่ นั้น ครูใช้ภาษาและสื่อประกอบการเรียนการสอนที่เป็นภาษาไทยทั้งสิ้น จากการสังเกตการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยพบว่าผู้เรียนปกาเกอญอ ระดับประถมศึกษา จำนวน ๔ คน อ่านออกเสียงและสะกดคำไทยไม่ถูกต้องตามอักขระวิธี จึงทำให้พูดและเขียนคำไม่ถูกต้องไปด้วย ส่งผลให้การสื่อสารไม่ตรงกับเจตนาของตนเอง หรือสื่อสารภาษาไทยกับผู้อื่นไม่รู้เรื่อง แต่ถ้าผู้เรียนได้รับการฝึกฝนบ่อยๆ จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น โดยเฉพาะการใช้ภาษา การอ่าน การเขียน หากทำบ่อยๆ จะเกิดความชำนาญ ออกเสียงได้ชัดเจน และเขียนผิดน้อยลง (กรรณิการ์ พวงเกษม, ๒๕๔๔: ๔๖๙-๔๗๒) เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงและสะกดคำไทย สำหรับผู้เรียนปกาเกอญอ ระดับประถมศึกษา ศศช. บ้านห้วยหวาย หมู่ที่ ๔ ตำบลบ้านทับ อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ครูจึงดำเนินการจัดกิจกรรมการอ่านออกเสียงและสะกดคำไทยของผู้เรียนปกาเกอญอขึ้น

วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงและสะกดคำไทยสำหรับผู้เรียนปกาเกอญอ ระดับประถมศึกษา ศูนย์การเรียนชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านห้วยหวาย หมู่ที่ ๔ ต.บ้านทับ อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่

เป้าหมาย

เชิงปริมาณ

ผู้เรียนปกาเกอญอ ระดับประถมศึกษา ของ ศศช. บ้านห้วยหวาย หมู่ที่ ๔ ตำบลบ้านทับ อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน ๔ คน

เชิงคุณภาพ

ผู้เรียนระดับประถมศึกษา ศศช.บ้านห้วยหวาย หมู่ที่ ๔ ตำบลบ้านทับ อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ อ่านออกเสียงและสะกดคำไทยได้ระดับชัดเจนดีขึ้น

กระบวนการดำเนินงาน

กิจกรรมการอ่านออกเสียงและสะกดคำไทย สำหรับผู้เรียนปกาเกอญอ ระดับประถมศึกษาของ ศศช.บ้านห้วยหวาย หมู่ที่ ๔ ตำบลบ้านทับ อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ มีการดำเนินการ ดังนี้

๑. ครูศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการอ่านสะกดคำจากสื่อต่าง ๆ เช่น อินเทอร์เน็ต เอกสาร และ งานวิจัย แล้วสรุปประมวผลผลการศึกษาค้นคว้าเพื่อนำไปใช้ สร้างแบบฝึกทักษะ การอ่านออกเสียงและสะกดคำไทย

๒. สร้างแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงและสะกดคำไทย เรียงตามลำดับการใช้งาน จำนวน ๙ ชุด ชุดละ ๒๐ คำ ดังนี้

ภาพแบบฝึกทักษะการอ่าน

ระดับ	ชื่อ	เลขที่	ผลการประเมิน				
			๑	๒	๓	๔	๕
๕	สมชาย ๓	๓๓					
๔	สมชาย ๓	๓๓					
๓	สมชาย ๓	๓๓					
๒	สมชาย ๓	๓๓					
๑	สมชาย ๓	๓๓					
รวม							

แบบประเมินทักษะการอ่านออกเสียงและสะกดคำ

๒.๑ แบบฝึกทักษะการอ่านแม่ ก กา

๒.๒ แบบฝึกทักษะการอ่านตัวสะกดมาตราแม่ กง

๒.๓ แบบฝึกทักษะการอ่านตัวสะกดมาตราแม่ กน

๒.๔ แบบฝึกทักษะการอ่านตัวสะกดมาตราแม่ กม

๒.๕ แบบฝึกทักษะการอ่านตัวสะกดมาตราแม่ เกย

๒.๖ แบบฝึกทักษะการอ่านตัวสะกดมาตราแม่ เกอว

๒.๗ แบบฝึกทักษะการอ่านตัวสะกดมาตราแม่ กก

๒.๘ แบบฝึกทักษะการอ่านตัวสะกดมาตราแม่ กค

๒.๙ แบบฝึกทักษะการอ่านตัวสะกดมาตราแม่ กบ

๓. กำหนดแบบประเมินทักษะการอ่านออกเสียงและสะกด คำไทย ซึ่งใช้เกณฑ์การประเมิน ๕ ระดับ

ระดับ ๕ หมายถึง ชัดเจนดีมาก

ระดับ ๔ หมายถึง ชัดเจนดี

ระดับ ๓ หมายถึง ชัดเจนปานกลาง

ระดับ ๒ หมายถึง ชัดเจนน้อยมาก

ระดับ ๑ หมายถึง ไม่ชัดเจน

๔. จัดกิจกรรมการอ่านออกเสียงและสะกดคำไทยให้แก่ผู้เรียน โดยใช้แบบฝึกเป็นสื่อในการจัดกิจกรรมซึ่งใช้ระยะเวลา ๑ สัปดาห์ (๓ ครั้ง) ต่อ ๑ แบบฝึก มีขั้นตอน ดังนี้

๔.๑ ประเมินก่อนเรียน โดยครูให้ผู้เรียนอ่านแบบฝึกให้ครูฟัง แล้วครูบันทึกผล เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานของผู้เรียนแต่ละคน

๔.๒ ฝึกทักษะการอ่านออกเสียงและสะกดคำไทย

๔.๒.๑ ครูอ่านคำทั้งหมดแบบฝึกให้ผู้เรียนฟังหนึ่งรอบ แล้วอ่านทีละคำให้ผู้เรียนอ่านตาม จำนวน ๒ รอบ ในขณะที่อ่านครูต้องคอยสังเกตการอ่านออกเสียงและสะกดคำของผู้เรียน ว่าถูกต้องหรือไม่ ถ้าผู้เรียนอ่านผิด ครูต้องอ่านย้ำคำนั้น และให้ผู้เรียนอ่านตามจนถูกต้อง แล้วจึงอ่านคำต่อไปให้ครบ ๒๐ คำ ตามแบบฝึก หลังจากนั้นครูจึงมอบหมายให้ผู้เรียนไปฝึกอ่านก่อนนอกเวลาเรียน

๔.๒.๒ ครูจัดคู่ให้ผู้เรียนที่มีทักษะการอ่านที่ดีกว่า คู่กับผู้เรียนที่มีทักษะการอ่านที่ต่ำกว่า ฝึกอ่านคู่กัน แล้วจึงฝึกอ่านด้วยตนเอง ในระหว่างนี้ครูจะสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนแต่ละคนว่าอ่านออกเสียงได้ถูกต้องชัดเจนหรือไม่ ถ้าผู้เรียนอ่านออกเสียงไม่ถูกต้อง ครูต้องอ่านย้ำคำนั้น ให้ผู้เรียนอ่านให้ถูกต้องแล้วจึงอ่านคำต่อไปจนครบ ๒๐ คำ

๔.๒.๓ ครูให้ผู้เรียนที่มีความพร้อมมาอ่านคำในแบบฝึก ที่ได้ฝึกฝนมาให้ครูฟังทีละคน เพื่อบันทึกผลการประเมินระหว่างเรียน

๔.๓ ประเมินหลังเรียน โดยครูให้ผู้เรียนอ่านแบบฝึก ซึ่งได้ฝึกฝนจากการเรียนครั้งที่ผ่านมา ให้ครูฟังทีละคน เพื่อบันทึกผลการประเมินของผู้เรียน

๕. การวัดและประเมินผลการเรียน โดยใช้ผลการประเมินหลังเรียนทั้งหมด มาหาค่าเฉลี่ยแล้วนำมาเทียบเกณฑ์การประเมิน ดังนี้

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	๔.๕๑ – ๕.๐๐	หมายถึง	ชัดเจนดีมาก
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	๓.๕๑ – ๔.๕๐	หมายถึง	ชัดเจนดี
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	๒.๕๑ – ๓.๕๐	หมายถึง	ชัดเจนปานกลาง
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	๑.๕๑ – ๒.๕๐	หมายถึง	ชัดเจนน้อย
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	๑.๐๐ – ๑.๕๐	หมายถึง	ไม่ชัดเจน

จับคู่อ่าน

ฝึกอ่านด้วยตนเอง

อ่านให้ครูฟัง

ผลการดำเนินงาน

กิจกรรมการอ่านออกเสียงและสะกดคำไทยของผู้เรียนปกาเกอญอ ระดับประถมศึกษาของ ศศช. บ้านห้วยหวาย หมู่ที่ ๔ ตำบลบ้านทับ อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงและการสะกดคำไทย ผลปรากฏดังตารางต่อไปนี้

ชุดที่	แบบฝึกทักษะการอ่าน	ค่าเฉลี่ยความชัดเจนในการอ่านออกเสียง และสะกดคำไทยของผู้เรียน				เฉลี่ยรวม
		๑	๒	๓	๔	
๑	แม่ ก กา	๔.๖๕	๔.๖๐	๔.๗๐	๔.๖๐	๔.๖๔
๒	ตัวสะกดมาตราแม่ กง	๔.๐๐	๔.๒๕	๓.๙๐	๔.๐๕	๔.๐๕
๓	ตัวสะกดมาตราแม่ กน	๓.๙๐	๔.๑๕	๓.๘๐	๓.๗๕	๓.๙๐
๔	ตัวสะกดมาตราแม่ กม	๔.๒๐	๔.๕๐	๔.๑๕	๔.๐๕	๔.๒๓
๕	ตัวสะกดมาตราแม่ เกย	๓.๘๕	๔.๒๕	๓.๙๕	๓.๙๐	๓.๙๙
๖	ตัวสะกดมาตราแม่ เกอว	๔.๒๐	๔.๒๕	๔.๒๐	๔.๑๐	๔.๑๙
๗	ตัวสะกดมาตราแม่ กก	๔.๐๕	๔.๒๕	๔.๑๐	๔.๐๕	๔.๑๑
๘	ตัวสะกดมาตราแม่ กค	๔.๐๕	๔.๑๕	๓.๖๕	๓.๗๐	๓.๘๙
๙	ตัวสะกดมาตราแม่ กบ	๔.๒๐	๔.๓๕	๔.๑๕	๔.๐๕	๔.๑๙
ผลรวม		๓๗.๑๐	๓๘.๗๕	๓๖.๖๐	๓๖.๒๕	๓๗.๑๙
ค่าเฉลี่ย		๔.๑๒	๔.๓๑	๔.๐๗	๔.๐๓	๔.๑๓

จากตารางสรุปได้ว่ากิจกรรมการฝึกทักษะการอ่านออกเสียงและสะกดคำตามแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงและสะกดคำไทย จำนวน ๙ มาตรา พบว่า ผู้เรียนทุกคนสามารถอ่านออกเสียงและสะกดคำตามแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงและสะกดคำไทย ได้ระดับชัดเจนดี เมื่อพิจารณาเป็นรายมาตราพบว่า ผู้เรียนอ่านออกเสียงและสะกดคำไทยตัวสะกดมาตราแม่ ก กา ได้ระดับ ชัดเจนดีมาก ๔.๖๔ รองลงมา คือ ตัวสะกดมาตราแม่ กม ได้ระดับ ชัดเจนดี ๔.๒๓

การเผยแพร่

๑. ถ่ายทอดความรู้ให้กับเพื่อนครู ศศช.บ้านแม่ป๋อก เพื่อนำสื่อและวิธีการไปใช้จัดกิจกรรม
๒. สรุปผลการจัดกิจกรรมให้กับหน่วยงานต้นสังกัด

ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ

ปัญหาอุปสรรค

ผู้เรียนบางคนแสดงอาการเขินอายเมื่ออ่านออกเสียงผิดแล้วครูให้อ่านออกเสียงซ้ำหลาย ๆ ครั้ง

ข้อเสนอแนะ

๑. ควรดำเนินงานอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเคยชิน
๒. สร้างแบบฝึกเพิ่มเติมโดยเรียงลำดับชุดแบบฝึกจากง่ายไปหายากโดยเฉพาะแบบฝึกตัวสะกดมาตราแม่กต แม่กน และแม่เกย ซึ่งผู้เรียนอ่านออกเสียงได้ชัดเจนน้อยกว่าแบบฝึกตัวสะกดมาตรา แม่อื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

กรรณิการ์ พวงเกษม. งานวิจัยการส่งเสริมการอ่านและการสะกดคำ. [ระบบออนไลน์] แหล่งที่มา

www.edu.nu.ac.th/selfaccess/researches/admin/.../๔๗๔๐๑๑๑๑๑๑๕๑๓๔๖is.pdf

(๑๖ กันยายน ๒๕๕๖).

เกณฑ์การประเมินงานวิจัย. [ระบบออนไลน์] แหล่งที่มา

www.scc.ac.th/etraining/sub/class.../แบบประเมินงานวิจัยรายบุคคล.doc

(๑๘ กันยายน ๒๕๕๖).

พีรยศ บุญเพ็ง.วิธีการสร้างแบบฝึกทักษะการอ่าน. [ระบบออนไลน์] แหล่งที่มา

<http://www.slideshare.net/ssuser๙๕๙๕๘a/ss-๒๐๙๒๖๖๒๒>

(๑๘ กันยายน ๒๕๕๖).

สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่น

ทุรกันดารตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ฉบับที่ ๔

พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๑.

เสริมพลังภาษาไทย

ให้ครู ตชด.

เพื่อเด็กไทยชายแดน

อ่าน เขียน เรียนดี

โครงการโรงเรียนอ่านออกเขียนได้

เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เนื่องในโอกาสทรงเจริญพระชนมายุ ๖๐ พรรษา

ผู้ศึกษา ผู้กำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ ๓๒ และคณะ

กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ ๓๒

กองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดนภาค ๓

กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน

บทคัดย่อ

โครงการโรงเรียนอ่านออกเขียนได้ เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เนื่องในโอกาสทรงเจริญพระชนมายุ ๖๐ พรรษา เป็นการแก้ไขปัญหาการอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ของนักเรียนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ ๓๒ มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อแก้ไขปัญหาการอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ของเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒-๖ และป้องกันปัญหาการอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ของเด็กนักเรียนชั้นอนุบาลและประถมศึกษาปีที่ ๑ โดยการคัดเลือกนักเรียนที่ไม่ผ่านการทดสอบความรู้ภาษาไทยเข้าร่วมโครงการ มอบหมายให้ ครูตำรวจตระเวนชายแดนที่ทำหน้าที่เป็น “ครูอาสา” ทำการสอนอ่านและเขียนภาษาไทยให้แก่เด็กนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการด้วยบันไดทักษะ ๔ ขั้น คือ ขั้นที่หนึ่ง แจกลูกให้ผูกจำ ขั้นที่สอง อ่านคำย่ำวิถี ขั้นที่สาม คัดลายมือซ้ำอีกที ขั้นที่สี่ “เขียนคำบอก” ทุกชั่วโมง ซึ่งเป็นกระบวนการฝึกอ่านแบบแจกลูก สะกดคำ และผันเสียงไปพร้อม ๆ กับการอ่านคำ อ่านกลุ่มคำ อ่านเรื่อง คัดลายมือ และเขียนตามคำบอก อย่างมีบูรณาการกับทักษะการฟัง การพูดคุยสนทนา และกิจกรรมถามตอบต่าง ๆ คำที่ใช้ในการสอนมีพยัญชนะต้นครบคลุมอักษรกลาง อักษรสูง และอักษรต่ำ ครอบคลุมสระไม่น้อยกว่า ๒๐ สระขึ้นไป ครอบคลุมมาตราสะกดแม่ ก กา กง กน กม เกย เกอว กก กต และแม่กบ ตัวควบกล้ำ อักษรนำ และการผันเสียงวรรณยุกต์ เอก โท ตรี จัตวา ครบทุกเสียง

เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปีการศึกษา ๒๕๕๕ จนถึงปัจจุบัน ผลการดำเนินงานในภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๕๕ ก่อนเริ่มโครงการ นักเรียน ป.๒-๖ ทั้งหมด ๖๘๘ คน เข้ารับการทดสอบความรู้ภาษาไทย ก่อนเริ่มโครงการ ๖๔๙ คน มีนักเรียนที่อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ ๕๗๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๘๘.๒๙ อ่านออกเขียนได้ ๗๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๗๑ ของนักเรียนที่เข้ารับการทดสอบ หลังดำเนินโครงการนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการ ๕๗๓ คน เข้ารับการทดสอบทั้งสิ้น ๕๐๙ คน มีนักเรียนที่ผ่านการทดสอบ ๑๑๕ คน คิด

เป็นร้อยละ ๒๒.๕๙ ไม่ผ่านการทดสอบ ๓๙๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๗.๔๑ ของนักเรียนที่เข้ารับการทดสอบ นั้นแสดงว่า ภายในภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๕๕ สามารถแก้ไขปัญหาการอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ของ นักเรียน โดยทำให้นักเรียนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในสังกัด กก.ตชด.๓๒ มีนักเรียนที่อ่านออกเขียน ได้จาก ๗๖ คน เพิ่มขึ้นเป็น ๑๙๑ คน หรือจากร้อยละ ๑๑.๑๗ เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ ๒๙.๔๒ ผลการ ดำเนินงานยังเป็นการพัฒนาบุคลากรครูตำรวจตระเวนชายแดนที่รับผิดชอบตามโครงการ ทั้งระดับอนุบาล ป.๑ และครูอาสา ให้มีความรู้และทักษะในการสอน การวิเคราะห์ให้นักเรียนรายบุคคล การแก้ไขปัญหาและ การพัฒนาอย่างมีเหตุผลและต่อเนื่อง อันเป็นจุดมุ่งหมายสำคัญของโครงการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนของสำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยาม บรมราชกุมารี

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การแก้ไขปัญหาการอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ ของนักเรียนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน สังกัดกอง กำกับตำรวจตระเวนชายแดนที่ ๓๒ นี้เป็นส่วนหนึ่ง ของการดำเนินงานตามโครงการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนตำรวจตระเวน ชายแดน มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนตำรวจตระเวน ชายแดนให้สูงขึ้น และมีวัตถุประสงค์เฉพาะ ๒ ประการ คือ ๑) เพื่อให้โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนมี กระบวนการพัฒนาการศึกษาแบบพึ่งตนเอง และ ๒) เพื่อยกระดับคะแนนผลการทดสอบระดับชาติ (O-NET) ของนักเรียนชั้น ป.๖ ให้สูงขึ้น ดำเนินการตั้งแต่ปี การศึกษา ๒๕๕๔-๒๕๕๗

ลำดับความเป็นมาของพัฒนาการแก้ไขปัญหาตามลำดับ ดังนี้

เมื่อวันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๕๕ นางณภัค กรรณสูตร ผู้จัดการส่วนแผนและบริหารสำนักงาน มูลนิธิพลังที่ยั่งยืน ภายใต้การสนับสนุนของ บริษัท ปตท.จำกัด (มหาชน) เข้าเยี่ยมชมและดูงานโรงเรียน ตำรวจตระเวนชายแดนสังวาลย์วิทย์ ๘ บ้านจะลอ ตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย และเมื่อ ๑๒ กันยายน ๒๕๕๕ ได้นำบริษัททีวีบูรพา จำกัด เข้าถ่ายทำสารคดีการจัดการเรียนการสอนของ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนสังวาลย์วิทย์ ๘ รับทราบปัญหาการอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ของนักเรียน ซึ่งมี ผลกระทบโดยตรงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในภาพรวม ทางมูลนิธิฯ จึงเข้ามาช่วยสนับสนุน

แก้ไขปัญหา โดยมูลนิธิพลังที่ยั่งยืนสนับสนุนงบประมาณดำเนินงานโครงการพัฒนาทักษะภาษาไทยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนและศักยภาพให้กับครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนสังกัด กก.ตชด.๓๒ โดยช่วงเวลาภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๕๕ ผศ.ศิวกันท์ ปทุมสูติ จากทุ่งสักอาศรม เป็นวิทยากร และออกนิเทศติดตามผลร่วมกับ กก.ตชด.๓๒ และมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

วันที่ ๒๙ ตุลาคม ๒๕๕๕ พ.ต.อ.ไพโรจน์ ริมประโคน ผกก.ตชด.๓๒ อนุมัติให้ใช้เทคนิคและวิธีการของ ผศ.ศิวกันท์ ปทุมสูติ ไปแก้ไขปัญหาการอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ของนักเรียนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในสังกัด โดยมอบหมายครูผู้ผ่านการอบรมพัฒนาศักยภาพการจัดกิจกรรมการสอนภาษาไทยที่มีความรู้ความสามารถเพียงพอ ให้รับผิดชอบโครงการ เรียกว่า “ครูอาสา” ในอัตราครูอาสา ๑ นาย ต่อนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการไม่เกิน ๑๐๐ คน ทำหน้าที่สอนภาษาไทยให้กับนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการ วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖ พ.ต.ท.ปรีชา วังจินา ผบ.ร้อย ตชด.๓๒๒ ได้รับมอบหมายจาก ผกก.ตชด.๓๒ ให้เป็นผู้กราบบังคมทูลการดำเนินงานตามโครงการถวาย สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงทราบฝ่าละอองพระบาท เมื่อครั้งเสด็จฯ ทรงเยี่ยมและติดตามผลการดำเนินงานโครงการตามพระราชดำริที่ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเบ็ดเตล็ดูเมน อำเภอปาง จังหวัดพะเยา ต่อมาวันที่ ๓๐ - ๓๑ มีนาคม ๒๕๕๖ มูลนิธิพลังที่ยั่งยืน ร่วมกับ กก.ตชด.๓๒ และมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ได้จัดการฝึกอบรมตามโครงการพัฒนาทักษะภาษาไทยสำหรับครู เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนและศักยภาพให้กับครูตำรวจตระเวนชายแดน สังกัด กก.ตชด.๓๒ สำหรับครูผู้รับผิดชอบการสอนชั้นอนุบาล และ ป.๑ และเมื่อวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๖ มูลนิธิพลังที่ยั่งยืน ร่วมกับ กก.ตชด.๓๒ และมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ได้จัดการประชุมเพื่อสรุปปิดโครงการปีหนึ่ง (ภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๕๕) โดยมี ดร.สงเกียรติ ทานสัมฤทธิ์ กรรมการและเลขานุการมูลนิธิพลังที่ยั่งยืน เป็นประธาน ผลการดำเนินงานประสบผลสำเร็จเป็นที่พึงพอใจ มูลนิธิพลังที่ยั่งยืน จึงมีดำริที่จะให้การสนับสนุนการดำเนินการแก้ไขปัญหาต่อไป จนกว่าจะบรรลุจุดมุ่งหมายสูงสุด คือ มีโรงเรียนต้นแบบ และมีครูต้นแบบที่สามารถเป็นตัวอย่างและขยายผลไปสู่โรงเรียนและครูตำรวจตระเวนชายแดนคนอื่น ๆ ได้

เหตุแห่งปัญหาของเด็กอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ ดังนี้

- ครูสอนผิดวิธีการสอนภาษาไทย
- ครูจัดการเรียนการสอนไม่ครบกระบวนการทักษะ
- ผู้บริหารสถานศึกษา จัดวางตัวครูอนุบาล และครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ไม่เหมาะสมบุคคล รวมทั้งมอบหมายแนวทางการจัดการเรียนการสอนไม่ถูกต้อง
- ผู้บริหาร นักวิชาการ และนักการศึกษา ผู้กำหนดแผนงานและนโยบายระดับต่าง ๆ ไม่เข้าใจเหตุแห่งปัญหา ไม่สามารถกำหนดแนวทางในการจัดการเรียนการสอน การกำกับติดตาม และนิเทศให้ถูกต้องแท้จริง

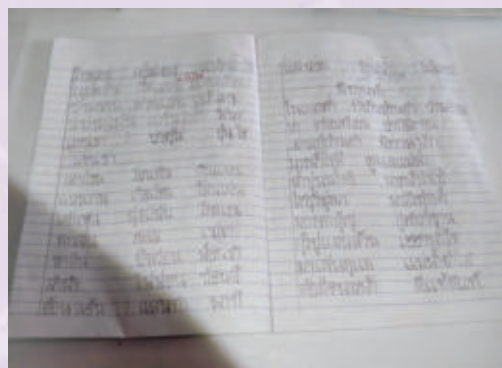
วัตถุประสงค์

1. เพื่อแก้ไขปัญหาการอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ของเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒ - ๖
2. เพื่อป้องกันปัญหาการอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ของเด็กนักเรียนชั้นอนุบาลและประถมศึกษาปีที่ ๑
3. เพื่อให้โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเป็นโรงเรียนที่มีเด็กนักเรียนอ่านออกเขียนได้อย่างยั่งยืน
4. เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนสังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ ๓๒

เป้าหมาย

นักเรียนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนสังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ ๓๒ จำนวน ๑๑ โรงเรียน ชั้น ป.๒-๖ ที่ไม่ผ่านเกณฑ์การทดสอบความรู้ภาษาไทยฐานความรู้ระดับชั้น ป.๑ จำนวน ๕๗๓ คน

กระบวนการดำเนินงาน

การดำเนินการแก้ไขปัญหา แบ่งออกเป็น ๓ ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ ๑ ขั้นเตรียมการ ประกอบด้วย การคัดเลือกนักเรียนเข้าโครงการ การแบ่งกลุ่มนักเรียนตามคุณภาพไม่เกินกลุ่มละ ๒๐ คน การมอบหมายหน้าที่ครูอาสา ๑ คนต่อนักเรียนไม่เกิน ๑๐๐ คน (๕ กลุ่ม) การเตรียมสื่อวัสดุอุปกรณ์ การเขียนชาร์ตประกอบการสอนของครูอาสา

ขั้นตอนที่ ๒ ขั้นปฏิบัติการสอน โดยครู ๓๒.๓๒ ทำหน้าที่เป็น “ครูอาสา” ทำการสอนอ่านและเขียนภาษาไทยให้แก่เด็กนักเรียนที่เข้าโครงการ ด้วยบันไดทักษะ ๔ ขั้น คือ ขั้นที่หนึ่งแจกลูกให้ผูกจำ ขั้นที่สองอ่านคำย่ำวิธิตี ขั้นที่สามคัดลายมือซ้ำอีกที ขั้นที่สี่ “เขียนคำบอก” ทุกชั่วโมง ซึ่งเป็นกระบวนการฝึกอ่านแบบแจกลูก สะกดคำ และผันเสียง ไปพร้อม ๆ กับการอ่านคำ อ่านกลุ่มคำ อ่านเรื่อง คัดลายมือ และเขียนตามคำบอก อย่างมีบูรณาการกับทักษะการฟัง การพูดคุยสนทนา และกิจกรรมถามตอบต่าง ๆ คำที่ใช้ในการสอนมีพยัญชนะต้นครอบคลุมอักษรกลาง อักษรสูง และอักษรต่ำ ครอบคลุมสระไม่น้อยกว่า ๒๐ สระ

ขึ้นไป ครอบคลุมมาตราสะกดแม่ ก กา, กง, กน, กม, เกย, เกอว, กก, กต และแม่กบ ตัวควบกล้ำ อักษรนำ และการผันเสียงวรรณยุกต์ เอก โท ตรี จัตวา ครบทุกเสียง ใช้เวลาในการจัดการเรียนการสอนตามกระบวนการจำนวน ๑๘ สัปดาห์

บันไดทักษะ ๔ ชั้น ประกอบด้วย

ขั้นที่ ๑ ครูนำเด็กเปล่งเสียงอ่านแจกลูก สะกดคำ ผันเสียง กระทำซ้ำ ๆ คำละประมาณ ๔ ครั้ง

ขั้นที่ ๒ ครูนำเด็กเปล่งเสียงอ่านคำ กลุ่มคำ และข้อความที่ผูกไว้เป็นเรื่องแต่ละตอน กระทำซ้ำ ๆ ประมาณ ๔ เที้ยว

ขั้นที่ ๓ ให้เด็กคัดลายมือ จากคำ กลุ่มคำและข้อความที่ผูกไว้เป็นเรื่อง (ตามขั้นที่ ๓) เสร็จแล้วให้นำสมุดคัดลายมือนี้กลับไปอ่านอวดผู้ปกครองที่บ้าน

ขั้นที่ ๔ ทดสอบ เขียนตามคำบอก โดยครูเลือกคำจากคำ หรือกลุ่มคำ ซึ่งเด็กได้คัดลายมือมาแล้วนั้นมาเป็นคำทดสอบ โดยให้ครูบอกคำละ ๒ ครั้ง ในแต่คำอาจมี ๑ พยางค์ หรือ ๒ พยางค์ หรือ ๓ - ๔ พยางค์ ก็ได้ ให้คำนึงถึงทักษะและลำดับแห่งการเรียนรู้ของเด็กเป็นสำคัญ สมุดเขียนตามคำบอกของเด็กให้ครูเก็บไว้ตรวจ นอกจากจะตรวจการเขียนตามคำบอกแล้ว ให้ครูอาสาใช้สำหรับเขียนชาร์ต แผนภูมิ เพื่อเตรียมที่จะสอนในวันต่อไปด้วยผลของการตรวจการเขียนตามคำบอกจะทำให้ครูรับรู้ถึงพัฒนาการของเด็ก สามารถวิเคราะห์ถึงข้อบกพร่องในการเรียนการสอนและจะเป็นประโยชน์ต่อการแก้ไขปรับปรุง หรือทบทวนฝึกฝนในวันต่อไป

ขั้นตอนที่ ๓ ขั้นประเมินผล เมื่อครูอาสาสอนครบตามเนื้อหาหลักสูตรที่กำหนดแล้ว ให้ทำการทดสอบนักเรียนด้วยการให้ “เขียนตามคำบอก” ด้วยชุดคำถามมาตรฐาน ๕๐ คำชุดเดิมที่ใช้ก่อนเข้าโครงการ หรือชุดใหม่ที่มีมาตรฐานและระดับความรู้เท่าเทียมกัน แล้วจัดระดับความสำเร็จของโครงการออกเป็น ๕ ระดับ คือ ผ่านยอดเยี่ยม, ดีมาก, ดี, พอใช้ และไม่ผ่าน เสร็จแล้วจัดทำรายงานเสนอต่อผู้บังคับบัญชา และประกาศให้คนทั่วไปรับทราบ

จัดการบริหาร ติดตาม กำกับ นิเทศ และประเมินผล

๑. โดยฝ่ายบริหารและฝ่ายวิชาการเรียนรู้กระบวนการ ขั้นตอน วิธีการต่าง ๆ จากหนังสือเด็กอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้แก้ปัญหานี้เดียว ของ ผศ.ศิวานนท์ ปทุมสูติ เพื่อความเข้าใจตรงกันกับครู

๒. แต่งตั้ง “คณะกรรมการติดตาม กำกับ นิเทศ และประเมินผล” เพื่อวางแผนงาน กำหนดปฏิทินการติดตาม กำกับ นิเทศ และประเมินผลโครงการ โดยแบ่งหน้าที่กันพิจารณาภารกิจตามมาตรฐานแม่บท และแนวทางดำเนินงานของครุอนุบาล ครู ป.๑ และครูอาสา

๓. จัดสรรงบประมาณสนับสนุน เพื่อการจัดซื้อกระดาษ และเครื่องเขียน เพื่อเขียนชาร์ตประกอบการสอน

๔. ผู้บริหารสถานศึกษา บริหารบุคลากรและวิชาการให้เอื้อต่อกระบวนการแก้ปัญหา

ผลการดำเนินงาน

นักเรียน ชั้น ป.๒ – ๖ ของ ร.ร.ตชด.สังกัด กก.ตชด.๓๒ จำนวน ๑๑ โรงเรียน ทั้งหมด ๖๘๘ คน เข้ารับการทดสอบความรู้ภาษาไทยก่อนเริ่มโครงการ จำนวน ๖๔๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๙๔.๓๓ ขาดสอบ ๓๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๕.๖๗ ของนักเรียนทั้งหมด ผลการทดสอบก่อนเริ่มโครงการ มีนักเรียนสอบผ่าน จำนวน ๗๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๗๑ ไม่ผ่าน จำนวน ๕๗๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๘๘.๒๙ ของนักเรียนที่เข้ารับการทดสอบ

หลังการดำเนินโครงการในภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๕๕ นักเรียนในโครงการ ๕๗๓ คน มีนักเรียนเข้ารับการทดสอบความรู้ภาษาไทย จำนวน ๕๐๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๘๘.๘๓ ขาดสอบ ๖๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๑๗ ของนักเรียนในโครงการ ผลการทดสอบหลังดำเนินโครงการ มีนักเรียนสอบผ่าน ๑๑๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๕๙ ไม่ผ่าน ๓๙๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๗.๔๑

สรุปได้ว่า หลังดำเนินโครงการสามารถแก้ไขปัญหาการอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ของนักเรียน โดยทำให้นักเรียนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในสังกัด กก.ตชด.๓๒ มีนักเรียนที่อ่านออกเขียนได้จาก ๗๖ คน เพิ่มขึ้นเป็น ๑๙๑ คน หรือจากร้อยละ ๑๑.๑๗ เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ ๒๙.๔๒

การเผยแพร่

วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖ พ.ต.ท.ปรีชา วังจินา ผบ.ร้อย ตชด.๓๒๒ กราบบังคมทูลการดำเนินงานตามโครงการถวาย สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงทราบฝ่าละอองพระบาท เมื่อครั้งเสด็จ ฯ ทรงเยี่ยมและติดตามผลการดำเนินงานโครงการตามพระราชดำริที่ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเบ็ดเต็ดูเมน อำเภอบึง จังหวัดพะเยา

เผยแพร่ในวารสารสานสุข สานความสุขสู่สังคม ฉบับที่ ๖ ประจำเดือนพฤษภาคม-มิถุนายน ๒๕๕๖

ปัญหาอุปสรรค

๑. ครูไม่เพียงพอ จึงต้องใช้ผู้ดูแลเด็กเล็กที่เป็นคนเฒ่า ทำหน้าที่สอนชั้นอนุบาล ทำให้การอ่านออกเสียงได้ไม่ชัดเท่าที่ควร ได้แนะนำให้เห็นการเขียนให้มากขึ้น
๒. ไม่มีครูผู้หญิงสอนชั้นอนุบาล ที่จำเป็นต้องอาศัยความใจเย็น ครูผู้ชายสอนได้ไม่ตีเท่าที่ควร
๓. เนื่องการสอนภาษาไทยตามแนวทางนี้ มีเสียงดังจากการร้อง ท่อง อ่าน บางโรงเรียนไม่สามารถจัดห้องเรียนภาษาไทยให้ห่างไกลจากห้องอื่น ๆ ได้ จึงทำให้มีเสียงรบกวนห้องเรียนอื่น ๆ
๔. ผู้บริหารบางโรงเรียน ยังให้ความสำคัญต่อโครงการนี้น้อยกว่าที่ควรจะเป็น และไม่ดำเนินการแก้ไขปัญหาตามคำแนะนำของผู้นิเทศ

ข้อเสนอแนะ

๑. โรงเรียนและครูได้เรียนรู้วิธีการแก้ไขปัญหาอย่างมีเหตุมีผล และเชื่อมโยงต่อเนื่อง ไม่ได้ทำงานแบบบรอคำสั่ง มีการเก็บข้อมูลการปฏิบัติเพื่อเป็นข้อมูลในการแก้ไขปัญหาต่อเนื่อง
๒. จากผลการติดตามนิเทศ พบว่าปัญหาสำคัญในการดำเนินงาน เกิดจากความไม่เข้าใจ ไม่จริงจัง และผู้บริหารยังให้ความสำคัญต่อโครงการไม่เพียงพอ เพราะการดำเนินการแก้ไขปัญหาการอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้นี้ เป็นเทคนิคดั้งเดิม ง่ายต่อการปฏิบัติ เพียงแต่ต้องอาศัยความเอาใจใส่และจริงจังของครูผู้รับผิดชอบ ขณะเดียวกันต้องได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารสถานศึกษาด้วย

เอกสารอ้างอิง

ศิวกานท์ ปทุมสูติ, ผศ. *เด็กอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้แก้ง่ายนิดเดียว*. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. กรุงเทพมหานคร : นวสาส์นการพิมพ์, ๒๕๕๔.

โครงการสนุกกับการเรียนรู้ร่วมกัน ด้วยเทคโนโลยีมัลติพอยท์

ผู้ศึกษา โรงเรียนบ้านห่างหลวง อำเภอมวกก่อ จังหวัดเชียงใหม่
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต ๕

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในสังคมยุคปัจจุบัน เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามามีบทบาทต่อเศรษฐกิจ สังคมและการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง ทั่วโลกจึงให้ความสำคัญในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาประเทศ การศึกษาซึ่งเป็นรากฐานของการพัฒนาได้ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประเทศไทยมีความตื่นตัว และให้ความสำคัญในการพัฒนาการศึกษาด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ดังพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ ได้กำหนดให้มีการนำเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาเข้ามามีส่วนช่วยในการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถที่จะใช้เทคโนโลยีได้อย่างมีคุณภาพและบังเกิดประสิทธิผลโดยกำหนดให้ผู้เรียนมีสิทธิได้รับการพัฒนาขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะเพียงพอที่จะใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ผู้เรียนมีอิสระในการแสวงหาความรู้ มีความรับผิดชอบต่อตัวเอง เปิดโอกาสให้เรียนรู้ตามความสามารถ ซึ่งจะสนองต่อความต้องการของแต่ละบุคคลได้เป็นอย่างดี เป็นการนำโลกภายนอกเข้ามาสู่ห้องเรียน ทำให้ช่องว่างระหว่างห้องเรียนกับสังคมลดน้อยลง อีกทั้งยังก่อให้เกิดความเสมอภาคทางการศึกษา ได้รับโอกาสในการเข้ารับการศึกษาเพิ่มมากขึ้น

โรงเรียนบ้านห่างหลวง อำเภอมวกก่อ จังหวัดเชียงใหม่ เป็นโรงเรียนที่อยู่บนดอยห่างไกล ใช้ระบบไฟฟ้าเป็นแบบแผงโซลาร์เซลล์และใช้ไฟฟ้าพลังน้ำ ทำให้มีปัญหาบางวันไฟฟ้าไม่เพียงพอ บางครั้งไม่สามารถใช้จอโปรเจคเตอร์ได้ โรงเรียนแก้ปัญหาโดยเปลี่ยนจากการใช้จอโปรเจคเตอร์เป็นจอโทรทัศน์แทน การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนที่ผ่านมาของโรงเรียนถือว่าประสบความสำเร็จ เนื่องจากนักเรียนที่ได้มีโอกาสใช้ไปเล่าให้พ่อแม่ พี่น้องฟัง ทำให้มีนักเรียนย้ายจากการเรียน กศน. มาสมัครเรียนที่โรงเรียนเพิ่มขึ้นอีก ๒๕ คน โดยการใช้เทคโนโลยีมัลติพอยท์นำมาจัดการเรียนรู้ซึ่ง

เทคโนโลยีมัลติพอยท์เป็นเทคโนโลยีที่เปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนในห้องเรียนมีปฏิสัมพันธ์โต้ตอบกับบทเรียนพร้อมกันได้จากเครื่องคอมพิวเตอร์เพียงตัวเดียว กล่าวคือ ถ้าในห้องเรียนมีคอมพิวเตอร์ ๑ เครื่องแต่นักเรียน ๔๐ คน เข้ามาใช้งานร่วมกัน การใช้เทคโนโลยีมัลติพอยท์ จะสามารถรองรับเมาส์ของนักเรียนทั้ง ๔๐ คน ได้พร้อมกัน แต่แต่ละคนจะมีชื่อเรียกเมาส์ เช่น เด็กชาย ก. เด็กหญิง ข. เป็นต้น ภาพสัญลักษณ์ของเมาส์นักเรียนจะปรากฏบนจอภาพหน้าห้องเรียน เมื่อครูให้นักเรียนตอบคำถาม นักเรียนแต่ละคนจะใช้เมาส์ของตนเองคลิกคำตอบที่ต้องการ ระบบซอฟต์แวร์จะประมวลผลว่านักเรียนตอบถูกต้องคน ตอบผิดกี่คน ทำให้นักเรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ สนุกคิด สนุกทำ ทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ และกระตุ้นความสนใจได้เป็นอย่างดี สามารถประยุกต์ใช้ได้กับทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ บทเรียนดังกล่าวครูผู้สอนสร้างขึ้นจากโปรแกรมไมโครซอฟท์เพาเวอร์พอยท์ ๒๐๐๓ หรือ ๒๐๐๗ (Microsoft PowerPoint 2003/2007) โดยเพิ่มเครื่องมือ (PowerPoint add-in) ที่ช่วยสร้างเนื้อหาแบบอินเทอร์แรคทีฟบนแผ่นสไลด์ได้ ซึ่งคุณลักษณะดังกล่าวจะสนับสนุนทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียน (Learning Skill) เช่น การเรียนรู้แบบร่วมมือ การเรียนรู้เป็นทีม เป็นต้น (Microsoft. ๒๐๐๕ : ๑-๒) ดังนั้น บทเรียนโปรแกรมแบบมัลติพอยท์ จึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกันและให้โอกาสผู้เรียนได้เข้าถึงเทคโนโลยีได้มากขึ้นกว่าเดิม “โครงการสนุกกับการเรียนรู้ร่วมกันด้วยเทคโนโลยีมัลติพอยท์” จึงเกิดขึ้นโดยคาดหวังว่าจะเป็นเครื่องมือส่วนหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและพัฒนาคนให้คนมีคุณภาพสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุขตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

๑. เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนสื่อการเรียนการสอนด้วยเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ที่สถานศึกษาอยู่ในถิ่นทุรกันดารและมีอยู่อย่างจำกัด
๒. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนที่อยู่บนพื้นที่ภูเขาสูงถิ่นทุรกันดารห่างไกลได้เข้าถึงเทคโนโลยี
๓. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกัน สนุก และสนใจที่จะเรียนรู้มากขึ้น
๔. เพื่อพัฒนาบทเรียนโปรแกรมแบบมัลติพอยท์ที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้
๕. เพื่อพัฒนากิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนที่อยู่บนพื้นที่ภูเขาสูง ถิ่นทุรกันดารห่างไกลได้เข้าถึงเทคโนโลยี และทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกัน สนุก และสนใจที่จะเรียนรู้มากขึ้น
๖. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อทุกรายวิชา

เป้าหมาย

เชิงปริมาณ

นักเรียนโรงเรียนบ้านท่าหลวง ปีการศึกษา ๒๕๕๕ โรงเรียนบ้านท่าหลวง อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต ๕ จำนวน ๑๔๐ คน สามารถเรียนรู้ร่วมกันด้วยโปรแกรมเทคโนโลยีมัลติพอยท์

เชิงคุณภาพ

๑. มีรูปแบบการจัดกิจกรรมและสื่อที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เข้าถึงเทคโนโลยี ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกัน สนุก และสนใจที่จะเรียนรู้มากขึ้น

๒. นักเรียนทุกคนมีโอกาสเข้าถึงเทคโนโลยีได้เรียนรู้ร่วมกัน มีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนสูงขึ้นในแต่ละรายวิชา หลังได้เรียนรู้จากบทเรียนมัลติพอยท์

๓. ครูผู้สอน สามารถจัดการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เข้าถึงเทคโนโลยีทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกัน สนุก

กระบวนการดำเนินงาน

โครงการสนุกกับการเรียนรู้ร่วมกันด้วยเทคโนโลยีมัลติพอยท์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง ๘ กลุ่มสาระ โรงเรียนบ้านท่าหลวง ในครั้งนี้ มีการวางแผนการดำเนินงานตามขั้นตอน ดังนี้

๑. การวางแผนการดำเนินงาน(Plan)

คณะครูของโรงเรียนบ้านท่าหลวงมีโอกาสเข้าร่วมการอบรมเรื่องการใช้เทคโนโลยีมัลติพอยท์ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อนำไปวางแผนปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ในห้องเรียนครบทุกคน โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้บรรลุเป้าหมายโดยสอดคล้องกับโครงการพระราชดำริและกระบวนการเรียนการสอน

๒. การดำเนินงาน (Do) นำความรู้ที่ได้จาก

การอบรมมาเผยแพร่ให้แก่ครูและบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียน พร้อมทั้งประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อของบประมาณสนับสนุน สำนวจสภาพความต้องการเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน สอบถามความคิดเห็นของนักเรียน และครูผู้สอน จัดเตรียมสภาพแวดล้อม และห้องเรียนให้พร้อมกับการจัดการเรียนการสอน โดยใช้เทคโนโลยีมัลติพอยท์ในการ

จัดการเรียนการสอนในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ในทุกระดับชั้น ดำเนินการออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน ครูผู้สอนบูรณาการโดยใช้เทคโนโลยีมัลติพอยท์ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้จัดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของครูผู้สอนโดยเน้นให้ผู้เรียนสนุกสนานเกิดการเรียนรู้และพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีมัลติพอยท์ ทางโรงเรียนจัดอบรม ประชุมเชิงปฏิบัติการครูผู้สอนเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีมัลติพอยท์ส่งเสริม ติดตาม สนับสนุน

๓. การตรวจสอบการดำเนินงาน (Check)

ดำเนินการออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน เน้นผู้เรียนสนุกสนานและเกิดการเรียนรู้ ติดตาม ประเมินผลดำเนินงาน ให้คำแนะนำ ปรึกษาเพิ่มเติมในการจัดการเรียนสอนแก่ครูผู้สอน ในการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีมัลติพอยท์

๔. แนวทางการปรับปรุงและพัฒนา (Action)

จากการที่โรงเรียนได้ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยเทคโนโลยีมัลติพอยท์โดยได้ปรับปรุงและพัฒนาโปรแกรมมัลติพอยท์ให้สอดคล้องกับกลุ่มสาระวิชาต่าง ๆ ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น นักเรียนมีความกระตือรือร้นสนใจ และมีความสุขกับการเรียนเพิ่มมากขึ้น

ผลการดำเนินงาน

๑. โรงเรียนบ้านท่าหลวงสามารถแก้ปัญหาการขาดแคลนสื่อการเรียนการสอนด้วยเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ที่สถานศึกษาอยู่ในถิ่นทุรกันดารและมีอยู่อย่างจำกัด

๒. โรงเรียนบ้านท่าหลวงสามารถพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ พัฒนาบทเรียนโปรแกรมมัลติมีเดียที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนที่อยู่บนพื้นที่ภูเขาสูง ถิ่นทุรกันดารห่างไกลได้เข้าถึงเทคโนโลยี และทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกัน สนุก และสนใจที่จะเรียนรู้มากขึ้น

๓. โรงเรียนบ้านท่าหลวงพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกัน สนุก และสนใจที่จะเรียนรู้มากขึ้น

๔. โรงเรียนบ้านท่าหลวงส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

๕. นักเรียนโรงเรียนบ้านท่าหลวงมีเจตคติที่ดีต่อทุกรายวิชา

การเผยแพร่

โรงเรียนได้ทำการเผยแพร่โครงการฯ ดังนี้

๑. นิทรรศการการจัดการศึกษา ในเขตพื้นที่ภูเขาสูงและถิ่นทุรกันดาร สุดขอบฟ้า ชูنها เราไปถึง No Matter How Far, We'll Reach ระหว่างวันที่ ๒๘-๓๐ กันยายน ๒๕๕๕

๒. นิทรรศการ “คนภูเขา ก้าวสู่อ่าเซียน” ในงานศิลปหัตถกรรมนักเรียนระดับชาติ ครั้งที่ ๖๒ ณ อิมแพคเมืองทองธานี จ.นนทบุรี ระหว่างวันที่ ๑๓-๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖

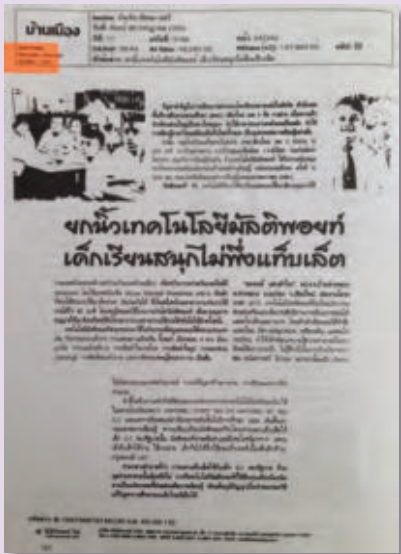
๓. การเผยแพร่ทางสื่อสิ่งพิมพ์

๓.๑ หนังสือพิมพ์มติชนวันจันทร์ที่ ๑๖

กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๕๕ หน้า ๒๓

๓.๒ หนังสือพิมพ์บ้านเมือง ฉบับที่ ๓๑๖๖ วันจันทร์ที่ ๓๐ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๕ หน้า ๒๔

๓.๓ หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ฉบับที่ ๒๒๙๓๗ วันอังคารที่ ๓๑ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๕๕ หน้า ๑

๓.๔ หนังสือพิมพ์ พิมพ์ไทย ฉบับวันพฤหัสบดีที่ ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๕๕

๓.๕ หนังสือวารสารเนชันสุดสัปดาห์ ฉบับที่ ๑๐๙๐ วันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ.๒๕๕๖ หน้า ๔๖-๔

ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ

ปัญหาอุปสรรค

๑. ระบบไฟฟ้าเป็นโซลาเซลล์ และใช้ไฟฟ้าพลังน้ำ จึงทำให้ระบบไฟฟ้าไม่เพียงพอ และบางครั้งไม่สามารถใช้เครื่องโปรเจคเตอร์ได้
๒. ต้องปรับปรุงบทเรียนมัลติพอยท์ให้ทันสมัยสอดคล้องกับเหตุการณ์ของสังคมปัจจุบัน
๓. โรงเรียนไม่สามารถใช้เครื่องฉายโปรเจคเตอร์ได้ จึงใช้เครื่องจอโทรทัศน์แทน

ข้อเสนอแนะ

๑. ทางโรงเรียนมีมาตรการประหยัดไฟเพื่อเก็บสำรองไฟเพื่อใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอนมัลติพอยท์
๒. คณะครูปรับปรุงพัฒนาบทเรียนมัลติพอยท์ให้มีความทันสมัยและน่าสนใจอยู่เสมอ
๓. ขอสนับสนุนอุปกรณ์และสื่อที่เกี่ยวข้องในการจัดการเรียนการสอนด้วยเทคโนโลยีมัลติพอยท์มาเพิ่มเพื่อจะได้มีเพียงพอต่อจำนวนนักเรียน

โครงการการใช้เทคโนโลยี สารสนเทศเพื่อการศึกษา

ผู้ศึกษา โรงเรียนวัดน้ำใคร้นันทชัยศึกษา อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดน่าน

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนวัดน้ำใคร้นันทชัยศึกษาที่ผ่านมา พบว่า สามเณรนักเรียนยังไม่ได้ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ ทั้งนี้เนื่องมาจากปัจจัยหลาย ๆ ด้าน ทั้งจำนวนครูที่ไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน ข้อจำกัดในเรื่องความรู้ความสามารถของครู วิธีการเรียนการสอน อุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอน ประกอบกับโรงเรียนวัดน้ำใคร้นันทชัยศึกษา เป็นโรงเรียนแกนนำตามโครงการเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาของโรงเรียนในชนบท ตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ซึ่งพระองค์ทรงตระหนักถึงประโยชน์และความสำคัญของเทคโนโลยีสารสนเทศในการเพิ่มประสิทธิภาพในการสร้างเสริมและพัฒนาคุณภาพและศักยภาพของเด็กไทยในชนบท

ลำดับความเป็นมา เมื่อวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒ โครงการเทคโนโลยีสารสนเทศตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ศูนย์อิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (NECTEC) สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) ได้คัดเลือกโรงเรียนวัดน้ำใคร้นันทชัยศึกษา เป็นโรงเรียนนำร่องด้านไอซีที โดยดำเนินงานกิจกรรมชุมนุมคอมพิวเตอร์ การพัฒนาทักษะการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ (Programming) กิจกรรมส่งเสริมการประยุกต์ใช้ไอซีที รวมถึงการใช้สื่อ eDL-TV มาตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๕๔ เป็นต้นมา และโรงเรียนได้กำหนดอัตลักษณ์ของผู้เรียน คือ ผู้เรียนเป็นเลิศด้านไอซีที และกำหนดเอกลักษณ์ของสถานศึกษา คือ ส่งเสริมให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและฉลาดใช้เทคโนโลยี ด้านไอซีที (ICT)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมให้สามเณรนักเรียนในชุมชนคอมพิวเตอร์มีความรู้ ความสามารถในการดูแลรักษาซ่อมบำรุงเครื่องคอมพิวเตอร์เบื้องต้น
2. เพื่อส่งเสริมกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบให้กับสามเณรนักเรียน ผ่านการจัดการเรียนการสอน Programming
3. เพื่อส่งเสริมและพัฒนาครูให้สามารถประยุกต์ใช้ไอซีทีไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ

เป้าหมาย

1. สามเณรนักเรียนชั้น ม.๑- ม.๖ ทุกรูป ของโรงเรียนวัดน้ำไคร้รัตนทชัยศึกษา
2. คณะครู ทุกรูป/คน ของโรงเรียนวัดน้ำไคร้รัตนทชัยศึกษา

การดำเนินงาน

๑. ชั้นวางแผน (P) ศึกษาข้อมูลผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน แยกตามชั้นเรียนและรายบุคคล ศึกษาโอกาสของการนำสื่อ eDL-TV มาประยุกต์สอนในแต่ละรายวิชา ประชุมเพื่อปรึกษาหารือการดำเนินงาน จัดตั้งชุมนุมคอมพิวเตอร์ ส่งคณะครูเข้าร่วมอบรมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาและการทำวิจัยในชั้นเรียน ตลอดปีการศึกษาตามโอกาสและความเหมาะสม ประชุมชี้แจงและวางแผนงานในแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียน

๒. ชั้นดำเนินงาน (D) กำหนดอัตลักษณ์ของสถานศึกษา คือ ผู้เรียนเป็นเลิศด้านไอซีที จัดทำแผนงานและโครงการเพื่อสนับสนุนอัตลักษณ์ของสถานศึกษา จัดตั้งชุมนุมคอมพิวเตอร์เพื่อสอนสามเณรให้มีความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการซ่อมบำรุงเครื่องคอมพิวเตอร์และพัฒนาทักษะการเขียนโปรแกรม (Programming) กำหนดครูจัดการเรียนการสอนโดยนำสื่อ eDL-TV มาประยุกต์ใช้สอน และครูทำวิจัยในชั้นเรียน ทั้ง ๘ กลุ่มสาระการเรียนรู้ จัดทำโครงการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้เรียนทั้งภายในสถานศึกษา และการสอบวัดผลภายนอก ตลอดปีการศึกษา

๓. ชั้นนิเทศติดตามผล (C) ครูที่ปรึกษาชุมนุมคอมพิวเตอร์ประเมินผู้เรียนจากชิ้นงาน และโครงการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ครูทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้จัดทำรายงานวิจัยในชั้นเรียนปีการศึกษาละ ๒ เรื่องเป็นอย่างน้อย และประเมินจากผลสัมฤทธิ์ของสามเณรนักเรียนภายในสถานศึกษา และผลสัมฤทธิ์การทดสอบระดับชาติ (O-NET)

๔. ชั้นสรุปผลและประเมินผล (A) โรงเรียนได้แต่งตั้งคณะกรรมการติดตามกำกับ นิเทศ และประเมินผล เพื่อสรุปผลการดำเนินงานตลอดปีการศึกษา ประเมินความพึงพอใจของคณะครูและสามเณรนักเรียน และการนำเสนอโครงการ ชิ้นงานต่าง ๆ ที่ส่งประกวดและได้รับรางวัล

ผลการดำเนินงาน

หลังจากดำเนินการ พบว่า สามเณรนักเรียนได้พัฒนากระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ สังเกตจากการแก้ไขปัญหาจากการทำโครงการด้านไอซีทีของสามเณรนักเรียน ได้แก่ โครงการงานจัดสรรทรัพยากรน้ำ ตามใจเรา เป็นการเขียนคำสั่งโปรแกรมผ่านโกโก้บอร์ดเพื่อควบคุมการเปิด/ปิดน้ำอัตโนมัติ โครงการกริ่งกังวานเสียงสวรรค์ เป็นการเขียนคำสั่งโปรแกรมผ่านโกโก้บอร์ดเพื่อควบคุมเสียงกริ่งอัตโนมัติใช้ในโรงเรียน เป็นต้น นอกจากนี้ส่งผลให้ผลทดสอบระดับชาติ (O-NET) ของโรงเรียนวัดน้ำไคร้ন্নันทชัยศึกษา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ย ๘ กลุ่มสาระการเรียนรู้ อยู่ในเกณฑ์ระดับดี โดยแยกเป็นแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ ดังนี้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ และการงานอาชีพและเทคโนโลยี ได้ระดับดี ส่วนกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ และภาษาต่างประเทศ ได้ระดับพอใช้

นอกจากนี้ได้รับรางวัลจากเข้าร่วมแข่งขันความเป็นเลิศทางไอซีที ได้แก่ รางวัลชนะเลิศระดับทอง ๔ รางวัล คือ การสร้างเว็บไซต์ การสร้างสื่อสิ่งพิมพ์ การคำนวณ และการจัดทำ E-BOOK จากการแข่งขันทักษะวิชาการ วันที่ ๒๑-๒๒ มกราคม ๒๕๕๖ ณ โรงเรียนเชียงกลางปริยัติศึกษา ได้รับรางวัลรองชนะเลิศ อันดับ ๑ การแข่งขันหุ่นยนต์ BEAM จากปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น “Pantip Robot Contest ๑๐๑๒” ครั้งที่ ๑ วันที่ ๑ กันยายน ๒๕๕๕ และได้รับรางวัลชนะเลิศ อันดับ ๑ การแข่งขันหุ่นยนต์ BEAM จากผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น “Pantip Robot Contest ๑๐๑๓” ครั้งที่ ๒ วันที่ ๑ กันยายน ๒๕๕๖

ข้อเสนอแนะ

โรงเรียนควรกำหนดให้มีการแข่งขันความสามารถการใช้เทคโนโลยีไอซีทีทั้งภายในโรงเรียนหรือกลุ่มโรงเรียน เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความรู้ ความสามารถ และควรพิจารณาเพิ่มเครื่องคอมพิวเตอร์ให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะเพิ่มเติมนอกเวลาเรียน ภายใต้การควบคุมของครูหรือผู้รับผิดชอบ

ผลงานวิชาการแนวปฏิบัติที่ดี
ด้านส่งเสริมอาชีพ

สร้างคุณค่าผ้าทอกะเหรี่ยง

ผู้ศึกษา นางพรพิมล สวัสดิ์

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านขุนอมแฮดใน ตำบลสบโขง
ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภออมก๋อย
สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดเชียงใหม่

บทคัดย่อ

แนวปฏิบัติที่ดี ด้านอาชีพ เรื่อง สร้างคุณค่าผ้าทอกะเหรี่ยง บ้านขุนอมแฮดใน อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ มุ่งพัฒนาสมาชิกกลุ่มทอผ้าซึ่งเป็นผู้ใหญ่และเด็กเรื่องการทอผ้าควบคู่กันไป โดยมีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อพัฒนากลุ่มอาชีพทอผ้ากะเหรี่ยงย้อมสีธรรมชาติบ้านขุนอมแฮดในให้สามารถผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากผ้าทออย่างมีคุณภาพ และมีรายได้เพิ่มขึ้น และ ๒) เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้วิธีการทอผ้ากะเหรี่ยงจากภูมิปัญญาในท้องถิ่น สามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันและนำไปประกอบอาชีพได้

การดำเนินงานโครงการนี้ได้ประสานงานดำเนินการร่วมกับเครือข่าย ได้แก่ ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคที่ ๑ จังหวัดเชียงใหม่ สำนักงานสหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่ สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อพัฒนากลุ่มทอผ้าและภูมิปัญญาในท้องถิ่นร่วมดำเนินงานกันจัดกระบวนการเรียนรู้เรื่องการทอผ้าให้ผู้ใหญ่ เด็กและเยาวชน

ผลการดำเนินงานพบว่า สมาชิกกลุ่มทอผ้ากะเหรี่ยงจำนวน ๔๐ คน มีความรู้ความเข้าใจเรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม และดำเนินธุรกิจของกลุ่มในรูปแบบสหกรณ์ เด็กและเยาวชนจำนวน ๑๕ คน สามารถ นำผ้าที่ทอได้ทำเป็นเครื่องแต่งกายนักเรียน เป็นกระบวนการอนุรักษ์ สืบทอดภูมิปัญญาและสร้างอาชีพได้เป็นอย่างดี ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอให้กับร้านภูฟ้าและแหล่งจำหน่ายอื่น ๆ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ชุมชนบนพื้นที่สูงบ้านขุนอมแฮดใน หมู่ที่ ๕ ตำบลสบโขง อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ มีประชากร ๓๖๗ คน ๙๒ ครัวเรือน ๘๙ หลังคาเรือน เป็นชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง อยู่ห่างจากตัวอำเภออมก๋อย ๙ กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทาง ประมาณ ๒๐ นาที ชนเผ่ากะเหรี่ยงเป็นชุมชนที่ประกอบอาชีพเกษตรเพื่อการยังชีพและมีการทอผ้าเพื่อใช้เป็นเครื่องนุ่งห่ม โดยใช้กี่เอวมาแต่โบราณโดยมีการออกแบบลวดลายผ้าเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงตระหนักว่าลำพังการพัฒนาเด็กและเยาวชนเพียงกลุ่มเป้าหมายเดียวไม่พอจะพัฒนาคุณภาพชีวิตให้เกิดความมั่นคงได้ จึงพระราชทานทุนเพื่อใช้ดำเนินการพัฒนากลุ่มทอผ้าในพื้นที่อำเภออมก๋อยจังหวัดเชียงใหม่ ในปี ๒๕๓๘ เพื่อใช้ในการฝึกอบรมพัฒนาเทคนิคและมีมือจัดซื้ออุปกรณ์ และวัตถุดิบ ช่วยเหลือเรื่องการตลาด โดยนำผลิตภัณฑ์ของชาวบ้านไปจำหน่ายที่ร้านกาแฟ ปัจจุบันปี ๒๕๕๖ เกิดกลุ่มทอผ้าในอำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน ๙ กลุ่ม และกลุ่มทอผ้ากะเหรี่ยงบ้านขุนอมแฮดใน เป็นกลุ่มหนึ่งที่ได้รับการพัฒนาตามแนวพระราชดำริของพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จากการดำเนินงานที่ผ่านมาพบปัญหาหลายเรื่อง เช่น เรื่องคุณภาพสินค้า การบริหารจัดการกลุ่มในรูปแบบสหกรณ์ การจัดทำบัญชี การตลาด การพัฒนาคุณภาพชีวิตครอบครัว ของสมาชิกกลุ่ม ครอบครัวมีรายได้น้อยและเรื่องการถ่ายทอดองค์ความรู้เรื่องการทอผ้ากับเด็กและเยาวชน เป็นต้น

เพื่อสนองงานโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ในการส่งเสริมอาชีพ จึงมีแนวทางแก้ไขปัญหาโดยดำเนินงานโครงการสร้างคุณค่าผ้าทอกะเหรี่ยงบ้านขุนอมแฮดในขึ้น

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อพัฒนากลุ่มอาชีพทอผ้ากะเหรี่ยง ย้อมสีธรรมชาติบ้านขุนอมแฮดในให้สามารถผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากผ้าทออย่างมีคุณภาพ และมีรายได้เพิ่มขึ้น

๒. เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้วิธีการทอผ้ากะเหรี่ยงจากภูมิปัญญาในท้องถิ่น สามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันและนำไปประกอบอาชีพได้

สถานที่ทอผ้าในชุมชนบ้านขุนอมแฮดใน

เป้าหมาย

เชิงปริมาณ

1. สมาชิกกลุ่มทอผ้ากะเหรี่ยงย้อมสีธรรมชาติบ้านขุนอมแฮดใน จำนวน ๔๐ คน
2. เด็กและเยาวชนบ้านขุนอมแฮดใน จำนวน ๑๕ คน

เชิงคุณภาพ

1. สมาชิกกลุ่มทอผ้ากะเหรี่ยงย้อมสีธรรมชาติบ้านขุนอมแฮดใน เกิดความรู้ทักษะในการผลิต การบริหารจัดการกลุ่ม และการตลาด สามารถนำความรู้และรายได้ไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ ครอบครัว
2. เด็กและเยาวชนมีความรู้ ทักษะการทอผ้ากะเหรี่ยงเป็นกระบวนการสืบทอดอนุรักษ์และ สร้างงานอาชีพ

กระบวนการดำเนินงาน

1. จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อทราบถึงพัฒนาการกลุ่ม สภาพปัญหา ข้อเสนอแนะในการ แก้ปัญหาของกลุ่มทอผ้ากะเหรี่ยงย้อมสีธรรมชาติบ้านขุนอมแฮดใน
2. จัดทำโครงการและทำแผนกิจกรรมพัฒนาทอผ้าในเรื่องเทคนิคการผลิต การแปรรูป และการตลาด การจัดตั้งกลุ่มรูปแบบสหกรณ์ การจัดทำบัญชี และหลักสูตรการทอผ้าสำหรับเด็กและ เยาวชน
3. ประสานงานหน่วยงาน/เครือข่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อฝึกอบรมพัฒนาทักษะของกลุ่ม ได้แก่ ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคที่ ๑ ถนนทุ่งโฮเต็ล จังหวัดเชียงใหม่ สำนักงานสหกรณ์เชียงใหม่ สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่ และภูมิปัญญาในหมู่บ้าน
4. ดำเนินการจัดกิจกรรมตามแผนงานที่กำหนดและสามารถปรับเปลี่ยนกิจกรรมได้ตามความ เหมาะสม
5. ติดตามและประเมินผลร่วมกับหน่วยงาน/เครือข่ายที่เกี่ยวข้อง
6. สรุปและจัดทำรายงานผลการดำเนินงาน และเผยแพร่ไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

1. การดำเนินกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เรื่องการทอผ้ากะเหรี่ยงเด็กและเยาวชนเรื่องการทอผ้า กะเหรี่ยงที่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา“แม่ฟ้าหลวง” (ศศช.) บ้านขุนอมแฮดใน โดยครูเชิญวิทยากร ในหมู่บ้านมาให้ความรู้ด้านการย้อม การทอ โดย ศศช. สนับสนุนวัสดุดิบฝ้ายทอสำหรับทอผ้าจากนั้นครู แนะนำให้เด็กและเยาวชนนำไปฝีกย้อมฝ้ายและทอเป็นผ้าที่บ้านร่วมกับผู้ปกครองจากนั้นนำผ้าทอสีชมพู สีม่วง มาทำเป็นเสื้อสำหรับสวมใส่มาเรียน

๒. การดำเนินกิจกรรมร่วมกับกลุ่มทอผ้าย้อมสีธรรมชาติบ้านขุนอมแฮดใน

๒.๑ จัดประชุมวางแผนเตรียมการผลิตโดยมีขั้นตอน ดังนี้ เสนอปริมาณการผลิตผ้าทอ
กะเหรี่ยงในรอบปีต่อร้านภูฟ้า (ในวัง) เมื่อได้รับคำตอบจากร้านภูฟ้าว่าในรอบปีสามารถรับสินค้าของกลุ่มได้
ปริมาณเท่าไรจากนั้นครูและสมาชิกกลุ่มประชุมแบ่งงานการผลิตให้สอดคล้องกับปริมาณและความ
ต้องการของร้านภูฟ้าในแต่ละงวด (๑ ปี มี ๔ งวด)

๒.๒ การพัฒนาเทคนิคการย้อมผ้าด้วยสีธรรมชาติเพื่อแก้ไขปัญหาด้านคุณภาพของผ้าทอ
ประเด็นสำคัญอยู่ที่มีการย้อมสีฝ้ายแต่เดิมการผสมสีฝ้ายใช้วัสดุธรรมชาติ เช่น เปลือกมะม่วง เปลือกป้อ
ใบเสาวรส ครั่ง เพกา จากการศึกษาดูงานแล้วนำมาทดลองทำ จึงพบว่าการนำฝ้ายที่ย้อมสีในครั้งแรก
มาทำการย้อมทับโดยใช้วัสดุ จุลสี สนิมเหล็ก ปูนขาว ปูนแดง จะทำให้สีของฝ้ายมีความแก่อ่อนอยู่ในโทนสี
เดียวกัน ตัวอย่างเช่นฝ้ายที่ย้อมครั้งแรกด้วยเปลือกมะม่วงแล้วนำมาปั่นน้ำที่ใช้จุลสี ๑๐๐ กรัม เกลือ ๒
ช้อนโต๊ะ น้ำสะอาด ๕ ลิตร จะทำให้ฝ้ายเกิดสีเปลี่ยนแปลงสีเขียวเหลืองแก่ เหลืองอ่อน เหลืองปนน้ำตาล
เป็นต้น

๒.๓. การพัฒนาลวดลายผ้าทอกะเหรี่ยง แต่เดิมนิยมทอผ้าเพียงลวดลายเดียวกันทั้งผืน
โครงการ ฯ นี้ได้เชิญวิทยากรจากศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคที่ ๑ มาให้ความรู้เรื่องการประยุกต์ลวดลาย
ต่าง ๆ เพิ่มขึ้นเช่นลายดาว ลายดอกพิกุล ลายกรงไก่ ลายพันปลา ลายสามเหลี่ยมและมีการพัฒนา
ผลิตภัณฑ์เป็น ผ้าพันคอ เสื้อ ผ้าคลุมไหล่ เป็นต้น

๒.๔. การบริหารจัดการกลุ่มอาชีพทอผ้ากะเหรี่ยง โดยวิธีสหกรณ์ สำนักงานตรวจบัญชี
สหกรณ์เชียงใหม่ให้ความรู้เรื่องการจัดทำบัญชี รายรับรายจ่าย ค่าตอบแทนสมาชิก ลูกหนี้ เจ้าหนี้
วัตถุประสงค์เพื่อ ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานสรุปผลการดำเนินงานเป็นไตรมาส และร่วมกันติดตามและ
ประเมินผล เป็นผลให้ทางกลุ่มมีหุ้นและกองทุนเพิ่มขึ้น

กิจกรรมการทอผ้าของกลุ่มสมาชิก

ผลการดำเนินงาน

๑. ผู้เรียนที่เป็นเด็กและเยาวชนเกิดทักษะจากกระบวนการเรียนรู้เรื่องการทอผ้าจากภูมิปัญญาในชุมชน สามารถนำผ้าที่ทอได้ไปทำเป็นชุดนักเรียนและเห็นช่องทางประกอบอาชีพ เป็นกระบวนการอนุรักษ์และสืบต่อองค์ความรู้ในชุมชน

๒. กลุ่มสมาชิกที่เป็นผู้ใหญ่สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปพัฒนากลุ่มและพัฒนาคุณภาพของผ้าทอได้อย่างต่อเนื่อง สมาชิกเห็นความสำคัญของการรวมกลุ่ม รัฐบาลและหน้าที่ของตนเองเกิดการมีส่วนร่วมมากขึ้น

๓. กลุ่มสมาชิกได้มีงานทำ มีรายได้จากการจำหน่ายสินค้าในปี ๒๕๕๖ ตลาดฟุ้งฟุ้งร้านภูฟ้า ศูนย์ศิลปาชีพ เทศกาลงานต่าง ๆ ในอำเภอ ศูนย์โอท็อป ร้านค้าในอ้อมก้อย เป็นเงิน ๖๕๘,๓๙๑ บาท นอกจากนี้ กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมได้สั่งซื้อผ้าทอเพื่อนำไปแปรรูปสินค้ามูลค่าเป็นเงิน ๒๔๗,๘๙๐ บาท

ลายผ้าทอกะเหรี่ยงประยุกต์

การเผยแพร่

๑. จัดทำเอกสารได้แก่หลักสูตรท้องถิ่นรายงานสรุปและประเมินผลการดำเนินงานและเผยแพร่ให้กับหน่วยงานและเครือข่ายที่เกี่ยวข้องทราบ

๒. ใช้ชุมชนเป็นฐานแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องการทอผ้าให้กับผู้ที่สนใจและชุมชนอื่น ๆ

ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ

ปัญหา อุปสรรค

สมาชิกกลุ่มทอผ้ากะเหรี่ยงบ้านขุนอมแฮดในที่มีอายุ ๓๕ - ๖๐ ปี ส่วนใหญ่ไม่ยอมใช้ภาษาไทยในการสื่อสาร จึงเป็นอุปสรรคต่อการนำเอาวิธีการสหกรณ์มาใช้ในการบริหารจัดการกลุ่ม

ข้อเสนอแนะ

ศคช.บ้านขุนอมแฮดใน จึงเน้นการเรียนการสอนภาษาไทยโดยใช้หลักสูตรผู้ไม่รู้หนังสือโดยใช้สื่อวีดิทัศน์และสื่ออื่นประกอบ ตลอดจนครูได้ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาการดำเนินงานกลุ่มทอผ้าควบคู่ไปกับการพัฒนาอาชีพสมาชิกกลุ่มทอผ้าอย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี. แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ฉบับที่ ๔ พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๑.

ดอกหญ้าบนดอย

ผู้ศึกษา นายสนั่น เชียงแก้ว และ นางสาวแพรวพรรณ บุญวรรณ
ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านจอลือเหนือ หมู่ที่ ๔ ตำบลแม่สวด
ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอสบเมย
สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดแม่ฮ่องสอน

บทคัดย่อ

แนวปฏิบัติที่ดี ด้านอาชีพ เรื่อง ดอกหญ้าบนดอย ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” (ศศช.) บ้านจอลือเหนือ หมู่ที่ ๔ ตำบลแม่สวด อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาอาชีพเสริมและเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน มีผู้เรียนกลุ่มเป้าหมาย จำนวน ๑๐ คน เป็นชาวบ้านจากกลุ่มทำไม้กวาดดอกหญ้าเป็นอาชีพเสริม จำนวน ๕ คน และผู้เรียนที่เป็นชาวบ้านที่สนใจ จำนวน ๕ คน โดยครู ศศช.และผู้เรียน ได้เรียนรู้ร่วมกันในการพัฒนาปรับปรุงอาชีพเสริมการทำไม้กวาดดอกหญ้า

ผลการดำเนินงานพบว่า ผู้เรียนและครู ศศช. สามารถช่วยกันพัฒนาอาชีพเสริม การทำไม้กวาดดอกหญ้า ด้วยการผลิตสินค้ารูปแบบใหม่ คือไม้กวาดดอกหญ้าขนาดเล็ก ส่งขายสร้างรายได้เพิ่มให้กับชุมชนได้

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ชุมชนบนพื้นที่สูงบ้านจอลือเหนือ หมู่ที่ ๔ ตำบลแม่สวด อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นชุมชนชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยงขนาดเล็ก ตั้งอยู่ห่างไกลจากความเจริญ ประกอบอาชีพหลักด้านการเกษตร คือ ปลูกข้าวไร่ และปลูกพริก ชาวบ้านมีฐานะยากจน เมื่อปี ๒๕๕๕ ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” (ศศช.) บ้านจอลือเหนือ ได้ส่งเสริมให้ชาวบ้านนำดอกหญ้าพืชที่มีในชุมชนมาผลิตเป็นไม้กวาดส่งขายสร้างรายได้ และชาวบ้านได้ดำเนินการต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน (ปี ๒๕๕๖) เพื่อพัฒนาศักยภาพด้านพื้นฐานอาชีพ อันเป็นพื้นฐานที่จำเป็นและมีประโยชน์ในการดำรงชีวิตประจำวัน ตามแนวพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ศศช.บ้านจอลือเหนือ จึงจัดทำโครงการดอกหญ้าบนดอย เป็นการต่อยอดโครงการจากปีที่ผ่านมา

วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนาอาชีพเสริม และเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน

เป้าหมาย

เชิงปริมาณ

ผู้เรียนกลุ่มเป้าหมาย จำนวน ๑๐ คน จำแนกเป็น

ชาวบ้านจากกลุ่มทำไม้กวาดดอกหญ้า จำนวน ๕ คน

ชาวบ้านที่สนใจ จำนวน ๕ คน

เชิงคุณภาพ

ผู้เรียนสามารถพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ไม้กวาดดอกหญ้า และมีรายได้เสริมจากการจำหน่ายเพิ่มขึ้น

กระบวนการดำเนินงาน

๑. ขั้นเตรียมการ

๑.๑ ครู ศศช. และชาวบ้านประชุมร่วมกันหาแนวทางการทำอาชีพเสริมได้ข้อสรุป คือการพัฒนาอาชีพการทำไม้กวาดดอกหญ้าที่เป็นอาชีพเสริมที่ทำอยู่เดิมให้สามารถขายได้เพิ่มขึ้นโดยพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์

๑.๒ ครู ศศช. ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์จากกลุ่มอาชีพการผลิตไม้กวาดดอกหญ้าอำเภอแม่สะเรียง และอินเทอร์เน็ท

๒. ขั้นปฏิบัติ

๒.๑ ครู ศศช. นำความรู้ การทำไม้กวาดดอกหญ้าขนาดเล็ก ถ่ายทอดให้กับชาวบ้านกลุ่มเป้าหมาย

๒.๒ ชาวบ้านปฏิบัติการทำไม้กวาดดอกหญ้าขนาดเล็ก โดยในช่วงแรกชาวบ้านรวมกลุ่มกันทำก่อน เมื่อมีความชำนาญมากขึ้นจึงแยกกันไปทำ

๓. ขั้นการจำหน่าย

๓.๑ ชาวบ้านนำไม้กวาดที่ผลิตได้ไปฝากให้สหกรณ์ ศศช. บ้านจ้อลือเหนือ เป็นผู้นำสินค้าไปขายโดยไม้กวาดดอกหญ้าขนาดใหญ่ สหกรณ์ฯ รับผิดชอบราคาอันละ ๒๓ บาท นำไปขายต่อราคาอันละ ๒๕ บาท และไม้กวาดดอกหญ้าขนาดเล็ก สหกรณ์ฯ รับผิดชอบราคาอันละ ๗ บาท นำไปขายต่อราคาอันละ ๑๐ บาท กำไรจากการขายเก็บเข้าเป็นรายได้ของสหกรณ์ฯ

๓.๒ สหกรณ์ฯ โดยครู ศศช. เป็นผู้นำไม้กวาดที่ชาวบ้านนำไปฝากขายไว้ไปขายทุกเดือนๆ ละครั้ง และเมื่อขายได้แล้วจึงนำเงินไปให้ชาวบ้านต่อไป

๔. ขั้นการติดตาม ประเมินผล และรายงาน

๔.๑ ติดตามผลโดยการแวะไปเยี่ยมบ้านของผู้เรียนเป็นระยะๆ

๔.๒ ประเมินผลด้วยการสังเกตจากผลงานและรายได้จากการจำหน่าย

๔.๓ รายงานผลในการประชุมประจำเดือน

ขั้นตอนการทำไม้กวาดดอกหญ้า

ผลการดำเนินงาน

๑. ผู้เรียนมีความรู้ และทักษะในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ไม้กวาดดอกหญ้าขนาดเล็ก

๒. ผู้เรียนและสหกรณ์ ศศช.บ้านจอลือเหนือ มีรายได้จากการจำหน่ายไม้กวาดดอกหญ้าต่อเดือน ดังนี้

รายได้ก่อนเรียน ก่อนเรียนการทำไม้กวาดดอกหญ้าขนาดเล็ก มีรายได้จากการขายไม้กวาดดอกหญ้าขนาดใหญ่ชนิดเดียวต่อเดือน ดังนี้

ชนิดสินค้า	แหล่งรับซื้อ	จำนวน (อัน)	รวมเงิน (๒๕ บาท/อัน)	หักรายได้เข้าสหกรณ์ฯ ศศช. (๒ บาท/อัน)	รายได้ที่ชาวบ้านได้รับ (๒๓ บาท/อัน)
ไม้กวาดดอกหญ้าขนาดใหญ่	ศศช. บ้านจอลือใต้	๕	๑๒๕	๑๐	๑๑๕
	ศศช.บ้านจอลือกลาง	๕	๑๒๕	๑๐	๑๑๕
	ร้านถ่ายเอกสารครูบอย	๓	๗๕	๖	๖๙
	ร้านน้องเนม บ้านแม่สวด	๑๐	๒๕๐	๒๐	๒๓๐
	ร้านบ้านห้วยม่วง	๑๐	๒๕๐	๒๐	๒๓๐
รวม		๓๓	๘๒๕	๖๖	๗๕๙

รายได้หลังเรียน หลังเรียนทำไม้กวาดดอกหญ้าขนาดเล็กได้แล้ว มีรายได้เพิ่มขึ้นอีกต่อเดือน

ดังนี้

ชนิดสินค้า	แหล่งรับซื้อ	จำนวน (อัน)	รวมเงิน (๑๐ บาท/อัน)	หักรายได้เข้า สหกรณ์ฯ ศศช. (๓ บาท/อัน)	รายได้ที่ชาวบ้าน ได้รับ (๗ บาท/อัน)
ไม้กวาดดอก หญ้าขนาด เล็ก	ร้านขายของถูก อำเภอแม่สะเรียง	๒๐	๒๐๐	๖๐	๑๔๐
	ฝากเพื่อนครูชายที่ ถนนคนเดิน อำเภอแม่สะเรียง	๒๐	๒๐๐	๖๐	๑๔๐
	ฝากเพื่อนครูชายที่ ถนนคนเดินจังหวัด เชียงใหม่	๒๐	๒๐๐	๖๐	๑๔๐
รวม		๖๐	๖๐๐	๑๘๐	๔๒๐

การเผยแพร่

๑. เผยแพร่สินค้าผ่านทางสื่อออนไลน์ (Facebook)

๒. ถ่ายทอดวิธีการทำไม้กวาดดอกหญ้าให้กับผู้สนใจในหมู่บ้านใกล้เคียง และเปิดโอกาสให้ผู้สนใจเข้ามาเรียนรู้ภายในชุมชน

ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ

ปัญหาอุปสรรค

ขาดแคลนวัตถุดิบในการผลิต สาเหตุจากการเผาไร่เพื่อเตรียมการเพาะปลูกของชาวบ้านทำให้ดอกหญ้าถูกไฟเผาเสียหายจำนวนมาก

ข้อเสนอแนะ

ควรให้ความรู้และสร้างความเข้าใจกับชาวบ้านเกี่ยวกับการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การทำแนวกันไฟ

เอกสารอ้างอิง

สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ฉบับที่ ๔ พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๑.

ผ้าทอสีธรรมชาติ

ผู้ศึกษา นายเสรี กันธะรักษาและนางวราภรณ์ กันธะรักษา
ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านซอแข่วาคี หมู่ที่ ๘ ตำบลแม่สอง
ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอท่าสองยาง
สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดตาก

บทคัดย่อ

แนวปฏิบัติที่ดี ด้านอาชีพ เรื่อง ผ้าทอสีธรรมชาติ เป็นกิจกรรมตามโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านซอแข่วาคี หมู่ที่ ๘ ตำบลแม่สอง อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาอาชีพผ้าทอสีธรรมชาติและการมีรายได้เสริม กลุ่มเป้าหมาย คือ สมาชิกกลุ่มผ้าทอสีธรรมชาติ ๑๔ คน โดยครู่ร่วมกับสมาชิกกลุ่มร่วมกันในการวิเคราะห์และหาแนวทางการแก้ปัญหาในการผลิตสินค้าผ้าทอสีธรรมชาติที่ส่งขายที่ร้านภูฟ้า ใช้วิธีการแก้ปัญหาโดยพากันไปศึกษาดูงานจากกลุ่มที่ประสบความสำเร็จแล้วนำความรู้ที่ได้รับมาใช้ในการพัฒนาแก้ไขปัญหากลุ่ม

ผลการดำเนินงาน พบว่า กลุ่มผ้าทอสีธรรมชาติบ้านซอแข่วาคี สามารถแก้ไขปัญหการย้อมสีผ้าจากวัตถุดิบตามธรรมชาติที่สีติดไม่สม่ำเสมอด้วยการย้อมซ้ำและสามารถผลิตสินค้าที่มีคุณภาพเพิ่มขึ้น ส่งไปขายที่ร้านภูฟ้าไม่มีการส่งคืนเหมือนที่ผ่านมา

ศศช.บ้านขอแหวาคี

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กลุ่มผ้าทอสีธรรมชาติ บ้านขอแหวาคี หมู่ที่ ๘ ตำบลแม่สอง อำเภอสองยาง จังหวัดตาก ก่อตั้งขึ้นปี ๒๕๔๘ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการอนุรักษ์ผ้าทอกะเหรี่ยงที่นับวันจะหายไป ต่อมาในปี ๒๕๕๒ ได้รับการสนับสนุนจากโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในการจัดวิทยากรให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์จึงได้ผลิตผ้าทอส่งขายที่ร้านภูฟ้าตั้งแต่นั้นมา ปัญหาสำคัญที่พบคือเรื่องคุณภาพของผ้าทอสีไม่สดใสขนาดไม่ได้มาตรฐานทำให้ร้านภูฟ้าส่งคืนผ้าทอที่ด้อยคุณภาพคืนมาบ่อยครั้ง

ดังนั้น เพื่อแก้ไขปัญหาด้านคุณภาพของผ้าทอสีธรรมชาติ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านขอแหวาคี จึงจัดกิจกรรม เรื่อง ผ้าทอสีธรรมชาติ ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเสริมสร้างศักยภาพของเด็กและเยาวชนทางด้านอาชีพ ตามแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ฉบับที่ ๔ (พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙) นี้ขึ้น

วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนาอาชีพการทอผ้าย้อมสีธรรมชาติและการมีรายได้เสริม

เป้าหมาย

เชิงปริมาณ

สมาชิกกลุ่มผ้าทอสีธรรมชาติ บ้านขอแหวาคี หมู่ที่ ๘ ตำบลแม่สอง อำเภอสองยาง จังหวัดตาก จำนวน ๑๔ คน

เชิงคุณภาพ

ผ้าทอสีธรรมชาติได้รับการพัฒนาคุณภาพตรงตามความต้องการของตลาด และ สมาชิกกลุ่มผ้าทอสีธรรมชาติมีรายได้เสริม

กระบวนการดำเนินงาน

๑. ครูและสมาชิกกลุ่มทอผ้าวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางในการแก้ไขในเรื่องคุณภาพของการย้อมสีร่วมกัน

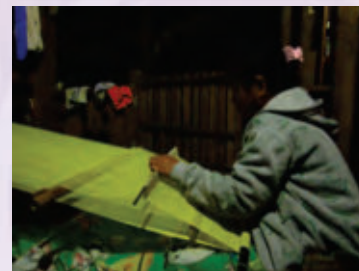
กิจกรรมการศึกษาดูงานกลุ่มทอผ้าบ้านตะโตะไกร

๒. ศึกษาดูงานการทอผ้า โดยครูประสานงานกับกลุ่มทอผ้าย้อมสีธรรมชาติบ้านตะโตะไกร ซึ่งเป็นกลุ่มทอผ้าที่ประสบความสำเร็จ โดยได้รับการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการศึกษาดูงานจากหน่วยงานเครือข่าย สถาบันวิจัยและพัฒนาบนพื้นที่สูง

เนื้อหาที่ได้เรียนรู้จากการศึกษาดูงาน ประกอบด้วย เรื่อง อุปกรณ์และวัสดุในการทอผ้า ย้อมสีธรรมชาติ ชนิดเปลือกไม้ที่ให้สี ขั้นตอนและวิธีการย้อมด้าย การทอผ้า การสร้างลวดลายบนผ้าทอ การวัดขนาดสินค้า การเย็บป้ายฉลาก การส่งสินค้าเพื่อจำหน่าย การจัดทำบัญชีและการคิดค่าสินค้าของตนเอง

การปรับปรุงการย้อมสีด้ายและ
การขึ้นด้ายให้ได้ขนาด

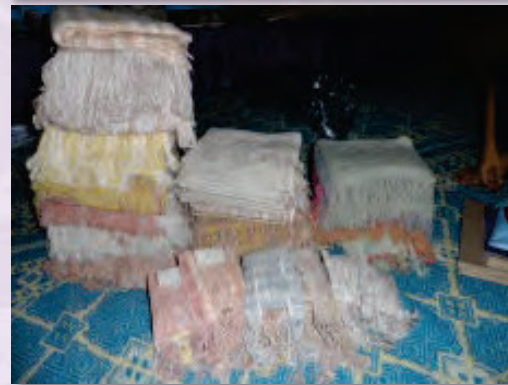
๓. เมื่อไปศึกษาดูงานกลับมาแล้ว ได้นำความรู้และประสบการณ์ไปใช้ในการพัฒนาและปรับปรุงสินค้าผ้าทอของกลุ่มที่จะนำส่งขายให้ร้านภูฟ้า ในเรื่อง การย้อม การขึ้นด้าย การวัดขนาด การทอ ลวดลาย การจัดเก็บสินค้า และการบรรจุสินค้าส่งร้านภูฟ้า

ผลการดำเนินงาน

1. สามารถแก้ไขปัญหาการย้อมสีผ้าที่สีไม่สม่ำเสมอด้วยการย้อมซ้ำอีก ๑ ครั้ง
2. ผ้าทอย้อมสีธรรมชาติได้รับการพัฒนาคุณภาพ ตามขนาด สีไม่ตก ลวดลายสวยงาม และผลิตภัณฑ์ที่ส่งไปขายที่ร้านภูฟ้าไม่มีการส่งคืนเหมือนที่ผ่านมา

การเผยแพร่

1. จัดนิทรรศการข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการทอผ้าย้อมสีธรรมชาติ ในอาคาร ศศช. และศูนย์ฝึกอาชีพแก่สมาชิกกลุ่มและผู้สนใจ
2. ส่งผลิตภัณฑ์ไปจำหน่ายให้กับร้านภูฟ้าและจำหน่ายให้กับผู้สนใจ
3. ให้ความรู้กับกลุ่มเด็กและเยาวชนที่สนใจ

ส่งเสริมกลุ่มเด็กและการจัดสินค้าส่งร้านภูฟ้า

ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ

ปัญหาอุปสรรค

ระหว่างเดือน ตุลาคม-ธันวาคม สมาชิกกลุ่มผ้าทอสี่ธรรมชาติดผลิตสินค้าไม่ได้ตามแผนเพราะต้องเก็บเกี่ยวพืชผลทางการเกษตรทำให้การส่งผ้าทอให้ร้านภูฟ้าในช่วงดังกล่าวตามแผนมีจำนวนไม่ครบ

ข้อเสนอแนะ

ควรนิเทศติดตามกระตุ้นให้สมาชิกต้องเอาใจใส่และเสียสละเวลาในการทำงานกลุ่มร่วมกัน

เอกสารอ้างอิง

สำนักงานโครงการสมเด็จพระรัตนราชสุตา ฯ สยามบรมราชกุมารี. การประชุมวิชาการ “แนวปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามพระราชดำริสมเด็จพระรัตนราชสุตา ฯ สยามบรมราชกุมารี”. กรุงเทพฯ : บริษัท พี.เอ.ลีฟวิ่ง จำกัด, ๒๕๕๔.

สำนักงานโครงการสมเด็จพระรัตนราชสุตา ฯ สยามบรมราชกุมารี. แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริ สมเด็จพระรัตนราชสุตา ฯ สยามบรมราชกุมารี ฉบับที่ ๔ พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๑.

ฝึกอาชีพสร้างงานประสานใจ ...สู่สายใยชุมชน

ผู้ศึกษา คณะครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเฉลิมพระเกียรติ
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เนื่องในโอกาส
ทรงเจริญพระชนมายุ ๕๐ พรรษา ๒ เมษายน ๒๕๔๘ (บ้านป่า
กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ ๔๔
กองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดนภาค ๔
กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน

ความเป็นมาและความสำคัญของโครงการ

โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เนื่องในโอกาสทรงเจริญพระชนมายุ ๕๐ พรรษา ๒ เมษายน ๒๕๔๘ ตั้งอยู่ที่หมู่ ๕ บ้านป่าตำบลดุติ อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ได้จัดตั้งขึ้นและเปิดดำเนินการสอนเมื่อปีการศึกษา ๒๕๔๘ โดยมุ่งเน้นการศึกษาและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่โดยการนำเอาโครงการพระราชดำริ ๘ โครงการเข้ามาช่วยเหลือนักเรียนและประชาชน

จากการศึกษาสภาพปัญหาของหมู่บ้านพบว่าประชาชนในเขตบริการโรงเรียนมีฐานะยากจน มีอาชีพด้านการเกษตรไม่มีที่ทำกิน นอกจากอาชีพหลักด้านการเกษตรตามฤดูกาลแล้ว ประชาชนบางส่วนไม่ได้รับการศึกษา พูดภาษาไทยไม่ได้ จากสภาพปัญหาดังกล่าว ทางผู้นำหมู่บ้าน คณะครู และหน่วยงานร่วมสนองโครงการจึงได้ประชุมเพื่อแก้ปัญหาให้กับประชาชน โดยนำโครงการฝึกอาชีพซึ่งเป็นโครงการหนึ่งในโครงการตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี มาช่วยแก้ปัญหา

โรงเรียนจึงจัดทำโครงการฝึกอาชีพสร้างงานประสานใจสู่สายใยชุมชน เพื่อการสร้างงาน สร้างรายได้เสริมสร้างความสามัคคีในกลุ่ม โดยมีหน่วยงานร่วมสนองโครงการเข้ามาอบรมให้ความรู้การส่งเสริมให้นักเรียน ประชาชนได้จัดทำผลิตภัณฑ์ โดยนำวัสดุจากธรรมชาติและที่เป็นวัฒนธรรมท้องถิ่นมาจัดทำเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ เพื่อให้เกิดมูลค่าเพิ่ม สามารถส่งจำหน่ายได้ สร้างรายได้เพิ่มอีกทั้งยังนำมาถ่ายทอดให้นักเรียนได้ศึกษาเรียนรู้ ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ระหว่างโรงเรียนและชุมชน และเพื่อเป็นการสนองโครงการตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ตามแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ฉบับที่ ๔ พ.ศ.๒๕๕๐-๒๕๕๔

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นการเรียนรู้ทางทักษะอาชีพให้นักเรียนและเยาวชน
2. เพื่อส่งเสริมอาชีพให้ประชาชนในเขตบริการโรงเรียนและพื้นที่ใกล้เคียง
3. เพื่อสร้างรายได้เสริมให้กลุ่มอาชีพนักเรียน ประชาชน

เป้าหมาย

เชิงปริมาณ

ประชาชน ๓๐ คน เยาวชน ๑๕ คน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ และ ๖

เชิงคุณภาพ

นักเรียน ประชาชน มีทักษะด้านอาชีพและรายได้เสริมช่วยเหลือครอบครัว

กระบวนการดำเนินงาน

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

คณะครู ชุมชน หน่วยงานร่วมสนองโครงการร่วมกันประชุมสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการของโรงเรียน ชุมชน หมู่ ๕ บ้านไผ่ ตำบลบุดี อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ประชุมชี้แจงผู้ที่เกี่ยวข้อง นำสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนวางแผน จัดทำโครงการ ประสานส่วนราชการและหน่วยงานร่วมสนองโครงการ จัดตั้งงบประมาณ ดำเนินการฝึกอบรมอาชีพให้นักเรียน ประชาชน ดำเนินการด้านตลาด เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและพัฒนาปรับปรุงเพิ่มประสิทธิภาพด้านผลิตภัณฑ์

วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

1. ประชุมจัดตั้งกลุ่มสมาชิก มอบหมายหน้าที่

๒. จัดอบรมฝึกทักษะด้านต่าง ๆ โดยหน่วยงานร่วมสนองงานพระราชดำริ

๓. ออกแบบจัดทำและรวบรวมผลิตภัณฑ์ โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนเข้ามาเรียนรู้ด้านการปฏิบัติ โดยมีสมาชิกกลุ่มประชาชนเป็นผู้อบรมให้ความรู้

๔. จัดหาตลาดจำหน่ายผลิตภัณฑ์

๕. ส่งผลิตภัณฑ์ออกจำหน่าย

๖. จัดแบ่งผลกำไรให้สมาชิกในรูปแบบสหกรณ์

๗. สมาชิกกลุ่ม นักเรียนจัดทำบัญชีครัวเรือน

ผลการดำเนินงาน

๑. กลุ่มมีผลิตภัณฑ์ส่งจำหน่าย (ปี ๒๕๕๖) ดังนี้
 - ๑.๑ จัดจำหน่ายร้านภูฟ้า กรุงเทพฯ ๑๑,๑๔๑ ชิ้น
 - ๑.๒ จัดจำหน่ายร้านตียาเราะห์ ยะลา ๓๐๐ ชิ้น
 - ๑.๓ ร้านโพลซ็อบไปรษณีย์ยะลา ๓๐๐ ชิ้น
 - ๑.๔ ร้านนิตพวิทยาลัทยเทคนิคยะลา ๓๐๐ ชิ้น
 - ๑.๕ ที่ทำการกลุ่ม
 - ๑.๖ งานเทศกาลต่าง ๆ ประจำปี

สรุปตั้งแต่เริ่มโครงการในปี ๒๕๕๐-๒๕๕๖ สามารถจำหน่ายสินค้าได้ทั้งหมดประมาณ ๓๖,๒๔๐ ชิ้น เป็นยอดเงิน ๕๘๔,๙๖๐ บาท

๒. สมาชิกกลุ่มมีรายได้เสริม (ตามกำลังความสามารถและเวลาว่าง)
๓. นักเรียนมีส่วนร่วมในการฝึกทักษะและศึกษาเรียนรู้ในโครงการ
๔. สมาชิกมีการพัฒนาและสามารถจัดทำผลิตภัณฑ์และออกแบบชิ้นงานเองได้มากขึ้น
๕. ชุมชนและโรงเรียนเกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

การเผยแพร่

๑. เป็นแหล่งศึกษาดูงานของโรงเรียนและส่วนราชการใกล้เคียง
๒. สรุปลผลการจัดกิจกรรมของกลุ่มอาชีพให้ต้นสังกัดและหน่วยงานร่วมสนองโครงการ
๓. จัดนิทรรศการเผยแพร่ผลงานร่วมกับหน่วยงานในพื้นที่

ปัญหาและอุปสรรค

ประชาชนมีความสนใจเข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่มตัดเย็บผ้าจำนวนมาก แต่เนื่องจากวัสดุอุปกรณ์ ไม่เพียงพอ และทักษะการตัดเย็บของสมาชิกใหม่ยังไม่ได้มาตรฐานจึงจำเป็นต้องฝึก และเรียนรู้เพิ่มเติมให้มีทักษะให้เท่าเทียมกับสมาชิกในรุ่นก่อน สำหรับนักเรียนยังไม่สามารถผลิตชิ้นงานที่ยากและประณีตได้เท่าที่ควร

ข้อเสนอแนะ

จากการดำเนินโครงการฝึกอาชีพกลุ่มอาชีพนักเรียน ประชาชน ในโรงเรียน จำเป็นต้องมีการเพิ่มการพัฒนาด้านฝีมืออย่างต่อเนื่อง เพื่อให้กลุ่มมีความยั่งยืนจึงจำเป็นต้องฝึกอบรมเพื่อเพิ่มมูลค่าของชิ้นงานให้มากขึ้นกว่าเดิม

เอกสารอ้างอิง

สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี. *แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ฉบับที่ ๔ พ.ศ. ๒๕๕๐ – ๒๕๕๙*. กรุงเทพฯ: สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต, ๒๕๕๑.

วิทยาลัยเทคนิคยะลา. *โครงการฝึกอาชีพประชาชน*. ยะลา, ๒๕๕๐.

การพัฒนาอาชีพโดยใช้หลักปฏิบัติ ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงและเศรษฐกิจเชิงพุทธ

ผู้ศึกษา โรงเรียนห้วยข้าวดำวิทยา อำเภอจุน จังหวัดพะเยา

ความเป็นมา

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีแนวพระราชดำริในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชนที่อยู่ในถิ่นทุรกันดาร ทรงเน้นการพัฒนาที่มีเด็กและเยาวชนเป็นศูนย์กลาง โดยใช้การศึกษาเป็นหลักในการทำงานพัฒนา และในการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เป็นคนที่สมบูรณ์ จะต้องพัฒนาศักยภาพของเด็กและเยาวชนในทุก ๆ ด้านไปพร้อม ๆ กันอย่างสมดุล นั่นคือ เป็นคนที่มีความรอบรู้วิชาการที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตและการศึกษาเรียนรู้ต่อไป มีศีลธรรมจรรยาที่ดี มีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ มีสำนึกที่ดีต่อส่วนรวม มีความรู้และทักษะในการทำงาน มีความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดีต่องาน และเห็นคุณค่าของการทำงาน และมีสุขภาพแข็งแรง เพื่อให้เด็กและเยาวชนสามารถพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ และเป็นคนมีคุณภาพของสังคมและประเทศชาติต่อไป วิธีการดำเนินงาน จะใช้สถานศึกษาคือโรงเรียนเป็นฐาน เพราะโรงเรียนเป็นที่ที่รวมเด็ก ๆ ของชุมชน เป็นสถานที่ที่คนในชุมชนเข้าถึงได้ง่าย จึงเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนได้ และที่สำคัญเป็นแหล่งที่มีผู้มีความรู้ คือครู ซึ่งเป็นแกนสำคัญในการถ่ายทอดความรู้ และพัฒนาทักษะต่าง ๆ ให้แก่เด็ก โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในการดำเนินงานพัฒนาในโรงเรียนห้วยข้าวดำวิทยา พระปรีดีธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดพะเยา จึงยึดแนวพระราชดำริข้างต้น โดยเน้นให้สามเณรนักเรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง และใช้รูปแบบการพัฒนาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับพระธรรมวินัย และมีเป้าหมาย สนองโครงการพัฒนาดังนี้ “สามเณรนักเรียน มีโภชนาการดี สุขภาพแข็งแรง ใฝ่เรียนรู้ ซื่อสัตย์ ประหยัด และอดทน เป็นศาสนาทายาทที่ดี มีความรู้ และทักษะทางวิชาการและการอาชีพเพื่อเป็นพื้นฐานของการดำรงชีวิต รักและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติ ภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นและความเป็นไทย และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและประเทศชาติได้”

โรงเรียนห้วยข้าวท่าวิทยา เข้าร่วมโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๓ เป็นต้นมา ในการพัฒนาด้าน อาชีพของสามเณรนักเรียน ที่สอดคล้องหลักสูตรสถานศึกษา หลักสูตรแกนกลาง ที่บูรณาการทุกสาระ ใน การบริหารจัดการให้มีความเหมาะสมแก่สมณสาธูป หลักปฏิบัติที่ไม่ขัดต่อศาสนา และเพื่อสนองงานมา อย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน เพื่อให้สามเณรนักเรียนมีโอกาสเข้าถึงความมั่นคงทางอาหารและมีโภชนาการ ที่ดี มีสุขภาพแข็งแรง ได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพ สามารถพัฒนาตนเองให้เป็นคนดีควบคู่กับการรู้จัก ช่วยตนเอง ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ตลอดจนการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม ให้ทุกคนมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น อย่างเสมอภาค โดยอยู่บนความสมดุล ทั้งทางด้านวิชาการ คุณธรรมและจริยธรรม ความรู้และทักษะ และ การมีความสุขที่ดี ตามแนวพระราชดำริฯ ที่ทรงมุ่งสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้งการยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ ควบคู่กับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และภูมิปัญญา

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อส่งเสริมให้สามเณรนักเรียนเรียนรู้การออมอย่างเป็นระบบ
๒. เพื่อให้สามเณรนักเรียนได้ฝึกปฏิบัติการสร้างอาชีพบนหลักเศรษฐกิจพอเพียง และ เศรษฐกิจเชิงพุทธ

วิธีการดำเนินงาน

โรงเรียนห้วยข้าวท่าวิทยา ได้พัฒนาอาชีพให้กับสามเณรนักเรียนผ่านการจัดกิจกรรมดังนี้

๑. การส่งเสริมสหกรณ์ในโรงเรียนตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรม ราชกุมารี
๒. การทำเกษตรอินทรีย์ เช่น การปลูกข้าวท่า และข้าวพันธุ์ธัญสิริน เป็นต้น
๓. งานช่างสิบหมู่ เช่น ต้องลายกระดาษสาและหรือผ้า เป็นต้น

หลักคิดในการดำเนินงานด้านอาชีพ

ในการดำเนินงานด้านอาชีพของโรงเรียนซึ่งจัดการเรียนรู้ให้กับสามเณรนักเรียน โดยการนำ หลักปฏิบัติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง “เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระราชดำริชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนาน กว่า ๒๕ ปี รวมทั้ง “เศรษฐกิจเชิงพุทธ” ที่เป็นแนวคิดสู่การปฏิบัติเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่ง พระพุทธเจ้าท่านได้สอนหลักธรรมไว้ ดังนี้

๑. **ทิวฐธัมมิกัตถะ** เป็นข้อปฏิบัติสำคัญที่ทำให้เกิดผล คือ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ทำให้มี ทรัพย์สินเงินทอง พึ่งตนเองได้ เรียกว่าธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ปัจจุบัน บางที่เรียกว่า “หัวใจเศรษฐกิจ” โดยมีคำย่อคือ “อุ” “อา” “กะ” “สะ” ดังนี้คือ

๑.๑ อุภูฐานะสัมปทา (อุ) หมายถึง การถึงพร้อมด้วยความขยันหมั่นเพียร รู้จักใช้ปัญญา ไตร่ตรองพิจารณาหาวิธีการที่แยกคายในการทำงาน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักคิด รู้จักทำ รู้จักดำเนินการด้านเศรษฐกิจ ทำการงานประกอบอาชีพให้ได้ผลดี

๑.๒ อารักขสัมปทา (อา) หมายถึง การถึงพร้อมด้วยการรักษา สามารถปกป้องคุ้มครองรักษาทรัพย์สินที่หามาได้ ไม่ให้สูญหายพินาศไปด้วยภัยต่าง ๆ

๑.๓ กัลยาณมิตตตา (กะ) หมายถึง การรู้จักคบคนดีหรือมีกัลยาณมิตร ซึ่งจะเป็องค์ประกอบสำคัญ ที่ช่วยให้เจริญก้าวหน้าในวงการอาชีพนั้น ๆ ทำให้รู้เห็นช่องทางและโอกาสต่าง ๆ ในการทำงาน ทันทต่อเหตุการณ์ ตลอดจนรู้จักปฏิบัติต่อทรัพย์ของตนอย่างถูกต้อง ไม่ถูกมิตรชั่วชักจูงไปในทางอบายมุข ซึ่งจะทำให้ทรัพย์สินไม่เพิ่มพูนหรือมีแต่จะหดหายไป

๑.๔ สมชีวิตา (สะ) หมายถึง ความเป็นอยู่พอดี หรือความเป็นอยู่สมดุล คือเลี้ยงชีพแต่พอดี ไม่ให้ฟุ่มเฟือย ไม่ให้ฝืดเคือง หารายได้เหนือรายจ่าย มีเหลือเก็บไว้ใช้ในคราวจำเป็น

๒. โภคาวิภาค ๔ เป็นวิธีการจัดสรรทรัพย์ในการใช้จ่าย โดยจัดสรรทรัพย์ออกเป็น ๔ ส่วน ดังนี้คือ

แบ่ง ๑ ส่วน เพื่อใช้บริโภคเลี้ยงตนเองให้เป็นสุข เลี้ยงดูครอบครัว และคนที่อยู่ในความรับผิดชอบให้เป็นสุข และใช้ทำความดี บำเพ็ญประโยชน์แก่สาธารณะ เป็นต้น

แบ่ง ๒ ส่วน เพื่อจัดสรรไว้สำหรับลงทุนประกอบกิจการงานต่าง ๆ

แบ่ง ๑ ส่วน เพื่อเก็บไว้ใช้ในยามจำเป็น เช่น เมื่อเกิดอุบัติเหตุ เมื่อเจ็บไข้ได้ป่วย เป็นต้น

๓. โภคาทิยะ ๕ คือ เมื่อมีทรัพย์สิน ควรนำมาใช้ประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต ประกอบด้วย

๓.๑ ใช้จ่ายทรัพย์นั้นเลี้ยงตนเอง เลี้ยงดูครอบครัว มารดาบิดา ให้เป็นสุข

๓.๒ ใช้ทรัพย์นั้นบำรุงเลี้ยงมิตรสหาย ผู้ร่วมกิจการงานให้เป็นสุข

๓.๓ ใช้ป้องกันภัยอันตรายต่าง ๆ

๓.๔ ทำพละ คือ การสละบำรุงสงเคราะห์ ๕ อย่าง ได้แก่

ก. อติถิพละ ใช้ต้อนรับแขก คนที่ไปมาหาสู่ เป็นเรื่องของการปฏิสันถาร

ข. ญาติพละ ใช้สงเคราะห์ญาติ

ค. ราชพละ ใช้บำรุงราชการด้วยการเสียภาษีอากร เป็นต้น

ง. เทวตาพละ บำรุงเทวดา คือสิ่งที่เคารพนับถือตามลัทธิความเชื่อหรือตามขนบธรรมเนียมของสังคม

จ. ปุพเพตพละ ทำบุญอุทิศให้แก่บุพการี ท่านที่ล่วงลับไปแล้ว เป็นการแสดงความกตัญญูรู้คุณ

๓.๕. บำรุงสมณพราหมณ์ คือ พระสงฆ์ผู้ประพฤติดี ปฏิบัติชอบ ผู้ฝึกฝนพัฒนาตนเอง ไม่ประมาทหมัวเมา ผู้ที่จะดำรงธรรมไว้ให้แก่สังคม

๔. อตฺตา หิ อตฺตโน นาโถ ตนแลเป็นที่พึ่งแห่งตนเป็นพุทธศาสนสุภาษิตที่มุ่งเน้นให้พึ่งตนเอง ในการทำมาหาเลี้ยงชีพ ในการสร้างฐานะ และการเก็บรักษาทรัพย์ที่หามาได้เพื่อจับจ่ายใช้สอยในยาม จำเป็น นอกจากเป็นที่พึ่งแห่งตนแล้วจะต้องเป็นที่พึ่งของบุคคลอื่นด้วย

๕. หลักสันโดษ เป็นความพอใจหรือความยินดีในสิ่งที่ตนเองมีอยู่ หลักการนี้มุ่งให้บุคคลพึงพอใจในสิ่งของหรือทรัพย์สินที่ตนเองได้มาและใช้จ่ายในสิ่งที่ก่อให้เกิดประโยชน์ หลักสันโดษนี้มุ่งเน้นให้บุคคลรู้จักประมาณ ได้แก่ การประหยัดและรู้จักออม ไม่ฟุ่มเฟือยฟุ้งเฟ้อเพื่อมีความเป็นอยู่อย่างสงบเรียบง่าย และโปร่งใส ไม่ทะเลาะทะเลาะกันต่อสู้อย่างรุนแรงและเบียดเบียนบุคคลอื่น ไม่เอาเปรียบเอาเปรียบกัน อยู่ร่วมกันได้อย่าง สันติสุข

๖. หลักสัปปริสธรรม ๗ โดยเฉพาะในหลักของ“มัตตัญญูตา”คือรู้จักประมาณในการบริโภค การรู้จักประมาณในการใช้จ่ายทรัพย์ซึ่งเป็นหลักให้สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตตามแบบเศรษฐกิจพอเพียง

๗. การปฏิบัติตนในทางสายกลาง (มัชฌิมปฏิปทา) เป็นการรู้จักการดำเนินชีวิตให้เกิดความพอดี เป็นแนวทางของการแก้ทุกข์ที่เรียกว่า “อริยมรรคมีองค์ ๘” โดยมุ่งเน้นให้มีความสุขกายและ สุขใจไปด้วย

๘. ความอดทน มาจากคำว่า ชันติ หมายถึง การรักษาปกติภาวะของตนไว้ได้ ไม่ว่าจะถูก กระทบกระทั่งด้วยสิ่งอันเป็นที่พึงปรารถนาหรือไม่พึงปรารถนาก็ตาม มีความมั่นคงหนักแน่นไม่หวั่นไหว

งานทุกชิ้นในโลกไม่ว่าจะเป็นงานเล็กงานใหญ่ ที่สำเร็จขึ้นมาได้ นอกจากจะอาศัยปัญญาเป็น ตัวนำแล้ว ล้วนต้องอาศัยคุณธรรมข้อหนึ่งเป็นพื้นฐาน จึงสำเร็จได้ คุณธรรมข้อนั้นคือ ชันติ หรือความ อดทนนั่นเอง

กล่าวโดยสรุป คำสอนในพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงนี้ มีจุดสนใจเบื้องต้นคือ จะทำอย่างไรให้คนทุกคนมีปัจจัยสี่พอเพียงตามสภาพที่เป็นอยู่ ซึ่งเป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ เพราะว่า ในการที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างไรต่อไป เพื่อความมีชีวิตที่ดีงาม มีสังคมที่เป็นสุขนั้น ถ้าชีวิต ขาดแคลนปัจจัยสี่เป็นฐานเบื้องต้นแล้ว ก็เป็นสิ่งที่เป็นไปได้ยากสำหรับพระสงฆ์นั้น ชีวิตทางด้านเศรษฐกิจมี ลักษณะพิเศษออกไปในแง่ที่ว่า พระสงฆ์ควรมีชีวิตที่ดีงาม มีความสุขได้ด้วยปัจจัยสี่ให้น้อยที่สุด เป็น ตัวอย่างของคนที่จะมีปัจจัยสี่น้อยที่สุดก็มีชีวิตที่ดีงามและเป็นสุขได้สำหรับคนทั่วไป ท่านมุ่งให้มีปัจจัยสี่เป็น ฐานเบื้องต้นในการดำเนินชีวิต เพราะเหตุผลนั้นยังจำเป็นต้องพึ่งวัตถุและทรัพย์สินเงินทองไว้ใช้จ่ายอีกมาก เช่น การเลี้ยงดูตนเอง การเลี้ยงดูครอบครัว การช่วยเหลือสังคม การสงเคราะห์พระสงฆ์ เป็นต้น

การดำเนินงานด้านอาชีพ

๑. งานส่งเสริมสหกรณ์

การปรับใช้หลักพุทธธรรมกับการทำงานด้านสหกรณ์

การดำเนินงานส่งเสริมสหกรณ์ สามเณรนักเรียนได้เรียนรู้กระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม และกระบวนการตามหลักการสหกรณ์ จากกรมส่งเสริมสหกรณ์ รวมทั้งการนำเอาหลักการสำคัญทางพุทธศาสนาที่สามเณรนักเรียนได้เรียนรู้และมาประยุกต์ใช้ คือ

๑.๑ หลักการประชาธิปไตย สามเณรนักเรียนใช้วิธีการปรึกษาหารือร่วมกันอย่างเป็นเนืองนิตย์ โดยใช้ปัญญา เหตุผล ในการดำเนินกิจกรรม

๑.๒ หลักการลงทุนที่สมเหตุสมผล มีสติ กล่าวคือ การลงทุนที่ไม่ได้มุ่งหวังเพียงกำไรอย่างเดียว แต่เป็นการลงทุนที่สอนให้สามเณรนักเรียนได้รู้จักคุณค่า และผลประโยชน์ที่จะได้จากการทำกิจกรรมมากกว่าจะได้เพียงกำไรอย่างเดียว การเรียนรู้ที่จะบริหารจัดการทรัพย์สินอย่างเป็นสัดส่วน ยามจำเป็น และช่วยเหลือตนเองและผู้อื่น อันเป็นการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่นและสังคมที่ดีได้

๑.๓ หลักความไม่ประมาท คือ การจัดการทรัพย์สินที่ออมไว้อย่างเหมาะสมกับทรัพย์สินที่มี ทั้งการเลี้ยงตนเอง การลงทุน ยามจำเป็น และช่วยเหลือสงเคราะห์ผู้อื่นได้

ผลการดำเนินงานสหกรณ์ ประกอบด้วย

๑. งานสหกรณ์ร้านค้า

ผลการดำเนินงานกิจกรรมสหกรณ์ในโรงเรียน พบว่า ปี ๒๕๕๖ มีสามเณรนักเรียนและบุคลากรในโรงเรียนเป็นสมาชิก ๑๖๖ รูป/คน มีหุ้นจำนวน ๘๔๙ หุ้น มีเงินทุนหมุนเวียนรวม ๑๓,๔๗๙.๐๐บาท (หนึ่งหมื่นสามพันสี่ร้อยเจ็ดสิบเก้าบาทถ้วน)

๒. งานสหกรณ์ออมทรัพย์

ผลจากงานสหกรณ์ออมทรัพย์ ทำให้สามเณรนักเรียนมีเงินเก็บ และรู้จักที่จะใช้เงินอย่างประหยัดและพอเพียง ส่งผลดีต่อผู้ปกครองทำให้ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับสามเณรนักเรียนเพิ่มมากขึ้น ตลอดจนสามารถวางแผนในการใช้เงินได้ ปัจจุบันสหกรณ์โรงเรียน มียอดเงินหมุนเวียน ณ สิ้นเดือน ธันวาคม ๒๕๕๖ เป็นจำนวนเงิน ๒๑๓,๘๘๖.๐๐ บาท

๒. งานด้านเกษตรอินทรีย์

วิธีการทำงานด้านเกษตรอินทรีย์ด้วยการปลูกข้าวกล้า และข้าวพันธุ์อัญสิรินในการปรับใช้กับหลักพุทธธรรม

การดำเนินงานด้านเกษตรอินทรีย์ ด้วยการปลูกข้าวกล้าและข้าวพันธุ์อัญสิริน สามเณรนักเรียน ได้เรียนรู้จากการปฏิบัติการจริง เป็นห้องเรียนชีวิตธรรมชาติขนาดใหญ่ ที่ทำให้นักเรียนเข้าใจกระบวนการทำนาข้าวอย่างถูกต้อง สามารถนำข้าวมาประกอบภัตตาหารเพล บางส่วนวางจำหน่ายผ่านสหกรณ์ร้านค้า และเผยแพร่องค์ความรู้สู่ชุมชน นอกจากผลที่ได้ข้างต้นแล้ว หลักการสำคัญทางพุทธศาสนาที่ได้จากการเรียนรู้และประยุกต์ดังกล่าว คือ

๑. หลักการพึ่งตนเองได้ หรือเรียกว่า ภูมิธัมมิกัตถะ คือ การที่สามารถใช้ปัญญาในการจัดการเรียนรู้ในด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ด้วยความขยันหมั่นเพียร พึ่งตนเองได้ และนำไปสู่ความสมดุลในการดำรงชีวิต เพราะหลังจากที่สามเณรนักเรียนจบการศึกษา ก็สามารถนำกระบวนการเรียนรู้นั้นไปใช้ในการดำรงชีวิต พึ่งตนเอง และช่วยเหลือสังคมได้

๒. หลักสัปปุริสธรรม ๗ โดยเฉพาะในหลักของ“มัตตัญญูตา”คือรู้จักประมาณในการบริโภคการรู้จักประมาณในการใช้จ่ายทรัพย์ซึ่งจะทำให้ชีวิตมั่นคง เพราะมีสติที่จะรักษาผลประโยชน์ของตนด้วยความไม่ประมาท สันโดษ และพอเพียง

ผลการดำเนินงานเกษตรอินทรีย์ด้วยการปลูกข้าวกล้า และข้าวพันธุ์อัญสิริน

ผลจากการดำเนินโครงการทำนาข้าว สามเณรนักเรียนได้เรียนรู้กระบวนการในการผลิตข้าว ทั้งข้าวกล้าและข้าวพันธุ์อัญสิริน ปลูกฝังการทำงานร่วมกัน ฝึกความสามัคคี ความเสียสละ และความอดทน ให้กับสามเณรนักเรียน หลังเก็บเกี่ยวผลผลิต จะนำผลผลิตเหล่านั้นมาเป็นภัตตาหารเพลให้กับสามเณรนักเรียนได้ฉัน บางส่วนนำไปจัดจำหน่ายในร้านค้าสหกรณ์ของโรงเรียน โดยในปี ๒๕๕๕ - ๒๕๕๖ สามเณรนักเรียนปลูกข้าวในพื้นที่ประมาณ ๓ ไร่ ๓ งาน ได้ผลผลิตจำนวน ๑๖๙ ถัง และจำนวน ๒๑๕ ถัง ตามลำดับ โดยมีเงินทุนหมุนเวียน จำนวน ๒๐,๐๐๐ บาท นอกจากนี้ได้มีการแจกเมล็ดพันธุ์ข้าวให้กับประชาชนที่ต้องการนำพระราชทานข้าวพันธุ์ไปปลูก โดยเมื่อได้ผลผลิตจะต้องนำมาคืนสองเท่าของจำนวนที่ได้รับไป ถือเป็นการช่วยเหลือสังคม และสงเคราะห์โลกตามหลักโศคาวิภาค ๔ ด้วย

๓. งานช่างสิบหมู่-การต้องลายกระดาษสาและหรือผ้า

การปรับใช้หลักพุทธธรรมกับการทำงานช่างสิบหมู่ ด้วยการต้องลายกระดาษสาและผ้า

การดำเนินงานด้านช่างสิบหมู่ สามเณรนักเรียนได้เรียนรู้วิธีการต้องลายบนกระดาษสาและหรือผ้า ซึ่งเป็นการอนุรักษ์ผลงานด้านวัฒนธรรม ด้านพุทธศิลป์ และศิลปะไทยแล้ว หลักการสำคัญทางพุทธศาสนาที่สามเณรนักเรียนได้เรียนรู้และประยุกต์ใช้ก็คือ ความอดทนหรือขันติ ที่จะมุ่งมั่นทำงานแต่ละชิ้นให้สำเร็จลุล่วงไปได้ หากขาดคุณธรรมข้อนี้แล้วงานที่ทำก็อาจจะออกมาไม่สมบูรณ์แบบ นอกจากนั้นการทำงานด้านช่างสิบหมู่ต้องใช้ความรัก ความเอาใจใส่และความรับผิดชอบ ถือเป็น การฝึกฝนตนเองให้วุฒิภาวะ มีเหตุผลที่เหมาะสม เด็บโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดี เมื่อจบการศึกษาหรือลาสิกขาจากเพศบรรพชิต ก็สามารถที่จะนำวิชาชีพนี้อไปศึกษาต่อ หรือประกอบอาชีพในอนาคตได้

ผลการดำเนินงานช่างสิบหมู่ ด้วยการต้องลายกระดาษสาและหรือผ้า

โรงเรียนได้จัดให้มีการเรียนการสอนช่างสิบหมู่ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะและเทคโนโลยี โดยนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน มาปรับเป็นกระบวนการเรียนรู้ ให้สามเณรนักเรียนได้ฝึกปฏิบัติการต้องลายด้วยตนเอง วิธีการการต้องลายจะนำเอากระดาษสา หรือผ้าดิบ มาทำเป็นรูปลายต่าง ๆ ทั้งทางด้านพุทธศิลป์และลายไทย โดยใช้อุปกรณ์การตอกแบบต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ เมื่อผลงานออกมาแล้วสามารถจำหน่ายในสหกรณ์ร้านค้า ร้านค้าชุมชน สร้างเป็นอาชีพเสริม ซึ่งการต้องลายสามารถนำไปตกแต่งในงานพิธีกรรมต่าง ๆ อาทิ พิธีกรรมทางพุทธศาสนา งานบุญ งานอวมงคล หรือเป็นของที่ระลึกได้ ฯลฯ

ผลงานวิชาการแนวปฏิบัติที่ดี
ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ป่าต้นน้ำ นำแสงสว่าง สร้างความรู้ สู่ชุมชน

ผู้ศึกษานายวีระชัย พายุหมუნวน และ นางสาวสุรีย์ ยิ่งตระกูลไพโร
ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านแม่ดี หมู่ที่ ๕ ตำบลแม่คง
ศูนย์การศึกษาอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอแม่สะเรียง
สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดแม่ฮ่องสอน

บทคัดย่อ

แนวปฏิบัติที่ดี ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง ป่าต้นน้ำ นำแสงสว่าง สร้างความรู้ สู่ชุมชน เป็นกิจกรรมตามโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านแม่ดี ตำบลแม่คง อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งดำเนินการต่อเนื่องจากโครงการสร้างไฟฟ้า พลังงานน้ำในศูนย์การเรียนรู้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนและชุมชนตระหนักเห็นคุณค่าและความสำคัญของทรัพยากรป่าต้นน้ำซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดไฟฟ้าพลังงานน้ำในชุมชน และมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบไฟฟ้าพลังงานน้ำตลอดจนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพยากรป่าต้นน้ำของชุมชนโดยครู และผู้เรียนร่วมกันสำรวจสภาพพื้นที่ป่าต้นน้ำแม่ดี วิเคราะห์ปัญหาและหาแนวทางแก้ไข จัดทำข้อตกลงร่วมกับชุมชน วางแผนการจัดกิจกรรมให้ความรู้กับผู้เรียนได้แก่เด็ก เยาวชน และผู้ใหญ่ จัดหาอาสาสมัครผู้ดูแลป่าต้นน้ำแม่ดี จัดทำภารกิจของผู้ดูแลป่าต้นน้ำแม่ดีและภารกิจของชาวบ้าน รวมทั้งสรุปผลการดำเนินงาน

ผลการดำเนินงานพบว่าผู้เรียนและชุมชนตระหนักเห็นคุณค่าและความสำคัญของทรัพยากรป่าต้นน้ำมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบไฟฟ้าพลังงานน้ำ ชุมชนมีข้อตกลงเกี่ยวกับเขตพื้นที่ทำกิน และเขตพื้นที่ป่าต้นน้ำเพื่อการอนุรักษ์ เกิดอาสาสมัครผู้ดูแลป่าต้นน้ำแม่ดี และชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพยากรป่าต้นน้ำของชุมชนครูและชาวบ้านขยายระบบไฟฟ้าพลังงานน้ำจาก ศศช.เข้าชุมชนได้จำนวน ๑๐ ครัวเรือน และเตรียมความพร้อมในการขยายต่อไปอีก ๑๕ ครัวเรือนเพื่อให้ชุมชนมีระบบไฟฟ้าครอบคลุมทั้งชุมชน

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

บ้านแม่ดี ตำบลแม่คง อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ป่าต้นน้ำ ปัญหาที่พบในชุมชนเช่นการบุกรุกทำลายป่าเพื่อการประกอบอาชีพ ส่งผลให้ป่าต้นน้ำถูกบุกรุกทำลายอย่างมากมาย เมื่อสิ่งแวดล้อมถูกทำลาย ชุมชนจึงประสบปัญหาน้ำท่วมฉับพลันและน้ำป่าไหลหลากในฤดูฝน รวมถึงการชะล้างพังทลายลงของหน้าดิน และในฤดูร้อนชุมชนก็จะประสบปัญหาขาดแคลนน้ำอุปโภค บริโภคมานานหลายปี นอกจากนี้จากการที่ครู ศศช. ไปเยี่ยมชุมชนและได้รับการชักชวนจากชาวบ้านให้ไป ดูการทำไร่ ทำให้ครูสังเกตเห็นว่าพื้นที่ป่าต้นน้ำถูกทำลายเป็นบริเวณกว้าง ครูจึงคิดว่าหากชาวบ้านยังคงทำ ไร่ในบริเวณพื้นที่ดังกล่าวอยู่ คงจะทำให้พื้นที่ป่าต้นน้ำแม่ดีถูกทำลายเพิ่มมากขึ้น จนส่งผลทำให้น้ำใน ลำห้วยลดลงไปเรื่อย ๆ และที่สำคัญก็จะทำให้ไม่มีน้ำที่เพียงพอสำหรับผลิตกระแสไฟฟ้าจากพลังงานน้ำ จ่ายไปยัง ศศช. และชุมชน ตลอดจนชาวบ้านก็จะขาดแคลนน้ำในการอุปโภคบริโภค

ดังนั้นครูจึงพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชาวบ้านที่ทำไร่อยู่บริเวณนั้น ซึ่งชาวบ้านมีความเข้าใจ ตระหนักถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในอนาคตของลูกหลาน

สภาพน้ำหลากในฤดูฝน

สภาพพื้นที่ป่าที่ถูกแผ้วถางเพื่อทำไร่

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านแม่ดี จึงจัดทำโครงการอนุรักษ์ทรัพยากร ป่าต้นน้ำ ซึ่งเป็นโครงการต่อเนื่องจากโครงการสร้างไฟฟ้าพลังงานน้ำในศศช.ขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนและชุมชน ตระหนักเห็นคุณค่าและความสำคัญของทรัพยากรป่าต้นน้ำมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบไฟฟ้า พลังงานน้ำและมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพยากรป่าต้นน้ำของชุมชน

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อให้ชุมชนตระหนักเห็นคุณค่าและความสำคัญของทรัพยากรป่าต้นน้ำ
๒. เพื่อให้ชุมชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบไฟฟ้าพลังงานน้ำ
๓. เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพยากรป่าต้นน้ำของชุมชน
๔. เพื่อขยายระบบไฟฟ้าพลังงานน้ำจาก ศศช. ให้ครอบคลุมทุกครัวเรือน

เป้าหมาย

เชิงปริมาณ

ประชากรบ้านแม่ตีจำนวน ๒๕ ครัวเรือน

ผู้เรียนเด็ก จำนวน ๑๗ คน

เชิงคุณภาพ

ชุมชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดูแล รักษาทรัพยากรป่าต้นน้ำของชุมชน ตลอดจนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพยากรป่าต้นน้ำของชุมชน อันนำไปสู่การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อให้ชุมชนได้รับประโยชน์สูงสุดในการดำรงชีวิต และชุมชนมีระบบไฟฟ้าครอบคลุมทุกครัวเรือน

กระบวนการดำเนินงาน

๑. ครู สำรวจสภาพพื้นที่ป่าต้นน้ำแม่ตี ที่เป็นต้นกำเนิดแหล่งผลิตระบบไฟฟ้าพลังงานน้ำ สำหรับจ่ายกระแสไฟฟ้าใน ศศช.ในปี พ.ศ. ๒๕๕๔-๒๕๕๕

๒. ครูและชาวบ้านที่ทำข้าวไร่บริเวณพื้นที่ป่าต้นน้ำแม่ตีร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดจากการทำไร่และร่วมกันหาแนวทางแก้ปัญหา

๓. ครูและชาวบ้านนำปัญหาที่ร่วมกันวิเคราะห์แล้วนำเสนอที่ประชุมชาวบ้านเพื่อให้ชาวบ้านร่วมกันสรุปปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาคู และชาวบ้าน จัดทำข้อตกลงร่วมกันเกี่ยวกับเขตพื้นที่ทำกิน และเขตพื้นที่ป่าต้นน้ำแม่ตีซึ่งเป็นพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์

ประชุมวางแผนร่วมกับชาวบ้าน

การกำหนดเขตพื้นที่ป่าใช้สอยและป่าอนุรักษ์

๔. ครูและชาวบ้านร่วมกันวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการอนุรักษ์พื้นที่ป่าต้นน้ำแม่ดี

๕. ครูจัดกิจกรรมให้ความรู้ให้กับผู้เรียนได้แก่เด็ก เยาวชน และผู้ใหญ่ในชุมชน

๕.๑ ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเด็กใน ศศช. โดยการสอดแทรกความรู้ในบทเรียนและร่วมกิจกรรมอนุรักษ์ป่าต้นน้ำแม่ดี

๕.๒ ครูจัดกิจกรรม “แสงสว่างแลกความรู้ภาษาไทยในครัวเรือน” โดยกำหนดข้อตกลงให้ครัวเรือนที่เชื่อมต่อระบบไฟฟ้าพลังงานน้ำจากศศช.ต้องแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภาษาไทยที่บ้านในเวลากลางคืน

๖. ครูและชุมชนร่วมกันจัดหาอาสาสมัครผู้ดูแลป่าต้นน้ำแม่ดีในช่วงการจัดประชุมชาวบ้าน

๗. ครูและอาสาสมัครร่วมกันสำรวจสภาพพื้นที่บริเวณป่าต้นน้ำแม่ดี

๘. ครูและอาสาสมัครร่วมกันจัดทำภารกิจของผู้ดูแลป่าต้นน้ำแม่ดีและภารกิจของชาวบ้านในการมีส่วนร่วมกิจกรรมอนุรักษ์ป่าต้นน้ำแม่ดี

๙. ครูและชาวบ้านจำนวน ๑๐ ครัวเรือนได้ขยายระบบไฟฟ้าพลังงานน้ำจาก ศศช. เข้าสู่ครัวเรือน

๑๐. ครู ชาวบ้าน และเครือข่าย มหาวิทยาลัยแม่โจ้ เตรียมการขยายระบบไฟฟ้าพลังงานน้ำสำหรับครัวเรือนอีก ๑๕ ครัวเรือน เพื่อให้ครอบคลุมทั้งชุมชน

๑๑. ครูและชาวบ้านร่วมกันสรุปผลการดำเนินงาน

ไฟฟ้าพลังงานน้ำนำแสงสว่างเข้าสู่ครัวเรือนในชุมชน

ผลการดำเนินงาน

ผลที่เกิดกับชาวบ้าน

๑. ชาวบ้านมีความรู้ความเข้าใจตระหนักและเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์พื้นที่ป่าต้นน้ำโดยมีชาวบ้านจำนวน ๕ ครัวเรือนจาก ๘ ครัวเรือนได้ย้ายพื้นที่ทำกินจากป่าต้นน้ำแม่ติลงมาทำในเขตพื้นที่ทำกินที่กำหนดไว้

๒. เกิดอาสาสมัครในการดูแลพื้นที่ป่าต้นน้ำแม่ติ

๓. ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำแม่ติ เช่น การสร้างฝายชะลอความชุ่มชื้น การบวชป่า

๔. ชาวบ้านได้มีโอกาสเรียนรู้ภาษาไทย

๕. ครูและชาวบ้านจำนวน ๑๐ ครัวเรือนได้ขยายระบบไฟฟ้าพลังงานน้ำจาก ศศช. ไปใช้ในครัวเรือน

๖. ครูและชาวบ้าน และเครือข่าย มหาวิทยาลัยแม่โจ้ มีการเตรียมการเพื่อขยายเพื่อขยายระบบไฟฟ้าพลังงานน้ำสำหรับครัวเรือนอีก ๑๕ ครัวเรือน

ครูและชาวบ้านช่วยกันทำฝายชะลอน้ำ

การอนุรักษ์ป่าด้วยพิธีกรรมตามความเชื่อของชาวบ้าน

ผลที่เกิดกับเด็กและเยาวชน

๑. เด็กและเยาวชนมีความรู้ความเข้าใจตระหนักและเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์พื้นที่ป่าต้นน้ำ

๒. มีกิจกรรมปลูกผักและเลี้ยงปลาในศศช. โดยใช้ประโยชน์จากน้ำที่เหลือจากการผลิตระบบไฟฟ้าพลังงานน้ำ

๓. มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำแม่ติ เช่น ร่วมกิจกรรมสร้างฝายชะลอความชุ่มชื้น ร่วมกิจกรรมบวชป่า

บ่อเลี้ยงปลาคูใน ศศช. โดยใช้ น้ำที่เหลือจากการผลิตไฟฟ้า

การเผยแพร่

๑. จัดทำแผ่นพับประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมอนุรักษ์ป่าต้นน้ำ ให้ห้องสมุดอำเภอ ห้องสมุด ศศช.

๒. จัดนิทรรศการแสดงผลงานแนวปฏิบัติที่ดี ระดับจังหวัด วันที่ ๒๑ เดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๖ ที่ สำนักงาน กศน. จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ

ปัญหาอุปสรรค

๑. วิถีเกษตรชุมชนเป็นการทำไร่เลื่อนลอยส่งผลต่อการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

๒. งบประมาณในการจัดซื้อวัสดุ-อุปกรณ์ ยังไม่เพียงพอสำหรับการเชื่อมต่อระบบไฟฟ้าพลังงานน้ำให้ครอบคลุมทั้งชุมชน

ข้อเสนอแนะ

๑. ควรให้ความรู้แก่ชุมชนเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง

๒. การดำเนินกิจกรรมการอนุรักษ์และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนอย่างต่อเนื่อง

๓. จัดทำคู่มือสำหรับชุมชนผลิตสื่อที่จำเป็นเพื่อให้ความรู้กับชาวบ้าน

๔. ประสานเครือข่าย ขอรับการสนับสนุนงบประมาณในการจัดซื้อวัสดุ-อุปกรณ์ ให้เพียงพอสำหรับการเชื่อมต่อระบบไฟฟ้าพลังงานน้ำให้ครอบคลุมทั้งชุมชน

เอกสารอ้างอิง

นระ คมนามูล.เทคโนโลยีพลังงานหมุนเวียน : การพัฒนาไฟฟ้าพลังน้ำขนาดเล็ก. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๖.

สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี. การประชุมวิชาการ “แนวปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี”. กรุงเทพฯ : บริษัท พี.เอ.อีฟวิ้ง จำกัด, ๒๕๕๔.

สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี. การประชุมวิชาการสามทศวรรษการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ภาคเหนือ. กรุงเทพฯ : บริษัท พี.เอ.อีฟวิ้ง จำกัด, ๒๕๕๔.

สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี. ประมวลพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร พุทธศักราช ๒๕๒๔-๒๕๕๓. กรุงเทพฯ : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๔.

สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี. แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ฉบับที่ ๔ พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๑.

หางไหลกำจัดแมลง

ผู้ศึกษา นางสาวอุดมลักษณ์ ตะริโย
ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านรังบี หมู่ที่ ๑๕ ตำบลอมก๋อย
ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภออมก๋อย
สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดเชียงใหม่

บทคัดย่อ

แนวทางปฏิบัติที่ดี ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง หางไหลกำจัดแมลง เป็นกิจกรรมตามโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในศูนย์การเรียนรู้ชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านรังบี หมู่ที่ ๑๕ ตำบลอมก๋อย อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำน้ำหมักกำจัดศัตรูพืชจากต้นหางไหล ๒) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถทำน้ำหมักกำจัดศัตรูพืชจากต้นหางไหลได้เอง ๓) เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักนำน้ำหมักกำจัดศัตรูพืชจากต้นหางไหลไปใช้ได้อย่างถูกต้อง โดยครูและผู้เรียนร่วมกันสืบค้นองค์ความรู้เกี่ยวกับพืชในท้องถิ่นที่มีคุณสมบัติกำจัดศัตรูพืช ทดลองปลูกผักในศศช. โดยแบ่งผู้เรียนออกเป็น ๒ กลุ่ม เปรียบเทียบกันระหว่างแปลงที่ปลูกด้วยวิธีธรรมชาติกับแปลงใช้น้ำหมักกำจัดแมลง ในระยะเวลา ๑ เดือน

ผลการดำเนินงาน พบว่าแปลงปลูกผักที่รดด้วยน้ำหมักจากต้นหางไหลมีจำนวนแมลงศัตรูพืชน้อยกว่าแปลงที่ปลูกโดยวิธีธรรมชาติ สรุปว่าต้นหางไหลสามารถนำมาใช้เป็นสารกำจัดแมลงศัตรูพืชได้จริง จึงส่งเสริมและเผยแพร่ให้ชาวบ้านหันมาใช้สมุนไพรหางไหลในการกำจัดแมลงศัตรูพืชแทนการใช้สารเคมี

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

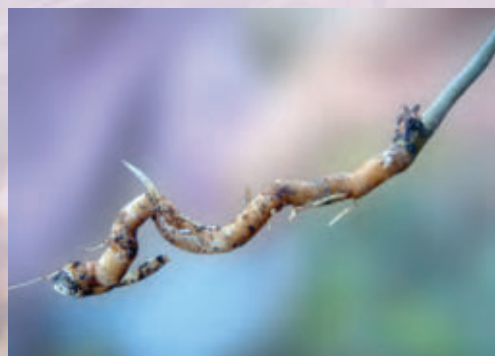
ชุมชนบนพื้นที่สูงบ้านรังบี หมู่ที่ ๑๕ ตำบลอมก๋อย อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ เป็นชาวไทยภูเขาเขาเผ่ากะเหรี่ยง(โป่ว) มีจำนวนประชากรทั้งหมด ๑๖๕ คน ๔๒ ครัวเรือน ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพในการเกษตรปลูกพืชผักสวนครัว ซึ่งเดิมชาวบ้านใช้น้ำหมักจากสมุนไพรมีอยู่ในชุมชนมาใช้ในการกำจัดศัตรูพืชแต่ในปัจจุบันชาวบ้านที่ปลูกพืชผักสวนครัวเพื่อการจำหน่ายได้หันมาใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชมากขึ้นทั้งนี้เพราะการใช้สารเคมีสะดวก กำจัดศัตรูพืชได้ทันทีทำให้พืชผักให้ผลผลิตเร็วและมีความสมบูรณ์สวยงามน่าหนักดี

การใช้สารเคมีส่งผลกระทบต่อผู้ปลูกคือสุขภาพร่างกายอ่อนแอ ทрудโทรม อีกทั้งยังเกิดผลเสียกับผู้บริโภคจากสารเคมีที่ตกค้างอยู่ในพืชผัก นอกจากนี้การใช้สารเคมีมากขึ้นเป็นระยะเวลาเวลานานทำให้ดินเสื่อมสภาพลง และแมลงที่มีประโยชน์ต่อพืชก็จะถูกทำลายในอนาคตการปลูกพืชผักก็จะได้ไม่ผล สภาวะแวดล้อมที่มีอยู่เดิมเช่น ดินและแหล่งน้ำใช้ในการอุปโภคบริโภคก็จะมีสารพิษเจือปนซึ่งจะก่อให้เกิดผลเสียหายในทุกๆ ด้าน

เพื่อสนองงานโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในด้านส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมครุร่วมกับผู้เรียนได้ทำการศึกษาค้นคว้าจากสื่อเอกสาร ผู้รู้ พบว่ามีพืชหลายชนิดที่มีสรรพคุณในการกำจัดศัตรูพืชได้ เช่น ต้นสะเดา ต้นสาบเสือ จิง ข่า หนอน ตายายากและอื่น ๆ จึงได้สอบถามจากผู้เฒ่าผู้แก่ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน พบว่ามีพืชชนิดหนึ่งที่มีอยู่ในพื้นที่รอบ ๆ ชุมชน สามารถนำมาใช้กำจัดศัตรูพืชได้ คือ ต้นหางไหล หรือรากเถาโล่ดินจึงทดลองทำน้ำหมักจากต้นหางไหลและนำมาใช้ในการกำจัดแมลงศัตรูพืชในการปลูกผักวางตุ้ง โดยทำการทดลองปลูกในแปลงผักของ ศศช. ก่อนและขยายผลให้ผู้เรียนนำไปใช้ในการปลูกผักสวนครัวในชุมชน

ต้นหางไหล

รากของต้นหางไหล

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำน้ำหมักกำจัดศัตรูพืชจากต้นหางไหล
๒. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถทำน้ำหมักกำจัดศัตรูพืชจากต้นหางไหลได้เอง
๓. เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักนำน้ำหมักกำจัดศัตรูพืชจากต้นหางไหลไปใช้ได้อย่างถูกต้อง

เป้าหมาย

เชิงปริมาณ

ผู้เรียนศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา”แม่ฟ้าหลวง” บ้านรังปี จำนวน ๒๐ คน

เชิงคุณภาพ

ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจและสามารถทำน้ำหมักกำจัดแมลงศัตรูพืชจากต้นหางไหลเองได้
ถูกต้องอีกทั้งสามารถถ่ายทอดความรู้เผยแพร่ไปสู่ครัวเรือนเพื่อเป็นแนวทางในการลดการใช้สารเคมี และ
การอนุรักษ์สืบต่อองค์ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่ตลอดไป

กระบวนการดำเนินงาน

๑. ครูและผู้เรียนของ ศศช.บ้านรังปี จำนวน ๒๐ คนร่วมกันศึกษาหาข้อมูลความรู้เกี่ยวกับพืชที่ใช้กำจัดศัตรูพืชจากเอกสาร แบบเรียนวิชาเกี่ยวกับการเกษตร สื่อซีดี โพรทัศน์และการเข้ารับการอบรมเพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรม

๒. ครูและผู้เรียนร่วมกันสอบถามและศึกษาเรียนรู้จากผู้เฒ่าผู้แก่และผู้รู้ที่เป็นภูมิปัญญาของชุมชนเกี่ยวกับพืชที่ใช้ในการกำจัดแมลงศัตรูพืชที่มีอยู่ในท้องถิ่นพบว่าแต่เดิมนั้นชาวบ้านได้มีการนำต้นหางไหลที่ขึ้นอยู่มากมายในชุมชนมาทำน้ำหมักใช้เป็นสารกำจัดแมลงศัตรูพืชได้

๓. ครูและผู้เรียนสำรวจปริมาณของต้นหางไหลในชุมชนเพื่อนำมาทดลองในการทำน้ำหมักกำจัดศัตรูพืช

๔. ครูร่วมกับผู้เรียนร่วมกันวางแผนการจัดกิจกรรมการทำน้ำหมักจากต้นหางไหลขึ้น โดยแบ่งผู้เรียนออกเป็น ๒ กลุ่ม กลุ่มแรกจัดเตรียมหาอุปกรณ์ที่จะใช้ในการทำน้ำหมัก กลุ่มที่สองทำหน้าที่ไปรวบรวมต้นหางไหลที่มีอยู่และนำมาทำน้ำหมัก โดยมีขั้นตอนดังนี้

๔.๑ นำถังขนาด ๒๐๐ ลิตรใส่น้ำพอประมาณ

๔.๒ นำรากหรือลำต้นของหางไหลประมาณ ๕-๖ ท่อนมาทุบให้แตก แล้วนำลงแช่ในถังน้ำหมักทิ้งไว้ ๑-๒ วันก็สามารถนำมารดพืชผักสวนครัวได้

ขั้นตอนการทำน้ำหมักจากรากและลำต้นหางไหล

๑) นำรากหรือลำต้นมาทุบให้แตก

๒) นำรากไปแช่น้ำ

๓) แช่รากทิ้งไว้ 1-2 คืน

๔.๓ ในระหว่างหมักต้นทางไหลนั้น ครูให้ผู้เรียนยกแปลงและปลูกผักกางต้ง จำนวน ๔ แปลงโดยมอบหมายให้ผู้เรียนรับผิดชอบ ๕ คนต่อ ๑ แปลง

๔.๔ ครูแบ่งผู้เรียนออกเป็น ๒ กลุ่ม กลุ่มที่ ๑ คือผู้ที่ปลูกและดูแลแปลงที่ ๑และ๒ ให้ปลูกผักโดยวิธีธรรมชาติไม่มีการใส่ปุ๋ยและยาฆ่าแมลง กลุ่มที่ ๒ คือผู้ปลูกและดูแลแปลงที่ ๓และ๔ ให้ปลูกผักโดยรดด้วยน้ำหมักจากต้นทางไหลให้แต่ละกลุ่มรับผิดชอบเอาใจใส่ดูแลและสำรวจเก็บข้อมูลแมลงที่มารบกวนพืชผักทุกวันเป็นเวลา ๔ สัปดาห์

๔.๕ หลังจาก ๔ สัปดาห์ผู้เรียนที่แบ่งเป็น ๒ กลุ่ม นำข้อมูลมาจัดเก็บแมลงที่เข้ามากัดกินพืชผักมาเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างแปลงที่ปลูกผักโดยวิธีธรรมชาติกับแปลงปลูกผักที่รดน้ำหมักจากต้นทางไหลซึ่งปรากฏผลดังนี้

ตารางแสดงปริมาณแมลงศัตรูพืชที่เข้ามากัดกินพืชผัก

แปลงปลูกผัก	สัปดาห์ที่ ๑	สัปดาห์ที่ ๒	สัปดาห์ที่ ๓	สัปดาห์ที่ ๔
แปลงปลูกผักโดยวิธีธรรมชาติ	๑๐ ตัว	๑๕ ตัว	๑๘ ตัว	๒๓ ตัว
แปลงปลูกผักโดยใช้น้ำหมักจากต้นทางไหล	๑๐ ตัว	๘ ตัว	๖ ตัว	๓ ตัว

จากผลการทดลองปลูกผักโดยใช้น้ำหมักจากต้นทางไหล สรุปได้ว่าต้นทางไหลสามารถกำจัดศัตรูพืชได้ผล ตามที่ได้ศึกษาทดลองใช้ในแปลงปลูกผักซึ่งจะเห็นความแตกต่างได้ชัดเจนจากการเปรียบเทียบระหว่างแปลงปลูกผักที่ปลูกโดยธรรมชาติกับแปลงปลูกผักที่ใช้สารสกัดจากต้นไหลที่มีอยู่ในท้องถิ่น

ผลการดำเนินงาน

๑. ผู้เรียนของ ศศช.จำนวน ๒๐ คน มีความรู้และสามารถทำน้ำหมักจากต้นทางไหล เพื่อนำมาใช้เป็นสารกำจัดศัตรูพืชได้

๒. ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้จากการทำน้ำหมักต้นทางไหล ไปใช้ในการทำน้ำหมักกำจัดแมลงศัตรูพืชในการปลูกพืชผักเพื่อบริโภคในครัวเรือน

การเผยแพร่

หลังจากการทดลองใช้สารสกัดกำจัดแมลงศัตรูพืชจากต้นหางไหลในแปลงปลูกผักกวางตุ้งที่ ศศช. แล้ว ผลเป็นที่ประจักษ์ชัดว่าต้นหางไหลมีสรรพคุณในการกำจัดแมลงศัตรูพืชจริงจริงจึงถ่ายทอดความรู้ไปสู่ชุมชนและบุคคลทั่วไปที่สนใจ ปัจจุบันชาวบ้านบ้านรังบัวใช้สารกำจัดศัตรูพืชด้วยต้นหางไหลในการปลูกผักเพื่อบริโภคในครัวเรือนชีวิตแล้วจำนวน ๒๔ ครัวเรือน และชาวบ้านบางรายมีรายได้จากการนำต้นหางไหลมาขายหรือหมักเป็นน้ำหมักขาย

ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ

ปัญหาอุปสรรค

เนื่องจากต้นหางไหลที่มีอยู่ใกล้เคียงในชุมชนมีจำนวนน้อยลงจึงต้องเดินทางไปหาในป่าไกลออกไป

ข้อเสนอแนะ

การผลิตสมุนไพรกำจัดแมลงศัตรูพืชต้องใช้ต้นหางไหลจำนวนมาก ครูควรให้คำแนะนำชุมชนช่วยกันหาต้นกล้าของต้นหางไหลมาปลูกทดแทนในบริเวณ ศศช. หรือในบริเวณที่ใกล้เคียงกับชุมชนให้มีเพียงพอที่จะใช้ได้ตลอดไป

เอกสารอ้างอิง

สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี. แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ฉบับที่ ๔ พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๑.

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. การประชุมวิชาการสามทศวรรษ การพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร พุทธศักราช ๒๕๕๖. อุบลราชธานี:ยงสวัสดิ์อินเตอร์กรุ๊ป จำกัด, ๒๕๕๖.

สำนักงานเกษตรและสหกรณ์ กองนโยบายเทคโนโลยีเพื่อการเกษตรกรรมยั่งยืน, เอกสารการประกอบ การบรรยาย, องค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นและศูนย์การเรียนรู้ปราชญ์ชาวบ้าน, ๒๕๕๑.

ขยะมีค่า รักษาสิ่งแวดล้อม

ผู้ศึกษา นางสาวราภรณ์ มาโน

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านแม่แฮน้อย หมู่ที่ ๑๔ ตำบลยางเปียง

ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภออมก๋อย

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดเชียงใหม่

บทคัดย่อ

แนวปฏิบัติที่ดี ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง ขยะมีค่า รักษาสิ่งแวดล้อม เป็นกิจกรรมตามโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านแม่แฮน้อย หมู่ที่ ๑๔ ตำบลยางเปียง อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดระบบการจัดการขยะในชุมชนบ้านแม่แฮน้อยที่ส่งผลต่อการรักษาสิ่งแวดล้อม โดยครูและผู้เรียนร่วมกันเก็บขยะทั้งหมดมาคัดแยกเป็น ๓ ประเภทคือ ขยะที่ต้องทำลายนำไปเผาและกลบ ขยะเปียกนำไปทำปุ๋ย ขยะที่สามารถขายได้นำไปขายแล้วนำเงินเข้ากองทุนอาหารกลางวัน จากนั้นครูและผู้เรียนร่วมกันสรุปถึงแนวทางการกำจัดขยะในชุมชน โดยครูให้ผู้เรียนนำวิธีการจัดการขยะทั้งสามวิธีไปใช้ในครัวเรือนของตนเอง จดบันทึกทุกวันและนำผลมารวบรวมที่ครูเป็นประจำทุกเดือน เมื่อครบ ๑ ปี ครูนำข้อมูลของผู้เรียนแต่ละคนมาสรุปให้ผู้เรียนทราบ

ผลการดำเนินงาน พบว่าผู้เรียนนำขยะไปเผาแล้วฝังกลบ ขายขยะได้ ๒๑๕ บาท/คน/ปี ขยะในชุมชนลดลง และชุมชนสะอาดเรียบร้อยขึ้น

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ชุมชนบนพื้นที่สูงบ้านแม่แฮน้อยหมู่ที่ ๑๔ ตำบลยางเปียง อำเภอมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ เป็นหมู่บ้านที่ตั้งมานานกว่า ๘๓ ปีแล้ว อยู่ห่างจากตัวอำเภอมก๋อย เป็นระยะทางประมาณ ๓๘ กิโลเมตร ชาวบ้านเป็นชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง (สะกอ) มีประชากร ๓๒ ครอบครัว จำนวน ๑๓๖ คน

ปัญหาที่พบในชุมชนบ้านแม่แฮน้อยคือ ประชากรส่วนใหญ่มีการทิ้งขยะไม่เป็นที่ เป็นทาง โดยนำไปกองรวมกันไว้ริมทางหรือโคนต้นไม้ บริเวณหลังบ้านหรือตามลำห้วย จึงทำให้มีความสกปรกส่งกลิ่นเหม็น และยังเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของสัตว์นำโรคหลายชนิดเมื่อฝนตกลงมาจะชะเอาสิ่งสกปรกเน่าเหม็นในกองขยะไหลไปยังพื้นที่และแหล่งน้ำใกล้เคียง ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมและมีผลต่อสุขภาพอนามัย

จากปัญหาที่เกิดขึ้นผู้ศึกษาจึงได้มีความสนใจศึกษาเรื่องการจัดการขยะในชุมชนซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการรักษาสิ่งแวดล้อมและเพิ่มรายได้ให้ผู้เรียนและชาวบ้าน โดยศึกษาจากตัวอย่างงานวิจัยเรื่อง “พฤติกรรม การจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร” ที่พบว่ามีการจัดการขยะโดยการมีส่วนร่วมจากชุมชน ผู้ศึกษาได้นำวิธีมาใช้โดยการปลูกฝังจิตสำนึกให้กับผู้เรียนและชาวบ้านในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการขยะ โดยการคัดแยกขยะตามประเภท การนำขยะที่ควรทำลายก็นำไปเผา การนำขยะเปียกมาทำปุ๋ยหมักชีวภาพ และขยะที่ขายได้ก็นำไปขาย ลดปริมาณการใช้บรรจุภัณฑ์ การเลือกใช้วัสดุที่ย่อยสลายง่าย และการทิ้งขยะให้ถูกที่

สภาพปัญหาการทิ้งขยะของชุมชนบ้านแม่แฮน้อย

วัตถุประสงค์

เพื่อจัดระบบการจัดการขยะในชุมชนบ้านแม่แฮน้อย ที่ส่งผลกระทบต่อการรักษาสิ่งแวดล้อม

เป้าหมาย

เชิงปริมาณ

ผู้เรียนในศศ.บ้านแม่แฮน้อย จำนวน ๒๒ คน

เชิงคุณภาพ

ผู้เรียนทุกคนรู้จักวิธีการคัดแยกขยะส่งผลต่อการรักษาสิ่งแวดล้อมทำให้ชุมชนสะอาดเรียบร้อย และยังได้ผลประโยชน์จากการจำหน่ายขยะเพิ่มรายได้ของตนเองได้

กระบวนการดำเนินงาน

๑. ครูนำผู้เรียนสำรวจสภาพการจัดการขยะในชุมชนว่ามีปริมาณขยะมากน้อยเพียงใดและสอบถามชาวบ้านเกี่ยวกับการจัดการขยะที่มีอยู่ในครอบครัวเพื่อเป็นแนวทางแก้ไขปัญหขยะในชุมชน

๒. ผู้เรียนและครูช่วยกันเก็บขยะใน ศศช. และในบริเวณชุมชน

ช่วยกันเก็บขยะ

๓. ผู้เรียนและครูนำขยะมารวมกันแล้วช่วยกันแยกขยะออกเป็น ๓ ประเภท ได้แก่ ขยะที่ต้องทำลาย ขยะเปียก ขยะที่สามารถนำไปขายได้ โดยนำขยะเปียกไปหมักเพื่อทำปุ๋ยหมัก ขยะที่ต้องทำลายนำไปเผา และขยะที่ขายได้ก็นำไปขาย นำเงินเข้ากองทุนอาหารกลางวันของศูนย์การเรียน

แยกขยะ

ขยะที่ใช้ประโยชน์ไม่ได้ นำไปทำลาย

๔. ครูและผู้เรียนร่วมกันอภิปรายถึงประโยชน์ของการจัดการขยะว่าหากผู้เรียนทุกคนสามารถจัดการขยะด้วยวิธีดังกล่าวในครอบครัวของผู้เรียนเองผู้เรียนก็จะมีย่านเรือนที่สะอาด มีปุ๋ยหมักไว้ใช้ในการปลูกพืชและมีรายได้จากการขายขยะ

๕. สร้างจิตสำนึกการจัดการขยะให้กับผู้เรียนและชุมชน โดยให้ความรู้ว่าการทิ้งขยะตามใจนั้นทำให้ชุมชนขาดความสวยงามความเป็นระเบียบและขยะอาจก่อให้เกิดโรคต่าง ๆ ได้

๖. ครูมอบหมายภารกิจจัดการขยะให้แก่ผู้เรียนแต่ละคนโดยให้ผู้เรียนแยกขยะในครัวเรือนของตนออกเป็น ๓ ประเภท ขยะที่ขายได้ก็นำไปขายเป็นรายได้ของตนเองแล้วบันทึกการจัดการขยะเป็นรายบุคคล ๒๒ คน เป็นเวลา ๑ ปี

ผลการดำเนินงาน

๑. ผู้เรียนและครูเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการขยะเพื่อจัดระบบการจัดการขยะในชุมชนบ้านแม่แฮน้อยซึ่งจะส่งผลต่อการรักษาสิ่งแวดล้อม โดยการคัดแยกขยะตามประเภท การนำขยะไปทำลายโดยวิธีการเผา การนำขยะเปียกมาทำปุ๋ยหมักชีวภาพ

๒. ผู้เรียนสามารถนำวิธีการคัดแยกขยะไปใช้ในครอบครัวของตนเองและผู้เรียนยังได้ผลประโยชน์จากรายได้เสริมจากขยะที่ขายได้ คิดเป็นเงินเฉลี่ยคนละ ๒๑๕ บาท

๓. ผู้เรียนและชาวบ้านเกิดพฤติกรรมที่ดีในการจัดการขยะคือการทิ้งขยะเป็นระเบียบและมีการคัดแยกขยะแต่ละประเภท ส่งผลให้ชุมชนมีขยะลดน้อยลงสภาพชุมชนดูเป็นระเบียบเรียบร้อยสวยงามน่าอยู่

การเผยแพร่

ผลจากการประสบความสำเร็จของกิจกรรมกำจัดขยะของ ศศช.บ้านแม่แฮน้อย ชาวบ้านชุมชนนำไปปรับใช้กับครัวเรือนของตนเพิ่มมากขึ้น

นำขยะที่คัดแยกไว้ไปขาย

สภาพชุมชนสะอาดขึ้น

ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ

ปัญหาและอุปสรรค

๑. การจัดกิจกรรมระยะยาวนานถึง ๑๒ เดือนผู้เรียนจึงไม่ค่อยมีการบันทึกอย่างต่อเนื่องครูจึงต้องคอยกระตุ้นผู้เรียนให้มีการบันทึกอยู่เสมอ

๒. การจัดการขยะโดยการนำขยะบางส่วนไปทำลายโดยใช้วิธีการเผาไหม้ อาจทำให้เกิดมลพิษทำลายสิ่งแวดล้อมได้

ข้อเสนอแนะ

๑. ชุมชนควรจัดให้มีที่ทิ้งขยะประจำหมู่บ้านและสร้างธนาคารขยะประจำหมู่บ้านเพื่อเก็บขยะที่ยังมีประโยชน์ และสามารถนำไปขายได้

๒. ควรศึกษาหาวิธีการทำลายขยะโดยวิธีอื่นนอกจากวิธีการเผา

เอกสารอ้างอิง

ประเมษฐ ห่วงมิตร. (๒๕๔๙). พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตลาดพร้าว

กรุงเทพมหานคร. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา

<http://tea.gspau.net/library/is/mpa48/48933096.pdf> (๓๐ สิงหาคม ๒๕๕๕).

รักษ์ธรรมชาติ รักษ์สิ่งแวดล้อม. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา

http://www.promma.ac.th/main/local_education/unit8/p3.html

(๒๘ สิงหาคม ๒๕๕๕).

ศูนย์วิจัยและฝึกอบรมด้านสิ่งแวดล้อม. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา

<http://www.ertc.deqp.go.th> (๓๐ สิงหาคม ๒๕๕๕).

ป่าไม้ คือ ชีวิต

ผู้ศึกษา ดาบตำรวจอนุวัฒน์ แสงวงศ์

โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนนครสวรรค์
ตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

สังกัด กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ ๑๔

บทคัดย่อ

แนวปฏิบัติที่ดี ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนนครสวรรค์ ตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สังกัด กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ ๑๔ มีวัตถุประสงค์เพื่อนำพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ถึงความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ที่เหลืออยู่คงไว้ และฟื้นฟูส่วนที่เสื่อมโทรมให้กลับมาสมบูรณ์ดังเดิม โดยเฉพาะพื้นที่โครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ป่าหรือป่าต้นน้ำ พื้นที่เขตอนุรักษ์ต่าง ๆ จึงจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ในโรงเรียนขึ้น เพื่อให้นักเรียนเห็นถึงความสำคัญของป่าไม้ เกิดความรักความหวงแหนทรัพยากรป่าไม้และร่วมกันอนุรักษ์ ซึ่งเด็กและเยาวชนเป็นพลังสำคัญที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เพื่อนำไปสู่การใช้ทรัพยากรของชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันสถานการณ์ทรัพยากรป่าไม้ของชาติ ถูกทำลายจนลดปริมาณลงอย่างมากทั้งยังมีความเสื่อมโทรมลงอย่างต่อเนื่อง เป็นผลให้เมื่อเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติ ก็จะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่มิอาจหลีกเลี่ยงได้ ความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย ดังจะเห็นได้ว่า ในฤดูฝน เมื่อเกิดฝนตกหนัก มักจะมีน้ำป่าไหลหลากลงมา และมีดินถล่มเป็นประจำ และเมื่อเข้าสู่ฤดูแล้ง มักจะเกิดการขาดแคลนน้ำในระดับรุนแรง ซึ่งส่งผลกระทบต่อถึงการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตของประชาชนโดยตรง ปริมาณน้ำลดลง ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ระบบนิเวศเสียสมดุล เหล่านี้ล้วนเป็นผลพวงที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการทำลายทรัพยากรป่าไม้ที่ทุกคนต้องร่วมมือกันแก้ไข

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเล็งเห็นถึงความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ที่เหลืออยู่ให้คงไว้และฟื้นฟูส่วนที่เสื่อมโทรมให้กลับมาสมบูรณ์ดังเดิม โดยเฉพาะพื้นที่โครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ป่าหรือป่าต้นน้ำ พื้นที่เขตอนุรักษ์ต่าง ๆ ควรที่จะให้มีการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน ให้นักเรียนเห็นถึงความสำคัญของป่าไม้ เกิดความรักความหวงแหนทรัพยากรป่าไม้ และร่วมกันอนุรักษ์ ซึ่งเด็กและเยาวชนจะเป็นพลังสำคัญที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อนำไปสู่การใช้ทรัพยากรของชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพได้มีประสบการณ์ตรงจากสภาพที่เป็นจริงของท้องถิ่น

โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนนครสวรรค์ป่าละอู จึงได้นำคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ที่สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้จัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ นำมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ เพื่อจะได้ปลูกจิตสำนึกให้กับนักเรียนและชุมชนโดยรอบโรงเรียน ในการมีส่วนร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ซึ่งจะเป็นส่วนช่วยในการฟื้นฟูและรักษาความสมบูรณ์ของทรัพยากรป่าไม้ไว้ให้ยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อน้อมนำพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มาปฏิบัติให้เกิดผลเป็นรูปธรรม
๒. เพื่อให้นักเรียน ประชาชนและชุมชนโดยรอบเห็นถึงความสำคัญของป่าไม้
๓. เพื่อได้ปลูกจิตสำนึกให้กับนักเรียนและชุมชนโดยรอบ มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้
๔. เพื่อให้นักเรียนได้นำความรู้ที่ได้รับจากการจัดกิจกรรมไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการอนุรักษ์ป่าไม้

กระบวนการดำเนินงาน

แนวปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริ ด้านสิ่งแวดล้อม การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ได้ดำเนินการดังนี้

๑. ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมในเรื่องเทคนิคการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้
๒. เข้ารับการอบรมเพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนจากสำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
๓. นำมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้กับนักเรียน โดยได้ดำเนินการตามกิจกรรมดังต่อไปนี้
การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ จำนวน ๑๐ กิจกรรม รวมทั้งสิ้น ๔๐ ชั่วโมง / ภาคเรียน

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ ๑ “ป่าไม้สำคัญไหน”

วัตถุประสงค์ เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความสำคัญของป่าไม้

กิจกรรม ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปถึงผลกระทบจากการทำลายป่าไม้ และอธิบายเพิ่มเติมถึงประโยชน์ของป่าไม้

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ ๒ “ป่าไม้บ้านเรา”

วัตถุประสงค์ เพื่อให้นักเรียนมีความรู้เรื่องประเภทของป่าไม้ในประเทศไทย และประเภทของป่าไม้ในชุมชนของตนเอง และความสมบูรณ์ของป่าไม้ที่มีอยู่

กิจกรรม ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปถึงลักษณะของป่าไม้ที่สมบูรณ์

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ ๓ “สายใยสายสัมพันธ์”

วัตถุประสงค์ เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของสิ่งมีชีวิตในป่า

กิจกรรม ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปว่าการกระทำใดบ้างของมนุษย์ที่มีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ของสิ่งมีชีวิตในป่า และส่งผลถึงปัจจัยที่ใช้ในการดำรงชีวิตของมนุษย์อย่างไร

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ ๔ “กว่าจะมาเป็นป่าใหญ่”

วัตถุประสงค์ เพื่อให้นักเรียนเกิดความตระหนักถึงระยะเวลาที่ใช้ในการเจริญเติบโตและการดำรงอยู่ของต้นไม้จนกว่าจะกลายมาเป็นป่าไม้ที่สมบูรณ์

กิจกรรม ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ ๕ “เมื่อโลกนี้ไม่มีป่าไม้”

วัตถุประสงค์ เพื่อให้นักเรียนเกิดความตระหนักถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการทำลายทรัพยากรป่าไม้

กิจกรรม ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปถึงประโยชน์ของป่าไม้ต่อการป้องกันดินถล่ม น้ำท่วม และภัยแล้ง

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ ๖ “ภูมิปัญญาอนุรักษ์ป่า”

วัตถุประสงค์ เพื่อให้นักเรียนมีความรู้และเข้าใจเกี่ยวกับการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และมีส่วนร่วมในกิจกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

กิจกรรม ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปว่าไม่ว่าจะเป็นใคร มีอาชีพอะไร ทุกคนสามารถช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ ๗ “สร้างสรรค์งานศิลปะจากป่าของเรา”

วัตถุประสงค์ เพื่อให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในชุมชน เห็นคุณค่าและประโยชน์ที่ได้จาก ป่าไม้ในชุมชน สามารถใช้ความรู้และทักษะทางศิลปะ ถ่ายทอดความคิดความรู้สึกที่มีต่อการอนุรักษ์ป่าไม้

กิจกรรม ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปแต่ละกิจกรรมที่ปฏิบัติ

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ ๘ “ป่านี้อะไรดี”

วัตถุประสงค์ เพื่อให้นักเรียนสามารถถ่ายทอดความรู้และความคิดเกี่ยวกับทรัพยากรป่าไม้

กิจกรรม ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปถึงสิ่งที่ได้รับจากการจัดกิจกรรมดังกล่าว

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ ๙ “เรารักทรัพยากร”

วัตถุประสงค์ เพื่อให้นักเรียนสามารถถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจ และความตระหนักต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ผ่านผลงานศิลปะในรูปแบบต่าง ๆ

กิจกรรม ครูให้นักเรียนร่วมกันสรุปสิ่งที่ได้จากกิจกรรมดังกล่าว ครูให้นักเรียนร่วมกันจัดนิทรรศการนำเสนอผลงาน

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ ๑๐ “จิตอาสารักษ์ป่า”

วัตถุประสงค์ เพื่อให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมกับชุมชน ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในชุมชน ปลูกฝังให้นักเรียนกล้าคิดกล้านำเสนอแนวทางในการอนุรักษ์ป่าไม้ของชุมชน

กิจกรรม

๑. ครูจัดประชุมนักเรียนและชุมชน เพื่อให้นักเรียนนำเสนอแนวทางในการอนุรักษ์ป่าไม้ของชุมชน และจัดนิทรรศการ แสดงผลงานจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ให้ผู้ปกครองหรือชุมชน ได้ชมผลงานนิทรรศการนักเรียน

๒. ครู นักเรียน และชุมชน ร่วมกันพิจารณาการจัดกิจกรรมอนุรักษ์ป่าไม้ของชุมชนตามที่นักเรียนเสนอและกำหนดวันจัดกิจกรรมของชุมชน

๓. ครู นักเรียน และชุมชน ร่วมกันจัดกิจกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในชุมชน

๔. จัดทำสื่อการเรียนการสอนการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

๕. สร้างเครื่องมือด้วยตนเอง เป็นแบบประเมิน ได้แก่ แบบประเมินรายกลุ่ม แบบประเมินรายบุคคล ความพึงพอใจในการร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ แบบสำรวจต่าง ๆ

ผลการดำเนินงาน

แนวปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริ ด้านสิ่งแวดล้อม การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ได้ดำเนินการโดยให้ผู้เรียนมีความตระหนักในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เห็นความสำคัญของป่าไม้ เกิดความรักความหวงแหนทรัพยากรป่าไม้และร่วมกันอนุรักษ์ และประเมินผลตามเกณฑ์ที่ครูกำหนด ผลการทดสอบความสามารถก่อนการจัดกิจกรรมพบว่า นักเรียนยังไม่ตระหนักถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และผลการทดสอบความสามารถหลังการจัดกิจกรรมพบว่า นักเรียนมีความตระหนักในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ รู้คุณค่าและเห็นความสำคัญของป่าไม้มากขึ้น เกิดความรักและหวงแหนทรัพยากรป่าไม้และร่วมกันอนุรักษ์ป่าไม้ในชุมชนโดยรอบมากขึ้น

การเผยแพร่

มีการขยายผลการจัดกิจกรรมไปสู่ชุมชน ด้วยการให้นักเรียนทำแบบอย่างที่ดีในการอนุรักษ์ในชุมชน รู้คุณค่าและเห็นความสำคัญของป่าไม้ นำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปเผยแพร่ให้กับเด็กและเยาวชนในพื้นที่ ซึ่งเป็นพลังสำคัญที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เพื่อนำไปสู่การใช้ทรัพยากรของชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ และจะเป็นส่วนช่วยในการฟื้นฟูและรักษาความสมบูรณ์ของทรัพยากรป่าไม้ไว้ให้ยั่งยืนต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ทางโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนนเรศวรป่าละอู ตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สังกัด กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 14 ขอขอบพระคุณสำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ที่ได้ร่วมกันจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ การจัดทำคู่มือและการจัดกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ขึ้น ทางโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนนเรศวรป่าละอู จะนำคู่มือที่ได้ร่วมกันจัดทำขึ้น นำมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้กับนักเรียน เพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารอย่างมีประสิทธิภาพ ได้มีประสบการณ์ตรงจากสภาพที่เป็นจริงของท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง

สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. *คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้*. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, ๒๕๕๖.

วิชัย เทียนน้อย. *การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อักษรวัฒนา, ๒๕๕๐.

โครงการจิตอาสาตาม หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เนื่องในโอกาสทรงเจริญพระชนมายุ ๕๘ พรรษา
ผู้ศึกษา นายประเทือง สุนทร ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านสะป็น
นางรจิตรา ลิ้มปีไพบูลย์ และคณะครูโรงเรียนบ้านสะป็น
โรงเรียนบ้านสะป็น ตำบลคงพญา อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน

บทคัดย่อ

โรงเรียนบ้านสะป็นเป็นโรงเรียนที่อยู่ใกล้อุทยานขุนน่านและอยู่กลางหุบเขา จึงทำให้โรงเรียนมีขนาดพื้นที่ขนาดเล็ก เพียง ๒ ไร่ ๓ งาน ทำให้นักเรียนส่วนใหญ่ที่เข้ามาเรียนส่วนใหญ่ อาศัยห่างไกลจากโรงเรียนประมาณ ๒-๖ กิโลเมตร ต้องอาศัยการเดินทางไปกลับ นักเรียนที่อยู่ไกลมากจะอาศัยบ้านพักนักเรียนเข้าวันอาทิตย์มาโรงเรียนเย็นวันศุกร์กลับบ้าน โรงเรียนบ้านสะป็นจึงมีนักเรียนกลุ่มจิตอาสาเกิดขึ้น และได้ร่นมนำเอาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาจัดขึ้นในโรงเรียน เพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จัดทำเป็นต้นแบบเพื่อให้นักเรียนสามารถนำไปเผยแพร่ให้ครอบครัว ชุมชนของตน เพื่อเป็นการสร้างแหล่งอาหาร และรายได้ ให้กับครอบครัวอีกทางหนึ่ง โดยวางแผนทางปฏิบัติไว้ดังนี้

๑. จัดกิจกรรมปลูกผัก เลี้ยงไก่ เลี้ยงปลา ประธานนักเรียนมอบหมายให้นักเรียนชายชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ แบ่งหน้าที่รดน้ำผัก ให้อาหารไก่ เก็บไข่ไก่ ให้อาหารปลา ในช่วงเช้า ส่วนวันเสาร์ อาทิตย์มอบหมายให้เพื่อนนักเรียนที่อยู่บ้านใกล้โรงเรียนรับผิดชอบดูแล ผลผลิตที่ได้เข้าโครงการอาหารกลางวัน ช่วงที่มีผลผลิตมากออกจำหน่ายให้ชุมชนรายได้เข้าโครงการอาหารกลางวัน

๒. กิจกรรมโรงเรียนชุมชนสะอาดปราศจากขยะ ทุกเย็น ร่วมทำกิจกรรมเก็บขยะรอบบริเวณโรงเรียนและชุมชนใกล้โรงเรียน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๖ จากการดำเนินการโรงเรียนและชุมชนมีความสะอาด นักเรียนมีจิตอาสาให้กับชุมชนมากขึ้น

๓. กิจกรรมปลูกป่า นักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ คณะครูร่วมกับเจ้าหน้าที่กรมป่าไม้ร่วมปลูกป่าเพื่อคืนต้นไม้ให้ผืนป่าและสร้างแหล่งอาหารให้กับชุมชน

เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ภาคเรียนที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๕๖ ผลการดำเนินงานในภาคเรียนที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๕๖ ก่อนเริ่มโครงการนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๖ ขาดจิตอาสา รู้จักเสียสละ ขาดความรู้เรื่องการปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ รวมทั้งการสร้างแหล่งอาหารด้วยตัวเอง มักจะติดตามผู้ปกครองเข้าป่าเพื่อหาอาหารในการดำรงชีวิต และมีการปลูกข้าวโพดแบบเลื่อนลอย ทำให้บุกรุกผืนป่าทำให้ดินเสื่อมโทรมมาก ถึงร้อยละ ๘๖.๒๕ หลังดำเนินโครงการนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการจิตอาสาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ร่วมฟื้นผืนป่า ทำให้นักเรียนโรงเรียนบ้านสะปัน มีจิตอาสามากขึ้น รู้จักเสียสละ สามารถปลูกผักไว้ทานเองได้ เลี้ยงไก่ได้ไข่มาก ได้ปลาตัวใหญ่ สามารถนำไปเผยแพร่ในครอบครัวและชุมชนได้ ชุมชนสะอาดน่าอยู่มีป่าที่อุดมสมบูรณ์มีแหล่งอาหารให้กับชุมชน ลดปัญหาการปลูกข้าวโพดแบบเลื่อนลอยได้ และได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลคงพญาส่งเสริมให้ผู้ปกครองหันมาปลูกต้นกาแฟเพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนทำให้ ป่าไม่มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โรงเรียนบ้านสะปันเป็นโรงเรียนที่อยู่ใกล้อุทยานขุนน่านและอยู่กลางหุบเขา จึงทำให้โรงเรียนมีขนาดพื้นที่ขนาดเล็ก เพียง ๒ ไร่ ๓ งาน ทำให้นักเรียนส่วนใหญ่ที่เข้ามาเรียนส่วนใหญ่ อาศัยห่างไกลจากโรงเรียนประมาณ ๒-๖ กิโลเมตร ต้องอาศัยการเดินทางไปกลับ นักเรียนที่อยู่ไกลมากจะอาศัยบ้านพักนักเรียนเข้าวันอาทิตย์มาโรงเรียนเย็นวันศุกร์กลับบ้าน นักเรียนยังขาดความรู้เรื่องการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์อย่างถูกวิธีเพื่อเป็นการสร้างแหล่งอาหารให้กับครอบครัวและชุมชนเพื่อลดปัญหาการบุกรุกป่าเพื่อหาอาหารและสร้างรายได้ให้กับครอบครัว ทำให้ป่าไม่ถูกทำลาย โรงเรียนบ้านสะปันจึงมีนักเรียนกลุ่มจิตอาสาเกิดขึ้น และได้น้อมนำเอาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาจัดขึ้นในโรงเรียน เพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จัดทำเป็นต้นแบบเพื่อให้นักเรียนสามารถนำไปเผยแพร่ให้ครอบครัวชุมชนของตน เพื่อเป็นการสร้างแหล่งอาหาร และรายได้ ให้กับครอบครัวอีกทางหนึ่ง

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีความรับผิดชอบ มีระเบียบวินัย รู้จักเสียสละมีจิตอาสาในการทำงาน
๒. เพื่อให้ให้นักเรียนรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์
๓. เพื่อให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในการเป็นคนดี
๔. เพื่อสร้างจิตสำนึกในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
๕. เพื่อให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในด้านการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กลุ่มเป้าหมาย

๑. เชิงปริมาณ นักเรียนโรงเรียนบ้านสะปันตั้งแต่ชั้นอนุบาล๑ - นักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ ๖ จำนวน ๑๕๕ คน
๒. เชิงคุณภาพ นักเรียนตระหนักถึงปัญหา รู้คุณค่า อนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม

กระบวนการดำเนินงาน

คณะครูประชุมปรึกษาเพื่อจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในปีการศึกษา ๒๕๕๖ เพื่อช่วยแก้ไข ปัญหาป่าไม้ถูกทำลาย จากปัญหาหลักคือชุมชนยังขาดความรู้เรื่องการสร้างแหล่งอาหารไว้ทานเอง ทำให้ เกิดการบุกรุกผืนป่าเพื่อหาอาหารและสร้างรายได้ให้กับครอบครัว คณะครูจึงเห็นควรส่งผ่านความรู้ทาง นักเรียนโดยตั้งรับสมัครจิตอาสาเพื่อเป็นแกนนำขยายความรู้สู่ครอบครัวและชุมชนของตนเอง จึงจัดให้มี การดำเนินงานขึ้นโดยมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

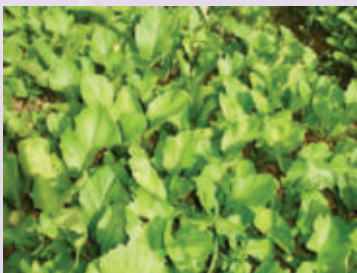
๑. ประชุมนักเรียน ผู้ปกครอง และรับสมัครเข้าร่วมกิจกรรมอาสา
๒. จัดทำโครงการและวางแผนการดำเนินงาน
๓. เสนอโครงการเพื่อขออนุมัติงบประมาณ
๔. ดำเนินงานตามโครงการ
๕. ติดตามผล
๖. สรุปและจัดทำรายงานเป็นรูปเล่ม
๗. นำเสนอโครงการ

ผลการดำเนินงาน

การดำเนินงานของกลุ่มจิตอาสาได้ศึกษาและขอรับการสนับสนุนจากผู้อำนวยการโรงเรียน บ้านสะปัน จนได้จัดกิจกรรมกลุ่มจิตอาสาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยนักเรียนมีทั้ง ความรู้สึกตื่นเต้น สนุกสนานอยากรู้อยากเห็น ทุกคนได้ร่วมแรงช่วยกันทำงานและนำไปเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ให้กับชุมชนร่วมกันทำงานซึ่งผ่านไปด้วยดี โดยได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านในชุมชนด้วย เป็นอย่างดี

ในการดำเนินงานโครงการที่ผ่านมา มีนักเรียนเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มจิตอาสาตามหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมากขึ้น และได้ร่วมกันปฏิบัติกิจกรรมดังต่อไปนี้

๑. จัดกิจกรรมปลูกผัก เลี้ยงไก่ เลี้ยงปลา ประธานนักเรียนมอบหมายให้นักเรียนชายชั้น ประถมศึกษาปีที่ ๖ แบ่งหน้าที่รดน้ำผัก ให้อาหารไก่ เก็บไข่ไก่ ให้อาหารปลา ในช่วงเช้า ส่วนวันเสาร์ อาทิตย์มอบหมายให้เพื่อนนักเรียนที่อยู่บ้านใกล้โรงเรียนรับผิดชอบดูแล ผลผลิตที่ได้เข้าโครงการอาหาร กลางวัน ช่วงที่มีผลผลิตมากออกจำหน่ายให้ชุมชนรายได้เข้าโครงการอาหารกลางวัน

๒. กิจกรรมโรงเรียนชุมชนสะอาดปราศจากขยะทุกเย็น ร่วมทำกิจกรรมเก็บขยะรอบบริเวณโรงเรียนและชุมชนใกล้โรงเรียน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๒ จากการดำเนินการโรงเรียนและชุมชนมีความสะอาด นักเรียนมีจิตอาสาให้กับชุมชนมากขึ้น

๓. กิจกรรมปลูกป่า นักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ คณะครูร่วมกับเจ้าหน้าที่กรมป่าไม้ ร่วมปลูกป่าเพื่อคืนต้นไม้ให้ผืนป่าและสร้างแหล่งอาหารให้กับชุมชน

จากการสำรวจโดยการเยี่ยมบ้านนักเรียน นักเรียนและผู้ปกครองได้มีการปลูกผักและเลี้ยงสัตว์ไว้บริโภคในครอบครัวจากการสัมภาษณ์และการสังเกต ในส่วนที่หลีกเลี่ยงการบริโภคในครัวเรือนมีการจัดจำหน่ายให้กับชุมชน หรือจำหน่ายให้กับโครงการอาหารกลางวัน โรงเรียนบ้านสะปัน ทำให้ชุมชนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอย่างเห็นได้ชัดเจนโดยเลิกหาของป่ามาบริโภค เลิกทำไร่ข้าวโพดแบบเลื่อนลอย หันมาปลูกต้นกาแฟทดแทน ร่วมกันอนุรักษ์ป่าซึ่งเป็นต้นกำเนิดแม่น้ำปุ่น และแม่น้ำว้า มากขึ้น

ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ

๑. เนื่องจากโรงเรียนบ้านสะปันอยู่ใกล้อุทยานขุนน่านทำให้ฝนตกมากในภาคเรียนที่ ๑ การเพาะปลูกจึงได้ผลผลิตไม่มากนัก

๒. ควรสนับสนุนให้นักเรียนที่ทำโครงการ ได้มีโอกาสฝึกอบรมพัฒนาความรู้ได้เห็นการจัดกิจกรรมจากหน่วยงานโดยตรง เพื่อเพิ่มความสามารถในการจัดกิจกรรม

๓. เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมต้องใช้เวลาและความต่อเนื่อง ดังนั้นทางกลุ่มจะดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ต่อไปตลอดปีการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

สมพร เทพสิทธิ์า. การเดินตามรอยพระยุคลบาท เศรษฐกิจพอเพียง ช่วยแก้ปัญหาความยากจนและการทุจริต ฉบับสมบูรณ์. พิมพ์ครั้งที่สอง, บริษัทธรรมสารนุกรม, ๒๕๔๘.

โครงการวนเกษตรอินทรีย์ ธนาคารอาหารของชุมชนรักษาสมดุลสิ่งแวดล้อม

ผู้ศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดนิโครธาราม อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน

ความเป็นมาและความสำคัญของโครงการ

ตั้งแต่วันที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๔๖ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินทรงเยี่ยมโรงเรียนวัดบ่อหลวงวิทยารธรรม อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน และทรงรับทราบถึงปัญหาด้านโภชนาการและสุขภาพอนามัย ตลอดจนการให้โอกาสในการจัดการศึกษาของพระภิกษุสามเณรในจังหวัดน่าน จึงได้ทรงรับเอาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดน่านไว้ในโครงการตามพระราชดำริฯ ตั้งแต่ ปีการศึกษา ๒๕๔๗ เป็นต้นมา และทรงเสด็จติดตามงานอย่างต่อเนื่องทุกปี ได้ทอดพระเนตรเห็นความเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ป่าไม้ จากอดีตที่มีความอุดมสมบูรณ์และมีความหลากหลายทางธรรมชาติของจังหวัดน่านกลับกลายเป็นพื้นที่เสื่อมโทรมอย่างรวดเร็ว ทรงห่วงใยและทรงเห็นถึงความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเร่งฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าไม้พื้นที่จังหวัดน่านให้คืนสู่สมดุลโดยเร็วที่สุด

ต่อมาได้พระราชทานทุนการศึกษาถวายแด่พระอาจารย์ที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ได้มีโอกาสศึกษาในระดับปริญญาโท สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จำนวน ๓ รุ่น รวม ๑๘ รูป ด้วยสายพระเนตรที่ทรงเล็งเห็นว่าพระสงฆ์ที่เป็นพระอาจารย์จะเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณสามารถนำหลักการทางวิทยาศาสตร์และพุทธศาสนามาผสานกับหลักการ “บวร : บ้าน-วัด-โรงเรียน” มาช่วยกันรักษาสิ่งแวดล้อมอันเป็นทรัพยากรของประเทศชาติให้มีความสมดุลและยั่งยืน โดยเฉพาะทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่จังหวัดน่านต่อไป

จากหลักการทางพระพุทธศาสนาส่งเสริมให้บุคคลจัดการวิถีชีวิตของตน ให้สอดคล้องกับวิถีทางตามธรรมชาติให้มากที่สุดและอาจจะถือได้ว่า การวางผังเมือง และการวางแผนพัฒนาชุมชนนั้นจะต้องคำนึงถึงความเหมาะสมทางสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติไว้ด้วย ใน วนโรปสูตร ได้ยืนยันในเรื่องนี้ไว้ว่า

เทวดาทูลถามพระพุทธเจ้าว่า “บุญย่อมเจริญทั้งกลางวันและกลางคืนตลอดกาลทุกเมื่อแก่ชนพวกไหน ชนพวกไหนตั้งอยู่ในพระธรรมและสมบุรณ์ด้วยศีลแล้วย่อมไปสู่สวรรค์เล่า...”

พระพุทธเจ้าตรัสตอบว่า “บุญย่อมเจริญทั้งกลางวันและกลางคืนตลอดกาลทุกเมื่อ แก่คนที่ปลูกสวนไม้ ดอกไม้ ผล ต้นไม้ให้ร่มเงา สร้างสะพาน โรงน้ำ บ่อน้ำ และศาลาที่พักอาศัย ทั้งชนเหล่านั้นยังตั้งอยู่ในธรรมสมบูรณ์ด้วยศีล จึงไปสวรรค์อย่างแน่นอน...”

ปัจจัยพื้นฐานที่พุทธองค์กล่าวถึงของมนุษย์ได้มาจากป่าไม้ทั้งสิ้น ประโยชน์อันเกื้อหนุนดีของป่าไม้คือปัจจัยสี่ กล่าวคือ ประการแรกเป็นแหล่งอาหาร ในอดีตมนุษย์ดำรงชีวิตอยู่ในป่าล่าสัตว์ กินใบไม้ ผีอก มัน ปัจจุบันคนยากจนในชนบทก็ยังอาศัยป่าเป็นแหล่งอาหารอยู่เช่นเดิม ประการที่สอง เครื่องนุ่งห่ม มีพืชพรรณหลายชนิดที่มนุษย์นำมาประยุกต์จัดทำเพื่อให้กลายเป็นเครื่องนุ่งห่ม ซึ่งในอดีตใช้ใบไม้เปลือกไม้ หนังสัตว์ ผูกเถาวัลย์ปกปิดร่างกาย ประการที่สาม ที่อยู่อาศัย มนุษย์ยุคแรกอาศัยอยู่ตามเพิงหินตามถ้ำในป่า ต่อมาพัฒนาขึ้นมีการสร้างที่อยู่อาศัยขึ้นมาเองตามความชอบและความต้องการ เริ่มตัดไม้ในป่าทำที่อยู่อาศัย เมื่อยุคเวลาผ่านไปมนุษย์ตัดต้นไม้สร้างที่อยู่อาศัย ประการสุดท้าย เป็นยารักษาโรค ซึ่งมนุษย์ในสมัยอดีตใช้พืชสมุนไพรจากป่ามารักษาโรค ปัจจุบันสกัดยาจากพืชสมุนไพรรักษาโรคที่เกิดขึ้นมาใหม่ๆ ทั้งจากพืชที่มีอยู่ในแหล่งรวบรวมพันธุ์กรรมตามธรรมชาติคือป่าไม้ และที่เอาออกจากป่ามาเป็นพืชปลูกแล้ว

แม้ปัจจุบันมนุษย์มีความรู้และเทคโนโลยีมากขึ้น ยังต้องใช้ปัจจัยสี่พื้นฐานที่ได้มาจากป่าอยู่เช่นเดิมเพียงแต่ประยุกต์ปรับปรุงตัดแปลงให้เป็นไปตามความต้องการของมนุษย์เท่านั้น จนบางครั้งลืมนึกไปว่าสิ่งต่าง ๆ ใกล้ตัว ที่ต้องใช้ในการดำรงชีวิตนั้นเดิมจริงๆแล้วมาจากป่า หากจะกล่าวถึงประโยชน์ของป่าไม้แล้วยากที่จะแยกออกจากกันอย่างเด่นชัดได้เพราะป่าไม่มีประโยชน์แก่ทุกคนทุกหมู่เหล่าทุกสาขาอาชีพ แม้แต่นักพรตผู้ทรงศีลก็ยังใช้ป่าเป็นที่บ่มเพาะปัญญา ผู้เมื่อล้าจากการทำงานในเมืองก็ใช้ป่าเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ เป็นแหล่งอาหารเลี้ยงชีพของคนในชุมชน ฯลฯ

โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดนิโครธาราม โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษากลุ่มจังหวัดน่าน และพระคองศิลป์ ภาทราวุโธ (เขื่อนอัน) ในนามพระมหาบัณฑิตทุนพระราชทานฯ ทุกรูป สำนักในพระกรุณาธิคุณเป็นอย่างยิ่ง จึงได้จัดทำโครงการรณรงค์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ และป่าไม้ในจังหวัดน่านตลอดมา

ในปีการศึกษา ๒๕๕๖ นี้จึงมีแผนงานจัดค่ายการเรียนรู้พัฒนาการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับสามเณรนักเรียนอันจะเป็นศาสนทายาท อันเป็นกำลังอันสำคัญในอนาคตได้เรียนรู้ผ่านฐานการเรียนรู้หลักการทางพุทธศาสนาและวิทยาศาสตร์ในสถานที่จริง อันจะเป็นแนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิตมีสุขภาพและโภชนาการที่ดี จากการทำเกษตรอินทรีย์เพื่อเป็นธนาคารอาหารชุมชนเพื่อลดการบุกรุกตัดไม้ทำลายป่าควบคู่กับการขยายพื้นที่การอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ (ดิน น้ำ และป่าไม้) อย่างรู้คุณค่า จนสามารถนำไปเทศนาแนะนำแก่ศรัทธาญาติโยมได้ จึงได้จัดทำ “โครงการวนเกษตรอินทรีย์ธนาคารอาหารของชุมชนรักษาสมดุสสิ่งแวดล้อม” ในลักษณะค่ายเรียนรู้ขึ้น เป็นการปลูกฝังจิตสำนึกและความรับผิดชอบให้กับสามเณรผู้เป็นเยาวชนของชาติอันจะเป็นพลังสำคัญส่วนหนึ่งในการชักนำในการที่จะสร้างความเข้าใจและปรับทัศนคติให้ชุมชน ในการฟื้นฟูและรักษาความสมดุลของทรัพยากรป่าไม้ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้สามเณรนักเรียนได้เรียนรู้หลักการทางพุทธศาสนาและวิทยาศาสตร์ในสถานที่จริงในเรื่อง การจัดการวนเกษตรอินทรีย์ธนาคารอาหารของชุมชนรักษาสมดุสสิ่งแวดล้อม ผ่านฐานการเรียนรู้
2. เพื่อปลูกจิตสำนึกและความรับผิดชอบในการที่จะสร้างความเข้าใจและปรับทัศนคติให้ชุมชนพื้นฟูรักษาความสมดุลของทรัพยากรดิน น้ำ ป่าไม้
3. เพื่อเป็นพื้นที่ต้นแบบการเรียนรู้ การจัดการวนเกษตรอินทรีย์ธนาคารอาหารของชุมชนรักษาสมดุสสิ่งแวดล้อม และขยายพื้นที่ป่าไม้

พื้นที่โครงการ

ตามที่โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดนิโครธาราม มีโครงการวนเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่สวนป่านิโรชชัยมุข บ้านฝายมูล ตำบลป่าคา อำเภอกำแพง จังหวัดน่าน มาตั้งแต่ปีการศึกษา ๒๕๕๔ และในปีการศึกษา ๒๕๕๖ มีกิจกรรมการเรียนรู้การทำนาข้าวอินทรีย์ ที่พื้นที่สาธารณะของหมู่บ้านหนองบัว ตำบลป่าคา อำเภอกำแพง จังหวัดน่าน จึงได้เลือกพื้นที่นี้เป็นพื้นที่ดำเนินการ โครงการวนเกษตรอินทรีย์ธนาคารอาหารของชุมชนรักษาสมดุสสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึงความปลอดภัยความสะดวกในการเดินทางไปทำกิจกรรมจัดค่ายอบรม (ภาพที่ ๑)

พื้นที่แปลงนาข้าวอินทรีย์ โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดนิโครธาราม และโครงการวนเกษตรอินทรีย์

แปลงนาข้าวอินทรีย์ในพื้นที่
สาธารณะของหมู่บ้านหนองบัว

ร.ร.พระปริยัติธรรม
วัดนิโครธาราม

โครงการวนเกษตรอินทรีย์ใน
พื้นที่สวนป่านิโรชชัยมุข

ระยะเวลาดำเนินงาน

การดำเนินกิจกรรมค่ายการเรียนรู้แบ่งเป็น ๓ ครั้งๆ ละ ๔ วัน ครั้งที่ ๑ กลุ่มสามเณรนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดนิโครธาราม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ และมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ครั้งที่ ๒ กลุ่มสามเณรนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ และ มัธยมศึกษาปีที่ ๑ และครั้งที่ ๓ กลุ่มสามเณรนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ และมัธยมศึกษาปีที่ ๒

วิธีการจัดการเรียนรู้

พระอาจารย์และคณะครูฆราวาสศึกษารวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องและสำรวจพื้นที่เบื้องต้น กำหนดเป้าหมายกิจกรรม วางแผนการดำเนินการจัดกิจกรรมค่ายอบรมการเรียนรู้และปลูกจิตสำนึกความรับผิดชอบในการฟื้นฟูรักษาความสมดุลของทรัพยากรดิน น้ำ ป่าไม้ ผ่านโครงการวนเกษตรอินทรีย์ธนาคารอาหารชุมชนรักษาสมดุลสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดนิโครธาราม ในครั้งนี้เป็นการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ (Integrated Management) ให้กับสามเณรนักเรียน โดยเป็นกระบวนการจัดประสบการณ์และการปฏิบัติจริง เช่น กิจกรรมการสำรวจต้นไม้ กิจกรรมการทำฝายชะลอน้ำ ขยายพื้นที่ป่าไม้ รักษาความสมดุลของทรัพยากรดิน น้ำ และป่าไม้ โดยเชื่อมโยงเนื้อหาสาระของกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ตามหลักสูตรขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา อันเป็นการพัฒนาจิตวิญญาณของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ซึ่งกิจกรรมทุกวันจะแทรกหลักพุทธวิถี สามเณรร่วมกันสวดมนต์/นั่งภาวนาสมาธิเพิ่มพลังให้กับชีวิตเพิ่มความมุ่งมั่นคาดหวัง ภาวนาสมาธิฟังเสียงธรรมชาติกลางป่า การกลับสู่วิถีแห่งการพึ่งตนเองตามหลักการพุทธปรัชญาและแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พักกายและพักใจ ฝึกปฏิบัติทักษะเพื่อชีวิตและการเรียนรู้เอาตัวรอดในสถานการณ์จริง/การฝึกประกอบภัตตาหารเช้า

ส่วนกิจกรรมการเรียนรู้ประกอบด้วยการนำหลักวิทยาศาสตร์ใช้ในการวางแผน สำรวจพื้นที่ศึกษาเก็บข้อมูลและดำเนินงานจริง ในการสร้างพื้นที่วนเกษตรอินทรีย์ธนาคารอาหารชุมชนรักษาสมดุลสิ่งแวดล้อม โดยจัดเป็นฐานการเรียนรู้สามเณรนักเรียนแบ่งกลุ่มเรียนเวียนฐาน

ฐานที่ ๑ ฐานการเรียนรู้พรรณไม้ โดยจัดกิจกรรมกำหนดให้สามเณรสู่ขวัญต้นไม้พร้อมบันทึกแบบสำรวจพรรณไม้ / จำแนกพรรณไม้ / สืบค้น / จัดทำสถิติข้อมูลพรรณไม้

ฐานที่ ๒ ฐานการเรียนรู้ฝายแม้ว โดยจัดกิจกรรมให้สามเณรวาดภาพออกแบบขนาดพื้นที่สร้างฝายเพิ่มความชุ่มชื้นให้พื้นที่ / กำหนดพิกัดแผนที่ทางภูมิศาสตร์สร้างฝาย / ฝึกทดลองคำนวณปริมาตรน้ำในฝายที่จะสร้างขึ้น

ฐานที่ ๓ ฐานการเรียนรู้เรื่องน้ำ จัดกิจกรรมโดยกำหนดให้สามเณรสำรวจคุณภาพน้ำ โดยการตรวจวัดค่าความเป็นกรด-เบส ค่าการนำไฟฟ้า สี ความขุ่นของน้ำ อุณหภูมิของน้ำ การสังเกตสิ่งมีชีวิตในแหล่งน้ำและให้สามเณรเขียนห่วงโซ่อาหารความเกี่ยวเนื่องกันและกันในธรรมชาติ

ฐานที่ ๔ ฐานการเรียนรู้เรื่องดิน จัดกิจกรรมโดยให้สามเณรตั้งคำถามเกี่ยวกับดินและแสวงหาคำตอบร่วมกัน กิจกรรมสัมผัสดิน เรียนรู้การบำรุงดิน การอนุรักษ์ดินอย่างยั่งยืน

ฐานการเรียนรู้ดินและน้ำ

ผลการดำเนินงาน

การดำเนินการจัดการค่ายการเรียนรู้ วนเกษตรอินทรีย์ธนาคารอาหารชุมชนรักษาสมดุล สิ่งแวดล้อม ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดนิโครธาราม ในครั้งนี้เป็นการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการให้กับสามเณรนักเรียน โดยเป็นกระบวนการจัดประสบการณ์และการปฏิบัติจริงในสถานการณ์ต่าง ๆ ตามสภาพการเป็นสามเณร ซึ่งผ่านการขัดเกลาฝึกฝนด้วยกิจวัตรประจำวันของสามเณรตามแนวทางพุทธประเพณีในท้องถิ่น ซึ่งมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นเป็นพื้นฐานที่ส่งผลให้การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เช่น กิจกรรมการสำรวจต้นไม้ การสร้างฝายชะลอน้ำ การขยายพื้นที่ป่าไม้ รักษาความสมดุลของทรัพยากรน้ำ ดิน และป่าไม้ กิจกรรมเรียนรู้เรื่องน้ำและดิน ตลอดจนการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ในฐานต่าง ๆ ซึ่งครูได้สอดแทรกหลักคุณธรรมทางพุทธศาสนา อันจะเป็นการเชื่อมโยงปลูกเค้าคุณธรรมให้เกิดขึ้นในตัวของผู้เข้าร่วมกิจกรรมกับทั้งยังปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดขึ้นด้วยวิธีการการเรียนรู้และสัมผัสกับสถานการณ์ในพื้นที่จริง ทั้งนี้การดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้สามารถเชื่อมโยงเนื้อหาสาระของกลุ่มสาระต่าง ๆ ตามหลักสูตรขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา พ.ศ. ๒๕๕๑ ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้โดยผ่านการปฏิบัติอันเป็นการพัฒนาจิตวิญญาณของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์อย่างแท้จริง

“การเรียนการสอนของครูสอนในห้องเรียน หน้ากระดาน บรรยายกาจัดการเรียนการสอน เป็นไปอย่างธรรมดาไม่ค่อยได้สัมผัสกับความเป็นไปตามความเป็นจริงของธรรมชาติไม่ได้ลงมือปฏิบัติจริงจึงไม่ค่อยเห็นความเป็นจริงตามธรรมชาติ”

จากการสังเกตและติดตามประเมินผล พบว่าสามเณรนักเรียนที่เรียนรู้ผ่านกิจกรรมเข้าค่ายฯ ทำให้ได้เปิดโอกาสในการพัฒนาทักษะของตนเองกับทั้งได้เรียนรู้ทักษะใหม่ๆ โดยไม่รู้ตัว ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ การรู้ทิศทางกำหนดเป้าหมาย การเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน การยอมรับความ

แตกต่างกัน ความสามัคคีช่วยเหลือกัน อันเป็นความประทับใจของสามเณรทุกรูปที่ผ่านกิจกรรมค่ายนี้ สามเณรนักเรียนทุกรูปได้ผ่านประสบการณ์เรียนรู้ตามฐานการเรียนรู้ตามกิจกรรมโครงการวณเกษตรอินทรีย์ ธนาคารอาหารของชุมชนรักษาสมดุสังเวดล้อม

นอกจากสามเณรจะได้เรียนรู้ในท้องเรียนธรรมชาติท่ามกลางหมู่ต้นไม้ สามเณรได้ขอพื้นที่จาก โยมพ่อเพื่อใช้ขยายผลในการเรียนรู้เรื่องวณเกษตรอินทรีย์ เพิ่มคุณภาพชีวิตของชุมชน ลดปัญหาสิ่งแวดล้อม ทั้งสามเณรเกิดจิตสำนึกรับผิดชอบในการที่จะสร้างความเข้าใจและปรับทัศนคติให้ชุมชนฟื้นฟูรักษาความ สมดุลของทรัพยากรดิน น้ำ และป่าไม้

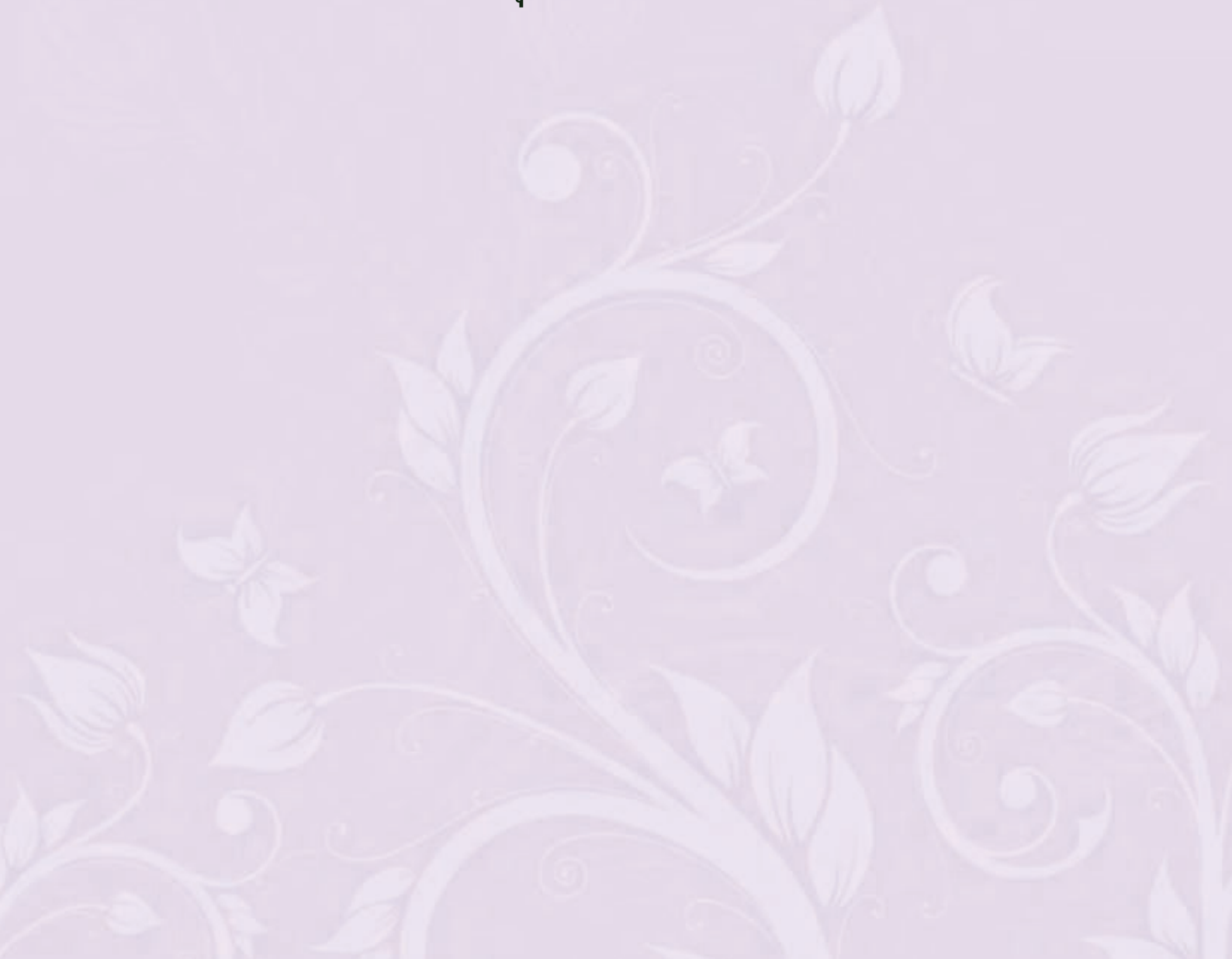
จากการนำเสนอความรู้สึกของสามเณรที่ผ่านกิจกรรมค่ายทำให้ทราบแนวความคิดเป้าหมาย ของตนเองโดยส่วนใหญ่มีความความประสงค์ที่จะขยายพื้นที่ต้นแบบการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ของโครงการที่มุ่งขยายพื้นที่เพื่อการเรียนรู้ในการจัดการวณเกษตรอินทรีย์ธนาคารอาหารของ ชุมชนรักษาสมดุสังเวดล้อม และขยายพื้นที่ป่าไม้รักษาสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

กิตติกรรมประกาศ

ขออนุโมทนาขอบคุณ ธนาคารกสิกรไทยที่ให้การสนับสนุนทุนโครงการนี้ คุณชัยยงค์ จิ่งวัฒนา และหมู่บ้านหนองบัว ตำบลปากา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน อนุญาตใช้เป็นพื้นที่ดำเนินกิจกรรม

ขออนุโมทนา รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐภา หังสพฤกษ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บัณฑิต อนุรักษ์ อาจารย์ผ่องพรรณ เอกอาวุธ เพื่อนพระมหาบัณฑิตวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อมทูนพระราชทาน ทุกรูปทุกรุ่น ครู บุคลากร สามเณร นักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดนิโครธาราม อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน และพ่อแม่ญาติพี่น้องชาวบ้านหนองบัว ชาวบ้านผาหลักที่ให้การอุปถัมภ์ให้ความร่วมมือให้ ความช่วยเหลือสนับสนุน ให้คำปรึกษาและเป็นกำลังใจทำให้การดำเนินงานเสร็จสมบูรณ์ จึงขออนุโมทนา ขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ผลงานวิชาการแนวปฏิบัติที่ดี
ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น

ภูมิปัญญาภาษาปกากะญอ

ผู้ศึกษา นางสาวผ่องศรี ทุนกาศ
ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านถวน หมู่ที่ ๑๐ ตำบลบ้านทับ
ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอแม่แจ่ม
สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดเชียงใหม่

บทคัดย่อ

แนวปฏิบัติที่ดี ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น เรื่อง ภูมิปัญญาภาษาปกากะญอ เป็นกิจกรรมตามโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านถวน หมู่ที่ ๑๐ ตำบลบ้านทับ อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ อนุรักษ์สืบทอดวัฒนธรรมการอ่าน การเขียนภาษาปกากะญอ โดยครูร่วมกับผู้รู้และชาวบ้านในชุมชน วิเคราะห์สภาพปัญหา วางแผนการจัดการเรียนการสอน สร้างสื่อแบบฝึก และดำเนินการจัดการเรียนการสอน กลุ่มเป้าหมายผู้เรียน จำนวน ๓๐ คน แบ่งเป็น ๒ กลุ่ม คือ กลุ่มเด็กวัยเรียน จำนวน ๒๐ คน ใช้เวลาเรียน ๔๐ ชั่วโมง และกลุ่มเยาวชน จำนวน ๑๐ คน ใช้เวลาเรียน ๒๐ ชั่วโมง

ผลการดำเนินงาน ผู้เรียนมีทักษะในการอ่านและการเขียนพยัญชนะและสระภาษาปกากะญอ กลุ่มผู้เรียนที่เป็นเยาวชนมีผลการเรียนเฉลี่ยดีกว่าผู้เรียนกลุ่มเด็กวัยเรียนและผู้เรียนมีความภาคภูมิใจในภาษาอันเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่นของตนเองเพิ่มขึ้น

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านถวน

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ชุมชนบนพื้นที่สูงบ้านถวน หมู่ที่ ๑๐ ตำบลบ้านทับ อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ มีประชากร จำนวน ๒๓๔ คน ๖๒ หลังคาเรือน เป็นชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง มีพื้นที่ของหมู่บ้าน ๓,๐๙๔ ไร่ ตั้งอยู่ห่างจากตัวอำเภอแม่แจ่ม ๑๓ กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทางโดยรถยนต์ ประมาณ ๔๕ นาที

การที่ชุมชนบ้านถวน ตั้งอยู่ใกล้ตัวอำเภอแม่แจ่ม เดินทางเข้าออกได้ง่าย ส่งผลให้ชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะกับเด็กและเยาวชนคนรุ่นใหม่ เช่น นิยมแต่งกายเลียนแบบคนพื้นราบ ขาดทักษะในการอ่านและการเขียนภาษาปกากะญอที่เป็นภาษาถิ่นของตนเอง เป็นต้น

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเห็นว่า ชุมชนบนพื้นที่สูงมีความหลากหลายของเชื้อชาติและวัฒนธรรมประเพณี ตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่นอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน จึงมีพระราชดำริที่จะปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนรู้จักรักษาวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมที่ดั้งเดิมและวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่นไว้ ป้องกันไม่ให้สิ่งดั้งเดิมเหล่านั้นถูกละเลยหรือถูกทำลายไปพร้อม ๆ กับการพัฒนาที่สำคัญคือจะนำมาซึ่ง ความภาคภูมิใจและดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมที่ดั้งเดิม

ดังนั้น เพื่อสนองงานโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และส่งเสริมการอนุรักษ์สืบถอดทอดวัฒนธรรมด้านการอ่านและการเขียน ภาษาปกากะญอ ซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่ดั้งเดิม และเอกลักษณ์ที่กำลังจะสูญหาย ศูนย์การศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอแม่แจ่ม โดยศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านถวน หมู่ที่ ๑๐ ตำบลบ้านทับ อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ จึงได้ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง ภูมิปัญญาภาษาปกากะญอ ขึ้น

วัตถุประสงค์

เพื่ออนุรักษ์สืบทอดวัฒนธรรมการอ่านและการเขียนภาษาปกากะญอ

เป้าหมาย

เชิงปริมาณ

เด็กและเยาวชนบ้านถวน หมู่ที่ ๑๐ ตำบลบ้านทับ อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน ๓๐ คน จำแนกเป็น

- กลุ่มเด็กวัยเรียน (อนุบาล ๓ และ ป.๑-๔) จำนวน ๒๐ คน
- กลุ่มเยาวชน (อายุ ๑๘-๒๕ ปี) จำนวน ๑๐ คน

เชิงคุณภาพ

ผู้เรียนมีทักษะในการอ่านและการเขียนพยัญชนะและสระภาษาปกากะญอมีความภาคภูมิใจในภาษาอันเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่นของตนเอง

กระบวนการดำเนินงาน

ครูสอนผู้เรียนใน ศศช.

๑. ครูสังเกตเห็นกลุ่มเด็กที่เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาส่วนใหญ่ไม่สามารถอ่านหนังสือพระคัมภีร์ที่เขียนด้วยภาษาปกากะญอได้

๒. ครูและภูมิปัญญาชาวบ้านสรุปการวิเคราะห์ปัญหาด้านการใช้ภาษาปกากะญอของเด็กเยาวชนและคนในชุมชน

๓. ครูและภูมิปัญญาชาวบ้านร่วมกันจัดทำแบบฝึกและแบบเรียนภาษาปกากะญอ

๓.๑ จัดทำแบบฝึกสำหรับการฝึกเขียนพยัญชนะภาษาปกากะญอ

๓.๒ จัดทำแบบฝึกสำหรับการฝึกเขียนสระภาษาปกากะญอ

๔. ครูและภูมิปัญญาชาวบ้านร่วมกันจัดทำแผนการเรียนรู้

๕. ครูจัดกระบวนการเรียนรู้โดยเชิญภูมิปัญญาชาวบ้านซึ่งเป็นผู้มีความรู้ความสามารถด้านภาษาปกากะญอมาเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้

๖. ครูและภูมิปัญญาชาวบ้านได้ติดตามผลการเรียนการสอนภาษาปกากะญอเป็นระยะๆจากการตรวจแบบฝึกเพื่อประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียน

๗. ครูและภูมิปัญญาชาวบ้านดำเนินการทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ผลการเรียน

การจัดการเรียนการสอนภาษาปกากะญอ มีผลการเรียนดังนี้

๑. **กลุ่มเด็กวัยเรียน** จำนวน ๒๐ คน

๑.๑ การอ่านพยางค์

- มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคิดเป็น ร้อยละ ๘๑- ๙๐ จำนวน ๗ คน
- มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคิดเป็น ร้อยละ ๙๐- ๑๐๐ จำนวน ๑๓ คน

๑.๒ การอ่านสระ

- มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคิดเป็น ร้อยละ ๘๑- ๙๐ จำนวน ๗ คน
- มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคิดเป็น ร้อยละ ๙๐- ๑๐๐ จำนวน ๑๓ คน

๑.๓ การเขียนพยางค์

- มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคิดเป็น ร้อยละ ๘๑- ๙๐ จำนวน ๗ คน
- มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคิดเป็น ร้อยละ ๙๐- ๑๐๐ จำนวน ๑๓ คน

๑.๔ การเขียนสระ

- มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคิดเป็น ร้อยละ ๘๑- ๙๐ จำนวน ๗ คน
- มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคิดเป็น ร้อยละ ๙๐- ๑๐๐ จำนวน ๑๓ คน

๒. **กลุ่มเยาวชน** จำนวน ๑๐ คน

๒.๑ การอ่านพยางค์

- มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคิดเป็น ร้อยละ ๙๐- ๑๐๐ จำนวน ๑๐ คน

๒.๒ การอ่านสระ

- มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคิดเป็น ร้อยละ ๙๐- ๑๐๐ จำนวน ๑๐ คน

๒.๓ การเขียนพยางค์

- มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคิดเป็น ร้อยละ ๙๐- ๑๐๐ จำนวน ๑๐ คน

๒.๔ การเขียนสระ

- มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคิดเป็น ร้อยละ ๘๑- ๙๐ จำนวน ๗ คน
- มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคิดเป็น ร้อยละ ๙๐- ๑๐๐ จำนวน ๑๓ คน

การเผยแพร่

๑. ได้เผยแพร่ผลงานให้กับผู้ที่เข้าไปให้การสนับสนุนอุปกรณ์การเรียน โดยการพูดคุย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

๒. ได้นำเสนอแนวทางการจัดกิจกรรมการอ่านและเขียนภาษาปกากะญอ ให้กับเพื่อนครูที่สนใจในหมู่บ้านใกล้เคียง ได้แก่ บ้านห้วยวอก บ้านแม่ขี้มูกน้อย

๓. สรุปและรายงานผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้หน่วยงานต้นสังกัด

ผู้เรียน เรียนภาษาปกากะญอ

ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ

ปัญหาอุปสรรค

ผู้เรียนบางคนไม่มีเวลามาเรียนเนื่องจากต้องไปทำงานหาเลี้ยงชีพในชีวิตประจำวัน

ข้อเสนอแนะ

ให้ผู้เรียนที่ขาดเรียนเรียนรู้จากเพื่อนที่เข้าเรียนและผู้สอนเพื่อให้การเรียนต่อเนื่องกัน

เอกสารอ้างอิง

สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ฉบับที่ ๔ พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๑.

สืบสาย ร้อยศิลป์ ถิ่นตำนาน ลัวะ

ผู้ศึกษา นายกันต์ณวัฒน์ สุภาราชกูร์
ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านมิดหลวง หมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านทับ
ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอแม่แจ่ม
สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดเชียงใหม่

บทคัดย่อ

แนวปฏิบัติที่ดี ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น เรื่อง “สืบสาย ร้อยศิลป์ ถิ่นตำนาน ลัวะ” เป็นกิจกรรมโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านมิดหลวง หมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านทับ อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้กลุ่มผู้เรียนและคนในชุมชนบ้านมิดหลวง เห็นคุณค่าวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ตนเองและเพื่อศึกษา สืบค้น รวบรวมข้อมูลทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ลัวะ กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้เรียนศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านมิดหลวง จำนวน ๓๐ คน และกลุ่มเยาวชนในชุมชนบ้านมิดหลวง จำนวน ๒๐ คน รวมทั้งสิ้น ๕๐ คน โดยดำเนินการวิเคราะห์สภาพปัญหาของชุมชน ด้วยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรม และบูรณาการ การเรียนการสอนโดยการจัดหลักสูตรการสืบสานอนุรักษ์วัฒนธรรมให้กับกลุ่มเป้าหมาย

ผลการดำเนินงาน พบว่า ผู้เรียนและคนในชุมชนมีความตระหนักและเห็นคุณค่าวัฒนธรรมของตนเองมากขึ้นและมีส่วนร่วมในการกำหนดกติกาในการอนุรักษ์วัฒนธรรมอันดีงามให้คงอยู่และสืบทอดให้กับเยาวชนรุ่นหลังต่อไปและที่สำคัญภูมิปัญญาชาวบ้านยังเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชนและมีบทบาทในการถ่ายทอดองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมมากขึ้น

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กลุ่มชาติพันธุ์ลัวะเป็นกลุ่มชนดั้งเดิมของจังหวัดเชียงใหม่ เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความสำคัญ เพราะเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีขนบธรรมเนียมที่งดงาม เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีสภาพความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียม ประเพณีที่มีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง ชาวลัวะนั้นมีลักษณะเฉพาะของชาติพันธุ์ อาทิ การทำเกษตรกรรม ระบบการจัดการทรัพยากรดิน น้ำ ป่า พิธีกรรมความเชื่อ การแต่งกาย และภาษาพูด ของตนเอง ที่ยังคงใช้ในชีวิตประจำวันสำหรับการติดต่อสื่อสารทุกรุ่นทุกวัย นอกจากนี้ยังมีวัฒนธรรมที่มีคุณค่า ซึ่งบ่งบอกถึงความเจริญทางวัฒนธรรมของ ชาวลัวะ เช่น การตั้งเสาสะกังหรือเสาอินทขิล การใช้ชีวิตที่เรียบง่าย เป็นต้น

ปัจจุบันวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนบ้านมีดหลวงมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เนื่องมาจากความเจริญด้านเทคโนโลยี และการคมนาคมที่สะดวกสบายขึ้น ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทาง วัฒนธรรม ทั้งข้อดีและข้อเสียต่อชุมชนโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การแต่งกาย ความเชื่อ ส่งผลให้วัฒนธรรม ประเพณีที่สืบทอดกันมา ขาดการถ่ายทอดสู่คนรุ่นหลัง โดยเฉพาะการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีของเด็ก และเยาวชน ลดลงเป็นอย่างมาก เนื่องจากไม่เห็นความสำคัญและคุณค่าวัฒนธรรมประเพณีของชาติพันธุ์ ตนเอง

จากการศึกษาข้อมูลการวิจัย พบว่า ยังไม่มีการศึกษาวิจัยในด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะ อย่างจริงจัง มีเพียงแต่การเก็บรวบรวมศึกษาวัฒนธรรมบางด้านของกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะเท่านั้นและ ยังไม่มีการเผยแพร่มากนัก ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านมีดหลวง ตำบลบ้านทับ อำเภอมะแม่ง จังหวัดเชียงใหม่ ได้ตระหนักและมีความห่วงใย จึงได้ดำเนินการจัดกระบวนการสืบค้น ข้อมูลทางวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม เพื่อรวบรวมจัดทำเป็นเอกสาร “สืบสาย ร้อยศิลป์ ถิ่นตำนาน ลัวะ มีดหลวง” เพื่อการศึกษาและสืบค้น อันจะเป็นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมชนเผ่าลัวะให้ยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อให้ผู้เรียนและคนในชุมชนบ้านมีดหลวงเห็นคุณค่าวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ลัวะ
๒. เพื่อศึกษาสืบค้นและรวบรวมข้อมูลทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ลัวะ

เป้าหมาย

เชิงปริมาณ

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน ๕๐ คน ประกอบด้วย

๑. ผู้เรียน ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านมีดหลวง จำนวน ๓๐ คน
๒. กลุ่มเยาวชนในชุมชนบ้านมีดหลวง จำนวน ๒๐ คน

เชิงคุณภาพ

1. ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจและเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชนเผ่าลัวะ
2. ผู้เรียนสามารถใช้กระบวนการสืบค้นคุณค่าทางวัฒนธรรมและจัดทำเอกสารถ่ายทอดองค์ความรู้ของตนเองให้เยาวชนรุ่นหลังได้

กระบวนการการดำเนินงาน

๑. ครู ผู้นำชุมชนและครูภูมิปัญญาชาวบ้านร่วมกับคนในชุมชนจัดเวทีประชาคมเพื่อร่วมกันสะท้อนการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

๒. ครู ทหาอาสาสมัครในกลุ่มผู้เรียนและเยาวชนซึ่งจะทำหน้าที่เป็นผู้ศึกษาสำรวจ เก็บรวบรวมข้อมูลด้านประเพณีวัฒนธรรมของชนเผ่าลัวะ โดยใช้ชื่อกลุ่มว่า “นักสำรวจน้อย”

นักสำรวจน้อย

๓. ครูและภูมิปัญญาชาวบ้านให้ความรู้ในการทำหน้าที่เป็น “นักสำรวจน้อย”
๔. ครูและนักสำรวจน้อย สำรวจจัดเก็บข้อมูลทางวัฒนธรรมที่เหลืออยู่ได้แก่ การเกิด การแต่งงาน งานศพ การมัดมือ การรดน้ำดำหัว การสู่วัว การเลี้ยงผีเสาะสะกั้ง การเลี้ยงผีบ้าน การเลี้ยงผีไร่ การเลี้ยงผีเจ้าที่ การเลี้ยงผีน้ำ การเลี้ยงผีป่า เป็นต้น
๕. ครูและนักสำรวจน้อยร่วมวิเคราะห์ข้อมูลและจัดหมวดหมู่เนื้อหาออกเป็น ๔ ด้าน ได้แก่
 - ๕.๑ วิธีการดำรงชีวิต
 - ๕.๒ สิ่งดีงาม ข้อห้าม ความเชื่อ
 - ๕.๓ ภาษาวรรณกรรม
 - ๕.๔ งานหัตถกรรม
๖. นำข้อมูลที่ได้วิเคราะห์และจัดเป็นหมวดหมู่แล้วย้อนกลับไปให้ภูมิปัญญาชาวบ้านตรวจสอบข้อมูล
๗. ครูออกแบบรูปเล่มเอกสาร “ สืบสาย ร้อยศิลป์ ถิ่นตำนาน ลัวะ มีดหลง ” และจัดทำต้นฉบับ
๘. ครูและนักสำรวจน้อยร่วมกันจัดทำรูปเล่มเอกสาร

ผลการดำเนินงาน

จากการจัดการศึกษาวัฒนธรรมกลุ่มชนเผ่าลัวะ บ้านมีดหลง ตำบลบ้านทับ อำเภอแม่แจ่ม จังหวัด เชียงใหม่ เกิดผลดังนี้

วิถีชีวิตของชาวบ้าน

1. ผู้เรียนและคนในชุมชนบ้านมีดหลงตระหนักและเห็นความสำคัญวัฒนธรรมอันดีงามของชนเผ่าลัวะ
2. ผู้เรียนได้เรียนรู้ในกระบวนการศึกษาวัฒนธรรมชุมชน โดยทำหน้าที่เป็น“นักสำรวจน้อย”
3. เกิดภูมิปัญญาชาวบ้านที่สามารถถ่ายทอดความรู้ด้านวัฒนธรรมชนเผ่าลัวะอย่างชัดเจน
4. ครูได้ออกแบบและจัดทำเอกสาร “สืบสาย ร้อยศิลป์ ถิ่นตำนาน ลัวะ มีดหลง” ร่วมกับผู้เรียน

การเผยแพร่

1. เผยแพร่บทความทางวิทยุชุมชนในพื้นที่อำเภอแม่แจ่ม
2. เผยแพร่ทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ

ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ

ปัญหาอุปสรรค

การเก็บรวบรวมข้อมูลในแต่เรื่องต้องใช้เวลาและโอกาสที่เหมาะสม

ข้อเสนอแนะ

ควรวางแผนการเก็บรวบรวมข้อมูลให้สอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตของชุมชน

เอกสารอ้างอิง

สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี. แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ฉบับที่ ๔ พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๑.

สืบสานตำนานนิทานปกากะถั่ว

ผู้ศึกษา นางสาวจอมขวัญ ต๊ะสุ และนายนาถ แก้วยา
ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านคอไซทะ ตำบลแม่จัน
ศูนย์การศึกษาอนุระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภออุ้มผาง
สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดตาก

บทคัดย่อ

แนวปฏิบัติที่ดี ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น เรื่อง “สืบสานตำนานนิทานปกากะถั่ว” เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กิจกรรมหนึ่งของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านคอไซทะ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของชนเผ่าและเข้าร่วมกิจกรรมเล่าตำนานนิทานปกากะถั่ว ซึ่งเป็นตำนานของชนเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่เล่าสืบทอดต่อกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ เพื่อการสืบสานและรื้อฟื้นมรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่ต่อไปโดยมีกลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้เรียนได้แก่ เด็กและเยาวชน จำนวน ๒๐ คน ดำเนินกิจกรรมโดยเริ่มจากการทำความเข้าใจกับปัญหาของผู้เรียนที่ไม่รู้ถึงความหมายของตำนานนิทานปกากะถั่ว สร้างความเข้าใจกับชุมชนและค้นหาผู้เฒ่าผู้แก่จัดกิจกรรมการเล่าตำนานนิทานปกากะถั่ว โดยเชิญผู้เฒ่าผู้แก่มาเล่านิทานให้ผู้เรียนฟัง เดือนละ ๒ ครั้ง ในขณะที่มีการจัดกิจกรรมนั้น ครูได้มอบหมายให้ผู้เรียนจดบันทึกสาระเนื้อหาของนิทานและฝึกการเล่านิทาน ทั้งนี้ครูสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนไปพร้อมด้วย

ผลจากการดำเนินงานพบว่า ผู้เรียนทุกคน ให้ความสนใจและเข้าร่วมกิจกรรมการเล่าตำนานนิทานปกากะถั่วของผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชน ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และความสนุกสนาน ตลอดจนจนสามารถเล่านิทานให้กันฟัง อันนำไปสู่การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์และสืบสานตำนานนิทานปกากะถั่วให้คงอยู่สืบไป

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านคอโซทะ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากการที่ครูได้จัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยมาหลายภาคเรียน โดยครูได้ซักถามผู้เรียนเกี่ยวกับตำนานนิทานของชนเผ่ากะเหรี่ยง พบว่า ผู้เรียนไม่สามารถตอบได้ว่านิทานชนเผ่าของตนเองมีความเป็นมาอย่างไรบ้าง เนื่องจากพ่อแม่ของผู้เรียนส่วนใหญ่ไม่เคยเล่านิทานเด็กหรือลูกหลานให้ฟัง ที่สำคัญยังพบว่า ชุมชนบ้านคอโซทะ มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยสังเกตได้จากแต่ละบ้านมีงานดาวเทียม โทรทัศน์ วิทยุ เครื่องเล่นวีซีดี ซึ่งส่งผลให้คนในชุมชนให้ความสนใจกับสื่อบันเทิงกันอย่างแพร่หลาย

ปัจจุบันนี้หมู่บ้านคอโซทะ เป็นหมู่บ้านที่เปิดรับความเจริญและการเปลี่ยนแปลงทุกด้าน เด็กและเยาวชนรุ่นใหม่ได้รับฟังเรื่องราวเกี่ยวกับตำนานนิทานปกากาเกอญอของตนเองน้อยลง ครู ชาวบ้านและผู้เฒ่าผู้แก่ เห็นว่าถึงเวลาที่ต้องชักชวนให้เด็กและเยาวชนหันมาให้ความสำคัญในวัฒนธรรมของตนบ้าง โดยเฉพาะสิ่งดั้งเดิมที่มีอยู่ในวิถีชีวิตของชุมชนคือ “ตำนานนิทานปกากาเกอญอ” เพื่อปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนรู้จักรักษาวัฒนธรรมอันดีงามของชนเผ่า จึงได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง “เล่าตำนานนิทานปกากาเกอญอ” ที่มีความสนุกสนานแทรกคติสอนใจ และเพื่อเป็นการรื้อฟื้นมรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่ต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและความสำคัญของวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของชนเผ่า
๒. เพื่อให้ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมเล่าตำนานนิทานปกากาเกอญอ

วิถีชีวิตชาวบ้าน

เป้าหมาย

เชิงปริมาณ

ผู้เรียนในหมู่บ้านคอโซทะ จำนวน ๒๐ คน

เชิงคุณภาพ

ผู้เรียนเห็นคุณค่าและความสำคัญของตำนานนิทานปกากะถอ อันเป็นวัฒนธรรมอันดีงามของชนเผ่าและเพื่อการสืบสานให้คงอยู่ต่อไป

กระบวนการดำเนินงาน

๑. นำปัญหาที่ได้จากการเรียนการสอน ซึ่งพบว่า ผู้เรียนไม่รู้ความเป็นมาเกี่ยวกับตำนานนิทานของชนเผ่าปกากะถอ ปรึกษากับผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้าน

๒. สร้างความเข้าใจกับชุมชน ในการประชุมหารือกันถึงมรดกทางวัฒนธรรมตำนานนิทานของชนเผ่าปกากะถอที่กำลังจะสูญหายไปและนำเสนอแนวคิดในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อรื้อฟื้นตำนานนิทาน ปกากะถอ ให้คงอยู่กับวิถีชีวิตของชุมชนต่อไป

๓. ครูและผู้เรียน ค้นหาผู้เฒ่าผู้แก่ที่สามารถเล่าตำนานนิทานของชนเผ่าได้

๔. ครูและผู้เรียนจัดกิจกรรมการเล่าตำนานนิทานปกากะถอ

ผู้เฒ่าผู้แก่ ครู ผู้เรียน เรียนรู้ร่วมกัน

๕. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยเชิญผู้เฒ่าผู้แก่มาเล่านิทานให้ผู้เรียนฟัง เดือนละ ๒ ครั้ง โดยในขณะที่จัดกิจกรรมนั้น ครูได้มอบหมายให้ผู้เรียนจดบันทึกสาระเนื้อหาของนิทาน และสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนไปพร้อมกันด้วย

๕.๑ ผู้เรียนฟังผู้เฒ่าผู้แก่เล่านิทานในช่วงการจัดกิจกรรมครั้งที่ ๑ โดยไม่ต้องจดบันทึกและให้มีการจดบันทึกสาระเนื้อหาของนิทานในครั้งต่อไป

๕.๒ ผู้เรียนเล่านิทานจากเรื่องที่ฟังไปแล้วให้เพื่อนฟังเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

๕.๓ ครูให้ผู้เรียนฝึกวาดภาพตามจินตนาการหลังจากผู้เฒ่าผู้แก่เล่าให้ฟัง

ผลการดำเนินงาน

๑. ผู้เรียนในหมู่บ้านคอโซทะทุกคน ให้ความสนใจและเข้าร่วมกิจกรรมการเล่าตำนานนิทานปกากะถอของผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชน

๒. ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และความสนุกสนาน ตลอดจนสามารถเล่าตำนานนิทานปกากะถอให้กันฟัง อันนำไปสู่การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

๓. ชุมชนเกิดการยอมรับและให้ความสำคัญในการนำตำนานนิทานปกากะถอมาเล่าสู่กันฟัง ในการพบปะและการจัดกิจกรรมของชุมชน

การเผยแพร่

๑. ผู้เรียนได้ถ่ายทอดตำนานนิทานปกากะถอให้กับเพื่อน ๆ และบุคคลภายนอกตามโอกาสต่าง ๆ

๒. ครูจัดกิจกรรมเล่าตำนานนิทานปกากะถอในกิจกรรมการเรียนรู้วิชาภาษาไทย

๓. ผู้เรียนนำตำนานนิทานปกากะถอไปเล่าสู่กันฟังในงานประเพณีวัฒนธรรมของหมู่บ้าน เช่น งานแต่งงาน ประเพณีมัดมือคน การทอผ้า และการทำนา ทำไร่ ฯลฯ

๔. ครูและผู้เรียนร่วมกันจัดทำหนังสือนิทานเล่มเล็กเพื่อให้ผู้เรียนนำไปเป็นสื่อประกอบการถ่ายทอดตำนานนิทานปกากะถอให้เพื่อนๆ และคนในชุมชน

๕. ศศช.ได้จัดทำ ทำเนียบข้อมูลภูมิปัญญาชุมชน ในรูปเอกสารและบอร์ดสารสนเทศใน ศศช.

ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ

ปัญหาอุปสรรค

ผู้เรียนไม่ค่อยเข้าใจภาษากะเหรี่ยงดั้งเดิมที่ผู้เฒ่าผู้แก่เล่าให้ฟังจึงจดจำเนื้อหาได้น้อย

ข้อเสนอแนะ

๑. จัดกิจกรรมเสริมเพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้เฒ่าผู้แก่

๒. การดำเนินกิจกรรมในลักษณะนี้ ครูหรือผู้ดำเนินกิจกรรมต้องทุ่มเทเวลา คลุกคลีและให้กำลังใจทั้งผู้สอนและผู้เรียน

๓. พยายามหาโอกาสให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้แสดงออกถึงความสามารถ และแลกเปลี่ยนถ่ายทอดกับผู้เรียนด้วยกันเองอย่างสม่ำเสมอเพื่อสร้างความมั่นใจ และให้เกิดความภาคภูมิใจ

เอกสารอ้างอิง

สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ฉบับที่ ๔ พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๙. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๑.

ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ บ้านดอนทราย
ตำบลดอนทราย อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี
เลขที่ ๘ ตำบลดอนทราย อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี

ศูนย์วัฒนธรรมชนเผ่าอาข่า

ผู้ศึกษา โรงเรียนสังวาลย์วิทย์ ๘ บ้านจะลอ
ตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย
กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ ๓๒
กองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดนภาค ๓
กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน

บทคัดย่อ

แนวปฏิบัติที่ดี ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น เรื่อง ศูนย์วัฒนธรรมชนเผ่าอาข่า โรงเรียนสังวาลย์วิทย์ ๘ บ้านจะลอ ตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย เป็นศูนย์กลางรวบรวมสิ่งของจำลอง เครื่องมือ เครื่องใช้และข้อมูลข่าวสารในด้านความรู้ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ของชนเผ่าอาข่า มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ของนักเรียนและชุมชน ตลอดจนผู้ที่เข้ามาเยี่ยมชม เกิดความรู้ความเข้าใจขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม วิธีการดำรงชีวิตของชนเผ่าอาข่า และเป็นนวัตกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการให้กับนักเรียนโรงเรียนสังวาลย์วิทย์ ๘ โดยการประชุมหารือกับผู้เกี่ยวข้องในชุมชนทำโครงการเสนอผู้บังคับบัญชาหน่วยงานต้นสังกัดอนุมัติงบประมาณในการจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมชนเผ่าอาข่า เริ่มศึกษาหาข้อมูลจากผู้มีความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้อง รวมถึงการสืบค้นจากอินเทอร์เน็ต จัดซื้อจัดหาวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ ในการดำรงชีวิตของชนเผ่าอาข่า เก็บรวบรวมไว้ในศูนย์วัฒนธรรม ทำให้ผู้เข้าเยี่ยมชมเกิดความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับสิ่งจำลองอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ต่าง ๆ ที่ใช้ในชีวิตประจำวันของชนเผ่าอาข่า ที่ไม่สามารถพบเห็นในปัจจุบัน จนเกิดเป็นนวัตกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการให้กับนักเรียนโรงเรียนสังวาลย์วิทย์ ๘

ผลการทดสอบโดยใช้แบบสอบถามทั้งก่อนและหลังเข้าเยี่ยมชม ปรากฏว่า ก่อนเข้าเยี่ยมชม ผู้มีความรู้ความเข้าใจได้อย่างถูกต้องร้อยละ ๓๕.๕๐ และหลังเข้าเยี่ยมชม ผู้มีความรู้ความเข้าใจได้อย่างถูกต้องร้อยละ ๘๐.๕๐

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในอดีตที่ผ่านมาหมู่บ้านจะล่อ ตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวง นับถือศาสนาผีบรรพบุรุษ และมีขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมชนเผ่าเป็นของตนเองซึ่งนับถือกันมาเป็นเวลายาวนานหลายชั่วอายุคน แต่ด้วยปัจจุบันการไหลบ่าของวัฒนธรรมเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ชุมชนบ้านจะล่อ จึงได้เปลี่ยนการนับถือศาสนาจากดั้งเดิมคือผีบรรพบุรุษมาเป็นศาสนาอื่น ๆ ที่ตนเองนับถือ ทำให้ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงไปจากในอดีตที่ผ่านมา เกิดความไม่เข้าใจระหว่างผู้อาวุโสที่ยังมีความเชื่อ ยึดถือขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมแบบดั้งเดิม กับเยาวชนรุ่นหลังที่มีความคิดและความเข้าใจ แบบสมัยนิยม ซึ่งได้รับวัฒนธรรมสมัยใหม่บางอย่างมาแบบผิด ๆ ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำระหว่างวัยที่แตกต่าง กันมากในชุมชน

โรงเรียน จึงได้เล็งเห็นความสำคัญของขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิมของชนเผ่า อาข่า ซึ่งควรแก่การอนุรักษ์รักษามรดกทางวัฒนธรรม อันเป็นทรัพย์สินทางปัญญาที่บรรพบุรุษได้สร้างสรรค์ เอาไว้สืบทอดเรียนรู้ของอนุชนรุ่นหลังต่อไป จึงได้จัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมชนเผ่าอาข่าขึ้นในโรงเรียน เพื่อเป็น ศูนย์กลางรวบรวมข้อมูลข่าวสารความรู้ศิลปวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ ของชนเผ่าอาข่า ในรูปแบบการ นำเสนอข้อมูลและจัดแสดงโดยการจำลอง เครื่องมือ เครื่องใช้ตามวิถีการดำรงชีวิตของชนเผ่าอาข่า เพื่อให้ เด็กนักเรียน เยาวชน ตลอดจนชุมชน และประชาชนทั่วไปที่สนใจ ได้ศึกษาเรียนรู้ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมต่าง ๆ จากแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนเพื่อสืบสานวัฒนธรรมที่มีคุณค่า นำไปประยุกต์ใช้ให้เกิด ประโยชน์อย่างยิ่งในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ของนักเรียนละชุมชน ตลอดจนผู้ที่เข้ามาเยี่ยมชม
๒. เพื่อเผยแพร่ความรู้ ขนบธรรมเนียมประเพณีและวิถีการดำเนินชีวิตของชนเผ่าอาข่า
๓. เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระ โดยเน้นการเรียนรู้แบบบูรณาการ

เป้าหมาย

เชิงปริมาณ

นักเรียนโรงเรียนสังวาลย์วิทย์ ๘ ทุกระดับชั้น/ครู / และประชาชนทั่วไป

เชิงคุณภาพ

ร้อยละ ๗๕ ของกลุ่มเป้าหมาย มีความรู้ความเข้าใจขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม ชนเผ่าอาข่าได้อย่างถูกต้อง

การดำเนินการ

แนวปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริ ด้านวัฒนธรรม เรื่อง ศูนย์วัฒนธรรมชนเผ่าอาข่า โรงเรียนสังวาลย์วิทย์ ๘ บ้านจะลอ ตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ได้ดำเนินการดังนี้

๑. คณะครูโรงเรียนสังวาลย์วิทย์ ๘ คณะกรรมการสถานศึกษา คณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้นำศาสนา และราษฎรหมู่บ้านจะลอ ร่วมประชุมหารือเกี่ยวกับเรื่องปรับเปลี่ยนการนับถือศาสนา สภาพปัญหาที่เกิดจากการเปลี่ยนนับถือศาสนา ทางโรงเรียนจึงได้เสนอการจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมชนเผ่าอาข่าขึ้น โดยใช้สถานที่ โรงเรียนสังวาลย์วิทย์ ๘ บ้านจะลอ ตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย โดยมีผู้นำอาวุโสที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมชนเผ่าอาข่า เป็นผู้ให้ข้อมูลความรู้

๒ เสนอโครงการ ศูนย์วัฒนธรรมชนเผ่าอาข่า โรงเรียนสังวาลย์วิทย์ ๘ บ้านจะลอ ตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ให้ผู้บังคับบัญชาหน่วยงานต้นสังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ ๓๒ ผู้บังคับบัญชาได้เล็งเห็นความสำคัญ จึงได้สนับสนุนงบประมาณมาเพื่อจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมชนเผ่าอาข่าขึ้น

๓. ศึกษา ค้นคว้าหาข้อมูล ตลอดจนการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ เพื่อมาจำลองไว้ในศูนย์วัฒนธรรม

๓.๑ การศึกษา ค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมชนเผ่าอาข่า เริ่มจากการสอบถามผู้นำอาวุโส ผู้นำศาสนา และสืบค้นจากอินเทอร์เน็ต เพื่อมาจัดเป็นบอร์ดให้ความรู้กับผู้เข้ามาศึกษาเยี่ยมชม ดังนี้

- ประวัติความเป็นมาและสภาพทั่วไป
- การอพยพโยกย้ายของชาวอาข่าเข้าสู่ประเทศไทย
- การโยกย้ายและตั้งถิ่นฐาน
- การเกิด การตาย
- ประเพณีชนเผ่าอาข่า

- พิธีกรรมต่าง ๆ ของชนเผ่าอาข่า
- ประเพณี “ซึ่มลี ซึ่มมี อาเผ่ว”
- ประเพณีปีใหม่ลูกข้าง
- ประเพณีไล่ชิงช้า

๓.๒ จัดซื้อจัดหาวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ ในการดำรงชีวิตของชนเผ่าอาข่าใน ศูนย์วัฒนธรรมแบ่งเป็นหมวดหมู่ มีดังนี้

หมวดเครื่องครัว ประกอบด้วย

ที่ใส่ตะเกียบ	ตะเกียบ
จานใส่ข้าว	น้ำเต้าใส่น้ำ
ขันน้ำเต้า	หมอนึ่งข้าว
เตาไฟ	สาก ครก
เขียง	กาน้ำ
แก้วน้ำไม้ไผ่	ตะกร้าใส่ของ

หมวดเครื่องใช้ในบ้าน ประกอบด้วย

- ที่ใส่ของเบ็ดเตล็ด เก้าอี้

หมวดอุปกรณ์ทางการเกษตร ประกอบด้วย

- จัด มีด
 ซองใส่มีด เคียวเกี่ยวข้าว
 ชะลอม

หมวดเครื่องมือการล่าสัตว์ ประกอบด้วย

- ที่ดักสัตว์หากินพื้นดิน (ลับจู)
 ที่ดักนก (หล่าโต)
 ที่ดักปลา (อี่หย่อง)

หมวดของเล่น ประกอบด้วย

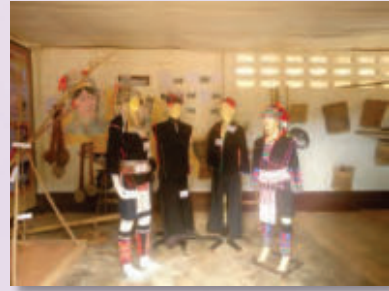
- รถสามล้อภูเขา ไม้ต่อขา
 เยอมา

หมวดเครื่องดนตรี ประกอบด้วย

- พิน ฉิ่ง
 ซ็อง กลอง
 กระบอกไม้ไผ่

หมวดเครื่องแต่งกาย ประกอบด้วย
ชุดอาช้ชาย (หมวก เสื้อ กางเกง)
ชุดอาช้หญิง (หมวก เสื้อนอก
กระโปรง เข็มขัด ถู่น่อง
เครื่องประดับต่าง ๆ)

หมวดอื่น ๆ ประกอบด้วย
บ้านจำลอง ชิงช้า
ครกกระเดื่องจำลอง รางน้ำจำลอง

๔. ทางโรงเรียนได้จัดหาวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือ เครื่องใช้ ในการดำรงชีวิตของชนเผ่าอาช้เพื่อ
เก็บรักษาไว้ในศูนย์วัฒนธรรมต่อไป

ผลการดำเนินงาน

แนวทางปฏิบัติที่ดีด้านวัฒนธรรม เรื่อง ศูนย์วัฒนธรรมชนเผ่าอาช้ โรงเรียนสังวาลย์วิทย์ ๘
บ้านจะล่อ ตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย เป็นศูนย์ที่จัดแสดงให้ความรู้ เกี่ยวกับ
ขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม พิธีกรรม การจำลองอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ต่าง ๆ ที่ใช้ใน
ชีวิตประจำวันและการดำรงชีวิตของชนเผ่าอาช้ ทำให้ผู้เข้าเยี่ยมชมเกิดความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับสิ่ง
จำลองอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ต่าง ๆ ที่ใช้ในชีวิตประจำวันของชนเผ่าอาช้ ที่ไม่สามารถพบเห็นใน
ปัจจุบันจนเกิดเป็นนวัตกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการให้กับนักเรียนโรงเรียนสังวาลย์วิทย์ ๘

ผลการทดสอบโดยใช้แบบสอบถามทั้งก่อนและหลังเข้าเยี่ยมชม ปรากฏว่า ก่อนเข้าเยี่ยมชม
ผู้มีความรู้ความเข้าใจได้อย่างถูกต้องร้อยละ ๓๕.๕๐ และหลังเข้าเยี่ยมชม ผู้มีความรู้ความเข้าใจได้อย่าง
ถูกต้องร้อยละ ๘๐.๕๐

การเผยแพร่

๑. เปิดให้บุคคลทั่วไปได้เยี่ยมชม ศึกษาข้อมูลชนเผ่าอาช้
๒. จัดทำแผ่นพับ แจกจ่ายให้กับคณะเยี่ยมชม
๓. ให้นักเรียนแต่งกายชุดประจำเผ่า(ชุดเล็ก) ในทุกวันศุกร์ของสัปดาห์
๔. มีการเรียนการสอนโดยเน้นแบบบูรณาการทุกกลุ่มสาระ
๕. นำนักเรียนกลุ่มอนุรักษ์วัฒนธรรมชนเผ่าแสดงการละเล่นของชนเผ่าอาช้ ทั้งในโรงเรียน
และร่วมสนับสนุนหน่วยงานต่าง ๆ ที่ร้องขอ เช่น

- คณะเยี่ยมชมโครงการหมู่บ้านชายแดนเข้มแข็งคู่ขนานไทย – เมียนมาร์ – สปป.ลาว
- คณะศึกษาดูงานจากประเทศภูฏาน
- คณะนักศึกษาวិทยาลัยเสนาธิการทหาร
- เป็นตัวแทนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน แสดงต้อนรับคณะนักเรียนหลักสูตร ผกก. รุ่นที่ ๙๒ วิทยาลัยการตำรวจ ที่ กองร้อยตำรวจตระเวนชายแดนที่ ๓๒๗ อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย
- ไปร่วมแสดงในงานนิทรรศการของกองทัพไทย ปี พ.ศ.๒๕๕๖

ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ

ปัญหาอุปสรรค

นักเรียนขาดความรับผิดชอบในการเข้าชมศูนย์วัฒนธรรมชนเผ่าอาข่า ทำให้อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จำลองไว้ในศูนย์วัฒนธรรมชนเผ่าอาข่าชำรุด เสียหาย

ข้อเสนอแนะ

เนื่องจากปัจจุบันบ้านจะล่อได้เปลี่ยนมานับถือศาสนาอื่น จึงไม่มีการจัดเทศกาล ประเพณีในหมู่บ้าน ทางโรงเรียนจึงควรจัดจำลองกิจกรรมเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของอาข่าในโรงเรียนโดยจำลองให้เหมือนจริง

เอกสารอ้างอิง

สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ฉบับที่ ๔ พ.ศ. ๒๕๕๐ – ๒๕๕๙. กรุงเทพมหานคร : สายธุรกิจโรงพิมพ์, ๒๕๕๑.

ยุรนนท์ วิบูลโอฬาร. “ผู้นำศาสนาผีบรรพบุรุษบ้านจะล่อ ตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย.” มปท , มปป.

อาก่อ แยมอ “ผู้นำภูโสบ้านจะล่อ ตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวง.” จังหวัดเชียงราย. มปท , มปป.

ตามรอยวิถีชีวิตชนเผ่าปกากะญอ

ผู้ศึกษา โรงเรียนบ้านแม่ระเมิง

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต ๒

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

บทคัดย่อ

แนวปฏิบัติที่ดี ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น เรื่อง รอยวิถีชีวิตชนเผ่าปกากะญอ ของโรงเรียนบ้านแม่ระเมิง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต ๒ ตำบลแม่สอง อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก มีจุดมุ่งหมายเพื่อการนำเสนอผลการดำเนินงานด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อให้นักเรียนได้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของชนเผ่าปกากะญอของตนเอง เพื่อให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจ เห็นคุณค่าในมรดกทางประเพณี วัฒนธรรมและภูมิปัญญาของชนเผ่า รวมถึงมีความรักท้องถิ่นของตนเอง และเพื่อให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการสืบสานประเพณี วัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของชนเผ่าปกากะญอและดำรงไว้สืบต่อไป โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ ประจำปีการศึกษา ๒๕๕๕ จำนวนนักเรียน ๙๒๑ คน การดำเนินงานเก็บข้อมูลโดยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ จำนวน ๑๕๒ คน ที่บ้านแม่ระเมิง หมู่ ๘ โดยการใช้แบบสำรวจข้อมูล แบบบันทึกการร่วมกิจกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ แล้วหาค่าร้อยละของจำนวนนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน

จากการดำเนินงานพบว่า จากการเก็บรวบรวมข้อมูลภายใน หมู่ ๘ บ้านแม่ระเมิง ตำบลแม่สอง อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก พบว่าชุมชนหมู่ที่ ๘ บ้านแม่ระเมิง มีวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของชนเผ่าปกากะญอที่หลากหลาย ควรค่าแก่การอนุรักษ์สืบสานและมีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิต โดยแบ่งตามประเภททางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา เช่น กิจกรรมวันสำคัญทางประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น วัฒนธรรมการแต่งกาย วัฒนธรรมทางอาหารโภชนาการ การแสดง ดนตรีและกีฬา นิทานท้องถิ่น ภาษาท้องถิ่น พิธีกรรมไพร สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของท้องถิ่นปกากะญอดั้งเดิมที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ นักเรียนร้อยละ ๑๐๐ มีความตระหนักและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชนเผ่าอันเป็นมรดกอันทรงคุณค่า นอกจากนั้นทางโรงเรียนยังมีการส่งเสริมด้านการเรียนรู้เกี่ยวกับประเพณี วัฒนธรรมของท้องถิ่น มีการจัดสร้างบ้านภูมิปัญญาและเก็บรวบรวมสิ่งของ เครื่องใช้ มีการส่งเสริมในด้านการแต่งกายของชนเผ่าในทุกวันศุกร์ มีการนำเสนอภาษาปกากะญอวันละคำหน้าเสาธง และมีการส่งเสริมด้านการแสดงของชนเผ่ามี รำโลละ รำตง ระบายกระทบไม้และระบายเกี้ยวเชือก

ความเป็นมาและความสำคัญ

วัฒนธรรม เป็นสิ่งที่คู่กับมนุษย์ เป็นวิถีชีวิตและความประเพณี การปฏิบัติที่ผู้คนในสังคมหนึ่งๆ ได้สืบทอดมาชั่วลูกชั่วหลาน เป็นระยะเวลาอันยาวนาน เป็นลักษณะเฉพาะที่พอเหมาะกับสภาพภูมิศาสตร์ และความเป็นอยู่ของคนในสังคมนั้น ๆ ก่อให้เกิดประโยชน์สุขและความกลมกลืน ในสังคมเป็นอย่างดี วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เลื่อนไหลถ่ายโอนจากบุคคลไปสู่บุคคลและจากท้องถิ่นหนึ่งไปสู่อีกท้องถิ่นหนึ่งได้ การถ่ายโอนทางวัฒนธรรมเป็นไปโดยที่มนุษย์มีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ทั้งในครอบครัวเดียวกัน ระหว่างครอบครัว ระหว่างครอบครัว ระหว่างหมู่บ้าน ตำบล จังหวัด จนในที่สุด ทั้งประเทศ และระหว่างประเทศ (ปัญญา รุ่งเรือง.๒๕๔๔:๓๙)

ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นความคิดความเชื่อที่ท้องถิ่นได้สืบทอดต่อกันมา ซึ่งเรียนรู้มาจากปู่ ย่า ตา ยาย ญาติพี่น้อง หรือผู้มีความรู้ในหมู่บ้านในท้องถิ่นต่าง ๆ อันเป็นศักยภาพหรือความสามารถ วิธีการ เครื่องมือเพื่อใช้ในการป้องกัน และแก้ปัญหาของการดำรงชีวิตให้มีความสงบสุขของบุคคลในท้องถิ่นให้อยู่รอด ภูมิปัญญาเหล่านี้เป็นความรู้ความสามารถที่บรรพบุรุษได้สร้างสรรค์และถ่ายทอดมาให้เรา มีวิธีการหลายอย่างที่ทำให้ความรู้เหล่านี้เกิดประโยชน์แก่สังคมปัจจุบัน คือ การอนุรักษ์ เป็นการบำรุงรักษาสิ่งที่ดีงาม การฟื้นฟู เป็นการรื้อฟื้นสิ่งที่ดีงามที่หายไป เลิกไป หรือกำลังจะเลิก ให้กลับมาเป็นประโยชน์ การประยุกต์ เป็นการปรับหรือการผสมผสานความรู้เก่ากับความรู้ใหม่เข้าด้วยกัน ให้เหมาะสมกับสมัยใหม่ (ธวัช ทนโตภาส.๒๕๕๒:๕๘)

สมเด็จพระเทพพระรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีพระราชดำริเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยทรงเล็งเห็นว่าการพัฒนาจะนำไปสู่การเจริญเติบโตและพัฒนาการของทั้งร่างกาย สติปัญญาและอารมณ์ได้อย่างเต็มศักยภาพ ทำให้เด็กเติบโตอย่างคนที่มีคุณภาพ เป็นกำลังที่จะช่วยจะพัฒนาชุมชนของตนเองและประเทศชาติต่อไป โรงเรียนบ้านแม่ระเมิงได้มีการน้อมนำแผนการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ไปสู่การปฏิบัติโดยมีการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ที่ ๖ เสริมสร้างศักยภาพของเด็กและเยาวชนในการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมุ่งเน้นให้นักเรียน ครูและผู้ปกครอง ร่วมกันเสริมสร้างศักยภาพของเด็กและเยาวชน รู้จักรักษาวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม และวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นไว้ ป้องกันไม่ให้สิ่งที่ดีงามเหล่านี้ถูกละเลยหรือถูกทำลายไปพร้อม ๆ กับการพัฒนาต่อไป

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ เกี่ยวกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของตน
๒. เพื่อให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจ เห็นคุณค่าในมรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น และมีความรักท้องถิ่น
๓. เพื่อเป็นการอนุรักษ์ สืบสาน เผยแพร่องค์ความรู้ทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น และสร้างจิตสำนึกของนักเรียนในการร่วมอนุรักษ์ไว้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมสืบไป

เป้าหมาย

เชิงปริมาณ

1. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ ของโรงเรียนบ้านแม่ระเมิง
๒. ผู้ปกครองนักเรียนหมู่ ๘ บ้านแม่ระเมิง ตำบลแม่สอง อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก

เชิงคุณภาพ

๑. นักเรียนมีความรู้ เกี่ยวกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของตน
๒. นักเรียนมีความภาคภูมิใจ เห็นคุณค่าในมรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น และมีความรักท้องถิ่น

การดำเนินการ

โรงเรียนบ้านแม่ระเมิง มีการกำหนดแผนการดำเนินงาน โดยการจัดการประชุมคณะกรรมการคณะกรรมการสถานศึกษา คณะกรรมการหมู่บ้านและร่วมวางแผนกำหนดวิธีการดำเนินงาน

การดำเนินงานตามแผน

การเสริมสร้างศักยภาพของนักเรียน ในการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรม ตามรอยวิถีชีวิตชนเผ่าปกากะญอนี้ มีการรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตของชนเผ่า โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้ เกี่ยวกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเองและให้นักเรียนมีความภาคภูมิใจ เห็นคุณค่าในมรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความรักท้องถิ่นโดยดำเนินการ ดังนี้

ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

๑. เชิญวิทยากร ครูภูมิปัญญาท้องถิ่นมาให้ความรู้กับนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ โดยจัดกิจกรรมเรียนในวิชาเลือกและกิจกรรมชุมนุม
๒. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชนเผ่าปกากะญอกับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ในเรื่องการอนุรักษ์ สืบสานวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ด้านการศึกษาข้อมูล

ให้เด็กนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ - ๖ จัดทำโครงการสำรวจ โดยให้ข้อมูลทางด้านวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยใช้วิธีการสำรวจและสัมภาษณ์บุคคลในชุมชน ถึงวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในอดีตจนถึงปัจจุบัน จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์รวบรวมข้อมูล

ด้านความเป็นอยู่ อยู่รวมเป็นหย่อมบ้าน ปลูกบ้านโดยใช้วัสดุที่มีในท้องถิ่น ใช้ชีวิตแบบเรียบง่าย

ด้านความเชื่อ มีความเชื่อนับถือผีบรรพบุรุษ มีการเลี้ยงผีเมื่อเจ็บป่วยและการเลี้ยงผีประจำหมู่บ้าน

ด้านการรักษาโรคด้วยพืชสมุนไพร มีการใช้พืชสมุนไพรในท้องถิ่นในการรักษาโรคต่าง ๆ

ด้านเครื่องดนตรี มีการใช้เครื่องเคาะ ตีตบประกอบจังหวะในการแสดง การร้องเพลง การทำพิธีกรรม

ด้านสิ่งของเครื่องใช้ มีการนำวัสดุธรรมชาติมาทำเป็นสิ่งของใช้ในชีวิตประจำวัน

วิถีชีวิตที่เปลี่ยนไป มีการแต่งกาย การปลูกบ้าน เครื่องใช้ภายในบ้าน การนับถือศาสนา

ด้านการส่งเสริมและการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น

จัดกิจกรรมการส่งเสริมและปลูกฝังเจตคติที่ดี ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชนเผ่าปกากะญอ

ดังนี้

๑. กำหนดให้เด็กนักเรียนชายและหญิงแต่งกายชุดประจำชนเผ่าในวันศุกร์
๒. นำเสนอภาษาปกากะญอวันละคำในกิจกรรมหน้าเสาธงของทุกวัน
๓. ส่งเสริมการแสดงของชนเผ่า เช่น รำโลละ รำตง ระบายกระทบไม้ ระบายเกลิยวเชือก

รำโลละ

รำตง

ระบำเกสิยวเชือก

ระบำกระทบไม้

การรดน้ำดำหัว

บ้านภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียน

ผลการดำเนินงาน

๑. นักเรียนมีความรู้ เกี่ยวกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของตน
๒. นักเรียนร้อยละ ๑๐๐ เกิดความภาคภูมิใจ เห็นคุณค่าในมรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น และมีความรักท้องถิ่น
๓. โรงเรียนมีการส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในสืบสาน เผยแพร่องค์ความรู้ทางวัฒนธรรม และสร้างจิตสำนึกของนักเรียนในการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ เป็นมรดกทางวัฒนธรรมสืบไป

ปัญหาและอุปสรรค

มีปัญหาด้านการสื่อสารจากภาษาปกากะญอ เมื่อเทียบกับความหมายของคำในภาษาไทย นักเรียนไม่รู้ความหมาย อาจทำให้ความหมายของภาษาเปลี่ยนไป

ข้อเสนอแนะ

๑. ควรมีการส่งเสริมการเรียนรู้และปลูกฝังจิตสำนึกรักบ้านเกิดให้กับนักเรียนอย่างต่อเนื่อง
๒. หมู่บ้านควรมีสถานที่สำหรับเก็บรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่น ไว้เป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับเด็กและเยาวชนและผู้ที่สนใจจะศึกษาหาความรู้

ศูนย์การเรียนรู้วัฒนธรรมชุมชน ตำบลเวียงเหนือ

ผู้ศึกษา โรงเรียนเวียงชัยพิทยฯ อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ตำบลเวียงเหนือ อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย มีประวัติความเป็นมายาวนานตั้งแต่ครั้งสมัยพระเจ้ากือนาธรรมิกราชได้มาสร้างพระพุทธรูปที่ฝั่งลำน้ำกกและสืบสานบ้านเมืองมาจนยุคปัจจุบัน อีกทั้งตำบลเวียงเหนือมีความหลากหลายด้านชาติพันธุ์ที่อพยพมาจากต่างถิ่นต่างแดน ทั้งพี่น้องจากภาคอีสาน ภาคเหนือและต่างแคว้น เช่น ชาวยอง ชาวเขิน เป็นต้น เมื่อมารวมอยู่ในถิ่นเดียวกัน ประกอบอาชีพเดียวกัน จึงทำให้เกิดความหลากหลายในวิถีชีวิต อีกทั้งในปัจจุบันความเสื่อมโทรมทางวัฒนธรรมปรากฏให้เห็นอย่างเด่นชัด เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาเยาวชนมั่วสุมในทางมิชอบ จึงทำให้หลายฝ่ายเป็นห่วงสถานการณ์ จึงได้เกิดแนวคิดที่จะประสานความร่วมมือกับชุมชนในท้องถิ่นช่วยกันฟื้นฟูสืบสานวัฒนธรรมและยกย่องเชิดชู โดยมีสถาบันการศึกษาสงฆ์เป็นตัวเชื่อมชุมชนในท้องถิ่นให้มั่นคง อีกทั้งเอกภาพในการบริหารจัดการด้านวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่น โดยมีศูนย์วัฒนธรรมเป็นสื่อกลาง ภายใต้ชื่อว่า “ศูนย์การเรียนรู้วัฒนธรรมไทยสายใยชุมชนตำบลเวียงเหนือ”

โรงเรียนเวียงชัยพิทยฯ ในโครงการตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี บริหารงานโดยคณะสงฆ์อำเภอเวียงชัย มีนโยบายจะจัดโรงเรียนเป็นแหล่งศึกษาชุมชนที่จะมาใช้บริการได้ในความหลากหลาย จึงได้ร่วมกับประชาชนชาวตำบลเวียงเหนือทุกหมู่บ้าน เปิดศูนย์การเรียนรู้วัฒนธรรมชุมชนตำบลเวียงเหนือขึ้นในวันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๕๒

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อพัฒนาต้นทุนทางสังคมให้มีรากฐานที่เข้มแข็ง นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน
๒. เพื่อส่งเสริม สนับสนุนการสืบค้น การถ่ายทอด การเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและการประยุกต์ ใช้ในชีวิตประจำวัน เพิ่มคุณค่าทางสังคม จิตใจและมูลค่าเพิ่มในสังคมและชุมชน
๓. เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนด้วยวัฒนธรรม โดยการนำเอาคุณค่าในวัฒนธรรม ศิลธรรม จริยธรรม และจิตวิญญาณในความรักถิ่นเกิดมาแก้ไขปัญหา นำไปสู่การป้องกันแก้ไขปัญหาความยากจน ปัญหายาเสพติดและปัญหาการประพัตติที่มีขอบในชุมชน
๔. ครูภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ ได้ร่วมสืบสานพัฒนามิติทางวัฒนธรรม ร่วมกัน โดยมีศูนย์กลางคือ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา อันเป็นต้นแบบแห่งการพัฒนาและสืบสานวัฒนธรรม

เป้าหมาย

๑. ประชาชนในชุมชนพื้นที่ตำบลเวียงเหนือ อำเภอเวียงชัยทุกกลุ่ม ทุกเพศ ทุกวัย ได้มีโอกาสสืบค้น แลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตไทย ซึ่งจะเป็นการสร้างความเข้าใจพื้นฐานต่อการดำรงชีวิต และครองตนภายใต้วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีที่ดั้งเดิม ตลอดจนส่งเสริมให้เกิดกระบวนการพัฒนาคนและองค์ความรู้ในชุมชนเพื่อแสวงหาทิศทาง และแนวทางป้องกัน ดูแลชุมชนให้มีความเข้มแข็งสามารถป้องกันแก้ไขปัญหา และพัฒนาชุมชนให้เกิดความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ไปพร้อม ๆ กัน โดยเฉพาะการแก้ปัญหาความยากจน ปัญหายาเสพติดและการประพัตติผิดกฎหมายในชุมชน
๒. ประชาชนในชุมชนพื้นที่ตำบลเวียงเหนือ ร่วมกันพัฒนาโครงการวัฒนธรรมชุมชนให้เป็นศูนย์กลางในการศึกษา แลกเปลี่ยน เรียนรู้ ส่งเสริมการพัฒนาและแก้ปัญหาชุมชน โดยใช้มิติทางศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม ผสานกับแนวพระราชดำริเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน

กรอบกิจกรรมของศูนย์วัฒนธรรมชุมชน

ประกอบด้วยรูปแบบกิจกรรมของวัฒนธรรมชุมชนที่เน้นความเป็นอิสระในการดำเนินงานของท้องถิ่น จุดเน้นของแต่ละท้องถิ่นที่แตกต่างกัน ประกอบด้วย

๑. ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นการสำรวจและรวบรวมภูมิปัญญาชาวบ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน จัดทำทำเนียบประวัติและผลงานของภูมิปัญญาทุกสาขาในชุมชนให้เป็นระบบ ทั้งในรูปของเอกสาร เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการสืบค้น ศึกษา ให้คำปรึกษา และสัมภาษณ์ แก่ผู้สนใจในชุมชน เป็นศูนย์ประสานงานของชุมชน มีการประชุมปรึกษาหารือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การเป็นวิทยากร การสาธิต การแนะนำ เกี่ยวกับภูมิปัญญาชาวบ้าน พิธีกรรมท้องถิ่นที่ถูกต้องเหมาะสม และเป็นฐานข้อมูลหลักในการนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และจิตใจ

๒. ด้านกลุ่มอาชีพ เป็นการรวบรวมกลุ่มอาชีพ กลุ่มสนใจในกิจกรรมส่งเสริมรายได้ในชุมชน การอยู่ดีมีสุข ตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง อาทิ กลุ่มจักสาน/หัตถกรรม กลุ่มส่งเสริมการทอผ้า พื้นบ้าน การแพทย์แผนไทย นวดแผนโบราณ และกลุ่มส่งเสริมพืชผักสวนครัวรั้วกินได้ ฯลฯ เพื่อเป็น วิทยากรอบรมเด็กนักเรียน นักศึกษา และประชาชนที่สนใจ ทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่ เน้นการนำภูมิปัญญา ชาวบ้านและกองทุนหมู่บ้านมาสร้างงาน สร้างอาชีพให้กับชุมชนโดยรวม และเป็นการสอดคล้องกับโครงการ หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ อันจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความยากจนของชุมชน และปัญหาการแพร่ระบาดของ ของยาเสพติด

๓. ด้านพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม เป็นการรวบรวมกิจกรรมทางศาสนา ขนบธรรมเนียม ประเพณี จารีตต่าง ๆ ในชุมชน อาทิ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาสำหรับนักเรียน นักศึกษา กลุ่มส่งเสริมการ ปฏิบัติธรรม ชมรมอนุรักษ์การสวดมนต์แบบพื้นบ้าน(สรภัญญะ) การส่งเสริมการเข้าวัดปฏิบัติธรรมในวัน พระ การเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่ผู้เข้าร่วมกิจกรรม โดยใช้วัดและโรงเรียนเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ ทำให้กระบวนการถ่ายทอด คุณค่าทางศาสนา ความเชื่อและวัฒนธรรมต่าง ๆ ในท้องถิ่น เพื่อให้ ชุมชน ประชาชนมีคุณธรรม จริยธรรม ประพฤติปฏิบัติตามประเพณีที่ติงามของท้องถิ่น เกิดความ สमानฉันท์

๔. ด้านลานดนตรี กีฬา และการละเล่นพื้นบ้าน เป็นการรวบรวมการจัดกิจกรรมนันทนาการ ที่ มุ่งก่อให้เกิดสุขภาพกาย สุขภาพจิตที่สมบูรณ์ แข็งแรง ภายใต้วฒนธรรมประเพณีการละเล่นของท้องถิ่น อาทิ ส่งเสริมให้มีการเล่นดนตรีพื้นบ้าน เช่น การแสดงดนตรีพื้นเมือง ส่งเสริมให้มีการแสดงพื้นบ้าน ส่งเสริมการละเล่นพื้นบ้าน ตามประเพณี

๕. ด้านพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านและหอศิลป์ชุมชน เป็นการรวบรวมประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน/ ชุมชน ซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมและการแสดงความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น และภูมิปัญญา ของบรรพบุรุษบุคคลสำคัญของชุมชน วิวัฒนาการของการดำรงชีวิต เช่น การทำมาหากิน การคมนาคม เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย การจำลองบ้าน และการดำรงชีวิตประจำวันของชุมชน เป็นต้น เป็นแหล่งวิทยากร อบรมนักเรียน นักศึกษา หน่วยงานที่มาศึกษาดูงาน และประชาชนที่สนใจทั้งในและนอกพื้นที่ ตลอดจน จำหน่ายผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาชาวบ้าน

๖. ด้านศูนย์สารสนเทศและห้องสมุดชุมชน เป็นข้อมูลสารสนเทศด้านศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม ชุมชน และรวบรวมหนังสือห้องสมุดเพิ่มเติม พัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้สู่ท้องถิ่น เพื่อบริการในการค้นคว้า ความรู้แก่เด็ก เยาวชน และประชาชนที่สนใจตลอดเวลา ส่งเสริมวินัยรักการอ่าน การศึกษาค้นคว้าหา ความรู้ ทั้งจากภูมิปัญญาในท้องถิ่น เป็นการกระตุ้นให้บุคคลชุมชนนำความรู้มาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับ การดำรงชีวิตในท้องถิ่น

กิจกรรมหลัก

๑. กิจกรรมหลักศูนย์วัฒนธรรมดำเนินการเอง

๑.๑ งานลานวัฒนธรรมชุมชนตำบลเวียงเหนือ

ลานวัฒนธรรมตำบลเวียงเหนือเป็นกิจกรรมใหญ่ของตำบล กำหนดจัดขึ้นภายในเดือนกุมภาพันธ์ของทุกปี มีแนวคิดที่จะให้ประชาชนในหมู่บ้านต่าง ๆ นำเอาวัสดุอุปกรณ์สิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่ผลิตขึ้นได้ นำมาจำหน่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน จัดให้มีการแข่งขันด้านวัฒนธรรมประเพณีหลายประเภท เช่น แข่งขันทำอาหาร ลาบพื้นเมือง ส้มตำ การแข่งขันกีฬาพื้นบ้าน เป็นต้น ที่สำคัญคือ การประกาศผลการคัดเลือก ผู้มีผลงานดีเด่นทางวัฒนธรรมตำบลเวียงเหนือประจำปี โดยให้แต่ละหมู่บ้านคัดเลือกผู้ที่เสียสละฝึกสอน สืบทอด และให้บริการด้านวัฒนธรรมในแต่ละหมู่บ้าน เข้าคัดเลือกในระดับตำบล เพื่อเป็นการยกย่องเชิดชูเกียรติของท่าน และนำไปไว้ในทำเนียบบุคคลสำคัญของตำบลเวียงเหนือ

๑.๒ จัดทำแหล่งเรียนรู้ต้นแบบ เป็นการนำเอาศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่นมาจัดแสดง เพื่อให้เป็นที่ศึกษาเรียนรู้ของสามเณรนักเรียน และผู้สนใจศึกษา โดยใช้อาคารศูนย์วัฒนธรรมชุมชนภายในโรงเรียนเวียงชัยพิทยฯ เป็นสถานที่จัดแสดง

๒. กิจกรรมที่สนับสนุนให้องค์กร หน่วยงาน จัดทำ

ได้สนับสนุนให้องค์กร หน่วยงาน ได้ร่วมกันจัดงานตามจารีตและขนบธรรมเนียมประเพณี โดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้การสนับสนุนงบประมาณ (โดยการผลักดันของศูนย์การเรียนรู้วัฒนธรรมชุมชนตำบล) ดังนี้

๒.๑ งานประเพณีสงฆ์หลวงพ่อบวช วัดท่าบันไดแก้ว

ที่ตั้งบริเวณงาน วัดท่าบันไดแก้ว หมู่ที่ ๑ ตำบลเวียงเหนือ อำเภอเวียงชัย
จังหวัดเชียงราย

วัน เดือน ปี ที่จัดงานระหว่างวันที่ ๒๕-๓๐ มีนาคม

ผู้รับผิดชอบงาน คณะศรัทธาวัดท่าบันไดแก้ว

เวียงเดิม

- ๒.๒ งานประเพณีสงฆ์พระธาตุโพธิ์ชัย วัดโพธิ์ชัย
ที่ตั้งบริเวณงาน วัดโพธิ์ชัย หมู่ที่ ๗ ตำบลเวียงเหนือ อำเภอเวียงชัย
จังหวัดเชียงราย
ผู้รับผิดชอบงาน คณะศรัทธาวัดโพธิ์ชัยและคณะศรัทธาวัดท่าบันไดแก้ว
- ๒.๓ งานโครงการประเพณีสงฆ์พระธาตุสุวรรณมิ่งมงคล
ที่ตั้งบริเวณงาน วัดราษฎร์เจริญ หมู่ที่ ๔ ตำบลเวียงเหนือ อำเภอเวียงชัย
จังหวัดเชียงราย
ผู้รับผิดชอบงาน คณะศรัทธาวัดราษฎร์เจริญ
- ๒.๔ งานโครงการประเพณีสงฆ์พระพุทธรูปโบราณและประเพณีบุญบั้งไฟวัดโบราณ
เวียงเดิม
ที่ตั้งบริเวณงาน วัดโบราณเวียงเดิม หมู่ที่ ๒ ตำบลเวียงเหนือ อำเภอเวียงชัย
จังหวัดเชียงราย
ผู้รับผิดชอบงาน คณะศรัทธาวัดโบราณเวียงเดิม
- ๒.๕ งานประเพณีสงฆ์พระพุทธรูปโบราณปายางน้อย
ที่ตั้งบริเวณงาน พุทธสถานบ้านปายางน้อย ตำบลเวียงเหนือ อำเภอเวียงชัย
จังหวัดเชียงราย
ผู้รับผิดชอบงาน หมู่บ้านปายางน้อย หมู่ที่ ๑๐
- ๒.๖ งานประเพณีสงฆ์พระพุทธรูปโบราณ วัดสันสลิต
ที่ตั้งบริเวณงาน วัดสันสลิต ตำบลเวียงเหนือ อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย
ผู้รับผิดชอบงาน คณะศรัทธาวัดสันสลิต
- ๒.๗ งานประเพณีทานก๋วยสลากภัตประจำปี วัดพนาลัยเกษม
ที่ตั้งบริเวณงาน วัดพนาลัยเกษม เลขที่ ๑๒๘ หมู่ที่ ๑๑ ตำบลเวียงเหนือ
อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย
ผู้รับผิดชอบงาน คณะศรัทธาวัดพนาลัยเกษม
- ๒.๘ งานประเพณีบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนคณะสงฆ์ตำบลเวียงเหนือ
ที่ตั้งบริเวณงาน โรงเรียนเวียงชัยพิทยฯ วัดพนาลัยเกษม. ตำบลเวียงเหนือ
อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย
ผู้รับผิดชอบงาน ผู้บริหาร-คณะครูโรงเรียนเวียงชัยพิทยฯ คณะสงฆ์ตำบลเวียงเหนือ

๒.๙ งานประเพณีลอยกระทงประจำปี

ที่ตั้งบริเวณงาน พุทธสถานพระเจ้ากือนา ตำบลเวียงเหนือ อำเภอเวียงชัย
จังหวัดเชียงราย

ผู้รับผิดชอบงาน สภาวัฒนธรรมตำบลเวียงเหนือ ชมรมกำนันผู้ใหญ่บ้าน
ตำบลเวียงเหนือ

๒.๑๐ งานวันเทิดพระคุณแม่ตำบลเวียงเหนือ

ที่ตั้งบริเวณงาน โรงเรียนเวียงชัยพิทยาคม ตำบลเวียงเหนือ อำเภอเวียงชัย
จังหวัดเชียงราย

ผู้รับผิดชอบงาน สภาวัฒนธรรมตำบลเวียงเหนือ ศูนย์วัฒนธรรมชุมชนตำบล
เวียงเหนือ โรงเรียนเวียงชัยพิทยาคม ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนา
วันอาทิตย์ตำบลเวียงเหนือ

๒.๑๑ งานรดน้ำคำหัวผู้สูงอายุตำบลเวียงเหนือ

ที่ตั้งบริเวณงาน พุทธสถานพระเจ้ากือนา ตำบลเวียงเหนือ อำเภอเวียงชัย
จังหวัดเชียงราย

ผู้รับผิดชอบงาน สภาวัฒนธรรมตำบลเวียงเหนือ, ชมรมผู้สูงอายุตำบลเวียงเหนือ

ผลการดำเนินงาน

โรงเรียนเวียงชัยพิทยาคม ได้จัดการเรียนการสอนด้านศิลปะ วัฒนธรรม ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ ศิลปะการงานอาชีพและเทคโนโลยี และกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ให้สามเณร นักเรียนได้เรียนรู้จริงจากสิ่งที่มีอยู่ในชุมชนและได้ร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่ศูนย์การเรียนรู้วัฒนธรรมไทย สายใยชุมชนตำบลเวียงเหนือ ได้จัดทำโดยมีสามเณรนักเรียนมีส่วนร่วมในการร่วมกิจกรรมแต่ละประเภท อัน เป็นการส่งเสริมให้สามเณรนักเรียนและเยาวชนในท้องถิ่น พัฒนาระบบการเรียนรู้ทางวัฒนธรรม ผ่าน กิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ ทำให้เกิดการตื่นตัวและมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนวัฒนธรรม และที่สำคัญเป็นการ ปลุกจิตสำนึกของชุมชนท้องถิ่นได้มีความเข้าใจในความหลากหลายวัฒนธรรม มีความต้องการอยู่ร่วมกัน อย่างมีความสุข ปราศจากความขัดแย้งทางความคิด มีความสามัคคี ร่วมกันวางแผนสิ่งที่เป็นมรดกของชาติ อันจะนำมาซึ่งความผาสุกของประชาชนในชาติสืบไป

ข้อเสนอแนะ

การเรียนการสอนด้านวัฒนธรรมในโรงเรียนจะต้องได้รับความร่วมมือร่วมใจทุกภาคส่วนอย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วยคณะสงฆ์ โรงเรียน และชุมชน เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์เชิงประจักษ์

ภาคผนวก

การถวयरายงาน “แนวปฏิบัติที่ดี” หน้าทีประทับ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทอดพระเนตรการนำเสนองาน “แนวปฏิบัติที่ดี” ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริ เมื่อวันที่ ๒๑ มกราคม ๒๕๕๖ จำนวน ๓ เรื่อง ได้แก่

เรื่องที่ ๑ แนวปฏิบัติที่ดี ด้านการศึกษา

นิทานสอนอ่าน

ผู้ศึกษา นางสาวสุวีวรรณ เสริมมดีวงศ์
ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านห้วยตองน้อย ตำบลยางเปียง
ศูนย์ศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภออมก๋อย
สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดเชียงใหม่

บทคัดย่อ

แนวปฏิบัติที่ดี ด้านการศึกษา เรื่อง นิทานสอนอ่าน ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านห้วยตองน้อย ตำบลยางเปียง อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านของนักเรียนตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทักษะพื้นฐานภาษาไทย จำนวน ๒๑ คน ให้สามารถอ่านหนังสือไทยได้ถูกต้อง ด้วยการนำนิทานมาใช้ในการส่งเสริมการอ่านให้กับนักเรียน เพราะนิทานเป็นสื่อที่น่าสนใจของนักเรียนอยู่แล้วจึงสามารถช่วยให้นักเรียนสนใจการอ่านมากยิ่งขึ้น โดยใช้แบบประเมินทักษะการอ่านออกเสียงนิทานก่อนและหลัง

ผลการทดสอบนักเรียนศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านห้วยตองน้อย ตำบลยางเปียง อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ ในด้านความสามารถในการอ่านนิทานและคำศัพท์ ที่ควรรู้ ก่อนการจัดกิจกรรมด้วยสื่อนิทาน นักเรียนมีทักษะการอ่านหนังสือไทยได้ถูกต้องร้อยละ ๓๘.๐๙ การทดสอบความสามารถในการอ่านนิทานและคำศัพท์ที่ควรรู้หลังการจัดกิจกรรมด้วยสื่อนิทาน นักเรียนมีทักษะการอ่านหนังสือไทยได้ถูกต้องร้อยละ ๘๐.๙๕

แนวปฏิบัติที่ดีทางการศึกษา

เรื่อง นิทานสอนอ่าน

โดย
นางสาวสุวิวรรณ เสริมดวงดี
ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา "แม่ฟ้าหลวง" บ้านห้วยตองน้อย
ตำบลยางปือ
อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา "แม่ฟ้าหลวง" อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่

นิทานสอนอ่าน

จำนวนผู้เรียน

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา "แม่ฟ้าหลวง" บ้านห้วยตองน้อย ตำบลยางปือ อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่

- ระดับก่อนวัยเรียน จำนวน ๑๘ คน
- ระดับประถมศึกษา จำนวน ๒๑ คน
- ผู้เรียนหลักสูดส่งเสริมการรู้หนังสือ จำนวน ๑๕ คน

รวม ๕๔ คน

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา "แม่ฟ้าหลวง" อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่

นิทานสอนอ่าน

ความเป็นมา

๑. การสื่อสารในชีวิตประจำวันของคนในชุมชน ไม่ได้ใช้ภาษาไทยเป็นหลัก
๒. ไม่ได้จัดทำสื่อที่กระตุ้นความสนใจ
๓. เน้นสื่อที่มีเนื้อหาสาระเป็นหลัก

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา "แม่ฟ้าหลวง" อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่

นิทานสอนอ่าน

วัตถุประสงค์

เพื่อเสริมสร้างแรงกระตุ้นความสนใจต่อการอ่านของผู้เรียน ให้ผู้เรียนสามารถอ่านหนังสือได้ถูกต้อง

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา "แม่ฟ้าหลวง" อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่

นิทานสอนอ่าน

การดำเนินงาน

๑. ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมในเรื่อง เทคนิคการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เทคนิคการอ่าน การส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยนิทาน
๒. สร้างสื่อนิทานจากนิทานอีสป นิทานคำกลอน และนิทานพื้นบ้าน
๓. สร้างเครื่องมือแบบประเมินการอ่านนิทาน

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา "แม่ฟ้าหลวง" อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่

นิทานสอนอ่าน

การใช้สื่อในการจัดกิจกรรม

๑. การอ่านบ้านและอ่านตาม
๒. ให้นักเรียนฝึกการอ่านร่วมกับกลุ่มเพื่อน
๓. ทดสอบการอ่านเป็นรายบุคคล
๔. การตอบคำถามจากนิทาน

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา "แม่ฟ้าหลวง" อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่

นิทานสอนอ่าน

ผลการดำเนินงาน

เปรียบเทียบการอ่านของนักศึกษา ก่อนและหลังการจัดกิจกรรม

เรื่องที่ ๒ แนวปฏิบัติที่ดี ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

น้ำ : พลังงานทางเลือก

ผู้ศึกษา นางสาวสุรีย์ ยิ่งตระกูลไพโร และนายวีระชัย พายุหมุ่นวน
ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านแม่ดี
ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอแม่สะเรียง
สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดแม่ฮ่องสอน

บทคัดย่อ

แนวปฏิบัติที่ดีด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง น้ำ : พลังงานทางเลือก มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ฯ มีระบบไฟฟ้าใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ทั้งใน ตอนกลางวันและตอนกลางคืน ชุมชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับไฟฟ้าพลังงานน้ำขนาดเล็ก มีแหล่งน้ำสำหรับนำไปใช้ในการอุปโภคบริโภค และการทำเกษตรในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ฯ รวมทั้ง ให้ชุมชนตระหนักและเห็นคุณค่าของทรัพยากรน้ำ มีการจัดการทรัพยากรน้ำอย่างเป็นระบบ กลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมกิจกรรม คือ ผู้เรียนทั้งเด็กและผู้ใหญ่จำนวน ๔๗ คน ชาวบ้าน จำนวน ๒๕ ครัวเรือน การดำเนินงาน โดยเริ่มจากครูศึกษาข้อมูล ประชุมชาวบ้าน ชี้แจงวัตถุประสงค์ วางแผนการดำเนินงาน จัดทำโครงการ ขออนุมัติสนับสนุนงบประมาณจัดซื้อวัสดุ-อุปกรณ์ และดำเนินการก่อสร้างโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ชมรมอาสาพัฒนาแม่ใจและการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ฯ รวมทั้งมีการส่งเสริม ให้ผู้เรียนปลูกผักและเลี้ยงสัตว์ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ฯ และสรุปผลการดำเนินงาน

ผลจากการดำเนินงาน พบว่า ชุมชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับไฟฟ้าพลังงานน้ำขนาดเล็ก ครูสามารถจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลายได้ทั้งในตอนกลางวันและ ในตอนกลางคืน มีระบบประปาเพื่อการเกษตรในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ฯ ชุมชนตระหนักและเห็นคุณค่า ของทรัพยากรน้ำ รวมทั้งมีส่วนร่วมดูแลรับผิดชอบระบบไฟฟ้าพลังงานน้ำของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ฯ อย่างเป็นระบบ

แนวปฏิบัติที่ดีด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

น้ำ : พลังงานทางเลือก

โดย
นางสาวสุวิทย์ ยิ่งตระกูลไพโร
ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา "แม่ฟ้าหลวง" บ้านแม่ตี
ตำบลแม่ต๋อง อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา "แม่ฟ้าหลวง"

น้ำ : พลังงานทางเลือก

ความเป็นมา

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา "แม่ฟ้าหลวง" บ้านแม่ตี หมู่ที่ ๕ ตำบลแม่ต๋อง อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นศูนย์การเรียนรู้ที่ตั้งอยู่ชายแดนประเทศไทย-เมียนมาร์ ติดแม่น้ำสาละวิน อยู่ท่ามกลางการคมนาคมยากลำบาก และบริการจากภาครัฐเข้าไม่ถึง โดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนไม่มีระบบไฟฟ้า

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา "แม่ฟ้าหลวง"

น้ำ : พลังงานทางเลือก

ความเป็นมา

ศูนย์การเรียนรู้ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนในภาคกลางคืน สำหรับผู้ใหญ่ได้ ต้องใช้วิธีจุดตะเกียงหรือจุดเทียนสอนเท่านั้น นอกจากนี้ยังไม่สามารถใช้สื่อเทคโนโลยีที่หลากหลายประกอบการจัดการเรียนการสอนได้

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา "แม่ฟ้าหลวง"

น้ำ : พลังงานทางเลือก

ความเป็นมา

ทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนยังคงความอุดมสมบูรณ์ โดยเฉพาะทรัพยากรน้ำ ดังนั้นทางศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา "แม่ฟ้าหลวง" บ้านแม่ตี จึงเห็นโอกาสที่จะบริหารจัดการทรัพยากรน้ำอย่างเป็นระบบ โดยสร้างระบบไฟฟ้าด้วยพลังงานน้ำ พลังงานทางเลือกที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา "แม่ฟ้าหลวง"

น้ำ : พลังงานทางเลือก

วัตถุประสงค์

- เพื่อให้ชุมชนมีระบบไฟฟ้าใช้ทั้งในตอนกลางวันและตอนกลางคืน
- เพื่อให้ชุมชนมีความรู้ความเข้าใจระบบไฟฟ้าพลังงานน้ำขนาดเล็ก
- เพื่อให้ชุมชนมีแหล่งนำไปใช้ในการอุปโภคบริโภคและการเกษตร
- เพื่อให้ชุมชนตระหนักและเห็นคุณค่าทรัพยากรน้ำ

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา "แม่ฟ้าหลวง"

น้ำ : พลังงานทางเลือก

กระบวนการดำเนินงาน

ขั้นตอนการ

- ศึกษาเรียนรู้จากภูมิปัญญา
- ศึกษาเรียนรู้จากเครือข่าย
- สืบค้นจากเว็บไซต์
- ศึกษามาจากหนังสือ
- ประชุมวางแผนการดำเนินงาน
- ทำโครงการขออนุมัติ
- ขอรับการสนับสนุนงบประมาณ

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา "แม่ฟ้าหลวง"

น้ำ : พลังงานทางเลือก

กระบวนการดำเนินงาน

ขั้นตอนการจัดทำระบบไฟฟ้าพลังงานน้ำ

- จัดหาแหล่งต้นน้ำ
- สร้างอุโมงค์น้ำ
- วางระบบท่อ
- ติดตั้งเครื่องผลิตกระแสไฟฟ้า
- ต่อสายไฟจากเครื่องผลิตกระแสไฟฟ้า
- ติดตั้งสายไฟตามจุดต่าง ๆ
- ส่งน้ำเข้าเครื่องผลิตกระแสไฟฟ้า
- จ่ายไฟไปยังศูนย์การเรียนรู้

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา "แม่ฟ้าหลวง"

น้ำ : พลังงานทางเลือก

กระบวนการดำเนินงาน

ขั้นตอนการจัดกระบวนการเรียนรู้

- จัดกิจกรรมให้ความรู้ความเข้าใจผู้เรียนและชุมชน
- จัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับเด็ก
- จัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับผู้เรียนผู้ใหญ่
- จัดการศึกษาดูงานอียิปต์

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา "แม่ฟ้าหลวง"

น้ำ : พลังงานทางเลือก

ผลการดำเนินงาน

- ศูนย์การเรียนรู้มีระบบไฟฟ้า
- ชุมชนมีความรู้ความเข้าใจไฟฟ้าพลังงานน้ำ
- มีแหล่งน้ำสำหรับใช้อุปโภคบริโภคและการเกษตร
- ชุมชนสามารถดูแลระบบไฟฟ้า
- ชุมชนตระหนักและเห็นคุณค่าของทรัพยากรน้ำ
- สามารถใช้สื่อเทคโนโลยีหลากหลายรูปแบบ

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา "แม่ฟ้าหลวง"

น้ำ : พลังงานทางเลือก

แนวทางในการดำเนินการต่อไป

- จัดทำโครงการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำ
- ขยายผลสู่ชุมชน สร้างระบบไฟฟ้าพลังงานน้ำในชุมชน

เรื่องที่ ๓ แนวปฏิบัติที่ดี ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น

วิถีมละบริ

ผู้ศึกษา นางสุภารัตน์ ชันหลวง

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” มละบริภูฟ้า

ตำบลภูฟ้า ศูนย์การศึกษาชนอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอป่าก่

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดน่าน

บทคัดย่อ

แนวปฏิบัติที่ดีด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น เรื่อง “วิถีมละบริ” ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” มละบริภูฟ้า อำเภอป่าก่ จังหวัดน่าน มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ กลุ่มเยาวชนชนเผ่ามละบริ ๑) มีความรู้ ความเข้าใจ และเห็นคุณค่าในวัฒนธรรม ชนเผ่ามละบริ ๒) มีทักษะและวิธีการในการแสวงหาความรู้และสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม ชนเผ่ามละบริ โดยใช้กระบวนการสืบสวนคุณค่าทางวัฒนธรรม และ ๓) มีความสามารถในการเป็นวิทยากร การถ่ายทอดองค์ความรู้วัฒนธรรมชนเผ่ามละบริให้กับกลุ่มชนของตนเอง จากรุ่นสู่รุ่น และผู้สนใจ ทั่วไป กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นกลุ่มเยาวชนชนเผ่ามละบริ จำนวน ๒๐ คน วิธีดำเนินงานใช้รูปแบบการอบรม โดยเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม แบ่งออกเป็น ๒ กิจกรรม คือ การอบรม สืบสวนคุณค่าทางวัฒนธรรมชนเผ่ามละบริ และการอบรมกระบวนการถ่ายทอด องค์ความรู้ทาง วัฒนธรรมชนเผ่ามละบริ ขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม คือ ๑) พัฒนาหลักสูตร ๒) การจัดการอบรม การเรียนรู้ โดยนำกระบวนการวิจัยอย่างง่ายไปใช้ในการสืบค้นข้อมูล ตั้งแต่การวางแผนการทำงาน การสร้างเครื่องมือเพื่อใช้สัมภาษณ์ภูมิปัญญา การจัดบันทึก การวิเคราะห์ข้อมูล การสรุปข้อมูล การเรียบเรียงและเขียนเรื่องราวของชนเผ่า รวมทั้งการนำเสนอสิ่งที่ได้เรียนรู้ สำหรับกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมของชนเผ่าได้จัดการอบรมด้วยการฝึกเป็นวิทยากรบอกเรื่องราว ของตนเอง ๓) การวัดผลและประเมินผล และ ๔) การสรุปและรายงานผลการดำเนินงาน

ผลการดำเนินงาน พบว่า เยาวชนชนเผ่ามละบริที่ผ่านการอบรม มีความรู้ ความเข้าใจ ตระหนักถึงคุณค่าความสำคัญของวัฒนธรรมชนเผ่ามละบริ โดยผลการประเมินระดับความรู้ ความเข้าใจ หลังเรียน ทั้ง ๔ ด้าน มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ ๓.๒๓ อยู่ในระดับดี นอกจากนี้ยังมีความสามารถ ใช้กระบวนการสืบสวนคุณค่าทางวัฒนธรรมของตนเองเกี่ยวกับวิธีการดำรงชีวิต สิ่งดีงาม ข้อห้ามและความเชื่อ ภาษาและวรรณกรรม และงานหัตถกรรมของชนเผ่ามละบริ มาเรียบเรียงและ เขียนเรื่องราวของชนเผ่ารวมทั้งนำเสนอได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดความภาคภูมิใจ ตลอดจน สามารถเป็นวิทยากรถ่ายทอดองค์ความรู้ วัฒนธรรมชนเผ่ามละบริให้กับกลุ่มชนของตนเอง จากรุ่นสู่รุ่น โดยเฉพาะเด็ก ๆ ที่กำลังเติบโต และผู้ที่สนใจ ทั่วไปได้อย่างเป็นระบบ ด้วยความมั่นใจมากขึ้น

แนวปฏิบัติที่เน้นปฏิบัติการด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น

วิถีมละบรี

โดย
นางสาวสุภาวรัตน์ ขันพลวง
ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา "แม่ฟ้าหลวง" และบริษัท
ค. กูฟ่า อ. ปอแก้ว จ. น่าน

วิถีมละบรี

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ชนเผ่ามละบรี เป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งในโลกที่มีความสำคัญ ทั้งนี้เพราะเป็นชนเผ่าที่มีวิถีการดำรงชีวิตใกล้ชิดกับธรรมชาติและประเพณีวิถีศาสตร์ ซึ่งอยู่จำนวนน้อยในประเทศไทย และยังมีวัฒนธรรมอันดีงามที่เป็นเอกลักษณ์ของชนเผ่า

วิถีมละบรี

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เพื่อให้ชนเผ่ามละบรีมีศักยภาพเพียงพอที่จะร่วมกับอนุรักษ์วัฒนธรรมของชนเผ่าตนเองได้ขึ้น ศูนย์การเรียนรู้ชาวไทยภูเขา "แม่ฟ้าหลวง" และบริษัท กูฟ่า จึงได้ดำเนินการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมชนเผ่ามละบรีให้กับกลุ่มเยาวชนชนเผ่ามละบรี จำนวน ๒๐ คน ใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมประกอบด้วย ๒ กิจกรรม

วิถีมละบรี

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากสภาพปัจจุบันที่เป็นยุคของการเปลี่ยนแปลงทางด้านต่าง ๆ อย่างรวดเร็ว ทำให้ชนเผ่ามละบรีมีการติดต่อปฏิสัมพันธ์กับสังคมภายนอกมากขึ้น จึงต้องปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตให้สอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลง แต่ยังคงเก็บพลวัตวัฒนธรรมความดีงามของชนเผ่า เพื่อคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ความเป็นมาของชนเผ่า

วิถีมละบรี

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้กลุ่มเยาวชนชนเผ่ามละบรี มีความรู้ ความเข้าใจ และเห็นคุณค่าในวัฒนธรรมชนเผ่ามละบรี
2. เพื่อให้กลุ่มเยาวชนชนเผ่ามละบรี มีทักษะ และวิธีการในการแสวงหาความรู้และสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมชนเผ่ามละบรี
3. เพื่อให้กลุ่มเยาวชนชนเผ่ามละบรี มีความสามารถในการเป็นวิทยากรถ่ายทอดองค์ความรู้วัฒนธรรมชนเผ่ามละบรีให้กับกลุ่มชนของตนเอง จากชุมชน และผู้สนใจทั่วไป

วิถีมละบรี

วิธีดำเนินการ

- 1. ศึกษา นำกระบวนการวิจัยอย่างง่ายมาใช้ในการสืบค้นข้อมูล
- 2. ถ่ายทอด มีกิจกรรมการเรียนรู้ในการถ่ายทอดองค์ความรู้
- 3. สืบสาน ชนเผ่ามละบรีเห็นคุณค่าความสำคัญของวัฒนธรรมชนเผ่าถ่ายทอดสืบทอดวัฒนธรรมอันดีงามของชนเผ่าคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ความเป็นมาของชนเผ่า

กิจกรรม

- วางแผนการทำงาน สร้างเกณฑ์เพื่อสืบค้นข้อมูล
- ปฏิบัติงานลงพื้นที่สืบค้นข้อมูลตามพื้นที่ข้อมูล

กิจกรรม

- วิเคราะห์ข้อมูล สรุป เก็บประวัติเขียนเป็นเรื่องราว
- นำเสนอข้อมูลและถ่ายทอดที่โรงเรียน

ผลการดำเนินงาน

- ชาวชนเผ่ามละบรีสามารถเป็น "มีคุณทุกที่ประจำศูนย์เรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมมละบรี"
- ชนเผ่ามละบรีเห็นคุณค่าความสำคัญของวัฒนธรรมอันดีงามของชนเผ่าและสามารถบอกเล่าเรื่องราวของตนเองได้อย่างภาคภูมิใจ

วิถีมละบรี

ประโยชน์ที่ได้รับ

ครูได้นำเอาความรู้ที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลวัฒนธรรมมละบรี มาพัฒนาเป็นสาระการเรียนรู้ "มละบรีวิทยา" เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน

วิถีมละบรี

การเผยแพร่

จัดทำเอกสารเผยแพร่เป็นสื่อและแหล่งการเรียนรู้

บทคัดย่อ “แนวปฏิบัติที่ดี” ปีงบประมาณ ๒๕๕๖
จำนวน ๑๒ เรื่อง

โภชนาการเพื่อน้อง

ผู้ศึกษา นางสาวประทุมวดี กล่อมศรี และนายชัยณรงค์ คำอ้าย
ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านห้วยเฮี้ยะ ตำบลแม่คง
ศูนย์การศึกษาครอบครัวและศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอแม่สะเรียง
สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดแม่ฮ่องสอน

บทคัดย่อ

แนวปฏิบัติที่ดี ด้านโภชนาการและสุขภาพอนามัย เรื่อง โภชนาการเพื่อน้อง ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านห้วยเฮี้ยะ ตำบลแม่คง อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อให้ผู้เรียนเด็ก เยาวชนและชุมชนมีอาหาร โปรตีนบริโภคตลอดปี ๒) เพื่อส่งเสริมกิจกรรมอาหารกลางวันและพัฒนากิจการด้านโภชนาการของผู้เรียน ๓) เพื่อส่งเสริมโภชนาการและอาหารโปรตีนให้กับหญิงตั้งครรภ์ ผู้สูงอายุและเด็กแรกเกิด ๔) เพื่อส่งเสริมอาชีพ และเพิ่มรายได้ ให้กับคนในชุมชน จำนวนกลุ่มเป้าหมายคือผู้เรียนเด็ก จำนวน ๗๑ คน เยาวชน หญิงตั้งครรภ์ และผู้สูงอายุในชุมชน จำนวน ๓๐ คน โดยการจัดกิจกรรมโภชนาการเพื่อน้อง ณ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนบนพื้นที่สูงบ้านห้วยเฮี้ยะ หมู่ที่ ๔ ตำบลแม่คง อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งมี ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมที่สำคัญคือ ครูและชุมชนร่วมกันสำรวจ/วิเคราะห์สภาพปัญหาและความ ต้องการของชุมชนบ้านห้วยเฮี้ยะ ประชุมชี้แจงผู้เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ชุมชนบ้านห้วยเฮี้ยะ จัดทำผังมโนทัศน์ จากนั้นนำสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน มาวิเคราะห์เพื่อนำไปสู่การจัดกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม พร้อมทั้งมีการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากภาคีเครือข่าย

ผลจากการจัดกิจกรรมโภชนาการเพื่อน้องทำให้ผู้เรียนเด็ก เยาวชน และชุมชนมีอาหารโปรตีนบริโภคตลอดปี นอกจากนี้เด็ก เยาวชน และชุมชนสามารถนำความรู้ความเข้าใจและทักษะจากการ จัดกิจกรรมการเลี้ยงไก่ไข่ เพื่อเสริมอาหารโปรตีนไปปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวันได้ ส่งผลให้ผู้เรียนเด็ก เยาวชน หญิงตั้งครรภ์ ผู้สูงอายุ เด็กแรกเกิด มีภาวะด้านโภชนาการที่ดีขึ้นและชุมชนมีอาชีพเสริม จากการเลี้ยงไก่พันธุ์ไข่ ส่งผลให้มีรายได้ให้กับครอบครัวเพิ่มขึ้น

ไก่ดอย

ผู้ศึกษา นายบุญธรรม ชาราทิพย์ไพโร และนางสุนีย์ ศรีวิชัย
ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านกongsุม ตำบลแม่คง
ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอแม่สะเรียง
สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดแม่ฮ่องสอน

บทคัดย่อ

แนวปฏิบัติที่ดี ด้านโภชนาการและสุขภาพอนามัย เรื่อง ไก่ดอย เป็นกิจกรรมหนึ่ง ของโครงการ
เกษตรเพื่ออาหารกลางวัน ตามแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารในด้าน โภชนาการของ
ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านกongsุม หมู่ที่ ๖ ตำบลแม่คง อำเภอแม่สะเรียง
จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มสารอาหารโปรตีนให้กับผู้เรียนเด็กของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ฯ
บ้านกongsุม และคนในชุมชนได้เรียนรู้กระบวนการเลี้ยงไก่พื้นเมืองให้ สามารถผลิตอาหารโปรตีน
ให้เพียงพอต่อการบริโภค โดยกำหนดกลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้เรียนเด็กของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ฯ บ้านกongsุม
จำนวน ๒๕ คน มีขั้นตอนในการดำเนินงาน คือ ครู ภาคิ เครือข่าย และชุมชน ร่วมกันวิเคราะห์สภาพ
ปัญหา ความต้องการ ความเหมาะสมของบริบทชุมชน เพื่อนำไปสู่การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมใน
โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน จัดหาพ่อแม่พันธุ์ไก่เพื่อผลิตลูกไก่ที่สามารถเจริญเติบโตในสภาพ
ธรรมชาติ และมีความต้านทานโรคสูง อบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงดู การให้อาหาร การป้องกันโรค
และการขยายพันธุ์แก่ครู ผู้เรียนเด็ก และคนในชุมชนแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในการดูแลให้อาหาร น้ำ
ทำความสะอาด โรงเรือน อุปกรณ์ รังฟักไข่ การให้ยาปฏิชีวนะ โดยจัดเวรให้กับผู้เรียนเด็กได้เรียนรู้จาก
การปฏิบัติจริงและจดบันทึกการดูแลประจำวัน

ผลการดำเนินงานพบว่าสามารถผลิตไก่พื้นเมืองเพื่อเป็นอาหารกลางวัน เพิ่มสารอาหารโปรตีน
ให้กับผู้เรียนเด็กของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ฯ บ้านกongsุม จำนวน ๒๗ ตัว ผู้เรียนเด็กมีความรู้และทักษะ
กระบวนการเลี้ยงไก่พื้นเมือง ตั้งแต่การเลี้ยง ดูแลพ่อแม่พันธุ์ ลูกไก่ และไก่รุ่น ทำให้ผู้เรียน เด็กของศูนย์
การเรียนรู้ชุมชน ฯ บ้านกongsุม ร้อยละ ๘๘ มีน้ำหนักและส่วนสูงตามเกณฑ์มาตรฐานของเด็กไทย และ
ทุกคนมีสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์ และคนในชุมชนได้รับความรู้ ความเข้าใจ สามารถนำไปปรับใช้ในการ
การเลี้ยงไก่พื้นเมืองให้มีการเจริญเติบโตและผลผลิตที่ดีขึ้น

มาตรการเฝ้าระวังโรคหนองพยาธิ

ผู้ศึกษา นายชัยวา สิริคังตั้ง

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านโปกกะโหล้ง ตำบลแม่แดด

ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอภักดีนิคม

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดเชียงใหม่

บทคัดย่อ

แนวปฏิบัติที่ดี ด้านโภชนาการและสุขภาพอนามัย เรื่อง มาตรการเฝ้าระวังโรคหนองพยาธิ มีวัตถุประสงค์เพื่อลดปริมาณหนองพยาธิในตัวเด็กนักเรียนศูนย์การเรียนรู้ชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านโปกกะโหล้ง หมู่ที่ ๑ ตำบลแม่แดด อำเภอภักดีนิคม จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน ๑๓ คน โดยการสร้างมาตรการเพื่อการณรงค์เฝ้าระวังป้องกันโรคหนองพยาธิกับเด็กนักเรียนและชาวบ้าน ได้แก่ การให้ความรู้เรื่องวงจรชีวิตโรคหนองพยาธิ และการติดต่อของโรคหนองพยาธิแก่เด็กและเยาวชนในชุมชน การล้างมือก่อนกินอาหารและหลังขับถ่ายอุจจาระ การรักษาความสะอาดของมือและเท้า การกินอาหารที่ปรุงสุก การดื่มน้ำสะอาดและน้ำที่ต้มให้เดือด การรักษาความสะอาดร่างกาย เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มและ การรักษาความสะอาดของบ้านและบริเวณบ้าน

ผลการศึกษาพบว่าเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๔ เด็กนักเรียนมีหนองพยาธิ ร้อยละ ๖๘ ซึ่งผลการตรวจพบไข่ของพยาธิทุกชนิดในอุจจาระเป็นโรคหนองพยาธิชนิดใดชนิดหนึ่งหรือหลายชนิดในคนเดียว ต่อมาปีการศึกษา พ.ศ. ๒๕๕๕ ได้มีการสร้างมาตรการเพื่อการณรงค์เฝ้าระวังป้องกันโรคหนองพยาธิกับเด็กนักเรียนและชาวบ้าน ผลการตรวจไข่ของพยาธิทุกชนิดในอุจจาระไม่พบหนองพยาธิในตัวเด็กนักเรียน

หมูอินทรีย์

ผู้ศึกษา นางสาวจอมขวัญ ต๊ะสุ และนายนาค แก้วยา
ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านคอโซทะ ตำบลแม่จัน
ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภออุ้มผาง
สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดตาก

บทคัดย่อ

แนวปฏิบัติที่ดี ด้านส่งเสริมอาชีพ เรื่อง หมูอินทรีย์ มีวัตถุประสงค์เพื่อลดค่าใช้จ่ายในการซื้ออาหารหมูสำเร็จรูป เพื่อให้นักเรียนสามารถเลี้ยงหมูด้วยอาหารหมักได้ และเพื่อถ่ายทอดความรู้ การเลี้ยงหมูอินทรีย์ไปยังชาวบ้าน ดำเนินงานด้วยการปฏิบัติจริง เริ่มจากครูและนักเรียน ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านคอโซทะ ตำบลแม่จัน อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก เลี้ยงหมูด้วยอาหารหมักเป็นตัวอย่างแล้วถ่ายทอดความรู้ไปยังชุมชน

ผลการดำเนินงานนักเรียน ชั้น ป.๔-๖ จำนวน ๓๘ คน ที่เป็นกลุ่มเป้าหมายสามารถใช้หยวกกล้วยทำอาหารหมักสำหรับเลี้ยงหมูได้ผลในระดับดี ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ฯ ไม่เสียเงินค่าใช้จ่ายในการซื้ออาหารเสริมหมูสำเร็จซึ่งเคยใช้ ๒ กระสอบ/เดือน (ราคากระสอบละ ๖๘๐ บาท) นักเรียนสามารถนำความรู้ไปถ่ายทอดให้กับผู้ปกครอง มีชาวบ้านเลี้ยงหมูด้วยอาหารหมักตามแบบศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” จำนวน ๕ หลังคาเรือน

ผ้าทอกะเหรี่ยงประยุกต์เซโดซา

ผู้ศึกษา นางปณนุช พิภพ และนางสาวจุฬาลักษณ์ สมวธา
ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านเซโดซา ตำบลปางหินฝน
ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอแม่แจ่ม
สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดเชียงใหม่

บทคัดย่อ

แนวปฏิบัติที่ดี ด้านส่งเสริมอาชีพ เรื่อง ผ้าทอกะเหรี่ยงประยุกต์เซโดซา มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อส่งเสริมและพัฒนาอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้เสริมให้กับคนในชุมชน ๒) เพื่อรักษาสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในการทอผ้ากะเหรี่ยง ดำเนินการโดยศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา "แม่ฟ้าหลวง" บ้านเซโดซา หมู่ที่ ๙ ตำบลปางหินฝน อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการเสริมสร้างศักยภาพของเด็กและเยาวชนทางการอาชีพตามแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ฉบับที่ ๔ โดยขั้นตอนการดำเนินการประกอบด้วยการประชุมร่วมกันของครูประจำศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา "แม่ฟ้าหลวง" บ้านเซโดซา ผู้นำชุมชน และชาวบ้าน เพื่อวิเคราะห์และหาแนวทางแก้ไขปัญหที่ชาวบ้านมีรายได้ไม่เพียงพอกับการใช้จ่ายในครัวเรือน อีกทั้งเยาวชนในชุมชนมีความสนใจในการทอผ้ากะเหรี่ยงและสืบทอดวัฒนธรรมการแต่งกายของชาวกะเหรี่ยงน้อยลง ครูจึงได้มีการค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับลวดลายผ้าทอและวิธีการนำผ้าทอกะเหรี่ยงมาประยุกต์เป็นผลิตภัณฑ์เพื่อเป็นสินค้าจำหน่ายเพิ่มรายได้ โดยครูจะจัดการอบรม ฝึกทักษะในลักษณะกลุ่มอาชีพระยะสั้น ให้แก่ตัวแทนกลุ่มสตรีทอผ้าที่สนใจ จำนวน ๑๐ คน โดยมีครู และนางหน่อมือ ศิริเฝ้าพงษ์ไพโร ซึ่งเป็นผู้ที่มีความชำนาญในการทอผ้าของชุมชนเป็นวิทยากร ผู้เรียนจะเรียนรู้ฝึกฝนทักษะการทอผ้า และการทำผลิตภัณฑ์ที่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนฯ แล้วนำวัสดุกลับไปทำที่บ้านในตอนเย็นหลังกลับจากไร่และในวันอาทิตย์หลังกลับจากโบสถ์

ผลการดำเนินงานพบว่ากลุ่มสตรีทอผ้าสามารถทอผ้าในลวดลายใหม่ ๆ และออกแบบผ้าทอเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เช่น เสื้อ กางเกง กระเป๋า หมวก ยาม พร้อมปักลวดลายบนผ้าได้สวยงาม สามารถนำไปฝากขายในสหกรณ์ผ้าทอแม่แจ่ม นำมาซึ่งรายได้แก่กลุ่มสตรีทอผ้า แม้จะยังมีรายได้ไม่มากนักแต่นับเป็นจุดเริ่มต้นที่จะพัฒนาอาชีพเพื่อเป็นรายได้เสริมให้กับครัวเรือนได้นอกเหนือจากอาชีพเกษตรกรรม

ดอกหญ้าบนดงดอย

ผู้ศึกษา นายกำธร สุรียนพิศवास และนางสาวแพรวพรรณ บุญวรรณ
ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านจอลือเหนือ ตำบลแม่สวด
ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอสบเมย
สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดแม่ฮ่องสอน

บทคัดย่อ

แนวปฏิบัติที่ดีด้านส่งเสริมอาชีพ เรื่อง ดอกหญ้าบนดงดอย มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อให้คนในชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจและมีทักษะในการทำไม้กวาดดอกหญ้าใช้ในครัวเรือน ๒) เพื่อส่งเสริมให้คนในชุมชนใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์โดยใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ในชุมชน และ ๓) เพื่อส่งเสริม ให้คนในชุมชนมีอาชีพเสริม โดยมีกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมกิจกรรม คือชาวบ้านในชุมชนบ้านจอลือเหนือ จำนวน ๑๕ ครัวเรือน ๆ ละ ๑ คน รวม ๑๕ คน

การจัดกิจกรรมการทำไม้กวาดดอกหญ้า ได้ดำเนินการที่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านจอลือเหนือ ตำบลแม่สวด อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่ประชาชนกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ การให้ความรู้เรื่องการทำไม้กวาดดอกหญ้ารวมทั้งฝึกปฏิบัติ และตรวจผลงานของผู้เรียน ผลจากการดำเนินงานพบว่าผู้เรียนทั้งหมด จำนวน ๑๕ คน มีความรู้ ความเข้าใจ และมีทักษะในการทำไม้กวาดดอกหญ้าเพื่อใช้ในครัวเรือน และมีผู้เรียนจำนวน ๖ คน ที่สามารถประกอบอาชีพการทำไม้กวาดดอกหญ้าได้

เด็กดอยรู้หนังสือ

ผู้ศึกษา นางธมลกร วงษ์น้อย และนายจุฬา ธรรมกิตติวงศ์
ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านแม่ละมั้งคี ตำบลแม่ละมั้ง
ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภออุ้มผาง
สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดตาก

บทคัดย่อ

แนวปฏิบัติที่ดี ด้านการศึกษา เรื่องเด็กดอยรู้หนังสือ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๖ ภาคเรียนที่ ๑/๒๕๕๕ มีทักษะการฟัง พูด อ่าน เขียน ภาษาไทยได้ ใช้วิธีการดำเนินงานแบบปฏิบัติการ (ทำไปแก้ปัญหามา) แบ่งเป็น ๓ ช่วง คือ ช่วงแรกครูศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง แล้วนำความรู้ไปใช้พัฒนาสื่อ วิธีสอน ช่วงที่สอง ครูนำความรู้ที่ได้รับจากการอบรม ไปใช้พัฒนาวิธีการสอน ช่วงที่สาม ครูเรียนรู้จากประสบการณ์การจัดการสอนแล้วนำความรู้ไปใช้ ในการปรับปรุงพัฒนาสื่อ วิธีการ กระบวนการให้ดียิ่งขึ้น

ผลการดำเนินงานนักเรียนมีความสนใจเรียนเพิ่มขึ้นเพศหญิงมีความสนใจมากกว่าเพศชาย เด็กโต (ป.๔-๖) สนใจเรียนมากกว่าเด็กเล็ก (ป.๑-๓) การแสดงออกภาพรวม นักเรียนกล้าแสดงออก ดีขึ้น เพศหญิงมีความกล้าแสดงออกมากกว่าเพศชาย ทักษะการใช้ภาษาไทย เด็กเล็กมีพัฒนาการ ด้านการพูดระดับดี เด็กโตมีทักษะทางด้านการอ่าน-เขียนดีขึ้นในระดับปานกลาง ผู้เรียนมีความพึงพอใจในการจัดการเรียนรู้ ภาษาไทยของครูในระดับมาก

มละบริวิทยา

ผู้ศึกษา นางสาวนันทนา ไชยเลิศ

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” มละบริภูฟ้า ตำบลภูฟ้า
ศูนย์การศึกษาอนุกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอบ่อเกลือ
สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดน่าน

บทคัดย่อ

แนวปฏิบัติที่ดี ด้านการศึกษา เรื่อง มละบริวิทยา มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้กับเด็กในวัยเรียนชนเผ่ามละบริ ๒) เพื่อศึกษาและพัฒนา รูปแบบการจัดการศึกษาโดยใช้วัฒนธรรมชนเผ่าเป็นฐานดำเนินการ โดยศูนย์ศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ บ่อเกลือ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” มละบริภูฟ้า และจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้แก่นักเรียน จำนวน ๑๖ คน โดยใช้หลักสูตรการศึกษาในระบบโรงเรียนไปพลางก่อน ต่อมาในปี การศึกษา ๒๕๕๔ ได้พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับประถมศึกษา สำหรับเด็กใน วัยเรียนชนเผ่ามละบริ ซึ่งเป็นหลักสูตรที่มีสาระการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมและความเป็นอยู่ของ ชาวมละบริ โดยจัดการเรียนการสอนแบบชั้นเรียน นอกจากนี้ยังมีการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพ ผู้เรียนและการจัดค่ายวิชาการเพื่อพัฒนาทักษะในทุก ๆ ด้านของผู้เรียน มีการดำเนินกิจกรรมทาง การเกษตรเพื่ออาหารกลางวันของนักเรียน โดยที่ผู้ปกครองนักเรียน มีการทำการเกษตรเพื่อผลิตอาหาร บริโภคในชุมชนควบคู่กันไปด้วย นอกจากนี้ยังได้จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต การศึกษาเพื่อพัฒนา สังคมและชุมชน โดยครูได้ร่วมเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมชนเผ่ามละบริ เพื่อที่จะนำมาใช้ในกิจกรรม การเรียนรู้ โดยมีผู้รู้ของชนเผ่ามาเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้

ผลการดำเนินงานจากการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยเฉลี่ยพบว่าโดยรวมแล้ว ผู้เรียนมีผลการเรียนรู้อยู่ในระดับดี ผู้ปกครองและผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนที่ สอดคล้องกับการดำรงชีวิตตามวิถีวัฒนธรรมเดิมของชนเผ่า

ธรรมชาติหวนคืน

ผู้ศึกษา นางสาวทองศรี ทรัพย์ขุนตอน และนางสุทิศา สุขเสริมมั่นคง
ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านห้วยอีกก่าง ตำบลสามหมื่น
ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอแม่ระมาด
สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดตาก

บทคัดย่อ

แนวปฏิบัติที่ดี ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง ธรรมชาติหวนคืน
ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านห้วยอีกก่าง หมู่ที่ ๔ ตำบลสามหมื่น อำเภอ
แม่ระมาด จังหวัดตาก มีวัตถุประสงค์เพื่อฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ น้ำ ดิน ป่าไม้ ของหมู่บ้าน
ดำเนินการแบ่งเป็น ๓ ระยะ คือ

ระยะแรก ทำเพื่อแก้ปัญหาของตนเอง

ระยะที่สอง ชาวบ้านทำตาม

ระยะที่สาม ขยายพื้นที่และความร่วมมือมากขึ้น

ผลการดำเนินงานพบว่า ปี พ.ศ. ๒๕๕๒-๒๕๕๕ มีการสร้างและซ่อมฝายชะลอน้ำ ๒๕ แห่ง
ปลูกหญ้าแฝกได้ใน ๕ พื้นที่ ปลูกต้นไม้ในพื้นที่ป่าต้นน้ำ ๒ พื้นที่ หมู่บ้านมีระบบบริหารจัดการ และ
สามารถดูแลฝายชะลอน้ำ หญ้าแฝก ต้นไม้ที่ปลูก มีน้ำอุปโภคบริโภคและการเกษตรใช้พอเพียง ตลอดปี
ความรุนแรงของน้ำป่าและการพังทลายของดินลดลง ชุมชนเกิดความรู้สึกรักหวงแหนทรัพยากร ธรรมชาติ
และสิ่งแวดล้อม ธรรมชาติที่ดีค่อย ๆ หวนคืนกลับมาอีกครั้ง

ฝายเสริมใยเหล็ก

ผู้ศึกษา นายพงษ์พันธ์ ปัญญาไว และนายสุธิกาญจน์ ขำประไพ
ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านกิวสะแวกเก่า ตำบลบ้านทับ
ศูนย์ศึกษานอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอแม่แจ่ม
สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดเชียงใหม่

บทคัดย่อ

แนวปฏิบัติที่ดี ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง ฝายเสริมใยเหล็ก มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อให้นักเรียน นักศึกษาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” และคนในชุมชนบ้านกิวสะแวกเก่า มีความรู้ ความเข้าใจเรื่องฝายเสริมใยเหล็ก ๒) เพื่อสร้างฝายชะลอน้ำและกักเก็บน้ำที่มีความมั่นคงแข็งแรง ดำเนินการโดยครูร่วมกับชาวบ้านประชุม วิเคราะห์ปัญหาและความต้องการในการสร้างฝายชะลอน้ำและกักเก็บน้ำ พร้อมกันนั้นครูได้ให้ความรู้ในเรื่องประโยชน์ของการนำยางรถยนต์เก่ามาสร้างฝายกักเก็บน้ำ และนำมติและข้อตกลงของที่ประชุมที่จะสร้างฝายเสริมใยเหล็กมาวางแผนดำเนินการและจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยครูให้ความรู้วิธีการสร้างฝายเสริมใยเหล็กแก่นักเรียน นักศึกษา ชาวบ้าน และจัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ ตลอดจนขอรับการสนับสนุนจากร้านค้าลงมือสร้างฝายตามแผนที่กำหนด ได้ฝายเสริมใยเหล็กที่เกิดจากการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนของนักเรียน นักศึกษาและคนในชุมชน

ผลการดำเนินงาน ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความรู้ ความเข้าใจ สามารถสร้างฝายชะลอน้ำ และกักเก็บน้ำที่มีความมั่นคงแข็งแรง มีความพึงพอใจในการสร้างฝายเสริมใยเหล็ก เกิดความสามัคคี ในการทำงานและมีความรู้สึกในการเป็นเจ้าของที่จะร่วมกันบำรุงรักษาต่อไป

เส้นสายลายสวย

ผู้ศึกษา นางสุนีย์ ศรีวิชัย และนายบุญธรรม ธาราทิพย์ไพโร
ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านกองสูง ตำบลแม่คง
ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอแม่สะเรียง
สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดแม่ฮ่องสอน

บทคัดย่อ

แนวปฏิบัติที่ดี ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น เรื่อง “เส้นสายลายสวย” เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการแต่งกายด้วยชุดประจำเผ่าของชนเผ่ากะเหรี่ยง (สะกอ) ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านกองสูง ตำบลแม่คง อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อให้กลุ่มผู้เรียนและคนในชุมชนบ้านกองสูง มีความรู้ ความเข้าใจและเห็นคุณค่าวัฒนธรรม การแต่งกายชนเผ่ากะเหรี่ยง และ ๒) เพื่ออนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมการแต่งกาย ชนเผ่ากะเหรี่ยง กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้เรียนหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน ๒๕ คน และคนในชุมชน จำนวน ๒๐ คน รวมทั้งสิ้น ๔๕ คน โดยดำเนินการวิเคราะห์สภาพปัญหา ความต้องการของชุมชน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ศึกษาจากภูมิปัญญาท้องถิ่น บูรณาการในการเรียนการสอน จัดหลักสูตรการย้อมสีธรรมชาติและหลักสูตรการทอผ้า

ผลการดำเนินงานพบว่าผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะเห็นคุณค่าวัฒนธรรมการ แต่งกาย มีภาคีการร่วมกันในการแต่งกาย ภายใน ๑ สัปดาห์ จะแต่งกายชุดชนเผ่า ๔ วัน ในทุกวันอาทิตย์ อังคาร พุธ ศุกร์ และวันศุกร์ และคนในชุมชน มีภาคีการร่วมกันในการแต่งกาย คือวันสำคัญตามประเพณี ศาสนา วันสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ และในการประชุม ประจำเดือนของชุมชน และนำไปจำหน่ายเป็นรายได้เสริมของคนในชุมชน

เตหน้า...เสียงเพลงแห่งขุนเขา

ผู้ศึกษา นางสาวดวงนภา ขจรศิริรักษ์ และนายดำรงค์ วงษ์พิชิตสกุล
ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านตะกุ่ม หมู่ ตำบลแม่สุ
ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอท่าสองยาง
สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดตาก

บทคัดย่อ

แนวปฏิบัติที่ดี ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น เรื่อง เตหน้า...เสียงเพลงแห่งขุนเขา เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กิจกรรมหนึ่งในหมู่บ้านตะกุ่ม อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก มีวัตถุประสงค์เพื่อกระตุ้นให้เด็กและเยาวชนเห็นความสำคัญของเครื่องดนตรีที่เรียกว่า “เตหน้า” และสามารถเล่นเครื่องดนตรีชนิดนี้ได้ และเพื่อฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรม ด้านดนตรีของท้องถิ่นให้คงอยู่ต่อไป โดยมีเป้าหมายคือเด็กและเยาวชนจำนวน ๑๕ คน ดำเนินกิจกรรมโดยครูสร้าง ความเข้าใจ กับชาวบ้าน ค้นหาผู้ที่สามารถเล่นเตหน้าได้ รวมถึงค้นหาเตหน้าที่หลงเหลือในหมู่บ้าน สำรวจความสนใจและความต้องการของเด็กและเยาวชนและจัดให้เกิดการเรียนรู้การเล่นเครื่องดนตรีเตหน้าระหว่างชาวบ้านผู้มีความชำนาญกับผู้เรียน ซึ่งเป็นเด็กและเยาวชนของหมู่บ้าน โดยครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก ส่งเสริมสนับสนุน ติดตาม ให้กำลังใจและแก้ไขปัญหา ตลอดจน บูรณาการเรื่องของการจัดการเรียนรู้สาระวิชาต่าง ๆ

ผลจากการดำเนินกิจกรรมพบว่าเด็กและเยาวชน เห็นความสำคัญของเตหน้ามากขึ้นและสามารถเล่นเตหน้าได้แล้ว ๑๐ คน จากเป้าหมายที่ตั้งไว้ ๑๕ คน คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการจัดการเรียนรู้กับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ฯ ด้วยความภาคภูมิใจและมีความมั่นใจมากขึ้นใน การถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมด้านดนตรีแก่ลูกหลานในชุมชน รวมถึงได้เผยแพร่ไปยังหมู่บ้าน ใกล้เคียงอีกหลายแห่ง แม้จะยังมีอุปสรรคปัญหาในเรื่องเครื่องดนตรีเตหน้ามีไม่เพียงพอต่อจำนวนเด็กและเยาวชนที่สนใจเรียนซึ่งเป็น สิ่งที่จะต้องดำเนินการหาทางออกต่อไป

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา	นายประเสริฐ บุญเรือง	เลขาธิการ กศน.
	นายสรุพงษ์ จำจด	รองเลขาธิการ กศน.
	นายชาญวิทย์ ทับสุพรรณ	รองเลขาธิการ กศน.
	นายประเสริฐ หอมดี	ผู้อำนวยการ สถาบัน กศน.ภาคเหนือ
	นางนาถยา ผิวมันักิจ	รองผู้อำนวยการ สถาบัน กศน.ภาคเหนือ
บรรณาธิการ	นายประเสริฐ หอมดี	ผู้อำนวยการ สถาบัน กศน.ภาคเหนือ
	นางดุชนีย์ เหลี่ยมพันธุ์	ครู ชำนาญการพิเศษ สถาบัน กศน.ภาคเหนือ
	นางลำเจียก สองสีดา	ครู ชำนาญการ สถาบัน กศน.ภาคเหนือ
	นางสาวนัชรี อุ่มบางตลาด	ครู ชำนาญการ สถาบัน กศน.ภาคเหนือ
คณะผู้จัดทำ	นางดุชนีย์ เหลี่ยมพันธุ์	ครู ชำนาญการพิเศษ สถาบัน กศน.ภาคเหนือ
	นายสมโภช จันทระคำภู	ครู ชำนาญการพิเศษ สถาบัน กศน.ภาคเหนือ
	นางวิไลลักษณ์ สุขสาย	ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอแม่สะเรียง
	นางลำเจียก สองสีดา	ครู ชำนาญการ สถาบัน กศน.ภาคเหนือ
	นางสาวนัชรี อุ่มบางตลาด	ครู ชำนาญการ สถาบัน กศน.ภาคเหนือ
	นายนิติพงศ์ ธนภัทรศักดิ์กุล	ครู ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอแม่สะเรียง
	เอกสารวิชาการลำดับที่	๐๐๑/๒๕๕๗
ออกแบบปก/รูปเล่ม	นางสาวนัชรี อุ่มบางตลาด	ครู ชำนาญการ สถาบัน กศน.ภาคเหนือ
จัดรูปเล่ม	นางลำเจียก สองสีดา	ครู ชำนาญการ สถาบัน กศน.ภาคเหนือ
ผู้พิมพ์ต้นฉบับ	นางพรพิมล ชุ่มลือ	พนักงานพิมพ์ ระดับ ๓
	นางทัศนีย์ เปี้ยปลุก	เจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูล
จำนวนพิมพ์	๒,๕๐๐ เล่ม	
ปีที่พิมพ์	มกราคม ๒๕๕๗	
สถานที่พิมพ์	บริษัท ยงสวัสดิ์อินเตอร์กรุ๊ป จำกัด	
	เลขที่ 56 ถนนแก้วเสนา อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี 34190	
	โทร. 045-324777-9	

